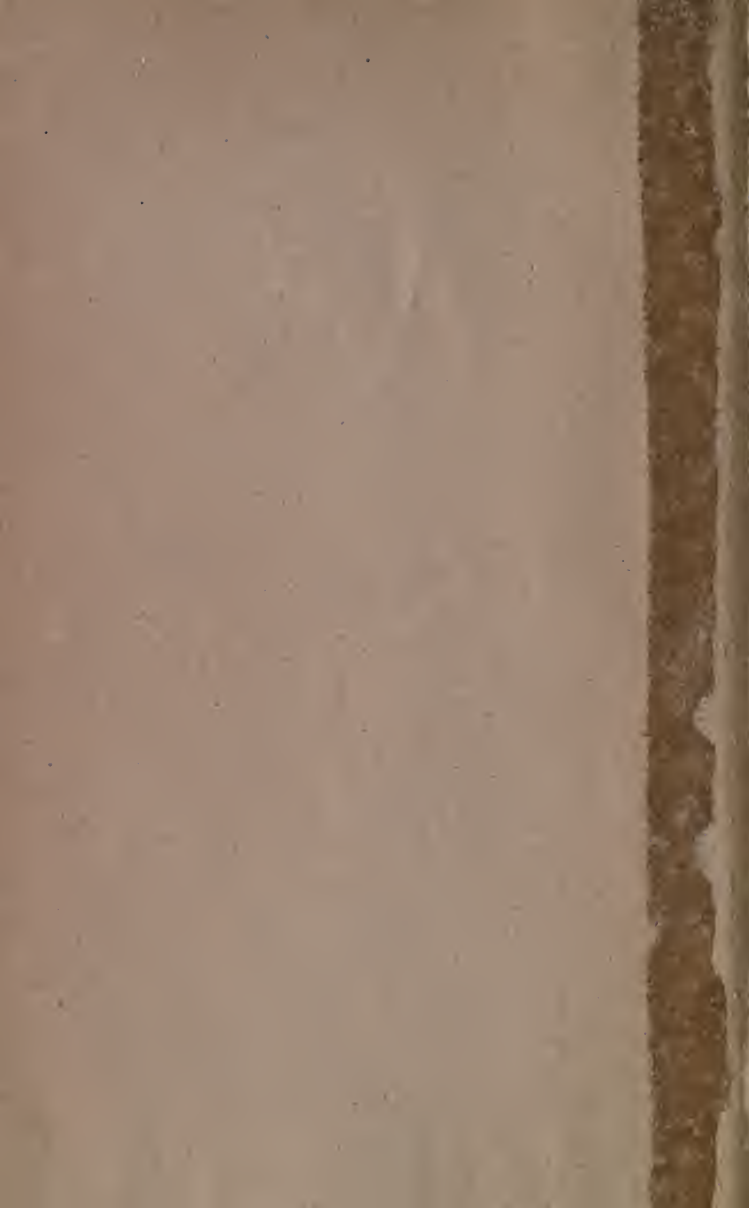

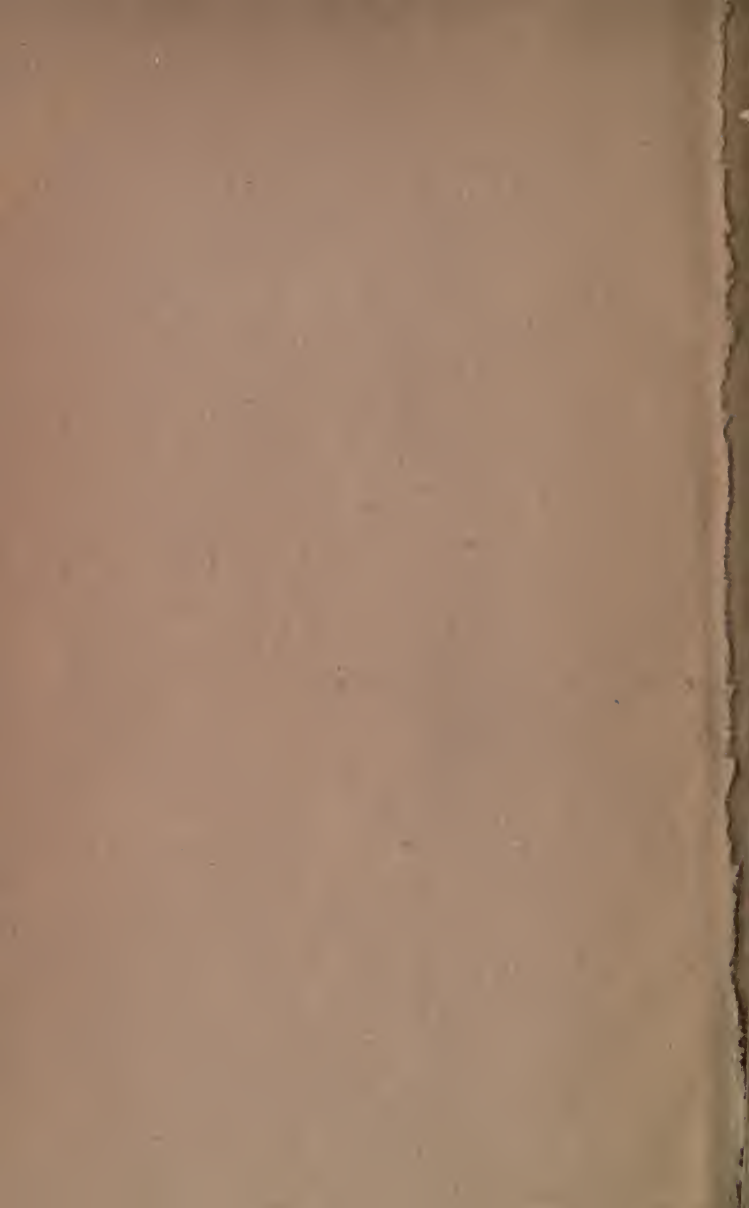
3 1761 05505916 6

BIBLIOTECA
"STANLEY ENDULU"
George A. Zana

LES SYMPTÔMES
DE LA
CRISE TURQUE
ET SON REMEDE

AUTRES OUVRAGES DE M. HACHIM NAHID

en langue turque

**La voie du progrès pour la nation turque. — Essai
d'une étude sociologique. — Un vol.**

**Trois énigmes : le Nationalisme, l'Internationa-
lisme et le Problème turc. — Un vol.**

**Système national d'Economie politique. — Un vol.
(Traduction de la langue française.)**

HACHIM NAHID

LES
SYMPTÔMES
DE LA
CRISE TURQUE
ET SON REMÈDE

(Tous droits de traduction réservés.)

DR
590
N36

AVANT-PROPOS

Depuis longtemps, la nation turque était en proie à une crise très grave et elle souffrait de maux inimaginables; mais un épais voile de fausseté soigneusement tissé recouvrait la vérité des choses. Un beau jour, le peuple turc, animé par un geste d'opposition contre le gouvernement, déchira ce voile, et l'aspect tragique de la réalité se manifesta d'une façon impressionnante aux yeux du monde entier.

La formation d'un nouveau parti politique, par l'intermédiaire de Fethy bey, ambassadeur de Turquie à Paris, a donné lieu, presque dans tous les coins du pays, à des événements si importants, si significatifs, qu'on a eu l'impression que la Turquie était à la veille d'une révolution nouvelle.

A ce propos, quelques journaux européens ont écrit sur la République turque et les Turcs de telles choses qu'aucun patriote turc ne pouvait les lire sans éprouver une sorte de honte et le désir de rentrer sous terre.

Devant ce fait, il m'est impossible de rester indifférent, moi qui, durant de longues années, ai publié différents ouvrages sur la vie sociale turque, produit d'une recherche continuelle, et qui suis actuellement étudiant en sociologie à la Sorbonne; je dois faire mon devoir.

Usant de mon droit de citoyen et d'écrivain, je tâcherai de mettre en lumière l'origine de cette crise et en même temps j'essaierai de lui trouver un remède.

Je n'ai jamais appartenu à aucun parti politique et ma plume n'a jamais servi aucune puissance. Toujours indépendant et libre, je n'ai jamais suivi que la voix de ma conscience. Je m'intéresse exclusivement à la nation turque, c'est à elle que je m'adresse et c'est par elle que mon acte sera jugé.

En un temps où l'ambition politique domine tout et parfois salit tout, cet ouvrage sera, peut-être, mal interprété par certains arrivistes qui, pour assurer leur vie de parasites néfastes, sont toujours prêts à tourner leur arme commune, l'immoralité, contre les gens de talent et de morale, afin de les écarter du service du pays. Eh bien! à celui qui l'osera, je montrerai simplement les traces ineffaçables que j'ai laissées dans notre vie intellectuelle et lui dirai: « L'œuvre d'un écrivain est un miroir d'acier qui reflète la véritable image de son auteur ».

INTRODUCTION

La crise turque actuelle, qui se manifeste sous l'aspect d'un malaise financier gouvernemental, est, au fond, d'une extrême complexité. Ni le point de vue exclusivement financier, ni celui de l'économie pure, ne suffisent à l'expliquer. Il faut l'envisager du point de vue de la sociologie économique, qui étudie les faits de la production, de la consommation et de l'échange, et qui recherche en même temps quels sont les rapports de ces faits avec la constitution morale de la société. Cette façon de procéder nous permettra de découvrir beaucoup plus de choses que celles qui ont été vues par MM. D. Schacht, D. Müller et Rist.

Sans doute, nous aussi, nous étudierons les documents déjà étudiés par eux; mais les conclusions que nous pourrons en tirer seront complètement différentes des leurs.

En même temps, nous tâcherons de donner à notre analyse la clarté et la simplicité qui, selon nous, sont non seulement les qualités indispensables à toute explication, mais aussi les éléments constitutifs de la connaissance elle-même.

Quel sera l'effet de notre publication?

Pour en juger il faut connaître l'état actuel d'esprit de l'élite turque: après le règne glorieux de Suléïman le Magnifique, qui était contemporain de François Ier, roi de France, autrement

dit, après la retraite de l'armée envahissante turque devant les murs de Vienne, le Turc avait perdu confiance en soi-même, parce qu'il avait constaté, en fait, la supériorité de la civilisation européenne et la suprématie de sa force sur celle qu'il possédait. La preuve en est que l'imitation des œuvres de la civilisation européenne par le Turc commence dès cette époque. Le premier résultat de ce fait fut l'amoindrissement de la force morale que le Turc trouvait jusqu'alors dans sa propre conscience. Depuis lors, il estima l'Europe plus que lui-même, se disait-il toujours : « Je ne suis pas, moi, un homme parfait et ne le serai jamais ! » Les défaites militaires turques n'ont fait que confirmer continuellement ce jugement. Cela nous explique pourquoi les dirigeants turcs actuels, pour étudier les finances de la Turquie, ont fait appel à la compétence des financiers européens et, en même temps, pourquoi ils n'ont pas confiance en la compétence de leurs compatriotes. Tout simplement parce qu'ils sont Turcs.

Il est très triste de rappeler que pendant trois ans (de 1925 à 1927) nous nous sommes adonnés exclusivement aux publications de toutes sortes afin de faire comprendre aux dirigeants la nécessité de développer l'économie du pays, et nous n'avons pas pu attirer leur attention, par le seul fait que nous étions citoyen turc, et, pour avoir conscience d'une crise économique qui sévit dans le pays, il a fallu faire appel à la compétence des étrangers. Espérons qu'après cette expérience si amère, nos compatriotes regretteront leur jugement si erroné à ce sujet.

CHAPITRE PREMIER

Les symptômes de la crise

Un beau jour du mois d'août 1930, une nouvelle fut lancée par quelques journaux turcs selon laquelle un parti d'opposition serait formé prochainement. Tout le monde se mit à discuter, à commenter cet événement (1). Des articles, des interviews contenant des critiques très violentes à l'égard du gouvernement furent publiés. Quelques députés appartenant au parti Halk (l'unique parti politique qui détient le pouvoir) donnèrent leur démission pour se rallier au parti d'opposition. La nation, déjà désespérée, avait entrevu une lueur d'espérance et de soulagement dans ce fait.

La presse annonça enfin le voyage du leader du parti d'opposition à Smyrne et aux autres villes d'Anatolie afin d'y former son parti. Le jour d'arrivée de Fethy bey à Smyrne, des milliers d'individus de toutes les classes coururent en masse vers le quai pour le recevoir et lui

---

(1) Nous garderons le silence sur l'origine de l'idée de la formation d'un parti d'opposition et sur les détails concernant ce sujet.

manifestèrent leurs sentiments sympathiques. L'apparition d'un seul homme de tendance d'opposition au gouvernement, cet unique fait avait suffi pour mettre sur pied presque tous les habitants d'une grande ville. Une seule parole en faveur du parti « Halk » fut suffisante pour déchaîner, contre lui, la colère publique, jusqu'alors étouffée par la force. La foule, comme la vague d'une mer enragée et agitée, attaqua, par des cris de blasphème, tout ce qui sympathisait le parti Halk : son siège central, celui de la Ligue aéronautique, celui du journal partisan du gouvernement, et aussi la voiture du Ministre de la Justice qui avait eu l'imprudence de pénétrer dans la foule. Enfin, le public enflammé se heurta à la force armée : le choc fut sanglant.

Cet événement survint avant que le leader de l'opposition eût prononcé un seul mot. Quand il commença à parler, le public l'applaudit chaleureusement et approuva de tout son cœur tout ce qu'il avait dit contre la politique du gouvernement.

Il résulte de ce fait que l'apparition de n'importe quelle personne, ayant la qualité de l'opposition, aurait fait nécessairement le même effet sur ce public dont l'état d'âme nous est connu. La preuve en est que la nouvelle concernant la formation d'un parti d'opposition avait produit le même enthousiasme partout, et toutes les villes visitées par les hommes de l'opposition avaient donné les mêmes témoignages de leur état d'âme, identique à celui de Smyrne. C'est pour cela que les manifestations dans les villes visitées par les hommes de l'opposition, et surtout celle de Smyrne, peuvent être considérées comme l'expression de l'opinion publique de la nation

turque, en général (1). Il y a une autre raison suffisante qui justifie notre jugement, la voici :

On sait bien que c'était les dirigeants du gouvernement actuel qui, à la tête de l'armée nationale turque, avaient mis fin à l'occupation militaire de la province de Smyrne par l'armée hellénique. C'est pour cela que le peuple de cette province nourrissait, à l'égard de ces dirigeants, un sentiment de reconnaissance beaucoup plus fort que celui des autres provinces. Au surplus, Smyrne étant un des centres les plus actifs du mouvement économique par rapport au reste du pays, la situation des Smyrniens leur permettait mieux qu'à tous les autres d'observer et de constater à la fois l'influence et l'effet du régime et d'en juger avec leur bon sens, leur esprit pratique, développé par les circonstances et par l'activité économique. L'exemple donné par le peuple de cette même province nous a montré clairement qu'il désapprouve, plus violemment que celui des autres provinces, la politique du gouvernement.

Pour sonder la profondeur de la tendance de l'opposition, le gouvernement avait choisi Smyrne de préférence, par suite d'un fait que nous avons déjà signalé; mais le résultat de ce choix fut comme la réaction d'un coup de sabre: s'appuyant sur ces faits vivants, ne peut-on pas juger catégoriquement que l'événement de Smyrne, surtout, a un sens général qui exprime universellement l'opinion publique de la nation turque?

---

(1) Les mesures répressives prises par le Gouvernement et le parti après l'événement de Smyrne ont obligé le leader de l'opposition à renoncer à poursuivre son voyage en d'autres grandes villes.

A l'occasion de la formation d'un nouveau parti d'opposition, la nation, qui tient de la Constitution le droit de gouverner ses propres affaires, manifesta publiquement à l'égard du gouvernement un mécontentement qui constituait le premier symptôme de la crise sociale. Voilà pourquoi nous donnons une signification particulière à ce fait; il est vrai que, même dans les pays les plus civilisés, chaque régime d'Etat a, toujours, une influence, plus ou moins considérable, sur la constitution sociale de la nation. Quant au gouvernement de la République turque, il domine jalousement toute la vie sociale et impose par la force, à la nation, des transformations de ses propres institutions: les réformes sociales qu'il a pratiquées en sont les preuves. On ne peut nier naturellement que les nations en contact sont influencées réciproquement les unes par les autres; mais la crise turque actuelle n'est pas seulement l'effet d'influences internationales, elle est, au contraire, l'œuvre propre du gouvernement.

— Quelles sont les raisons du mécontentement de la nation?

Nous devons les chercher dans les manifestations publiques: les discours prononcés à Smyrne et à l'Assemblée nationale, à propos de la formation d'un parti d'opposition, le programme du parti d'opposition, publié dans les journaux, les publications de la presse turque qui avait saisi cette occasion de regagner, quelques jours, sa liberté et enfin le discours prononcé par le premier ministre, à l'Assemblée nationale, au mois d'octobre 1930, ont mis en évidence les vérités suivantes:

.1° Dans le sein même de l'Assemblée natio-

nale, on n'est pas libre de critiquer le gouvernement, ni de discuter les affaires publiques;

2° Le gouvernement a supprimé la liberté de la presse et la liberté individuelle;

3° Le gouvernement, en dépit des stipulations de la loi constitutionnelle du pays, a violé le droit d'élection du peuple;

4° Il a violé aussi la justice par son influence sur les tribunaux et les juges;

5° Pour le seul but de couvrir son budget de dépenses, qui dépasse trop le pouvoir économique du pays:

a) sous prétexte de protection, il a créé des monopoles;

b) pour la construction de chemins de fer, il a dépensé et dépense encore de grandes sommes par l'intermédiaire de Sociétés étrangères qui en tirent de grands bénéfices, et il a pris des engagements qui dépassent sa capacité de paiement;

c) il a chargé le peuple d'un fardeau de contributions qu'il lui est impossible de supporter;

d) surtout par la taxe sur le bénéfice, il a causé la faillite d'un grand nombre de commerçants;

6° Enfin, par sa politique néfaste, c'est lui seul qui a créé la crise économique qui, aujourd'hui, pèse sur la nation entière.

Dans un article publié par le journal *Yarine*, d'Istamboul, du 11 septembre 1930, on lisait ces mots: « En s'appuyant sur la force du gouvernement et du parti au pouvoir, ont été gagnées de grandes sommes et des richesses. Des gens qui, auparavant, n'avaient pas un sou, sont devenus aujourd'hui propriétaires d'immeubles et de palais magnifiques. »

C'est ainsi que le public a déclaré les raisons de son mécontentement.

UN POINT D'INTERROGATION

L'événement retentissant de Smyrne avait tracé, sur l'horizon politique étranger, un grand point d'interrogation dans ce sens :

— Pourquoi le peuple turc manifeste-t-il, d'une façon si violente, son mécontentement contre le gouvernement qui est moderniste et réformateur ?

Il est vrai que la nouvelle situation formait un contraste avec l'opinion qu'on avait faite, dans les deux mondes, sur la Turquie démocrate : il y avait un gouvernement républicain qui tâchait de moderniser le pays ; il avait fait des réformes, comme la substitution du fez par le chapeau, celle des caractères arabes par ceux du latin ; il avait aussi adopté et appliqué la loi civile suisse et la loi pénale italienne, et enfin il avait accordé à la femme turque le droit d'élection de municipalité ; alors, pourquoi le peuple est-il si mécontent ?

On voit bien que les revers de la médaille ne sont pas les mêmes.

L'antagonisme qui existe, en fait, entre la nation et son gouvernement étant si apparent, il faut constater ses causes finales afin de le juger.

Tout d'abord, nous avons énuméré les critiques adressées au gouvernement ; nous allons expliquer, à son tour, la raison sur laquelle le gouvernement peut s'appuyer, afin de justifier sa politique. Cette raison ne peut pas être autre chose que la modernisation du pays. Admettons qu'il ait un but si noble, et que ce but soit la seule raison de cette politique de violence, dont les

conséquences désastreuses sont sous nos yeux. Pour ne laisser aucun point équivoque ou obscur, au sujet de modernisation, il faut avant tout tirer ce terme au clair: qu'est-ce que la modernisation d'un pays ou d'une nation?

Selon nous, elle doit consister, pour une nation donnée, à faire des progrès dans le domaine agricole, commercial, industriel, ainsi que dans le domaine de toutes les institutions sociales: les beaux-arts, le droit, la morale, etc., un progrès, par exemple, comme celui de la France, de l'Allemagne, de l'Angleterre qui permettra d'assurer, par ses propres moyens, son indépendance économique, politique, en un mot: le bien-être national.

Il y a lieu de croire que le gouvernement turc, lui-même, ne peut attribuer à son aspiration politique, une signification plus large, plus précise et plus belle que celle que nous venons de décrire.

La supposition faite, étudions maintenant le mécanisme gouvernemental, pour voir si l'ensemble de son activité lui permettra, ou non, d'atteindre son but.

Dans le domaine de notre recherche à ce sujet, le budget de l'Etat se présente, comme la première donnée d'étude, la plus importante, puisqu'il contient à la fois la division du travail du dit mécanisme et les proportions de dépenses du fonctionnement de chaque partie divisée, sous la forme d'une loi; de façon si nette qu'on peut y voir les grandes lignes de sa politique intérieure et extérieure, jusqu'aux points les plus intimes de sa tendance.

OBSERVATIONS SUR LES BUDGETS DE DÉPENSES

Selon les budgets de 1921-22 à 1929-30, les chiffres de dépenses sont portés de 52 millions à 220 millions de livres turques, et, en 1930-31, en dépit d'une crise économique générale qui sévit dans le pays, à 226 millions. Examinons successivement la distribution de cette somme entre les départements, et les proportions de dépenses de chaque partie.

MINISTÈRE DE LA DÉFENSE NATIONALE

Des calculs faits très minutieusement, il résulte que la part minimum du Ministère de la Défense nationale, au cours des années 1921-22 à 1929-30, est de 45,75 % du budget de dépenses, et la part maximum de 50,76 %.

Dans les deux dernières années, cette proportion a été portée à 65 %, puisque les sommes allouées à la dette publique, dont la proportion forme 14 % du budget de ces années, ont été dépensées pour des raisons militaires (1).

La vérité première qu'on peut déduire de ce fait, c'est que le gouvernement attribue une grande importance à la force militaire. Nous allons énumérer les conséquences nuisibles de cette politique erronée:

1° Il est évident que le travail des citoyens constitue le principal élément de la force productive du pays. Le gouvernement, en appelant, cha-

---

(1) Rapport Dr MULLER.

que année, une grande partie de travailleurs sous les drapeaux, a diminué, continuellement, le nombre de producteurs et, par conséquent, la quantité de la dite force productive;

2° Etant obligé de faire vivre un grand nombre de consommateurs, qui étaient auparavant producteurs, il a dépensé, chaque année, à cet effet, la majeure partie de son argent, qui pouvait être destinée au développement économique du pays;

3° Pour couvrir ses dépenses ainsi accrues, il a porté un troisième coup mortel à la vie économique du pays: il a augmenté chaque année, sur une vaste échelle, la charge d'impôts et de taxes du producteur, de façon si lourde qu'elle devint impossible à supporter;

4° En achetant, sur le marché étranger, de grandes quantités de matériel de chemins de fer, et beaucoup d'objets fabriqués dont l'armée a besoin, il a exporté, de sa propre main, une grande quantité de monnaie nationale et, par là même, il a appauvri à la fois son trésor et la nation;

5° Sous la pression financière qu'il avait ainsi engendrée, il a créé aussi différents monopoles qui ont infligé au pays des préjudices économiques et moraux;

6° Il a concédé le monopole d'allumettes, pour un prix de dix millions de dollars, à une société américaine, et ainsi il a violé même l'indépendance économique du pays.

CRITIQUE DE L'ESPRIT MILITARISTE

Personne ne peut nier la nécessité de l'existence d'une force militaire, chargée de veiller, et en cas d'agression, de défendre le territoire national et par conséquent, la dépense qu'elle exige. Nos critiques sont dirigées, non pas contre la force nationale; mais contre le jugement erroné que, le Gouvernement porte sur cette force. Il croit qu'en mettant, un grand nombre de citoyens, sous les armes, (armes achetées à l'étranger) il peut avoir une force nationale proprement dite; mais ce jugement, n'est aucunement justifié par celui des milieux militaires du monde civilisé; ce monde qui veut s'adapter à sa civilisation.

Dernièrement, un général allemand, von Seecht, a publié un livre, sur la valeur d'une armée nationale et, à son tour, un général français: le Général Debeney, en a publié un, sur le même sujet.

Le célèbre écrivain français, M. Stéphane Lauzanne, a tiré de toute cette publication ceci :

« Aujourd'hui, un soldat doit avoir une grande connaissance de technique; chaque officier doit savoir toutes les inventions modernes, il doit être un savant... parce que ce n'est pas l'homme qui vainc, c'est le matériel » (1).

Ces mots qui, expriment brièvement la conception militaire de deux grandes nations européennes, ont la valeur d'une leçon : Pour qu'une

---

(1) *Le Matin*, 8-15 août 1930.

nation possède des soldats et des officiers, qualifiés comme ci-dessus, il faut qu'elle soit, nécessairement, industrielle.

C'est pourquoi une nation qui, ne possède pas, dans son propre territoire, des mines de matières premières, dont l'exploitation est nécessaire pour la formation de l'industrie du fer, comme l'Italie par exemple, se procure, dans d'autres pays, du fer et du charbon, pour fonder cette industrie, parce qu'elle est indispensable pour « la lutte pour la vie ».

La Turquie a une richesse enviable de mines de fer et de charbon; néanmoins, le Gouvernement n'a rien fait jusqu'à ce jour, à cet effet (1).

MINISTÈRE DES TRAVAUX PUBLICS

La proportion de dépense du Ministère des Travaux Publics, dans le dernier budget, est de 15%. Cette somme est destinée en majeure partie, à la construction de voies ferrées.

« Le Gouvernement avait fixé un grand programme ferroviaire dont la première partie se rapporte à la construction de 1.600 kilomètres, et la seconde partie à 2.300 kilomètres. La dépense générale que l'application de ce programme né-

---

(1) Au cours des années 1926-1927, pour attirer l'attention des dirigeants du pays, qui sont d'anciens commandants, sur l'importance de l'industrie au point de vue militaire même, nous avons fait, à cet égard, des publications pressantes dans la revue *Aéronautique* et dans le journal *Hakimiyeti Milliye* d'Ankara; mais nous n'avons pu éveiller l'esprit d'aucun d'entre eux et la politique erronée fut suivie obstinément.

cessite, a été évaluée 259 millions de livres turques.

Dans le courant des années 1923 à 1927, le Gouvernement a fait construire directement les lignes Ankara-Kaïsseri et Samsoun-Amassia (kilomètres 131, 381), en dépensant 36 millions de livres turques. Ne sont pas comprises dans ce chiffre les dépenses pour les ateliers de Kaïssari dont la construction fut commencée en 1928.

La construction des autres lignes et ateliers fut concédée, dans des conditions les plus lourdes, à différentes sociétés étrangères » (1).

Ainsi le total des frais de construction dépasse quelques centaines de millions de livres turques.

CRITIQUE DE LA POLITIQUE DE CHEMINS DE FER

Nous allons démontrer un à un, les résultats néfastes de cette politique de chemins de fer, issue d'un esprit militariste dont l'erreur a été affirmée à l'appui d'arguments irréfutables:

1° Le Gouvernement ne peut pas payer, par ses propres ressources, les frais de construction de ces chemins de fer;

2° Ces chemins de fer ne sauraient pas former la base financière d'un emprunt, puisqu'ils n'ont pas une valeur économique;

3° Les dépenses nettes d'exploitation, les frais de réparations et de renouvellement de matériels, l'intérêt des capitaux dépensés à cet effet, représentent, par rapport aux recettes d'exploitation, une somme de 430 % pour la ligne Ankara-Sivas,

---

(1) Rapport Dr MULLER.

et pour la ligne Sivas-Samsoun, cette proportion s'élève à 680 % ;

4° L'achat du matériel de chemins de fer étant effectué à l'étranger, le trois quarts environ de cette dépense sortent du pays (1).

Cette politique ferroviaire dont la conséquence économique est si nuisible pour le pays, est-elle d'accord, au moins avec l'idée fondamentale de la défense nationale ?

Analysons aussi ce problème :

La force militaire d'un pays s'appuie, nécessairement, sur son pouvoir économique et industriel. Or, les chemins de fer, nouvellement construits, au lieu d'être un facteur du développement économique du pays, furent au contraire, une cause de sa ruine totale :

1° Le Gouvernement, par ses achats, sur le marché étranger, concernant le matériel de chemins de fer et l'équipement militaire, a retourné, par sa propre main, la balance commerciale, contre le pays ;

2° Sans considérer nullement sa capacité de payement, il a pris, envers des sociétés étrangères, de tels engagements, que le résultat sera, fatalement, tôt ou tard, la faillite de sa finance.

Quel avantage peut-il tirer de ces chemins de fer militaires, le jour où il sera privé de moyens de faire vivre, d'équiper son armée, et, au surplus, quels sont les militaires qui seront expédiés par ces lignes ? Il est évident que cette politique erronée, a porté un coup mortel à l'armée elle-même, puisqu'il a ruiné à la fois et sa finance et l'économie du pays, d'où elle puise les éléments constitutifs de sa force.

---

(1) Ces arguments sont tirés du rapport du Dr Müller.

Comme la naissance, la vitalité et le fonctionnement d'un organisme sont soumis à des conditions différentes, la création et l'activité d'un système de chemins de fer aussi nécessite des conditions économiques de premier ordre, sans lesquelles son existence serait impossible. Parmi ces conditions, l'intérêt militaire, a naturellement, une place, mais, une ligne de chemin de fer, qui, pour suivre une route stratégique, laisse toutes les zones fertiles et productives au delà de son passage, ne peut pas être un facteur économique bienfaisant. C'est exactement le qualificatif qui convient au chemin de fer construit par le Gouvernement.

L'exemple donné par l'Angleterre, dans ses colonies, ne peut être un argument contre notre jugement, étant donné que, les conditions économiques de l'ensemble de l'Empire britannique, lui permettent d'engager des dépenses pour construire des chemins de fer, au besoin dans le désert.

A ce propos, il y a lieu de reciter un fait positif qui nous servira à connaître le mieux possible l'esprit des dirigeants du pays : Au commencement du XVIIIe siècle, quand l'Allemagne était, économiquement, à peu près dans la même situation que celle de la Turquie actuelle, il y était apparu un grand homme qui avait réussi à faire triompher l'idée de l'unité douanière: Zollverein, celle de fonder un système de chemins de fer en Allemagne, et enfin avait créé un système d'économie nationale. Ajoutons aussi que cet homme, pour prix de tous les services qu'il avait rendus à son pays, fut emprisonné puis banni pour toujours de son pays natal; au surplus, il fut calomnié, humilié par ses propres

compatriotes adversaires, pour ce qu'il avait fait, jusqu'au jour d'une si triste mort. Ce malheureux grand homme se nomme Frédéric List. En 1926-1927, au moment où la politique du chemin de fer du Gouvernement turc était à son apogée, nous avons longuement exposé les idées très intéressantes de ce même Frédéric List, dans le journal *Hakimiyeti Milliye*, d'Ankara, et enfin nous avons traduit textuellement, en langue turque, son ouvrage le plus important, intitulé « Système national d'économie politique », espérant intimider le Gouvernement dans sa politique. Tous nos efforts ont été vains.

LA CONSTRUCTION D'UNE NOUVELLE CAPITALE

Le Gouvernement, ayant décidé de transformer l'ancienne ville d'Ankara, en une capitale moderne, il se mit, dès le début de son installation en cette ville, à faire des constructions énormes. Tout d'abord, il est évident que toutes les grandes villes à la surface du globe, se sont formées dans des conditions naturelles et économiques très variées. Abstraction faite des considérations militaires, il devait premièrement étudier à tout point de vue la situation d'Ankara; en second lieu, la réparation des destructions, effectuées surtout en France, l'élargissement et l'embellissement des grandes villes, en Europe et en Amérique, pourraient être une source d'enseignement à cet effet. Mais le Gouvernement, sans aucune considération pareille, sans aucune méthode, ni projet arrêté pour des constructions, a dépensé, de son propre budget, plusieurs millions de livres turques.

Pour chaque Ministère, il fait ériger, non pas un bâtiment modeste qui, suffirait à diriger ses affaires administratives; mais un palais. Il a poussé aussi la Banque Agricole Turque, à la construction d'un grand palais qui lui coûta presque deux millions de L. T. Il y a à Ankara, une société de protection des enfants qui est destinée, à améliorer la vie des orphelins, grâce à quelques petits dons ramassés ça et là; eh bien, cette société aussi, par l'initiative du Gouvernement, a construit, non pas une maisonnette, mais un « Palais des Enfants ». Il faut ajouter que les habitants de ce palais ne sont pas des enfants; mais les administrateurs mêmes de ladite société, quand des milliers de petits êtres errent sur les pavés, sans abri, sans aide.

La direction de l' « Evkaf » (établissement religieux) a vidé son trésor pour les frais de construction de grands immeubles.

La municipalité a dépensé et dépense encore tous ses revenus, toutes les sommes qu'elle a empruntées à des banques, contre des engagements assez lourds; et les résultats qu'elle obtient sont nuls. Tel jour, on voit qu'on a dressés des milliers de plantes et d'arbustes, pour créer un parc. Mais quelques temps après, on remarque tristement qu'ils sont séchés, parce que le sol et le climat ne sont pas favorables à leur accroissement. Un autre jour, on assiste à la construction d'une chaussée et d'un trottoir; mais à quelque temps de là, c'est le spectacle de leur démolition et leur reconstitution, parce que les premières avaient tels défauts; il faut être sûr que les secondes constructions subiront aussi le même sort, car pas plus que les premières, elles ne sont l'œuvre d'un esprit mûr, fondé sur une idée et

sur un plan arrêté. La chance de la canalisation des eaux fut la même. Le public, qui ignore les lois économiques, sous la poussée du Gouvernement, a suivi avec encore moins de succès la même voie.

Le résultat fut éclatant : plusieurs millions de livres turques, furent fixés au biens immobiliers. La majeure partie des architectes et des gens de métier étant recrutés au dehors du pays, et les matériaux de construction, étant, en grande partie achetés à l'étranger, 75% des frais de construction ont échappé à l'étranger.

Tout cela nous explique pourquoi la balance commerciale se retourne, de plus en plus, contre le pays et pourquoi la monnaie nationale diminue de jour en jour.

Il faut ajouter ceci : au point de vue de l'architecture, les nouvelles constructions forment une agglomération sans mesure ni harmonie ; c'est une mosaïque de style, laissant une impression qui peut être qualifiée de dégoût esthétique.

MINISTÈRE DE LA JUSTICE

Nous sommes loin de faire objection à la proportion de dépenses du Ministère de la Justice, qui est de 4% du budget; mais nous sommes obligés de mettre en discussion la question de la justice en Turquie:

Les droits et la sécurité de l'homme qui sont reconnus et respectés par le monde civilisé, y sont sanctionnés par des lois, sous la menace de pénalités diverses. La pénalité, en général, est la réaction de la conscience sociale, offensée par

violation de tel droit contre le malfaiteur. La loi pénale, n'est donc autre chose que l'expression de la volonté de cette conscience. Le coupable, avant d'être sous le coup de la justice, entend la voix saisissante de sa propre conscience, dominée par les jugemens de valeur de la société dont il fait partie. Le Tribunal et le juge lui inspirent la crainte, parce qu'ils représentent la justice sociale. Le Gouvernement de la République turque, a promulgué de telles lois qu'elles sont contraires, à la fois, à la conscience sociale et aux principes des droits de l'homme qui, sont l'origine même du régime de la République. Une nation qui vit sous le régime républicain, doit avoir la liberté de pensée et la liberté de l'exprimer publiquement, à savoir la liberté de réunions, de manifestations, et celle de la presse, afin de discuter publiquement les affaires concernant le pays et de critiquer la politique du Gouvernement. Quant au Gouvernement ture il a supprimé tous ces droits, sous la menace de lourdes pénalités. Chez les nations révoltées contre la tyrannie et pour la liberté, ce sont les ennemis de la liberté et les partisans de la tyrannie qui ont été persécutés; mais le Gouvernement de la République turque, a dirigé, plusieurs fois, son arme, contre les serviteurs de la liberté, comme des gens éclairés et les rédacteurs de journaux, et, à cet effet, il a employé les tribunaux et les juges comme instrument de son ambition politique. Par ce seul fait il a commis un mal irréparable; il a détruit la confiance en la justice dans la conscience nationale.

Personne ne peut oser prétendre que, sous le règne d'Abdul-Hamid II, il y ait eu, en Turquie, une justice dans le propre sens du terme; mais

on ne peut pas dire non plus que le Sultan faisait guillotiner, constamment, les adversaires de l'absolutisme et les amis de la liberté, par l'intermédiaire des tribunaux turcs. On ne peut le dire non plus pour l'époque du parti de « l'Union et Progrès » (1). Il est vrai que, quelques écrivains d'opposition furent assassinés, en pleine rue d'Istambul. La nation avait accusé le parti, pour ces crimes isolés, mais ce parti n'a jamais essayé d'anéantir tous les éléments de l'opposition, par l'entremise des tribunaux.

Le premier Ministre, dans un discours d'octobre 1930, avait promis au Parlement que dorénavant, ni les tribunaux ni les juges ne seraient plus jamais influencés par personne. Cettel déclaration qui est aussi un aveu, n'a aucun intérêt : les exemples donnés jusqu'alors par le Gouvernement, ont démontré catégoriquement que, les jugements, et surtout ceux de caractère politique, sont arbitraires et qu'il n'y a aucune sécurité dans le pays.

L'insurrection d'Agri Dagh et tout autre acte de même nature, ont, pour première raison, la politique de violence. En Turquie, toutes les causes innombrables qui poussent et incitent à la fois les individus vers des délits différents et les masses à l'insurrection contre le Gouvernement, se peuvent traduire avec ce seul mot : la famine ! Le Gouvernement, au lieu d'améliorer les conditions économiques de leur vie ; d'une part, les a surchargés de contributions insupportables, et, d'autre part, sans égard pour les conditions de vie auxquelles ils sont soumis, il leur impose sa

---

(1) Parti politique qui avait le pouvoir pendant la guerre mondiale.

volonté par la violence, et, en conséquence, il crée lui-même au sein de la population, un état d'effervescence qui la rend capable de tout. En ce cas tragique, ce sont les circonstances qui déterminent l'attitude des gens, selon leur situation et leur milieu: le citadin cherche à s'échapper, avec sa richesse, le plus vite possible, à l'étranger; le campagnard, plutôt que d'être opprimé, devient brigand; quant aux montagnards, ils se révoltent et se réfugient sur les sommets escarpés. La violence, qui est la caractéristique du moyen-âge, ne saurait être le premier principe d'une politique actuelle, et il est incontestable que, la question de la justice et de la sécurité, a, une place prépondérante, parmi les causes différentes dont l'effet fatal fut la crise actuelle.

MINISTÈRE DES FINANCES

Dans la Turquie du Sultanat, l'Etat était pour l'Etat: l'esprit d'étatisme dominait tout; le Ministre des Finances dépensait les recettes, suivant l'ordre du Sultan, sans chercher à établir un équilibre, entre le revenu et la dépense. En cas de besoin, il faisait des emprunts, dans les banques étrangères. Telle était sa politique financière.

Après la seconde proclamation du régime constitutionnel, le système du budget fut appliqué: le revenu de l'Etat, étant toujours insuffisant, le Gouvernement unioniste avait contracté plusieurs emprunts.

Quant au Gouvernement de la République, par son esprit également étatiste, il n'a jamais pensé qu'à couvrir ses dépenses par la seule différence

que voici: il dressait, tout d'abord, un budget de dépenses à sa guise, puis, devant l'impossibilité de faire un emprunt à l'intérieur et à l'extérieur, il augmentait les impôts et les taxes jusqu'au niveau de la dépense. C'est ainsi que les contributions furent si élevées, que les contribuables ont manifesté leur impossibilité de paiement. On voit bien que, les ministres des finances turcs, sous les régimes précédents, pas plus que sous celui de la République, n'ont jamais compris ce qu'est la finance d'un Etat. Il faut avouer aussi cette vérité évidente : la politique des ministres des finances de la République, animés par le seul souci de trouver de nouvelles sources de revenus, pour faire face aux dépenses, fut plus néfaste que celle des régimes précédents : un simple berger, dans son propre intérêt, soigne son troupeau qui, lui offre des produits si variés; le jardinier poursuit constamment, la culture de ses arbres, produisant différentes espèces de fruits; quant au ministre des finances de la République, il condamne à la mort ou à l'exil, le bétail du pays, et à coups de hache, il coupe, jusqu'à leurs racines, les arbres fruitiers:

Le revenu de l'Agnam (Bétail) qui était dans le budget de 1928-29 de 11,9 millions L. T. fut élevé, au budget de 1929-30 à 15,5 M. L. T. L'impôt foncier, qui était, au budget de 1927-1928, 9,9 M. L. T. fut élevé en 1928-29 à 11,6 M. L. T. et en 1929-30 à 16,3 M. L. T. (1).

Le territoire turc permet largement d'élever 50 fois plus de bétail, qu'il n'en élève effectivement aujourd'hui. La population des grandes villes turques, faute de mieux, consomme de la

---

(1) Rapport D' MULLER.

margarine et d'autres produits similaires, de provenances étrangères. Le Gouvernement, au lieu de stimuler, par tous les moyens, l'élevage du bétail, fait l'impossible, pour le faire disparaître entièrement. Cela nous explique aussi pourquoi de vastes champs, si fertiles et si féconds, sont incultes.

Dans le cas où le contribuable déclare son incapacité de paiement, le Ministère des Finances a le droit de vendre ses biens et même de le mettre en prison. Sous le lourd fardeau des impôts et surtout celui des taxes sur les bénéfices, combien de petites et de grandes maisons de commerce ont-elles fait faillite et combien de débiteurs ont-ils été emprisonnés? Le nombre d'hommes d'affaires qui ont émigré avec le reste de leurs richesses à l'étranger est très élevé et cet état de chose lamentable se prolonge.

Il est inutile de discuter les tarifs douaniers et de chercher s'ils sont arrêtés de manière à pouvoir protéger l'agriculture et l'industrie du pays. Nous avons assez d'exemples pour juger l'état d'esprit régnant en ce ministère; mais, il nous est impossible de ne pas dire quelques mots sur le monopole :

Un monopole, étant nuisible, même au point de vue du développement économique du pays, ses préjudices seraient limités, s'il serait entre les mains de citoyens ou du gouvernement, parce que le bénéfice qu'on peut en tirer, serait transmis d'une main à l'autre et, par conséquent, la richesse du pays resterait intacte; mais s'il passe entre les mains des étrangers, le résultat serait tout à fait différent: une partie des richesses du pays qui, sous forme de bénéfices, entre dans la poche de l'étranger, serait fatalement émigrée

du pays. A ce préjudice matériel s'ajoute un autre préjudice moral: durant de longues années de monopolisation, l'initiative des citoyens dans le domaine monopolisé serait condamnée à l'inertie. Cela veut dire que l'indépendance économique du pays serait violée par l'étranger pendant toute la durée de la concession. C'est pour cela que le gouvernement, à la première occasion, avait mis fin au monopole de la Régie du Tabac qui était dans les mains étrangères. En dépit d'une expérience dont le résultat néfaste a été senti par le pays tout entier, le Ministère des Finances de la République a concédé, il y a quelques mois, le monopole d'Allumettes à une Société américaine, contre une somme assez misérable. Par ce fait, il a violé l'indépendance économique du pays. La Nation turque souffrira, sans doute, pendant de longues années, les conséquences funestes de cette faute commise par son propre gouvernement.

MINISTÈRE DE L'ÉCONOMIE NATIONALE

Voyons maintenant ce que dépense le gouvernement, pour développer à la fois l'Agriculture, l'Industrie et le Commerce du pays, d'un budget de 226 Millions Livres Turques : Le Ministère de l'Economie Nationale, qui est chargé de toutes ces affaires, a une allocation de moins de 8 M. L. T., ce qui fait dans la totalité du budget 4,9 %.

« L'agriculture forme la base la plus large sur laquelle s'appuie l'économie du pays. En effet, les produits agricoles représentent les 90 % des exportations. » (Rapport D' Müller.)

C'est cette exportation qui maintient le plus possible la balance commerciale, et si la Turquie

n'avait pas les produits du sol à exporter, comme Tabac, Coton, Opium, Raisin, Figue, Noisette, etc., la monnaie nationale en papier qu'elle donne à l'étranger contre les objets fabriqués ne saurait jamais retourner dans le pays et elle resterait désormais sans moyen d'échange. C'est par la vente de ces produits à l'étranger que la Turquie réussit à se faire restituer, en revanche, une partie de sa monnaie. L'importance de ces produits étant d'une nature vitale, il y avait lieu de croire que le gouvernement aurait tout fait pour les développer de toutes sortes. Le bon sens ne peut pas facilement se convaincre qu'il aurait alloué une somme, si misérable, à l'accroissement de la force productive du pays. Pour aider, stimuler les producteurs, pour l'augmentation, la protection, l'amélioration, l'embellissement et la valorisation des produits si variés, il devrait dépenser, sinon les 90 % de son budget, du moins les 50 %.

Tandis que la balance de l'exportation baissait de jour en jour, le gouvernement augmentait continuellement la charge des producteurs, et par là, non seulement il a laissé tomber le pays dans une situation périlleuse au point de vue de l'exportation; mais il a négligé aussi la culture du blé qui constitue le principal objet du ravitaillement du peuple: Les habitants des villes littorales consomment, souvent, de la farine étrangère. Plusieurs fois, la sécheresse a condamné à la famine et les hommes et le bétail, dans deux ou trois provinces entières: le bétail étant en partie mort et en partie vendu à des prix trop bas, les hommes, dénués de tous leurs biens, furent dispersés, et les villages furent délabrés et désolés.

Sur les côtes des mers, au passage des voies ferrées, le sol de vastes jardins est couvert de fruits non cueillis qui sont si délicieux, si précieux, tandis que les habitants des petites et grandes villes consomment des confitures étrangères.

Alors que les trois Mers (Mer Noire, Méditerranée, Marmara) entourant les trois quarts du territoire turc sont très riches en des poissons de tous genres, les plus variés et les plus précieux, le peuple turc consomme des conserves étrangères (1).

On a entendu parler de la création de l'industrie de l'acier dans le pays. Cela nous oblige à décrire l'état industriel en général :

En Turquie, il n'y a aucune industrie minière exploitée par les Turcs. Il y a seulement quelques fabriques de l'industrie textile. L'origine de ces fabriques n'est pas le résultat d'un développement intellectuel et économique, qui, dans les conditions favorables, donne naissance à telle ou telle industrie. L'historique des fabriques existantes est très simple et courte : C'est l'étatisme du Sultanat, signalé plus haut, qui avait créé, pour la première fois, quelques fabriques textiles comme, par exemple, celle de Féshané et Héreké. La première était destinée à satisfaire aux besoins de l'armée, et la seconde à ceux du Palais Impérial.

---

(1) Pendant notre séjour à Istambul en 1927, à propos de notre participation, comme représentant du Ministère des Affaires étrangères, à la commission de la zone franche qui siégea en cette ville, nous avons eu l'occasion de constater l'état lamentable de la pêche et de prier, par une lettre, le premier Ministre, afin d'y remédier, en lui prêtant le secours financier du gouvernement; mais il n'a rien fait.

Il est vrai que le gouvernement de la République protège, encourage et fait aussi des sacrifices financiers pour élargir cette branche de l'industrie; mais, comme il n'a pu saisir, encore, le sens de la civilisation, et, par conséquent, le sens des conditions qui font naître l'industrie; tous ses efforts et ceux des entrepreneurs encouragés par lui n'ont pas donné le résultat espéré.

Pour stimuler l'industrie nationale, le gouvernement, sous forme d'une loi, avait obligé tous ses fonctionnaires à se servir de la manufacture nationale, même si son prix s'élevait de 10 % au-dessus de celui de l'étranger, d'une part, et avait augmenté les taxes douanières sur les manufactures similaires étrangères, d'autre part, et il imaginait alors que, parces deux mesures, le but visé serait atteint. Mais, résultant de l'incapacité industrielle turque, ladite marchandise nationale étant grandement inférieure au point de vue de qualité et de quantité à celle de l'étranger, les fonctionnaires, en grande partie, et le peuple, généralement, se servent de cette dernière avec la seule différence qu'ils la payent plus chère. Cette politique n'a eu comme résultat que d'enchérir le coût de la vie.

Le gouvernement avait fondé soudainement des fabriques de sucre, sans même faire étudier d'avance la question de la culture de betterave, et avait institué le monopole du sucre en même temps. Le choix de la localité des fabriques, même au point de vue stratégique, était erroné; les suppositions faites sur la nature du sol, sur la quantité et la qualité de production de la matière première, et les moyens de sa production, sur la proportion entre la capacité de productivité des fabriques et la quantité de la matière

première qu'elles exigent, et enfin sur le rendement, etc. Tout cela était erroné d'un bout à l'autre.

Le gouvernement n'a pas pu connaître exactement, jusqu'alors, les gisements des mines qui se trouvent au sein de son territoire. Il en a des informations isolées; mais une carte dessinée par suite d'une recherche géologique, scientifiquement faite, et qui permette d'évaluer leur qualité et leur quantité, n'existe pas encore.

Il est vrai que les mines de charbon de « Zongouldak » et ses environs sont exploitées. Mais il est vrai aussi que les étrangers en tirent des bénéfices plus que les Turcs. Il y a quelque temps, la presse turque donnait l'alarme, en constatant que le charbon de Zongouldak se vendait moins cher par les Grecs au Pyrée que par les Turcs à Istambul. A ce propos, il est à noter que le port d'Istambul, dont la situation géographique et l'importance commerciale est connue par tout le monde, est aujourd'hui en pleine décadence, par suite de la politique du gouvernement qui est dénuée de tout sens économique, et il cède sa place, historiquement prépondérante, aux ports du Pyrée et de Trieste.

Ce sont des arguments irréfutables qui attestent contre la politique du gouvernement en faveur de notre observation.

LES TRAITÉS COMMERCIAUX

Les traités, contractés entre les Etats, sont des données de premier ordre pour connaître la politique intérieure et extérieure des contractants, et pour en juger.

L'étude des traités, surtout commerciaux, conclus par le gouvernement de la République turque avec différents Etats, est aussi pour notre recherche un domaine le plus fructueux, afin d'en tirer des arguments qui serviront à notre jugement.

A ce sujet, au lieu de citer les lettres mortes des stipulations, nous préférons prendre en témoignage quelques faits vivants, qui se sont déroulés sous les yeux de tous :

Au courant de plusieurs années, des produits du sol, comme oranges, citrons, raisins, etc., exportés en Russie et en Amérique par les commerçants turcs, furent refusés, maintes fois, on ne sait pour quelle raison, et condamnés à pourrir, leur valeur atteignant plusieurs M. L. T.

S'il y avait des traités de commerce entre la Turquie et les pays intéressés, pourquoi les stipulations des dits traités ne furent-elles pas respectées? Sinon, pourquoi le gouvernement de la République turque, au moins après des exemples préjudicieux, n'a-t-il pas protégé l'intérêt de ses ressortissants par des traités?

C'est un fait incontestable que plusieurs de ces commerçants turcs furent ruinés par le refus de leur objet de commerce, et chaque fois qu'ils ont porté plainte auprès du gouvernement, ils ont eu pour réponse un silence ininterrompu.

Personne n'a le droit de blâmer, ni la Russie soviétique, ni le gouvernement des Etats-Unis, pour avoir refusée l'entrée des objets importés dans leur pays, conformément à leur système économique. C'est le gouvernement turc qui doit être blâmé, puisqu'il n'a pas su, jusqu'à maintenant, projeter et appliquer un système économique, en se servant à la fois des traités de com-

merce et des tarifs douaniers, qui sont les moyens les plus sûrs et les plus efficaces de protection.

Il faut ajouter que l'Amérique et la Russie, sans aucune entrave de la part du gouvernement turc, ont continué leur exportation en Turquie.

Ces faits sont suffisants pour nous donner une idée sur les relations commerciales du gouvernement turc avec d'autres Etats, et en même temps sur les soucis qu'il a de l'économie du pays.

LE PROBLÈME D'IMMIGRATION DES TURCS

Par suite du renversement de l'Empire Ottoman dans les Balkans, après la guerre balkanique, des millions de Turcs pur sang de la race sont tombés sous la domination des Serbes, des Bulgares, des Grecs et des Roumains. Etrange manifestation de la destinée turque!

Ces Turcs subissent continuellement la réaction du sentiment de vengeance des gens dont ils étaient dominés. Les anciens conquérants, aujourd'hui sujets de leurs sujets de jadis, étant soumis à un régime de violence, sont partout tellement opprimés que plusieurs d'entre eux, laissant, quelquefois, tous leurs biens, s'échappent et se jettent sur le sol de la mère patrie.

La disproportion entre la densité limitée des habitants Turcs et l'immensité du territoire Turc la nécessité de cultiver les terrains incultes, enfin celle d'augmenter le nombre des habitants par des éléments consanguins, devaient inspirer au gouvernement, la sagesse de favoriser l'immigration de ces Turcs en Turquie, de toute façon; mais le gouvernement n'a pas su estimer l'importance de cette question vitale: ces Turcs, pour

échapper au joug étranger, et établir leur foyer dans la patrie, expédiaient, sans cesse, des requêtes touchantes sur leurs situations lamentables, et lui demandaient la grâce de faire le nécessaire auprès de l'Etat intéressé, afin de les laisser vendre leurs biens et d'avoir la permission d'émigrer. Quelquefois, ils envoyaient même des missions, chargées de transmettre, personnellement, leurs supplications au gouvernement, à cet effet. Mais ce dernier était tellement indifférent qu'il ne pensait même pas à entrer en pourparlers avec les Etats balkaniques. Il a même laissé longtemps vacante l'ambassade turque à Belgrade.

Quant aux Turcs qui viennent en Turquie, afin d'être expédiés dans les localités désignées par la direction des immigrés, ils attendent des mois et des mois, dans des conditions assez fâcheuses, pour recevoir un ordre de cette Direction. Il faut ajouter que beaucoup d'entre eux dépensent tout ce qu'ils ont, comme moyens de vivre, pendant le délai de l'attente, et les localités qui sont destinées à leur établissement sont souvent mal choisies.

Le gouvernement, pour éclairer le monde entier sur la politique de sagesse de la République turque, laisse quelquefois entendre sa voix par la presse étrangère, déclarant qu'il ne peut recevoir, sur son territoire, qu'une proportion limitée d'immigrants.

Nous ne pouvons rien ajouter à cela.

MINISTÈRE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE

La proportion de dépense du Ministère de l'Instruction publique est de 4 % dans le bud-

get, dont le total atteint 226 millions de livres turques.

Parmi des vérités trop vulgarisées, il y en a une que nous sommes obligés de toucher à ce propos, la voici : l'économie d'un pays se perfectionne au fur et à mesure que l'esprit s'y développe. Longtemps avant, on avait constaté, surtout en Allemagne, par des études minutieuses, que l'Ecole et la Fabrique ont fait des progrès parallèles en influant l'une sur l'autre mutuellement. Le Gouvernement turc, qui avait manifesté, à plusieurs reprises, son aspiration à moderniser le pays, aurait dû, en conséquence, fonder un nouveau système d'instruction, qui lui permettrait d'atteindre son but et, à cet effet, allouer une somme suffisante à son application; mais le fait qu'il a accordé, au Ministère de l'Instruction publique, une somme si minime, laisse croire qu'il n'a pas su saisir le sens de modernisation, ni le moyen propre de sa réalisation.

Quant au mode d'instruction qui est actuellement en pratique, il ne diffère nullement de celui de l'époque du Sultanat : Ce dernier, comme nous avons dit plus haut, étant purement étatiste, avait créé des écoles afin d'y préparer des officiers et des fonctionnaires dont il avait besoin pour son armée et pour son administration. (Il est à noter que les dirigeants actuels du gouvernement turc ont reçu leur instruction dans les écoles du Sultanat). C'est ainsi que furent créées les Ecoles du « Harbiyé » (Ecole Militaire), du Tersané (Ec. navale), Ecole de Médecine (1826), Ec. Polytechnique, Ec. Mulkiye (Sciences politiques), Galata Serail (Lycée), E. de Droit, et d'autres Ecoles secondaires et primaires, et enfin l'Ecole Normale, pour préparer les Instituteurs.

Pour la fabrication des objets dont l'armée avait besoin, le Sultanat avait aussi fondé les fabriques de « Tophana », « Tersana », « Feshana », « Barouthana », « Fichekhana » et d'autres usines, ainsi que l'Ecole des Arts et Métiers pour la préparation technique des élèves.

Pendant la période du Gouvernement constitutionnel, le mode d'enseignement n'a subi aucun changement; seulement, en substituant le titre de « Faculté » à celui d'Ecole pour : la Médecine, le Droit, et y ajoutant les Facultés des Lettres et des Sciences, nouvellement créées, on a fondé l'Université d'Istambul.

Le gouvernement de la République a conservé toutes les écoles primaires, secondaires et supérieures, avec leurs programmes, et a changé seulement leurs termes nominatifs : Par exemple, les écoles secondaires, appelées auparavant « Idadiye », prirent le nom de « Lycée ». C'est le seul signe de modernisation.

Abstraction faite des militaires, tous ceux qui sont diplômés des écoles secondaires ou supérieures cherchent, au premier abord, un accès à pénétrer dans les carrières officielles, pour lesquelles ils se sont préparés; mais ici s'impose la loi de l'offre et de la demande, et voilà une grande masse de diplômés, Docteurs, Avocats, Ingénieurs, etc., qui cherchent du travail.

Que peuvent faire ces gens-là s'ils ne sont pas doués pour satisfaire au besoin du pays; ce pays, qui a besoin d'hommes, ayant d'autres qualités et d'autres capacités que les leurs? Suivons leurs tâtonnements :

Première tentation : Un diplômé de droit, par exemple, décide d'être Avocat; mais, au premier pas, il se heurte aux obstacles créés par la loi de

sélection et celle du plus fort; par conséquent, il recule.

Seconde tentation : Il décide d'entreprendre une affaire commerciale, s'il a un capital; par exemple, faire monter une Epicerie, Droguerie, Mercerie, Papeterie, etc., mais, comme il est privé de la capacité commerciale, il s'associe avec quelqu'un déjà initié dans les affaires et il s'en retire souvent avec la perte de son capital.

On voit même aujourd'hui beaucoup d'officiers, d'écrivains, d'avocats, d'ingénieurs qui s'occupent d'affaires commerciales; mais ils n'ont aucune chance de succès, parce que leur manque de capacité commerciale, d'une part, et la crise qui sévit dans tous les domaines économiques d'autre part, ne les favorisent nullement. On remarque que plusieurs personnes, ayant échoué définitivement dans toutes leurs tentatives, se dirigent finalement vers le domaine politique et se prêtent, par une soumission absolue, aux services du parti politique qui a le pouvoir.

Il est vrai que le gouvernement, sous sa charge, envoie, chaque année, quelques Etudiants en Europe, pour le perfectionnement de leurs études; mais il commet une triple erreur à ce sujet :

1° Ces étudiants sont toujours mal choisis, au point de vue de leur talent;

2° Ils sont destinés, en majeure partie, aux domaines du Droit, des Beaux-Arts; par conséquent, leur perfectionnement n'a aucun rapport direct avec le développement économique du pays;

3° Quant à la mineure partie des étudiants qui est destinée à l'étude des sciences et des techniques, le gouvernement ne sait pas profiter de leur spécialité, puisqu'il n'a pas en vue de déve-

lopper l'industrie du pays. La preuve en est qu'il engage, par exemple, un ingénieur d'agriculture ou un mécanicien comme employé d'un bureau officiel.

On voit bien que, ni le mode d'instruction publique, ni tous les efforts du gouvernement à ce sujet, ne sont pas de nature à procurer au pays les hommes doués dont il a besoin.

UNE ERREUR CAPITALE

Pour donner une idée nette sur la manière de penser de ceux qui ont plus ou moins, directement ou indirectement, une influence sur les questions touchant le problème de l'instruction publique, autrement dit, sur la mentalité d'élite turque, en général, il faut démontrer ce qu'ils entendent par la modernisation : ou Européanisation : selon leur conviction, pour que la Nation turque soit modernisée, en d'autres termes, pour qu'elle soit élevée au niveau des nations européennes, il faut que toutes les institutions sociales turques, à savoir la Langue, la Littérature, les Beaux-Arts, le Droit et la Morale, soient généralement relevées au niveau des institutions européennes, et, pour ceci, il faut faire des recherches dans le domaine de ces institutions. C'est pourquoi que le Ministère de l'Instruction publique a envoyé, sous sa charge, différentes missions, dans tous les coins les plus reculés du pays, afin d'y recueillir des Contes, des Proverbes, des Chansons populaires turques et même de faire produire ces dernières dans des disques de phonographe. Il nous faut aussi dévoiler l'origine de cette manière de penser :

Ziya Gueugue Alpe Bey, qui était membre du Comité central du parti, de l' « Union et Progrès », alors au pouvoir, pendant la guerre mondiale et qui, pour les questions intellectuelles concernant le pays était l'unique porte-parole de ce parti, avait lu les ouvrages d'Emile Durkheim, le sociologue français, et avait fait, surtout durant la guerre, un grand effort pour lancer les idées Durkheimiennes dans le milieu intellectuel turc. Il faisait des conférences, écrivait des articles, se procurait, par tous les moyens, des partisans.

L'Université d'Istambul étant en création sous le guide de Ziya bey, ce dernier s'y fait nommer Professeur de sociologie, et a fait nommer ses partisans aussi professeurs dans la même Université. D'une part, il a continué de professer chaleureusement ses idées sociologiques, et, s'appuyant sur son autorité politique, il favorisait ceux qui se faisaient ses disciples, en leur offrant des chaires à l'Université et des postes dans l'administration du gouvernement dirigé par son parti; d'autre part, il tâchait d'abaisser, par tous les moyens, la valeur et la dignité intellectuelle de ceux qui s'opposaient à lui.

Il y eut un moment où, dans le milieu Universitaire et Nationaliste, tous les esprits étaient envahis complètement par des spéculations concernant le totémisme et la vie religieuse des tribus barbares d'Australie et d'Afrique. Le courant d'idée créé par Ziya Bey, si bizarre qu'il soit, avait pris une telle autorité que personne n'avait le courage de lui faire une objection, sauf quelques-uns, dénués de souplesse et de capacité d'arrivisme, comme nous, par exemple.

La raison de domination des esprits par Ziya Bey s'explique ainsi :

1° La Nation turque, opprimée durant des siècles et des siècles par ce despotisme si cruel qui, dans ses derniers jours, avait supprimé même le mot de la « Liberté » dans les dictionnaires, avait-elle pris, finalement, une attitude de soumission et de passivité absolue. La preuve en est que l'idée de réformes et de changement dans la voie d'adaptation à la civilisation européenne, qui est antérieure à la révolution de 1908, n'était-elle pas nourrie dans le sein de la population; mais elle était imposée par le Sultanat. C'est pour cette raison traditionnelle que le gouvernement et les hommes d'Etat en Turquie sont si autoritaires; de là l'autorité et l'efficacité de suggestion de Ziya bey sur l'âme de la jeunesse;

2° Jusqu'à l'apparition de Ziya Bey, il y avait des hommes intellectuels, sachant une langue étrangère, qui avaient traduit dans la langue turque des fragments des systèmes philosophiques, malheureusement pas un système complet, étant donné que leurs esprits étaient incapables d'embrasser le système, dans son ensemble, dans sa totalité complète. Peut-être la simplicité de leur esprit ne correspondait-elle pas à la complexité du système. Mais Ziya bey, dont l'esprit était plus large, a pu, du moins, pour la première fois, saisir un système philosophique, dans son ensemble, dans sa totalité complexe, ce qui constitue son principal mérite, abstraction faite de l'erreur qu'il a commise. Nous reviendrons d'ailleurs tout à l'heure sur ce point. Il suffit de noter que, par suite de ces deux raisons capitales, la propagande de Ziya bey a triomphé sur

les esprits, et les idées qu'il y avait inculquées persistent encore.

Après la mort de Ziya Bey, ses disciples, les arrivistes, qui ne sont pas capables d'avoir une autre idée que celle de leur maître sur le progrès et la modernisation de la Nation turque, ils conservent jalousement les idées de leur maître comme un héritage à exploiter, dans le sens d'un nationalisme déjà à la mode. Dans leurs conférences, dans leurs écrits, ils répètent, constamment, les pensées de leur maître défunt. Par cette répétition monotone et bizarre, ils ont réussi à enfermer l'esprit de la jeunesse turque, dans une erreur dont la grandeur stupéfie l'intelligence humaine.

Quand, au mois de mai 1925, nous sommes rentrés de Paris à Ankara, par une coïncidence heureuse, le Congrès des Foyers Turcs avait réuni dans cette ville presque tous les délégués des provinces, y compris les chefs des nationalistes dont la plupart étaient des députés, et ils y discutaient avec chaleur les principes sur lesquels devrait se fonder le nouveau programme d'activité intellectuelle des foyers. Les vieux disciples de feu Ziya Bey, occupant les premiers rangs de la salle de conférences, répétaient les anciennes idées de leur maître, comme un refrain antique, si monotone et si bizarre. Nous les avons écouté, patiemment, jusqu'au dernier mot : rien de nouveau, rien d'original ! Au grand étonnement des assistants, nous avons attaqué, d'emblée, leurs idées fausses pour les détruire dans leurs racines, ces idées qui étaient soutenues, injustement, par ces hommes, qui avait la manie de sauvegarder leur situation d'apôtre : Je disais que les institutions sociales d'une nation ; sa

langue, ses beaux-arts, en général, son droit, etc. ne peuvent être perfectionnés par des efforts individuels, sans que la nation ait progressé, dans le domaine économique proprement dit : une tribu bergère, quand elle deviendra agriculteur, aura-t-elle une langue nécessairement plus riche, et, quand elle deviendra commerçante et plus tard industrielle, sa langue deviendra aussi, graduellement, plus riche, plus perfectionnée. Donnez le langage d'Auguste Comte à un berger, il n'en comprendrait que peu de mots. On peut en dire autant pour le droit : empruntez l'ensemble des Codes germaniques pour les adapter à la vie sociale des nomades, vous verrez que, pour beaucoup de règles juridiques, il n'y aura aucune possibilité d'application. A quoi bon de faire entendre les rythmes poétiques et les sons musicaux, ou de faire voir des œuvres d'art à ceux qui sont mal nourris, mal habillés, mal logés, et qui souffrent d'une misère à la fois physique et morale ? Pourquoi plonger l'esprit de la jeunesse dans les ténèbres du totémisme, de la magie, du mythe, des rites et cérémonies religieuses, et le détourner de la réalité des choses, de sa propre vie réelle ? Ne voyez-vous pas qu'elle est accablée par les besoins palpables et matériels de cette vie ?

Y a-t-il un intérêt à parler de la division du travail et de ses résultats, dans un pays où le mode même du travail n'est pas encore modernisé et organisé ?

A mon sens, il faut laisser tomber toutes ces spéculations qui n'ont aucun rapport avec la réalité et les exigences de la vie actuelle. Il faut que les Foyers Turcs et toute la jeunesse turque se consacrent, uniquement, à faire triompher l'idée du développement de l'économie nationale.

C'est cette idée capitale qui doit dominer toute l'activité sociale, parce qu'elle est le seul moyen de modernisation et d'adaptation à la civilisation européenne. Voulez-vous que les institutions sociales turques se perfectionnent? Eh bien, tâchez, premièrement, de développer économiquement le pays, et vous atteindrez, sans aucun doute, votre but. Croyez-moi, et si vous consultez l'histoire, elle vous dira, certainement, que tous les chefs-d'œuvre appartenant aux nations civilisées se sont produits, non pas dans leur état de misère, mais au plein de leur prospérité économique.

Notre parole fut plusieurs fois coupée, et la colère des apôtres commença à faire entendre son grondement.

Quelques jours après, le 30 octobre 1925, nous avons publié, dans le journal *Hakimiyeti-Miliyè* d'Ankara, un article intitulé « L'Economie nationale est la première base de toutes les institutions sociales », dans lequel nous avons exposé notre opinion sur le même sujet, plus largement et plus clairement. A ce propos, un des vieux nationalistes, Agha Oglu Ahmed bey, député de Karse: « Vous », me disait-il, avec un air menaçant, « par vos paroles, vous voulez nous déclasser, pour vous emparer de notre place ». Je lui ai répondu, simplement, que je n'avais pas la même qualité que lui.

Nous avons continué trois ans, sans relâche, à lutter contre une erreur, issue de l'interprétation erronée des idées de Dukheim qui avait étudié d'un seul côté de la vie sociale. Laissons la parole à notre cher Maître, M. le Profeseur Bouglé, qui occupe actuellement à la Sorbonne la chaire de sociologie, jadis occupée par E. Durkheim lui-

même : Au courant de l'année 1929-30, dans une de ses conférences, M. Bouglé disait à ses élèves, dont nous étions, que « E. Durkheim n'a pas eu le temps de se consacrer à la sociologie économique. Il a laissé à d'autres de ses disciples le soin de poursuivre sur ce terrain les concepts de la sociologie ».

Que M. Bouglé me permette toutefois de dire un mot à ce sujet : Le jugement qu'il a fait, avec tant de respect professionnel, et de politesse française, met en lumière une vérité si recherchée : cela veut dire que E. Durkheim n'avait pas apprécié la valeur et l'importance de la sociologie économique. Or, il se trouve que c'est mon pauvre pays qui paie les conséquences de ce défaut.

A vrai dire, l'absence, ou plutôt la négligence de cette branche de sociologie faisait une grande lacune dans l'ensemble de la culture française, à la Sorbonne. C'est M. Bouglé lui-même qui s'est adonné à combler ce vide. Il faut y ajouter que, si la sociologie de E. Durkheim n'a aucunement changé la vie sociale française, la sociologie économique, cultivée soigneusement dans sa base fondamentale par M. Bouglé, aura, tôt ou tard, un effet bienfaisant sur la vie économique et, par conséquent, sur la vie sociale française en général.

C'est à l'appui des idées que nous avons puisées des leçons de notre cher Maître, que nous avons eu la force et le courage de combattre, dès 1925, une erreur soutenue par l'élite de tout un pays; et ce serait, à juste titre, justice, que la réparation de la faute se fasse à l'appui de la culture française.

LES FOYERS TURCS

Il y a un dernier point à remarquer au sujet de la politique du gouvernement.

En 1908, la jeunesse turque, éclairée surtout par l'influence de la culture française, avait formé pour la première fois, à Istambul, une société sous le titre de « Turc Odjagui » (Foyer turc). Son but a été de développer le sentiment du nationalisme turc à cette époque où la défaite de la Turquie dans les Balkans avait donnée, particulièrement à la jeunesse, l'impression d'un grand danger qui menaçait l'existence même de la nation turque. La jeunesse, réunie par ce même sentiment autour du Foyer, discutait des questions d'ordre social, faisait des conférences du même ordre, et aussi rendait au public différents services de bienfaisance.

La jeunesse, qui, jusqu'alors, était privée de toute sorte de liberté, y goûtait la grande joie de se grouper en société et de discuter publiquement des questions scientifiques et artistiques.

Cette société intellectuelle ne se mêlait jamais à la politique, et aucun parti politique ne se mêlait à elle. Cette neutralité catégorique lui assura un accroissement prompt. A l'exemple du foyer d'Istambul, dans chaque ville se forma un rameau, et le foyer d'Istambul a grandi comme un arbre aux mille branches.

Toutes les idées touchant le nationalisme et la modernisation qu'il y a dans le pays, qu'elles soient justes ou non, sont, au moins, discutées au Foyer, et à l'opposé d'autres milieux, par exemple comme celui de l'Université dépendant

du gouvernement, le Foyer a été le seul terrain neutre pour la libre discussion, par conséquent, pour l'activité libre de l'esprit.

Le gouvernement n'admettant pas l'existence d'un second parti politique, en d'autres termes, une seconde manière de penser, a incorporé tous les foyers turcs au parti qu'il représente.

Par cet acte, il a non seulement limité la liberté de la jeunesse, mais arrêté l'évolution de l'esprit turc.

LA POLITIQUE ET LA MORALE

Notre étude serait incomplète si nous ne touchions pas le problème de la morale.

Quand la Religion dominait exclusivement la conscience humaine, il y avait une morale religieuse, mais depuis le perfectionnement de la raison, la morale est devenue chose raisonnée. Il est aisé de constater que l'exigence de la vie matérielle et économique, impose à la société une sorte de morale qui n'est pas exactement celle de jadis, et la modification se fait sous l'influence d'une autorité diffuse, comme l'air qui peut se cristalliser, sous une forme représentée par ce terme « solidarité économique ».

Auparavant, c'était « le bon Dieu » qui empêchait les hommes de commettre des péchés; mais, aujourd'hui, ce qui empêche, dans une ville industrielle, par exemple, le laitier de mélanger une grande proportion d'eau dans son lait, c'est, avant tout, la crainte de la clientèle et des commerçants de la même catégorie.

En dépit de ce que l'homme civilisé est encore sous l'influence de la morale traditionnelle et de

beaucoup d'autres préjugés, il peut expliquer aujourd'hui les raisons pour lesquelles tel ou tel acte est considéré par la société comme bien ou mal, et les qualificatifs de moralité, d'amoralité et d'immoralité ne sont pas les mêmes, par comparaison à ceux de jadis. Mais, en tout cas, il y a aujourd'hui aussi une morale.

Chez les Turcs, le sentiment religieux étant en décadence, la morale aussi est, par conséquent, dans le même état, et c'est le résultat direct de la transformation des idées, c'est le résultat de s'être dégagé de l'influence de la civilisation islamique et de s'être mis sous celle de la civilisation européenne.

Le progrès de la raison, qui est l'unique origine de la civilisation moderne, et par conséquent le progrès économique, avait substitué de jour en jour, en Europe, de nouvelles conduites à celles de jadis; mais en Turquie, arriérée économiquement, ce n'est pas le même cas. Etant obligé d'étudier brièvement la crise sociale turque dans ses grandes lignes, nous devons réduire les détails concernant ce sujet:

Le despotisme, au cours de cette période dite transformation, avait tâché de créer l'immoralité dans sa base: le sultan Abdul Hamid II, dont le règne dura trente-trois ans et qui abdiqua en 1909, avait encouragé à Istanbul, par des primes sans limite, l'espionnage d'une façon incroyable. Cette immoralité abominable se communiqua comme une maladie contagieuse, de telle sorte que beaucoup de gens de toutes les classes se mirent à sa pratique, comme à un métier le plus fructueux. (Cette conclusion a été tirée du mémoire de Tahsine pacha, publié en 1930 dans le journal *Millyet* d'Istanbul.)

L'espionnage a été le moyen le plus efficace du rapprochement au Palais impérial et d'arri-
visme dans les carrières officielles. Le mensonge grossier, l'hypocrisie régnaient au Palais et dans l'Administration. L'intelligence et le talent étaient considérés comme défauts.

Au cours de la révolution de 1908, la réaction répressive de la conscience nationale contre les espions fut terrible: tous les espions connus ont été déshonorés et mis en prison.

Dans l'Administration fut pratiquée, méthodiquement, une purification: les gens suspects, ceux de tendance au despotisme, les vieux, les incapables, furent remplacés par des gens de liberté et de talent, en un mot par les éléments de la jeunesse. La franchise gagnait du terrain de plus en plus, une liberté un peu débordée laissait le champ libre pour toutes sortes de manifestations, de discussions, de polémiques, en un mot une liberté aspirée, qui est la première et la seule condition du perfectionnement de l'esprit, était assurée.

La limitation de cette liberté, aujourd'hui, par le gouvernement de la République, qui rappelle le retour au régime despotique, a eu un effet presque ressemblant à celui du sultanat.

Une nation opprimée par la tyrannie se prête, à la première occasion, à se soumettre à la domination de celui qui lui propose une vie heureuse. En époque du sultanat, c'était ce grand danger qui faisait battre violemment le cœur des patriotes, parmi lesquels se trouvaient aussi les dirigeants actuels du gouvernement turc. N'est-il pas vrai que la nation turque se révolta contre le sultanat, afin d'éviter ce grand danger? La nation n'avait-elle pas proclamé, par force, sa

liberté, qui lui assurera le développement de son esprit et, en même temps, une conscience plus illuminée pour surveiller son existence propre?

Y a-t-il possibilité de saisir le sens de la liberté et de l'indépendance pour une nation qui soit dénuée de cette liberté d'indépendance personnelle?

L'enchaînement de la liberté d'une nation est-il autre chose que de la rendre capable de se soumettre à la domination du premier envahisseur?

Quelle différence y a-t-il entre un gouvernement qui saccage toutes les vertus et toutes les qualités sacrées, constituant la solidarité nationale, la conscience collective de la nation et un envahisseur?

La nation est-elle digne de subir une fin si cruelle et si triste par les mains de ses propres enfants?

La politique de violence, abstraction faite de son antagonisme avec l'idée de la « République », ne s'accorde ni avec l'état d'esprit moderne, qui devient de plus en plus rationnel, ni aussi avec l'idéal de la « Morale humaine », qui tend perpétuellement vers le « Bien », mais non vers le « Mal ».

L'ignorance de l'homme, qui est l'origine et la cause du mal, garde sa densité sous la violence et la faiblesse de l'homme vis-à-vis de la force violente qui l'opprime, le pousse vers l'hypocrisie, le mensonge, la ruse, la fourberie, en un mot à l'immoralité. La preuve en est que toutes les nations soumises et opprimées par les étrangers sont dans cet état triste.

Le gouvernement de la République, par sa politique de violence, a poussé la nation vers l'immoralité;

Au premier abord, ayant supprimé l'opposition, et imposant aux esprits, si variés, une seule tendance politique proprement dite, il a exigé, par la force, une soumission absolue à tous ses ordres. Il a opprimé continuellement tous ceux qui étaient de tendance à l'opposition, et favorisé tous ceux qui étaient ses partisans, par les moyens qu'il possède si largement.

Tous les députés ont été élus sous son influence. Dans l'Administration, dans tous les établissements qui dépendent de lui, dans les Banques, Sociétés, Maisons de commerce, où il a plus ou moins d'influence, dans toutes les affaires qui se déroulent entre lui et les sociétés privées, ce sont les partisans du gouvernement qui sont favorisés. Pour l'arrivisme, il n'y a qu'une seule mesure: la soumission absolue au gouvernement. Ni le talent, ni la capacité et ni l'honnêteté n'ont aucune valeur. Ceux qui ont le mieux servi, surtout ceux qui jouent un rôle actif dans la presse et dans la politique, sont à l'apogée du favoritisme. La publication du journal *Yarin*, citée à la préface de cette brochure, en est un témoin.

Les conséquences abominables de cet arrivisme sont plus amples, plus nuisibles et plus périlleuses que celles de la politique du sultan Abdul Hamid II, parce que l'influence de ce dernier était moindre, parce que le régime du sultanat n'avait pas la conscience de son acte et qu'il n'était pas bien organisé; quant au gouvernement actuel, par rapport à celui du sultanat, étant mieux organisé et travaillant plus consciencieusement, et avec plus de continuité, il joue son rôle de destruction morale plus amplement et avec plus de succès. De là, les insuccès du gouvernement dans les affaires financières, écono-

miques, politiques et administratives en général.

Mais cet état de choses ne peut pas durer plus longtemps, puisqu'il est contraire à l'aspiration de la nation turque, qui s'accorde avec la loi universelle qui conduit l'homme vers le bien et le bien-être, mais non vers le mal et la misère.

LES RÉFORMES

Nous devons nous borner à enregistrer seulement les conséquences économiques des réformes réalisées jusqu'alors, dans le sens de la modernisation du pays par le gouvernement. Mais cet acte de modernisation a été interprété à l'étranger d'une façon humiliante pour la nation turque: les nouvelles, concernant les réformes, ont été commentées de telle sorte qu'elles donnaient l'impression, à ceux qui ne savent pas l'histoire et la vie sociale turque, que cette dernière était un peuple primitif et barbare, et qu'une baguette magique, par les seules vertus de ses signes mystérieux, faisait transformer, en un Etat moderne, la vie sociale turque.

Il nous est impossible donc de ne pas mettre en lumière une vérité historique, afin de dissiper tous les malentendus ou, plutôt, les préjugés concernant ce sujet:

L'histoire nous montre que la nation turque, à travers des différentes périodes historiques, avait fondé plusieurs grands empires et, à plusieurs reprises, avait réussi à conquérir presque l'une des quatre parties de l'ancien monde.

Il est naturel que la nation turque fût influencée par différentes civilisations, comme les Romains le furent par celle de l'ancienne Grèce, et,

plus tard, les Français, les Espagnols, les Allemands, les Anglais, par la civilisation latine.

La nation turque, par son génie propre, a su adapter cette influence à sa propre construction sociale. En effet, elle a une langue perfectionnée, une littérature très riche, une architecture qui a créé des chefs-d'œuvre. Elle a aussi des institutions sociales propres à elle, à savoir : des traditions, des mœurs, une morale, un droit, une économie politique et toute une série de constitutions civiles. Il y a presque une quarantaine de millions de Turcs dispersés à la surface du globe, et nous parlons, en ce moment, des Turcs Ottomans, qui forment, actuellement, la République turque.

La tendance à s'adapter à la civilisation européenne, chez ces Turcs, commença à se manifester par les actes, dès le début du XVIIIe siècle. Le gouvernement monarchique de l'Empire Ottoman de cette époque, comme toutes les autres monarchies, étant étatiste, le mouvement d'adaptation se faisait, tout d'abord, dans le domaine administratif : c'est ainsi qu'en 1825, le Sultan a aboli le Foyer de « Janissaires » (1) et l'a fait substituer par l'armée de « Nizami Djedide » (2), formée et organisée à l'image de l'armée européenne. En 1835, sous le guide de Rechid pacha le Grand, ancien ambassadeur de l'Empire Ottoman à Paris, le Sultan avait proclamé le décret de « Ghulhané », conformément auquel une organisation administrative, comme celle de la France, fut créée et des lois judiciaires adaptées

---

(1) Nom attribué aux anciens militaires turcs.

(2) Nom de la nouvelle armée, qui signifie « l'ordre nouveau ».

à celles de la France furent proclamées et appliquées. Selon le système arrêté de l'instruction publique, les écoles primaires, secondaires et supérieures furent fondées. En même temps, la liberté de conscience religieuse, la liberté de pensée, de presse et la sécurité de vie, du bien (la propriété), de l'honneur furent proclamées.

En 1877, sous l'initiative de Mithate pacha, le Sultan Abdul Hamid II avait proclamé le régime constitutionnel.

Le Parlement étant dissous peu après, le régime d'absolutisme a été recommencé. Mais, par suite de la révolution de la nation turque, en juillet 1908, cette Constitution fut de nouveau proclamée et le Sultan Abdul Hamid fut détrôné après la réaction de mars 1909. Ce dernier régime avait duré jusqu'à la fin de la guerre mondiale.

Les événements qui se sont déroulés en Turquie après la guerre étant connus de tout le monde, nous préférons revenir directement à la question de réforme, à savoir. l'adaptation du chapeau, des nouvelles lois pénales et civiles et, enfin, celle des caractères latins.

Selon notre conviction, émanant de notre entendement au sujet de la modernisation, que nous aurons l'occasion de définir clairement dans cet ouvrage, toutes ces réformes n'ont aucune valeur, au point de vue fondamental de la dite modernisation; mais, comme elles sont introduites, en fait, dans la vie sociale turque, elles ont eu naturellement des effets politiques, économiques et moraux. Surtout l'effet moral est si profond et si important, qu'il est digne d'être étudié très soigneusement. Mais, ces réformes étant un fait accompli, nos observations posté-

rieures seraient inutiles et, quoique elles soient d'ordre purement sociologique et exprimées par un désintéressement scientifique, elles donneront lieu, peut-être, aux commentaires malveillants des arrivistes, qui ont donné tant d'exemples de leur immoralité, et cela sera, évidemment, nuisible, même pour notre but, qui consiste à faire entendre notre voix à la nation.

En effet, nous allons seulement nous borner, pour le moment, à constater l'effet économique de toutes ces réformes.

A. — *L'adaptation du chapeau.*

La Turquie n'ayant pas une industrie de chapellerie, l'adaptation du chapeau, imposée par le gouvernement à la nation, lui a coûté, du premier coup, de 10 à 15 millions de livres turques, comme nous l'avions constaté, en son temps, dans un article publié dans le journal *Hakimiyeti Milliye* d'Ankara. Le peuple ture, en achetant, coûte que coûte, des chapeaux à des stocks de provenance étrangère, quelquefois même au double ou triple prix, a laissé passer ses millions aux marchés étrangers. Cette exportation de la monnaie nationale continue encore.

D'après une enquête, à laquelle nous avons procédé à ce sujet, lors de l'adaptation du chapeau, nous avons recueilli des renseignements très intéressants: ce jour-là, par suite des crises économiques qui régnaient en Autriche, il était très facile d'y faire venir en Turquie des spécialistes, des gens du métier, d'une part, et utiliser les matières premières qui existent dans le pays, ou même de les acheter sur les marchés étrangers, d'autre part, et si le gouvernement avait

pris ces deux mesures, il était possible de fonder une industrie de chapellerie. Mais il n'a nullement pensé à cela et n'a même pas fait préparer des casquettes avec les étoffes fabriquées dans ses propres usines.

B. — *L'adaptation des caractères latins.*

L'adaptation des caractères latins a eu un effet économique plus grand; le voici :

1° Le gouvernement a fondé, à ses frais, des écoles pour l'enseignement des nouveaux caractères à ses fonctionnaires et au public;

2° Il a alloué des subventions aux principaux journaux qui, par suite de ce changement, avaient perdu une grande partie de leurs capitaux, par l'impossibilité de se servir des caractères arabes, et leur tirage étant tombé à zéro;

3° Il a fait réimprimer aussi toutes les lois, les registres, les papiers d'ordre officiel et tous les livres scolaires pour les écoles primaires et secondaires;

4° Il a acheté enfin des machines de dactylographie, pour remplacer celles qui étaient dans les bureaux officiels, des nouveaux caractères et des machines pour son imprimerie;

5° Le peuple a perdu une partie de sa richesse sous forme de caractères anciens, de livres, de machines à écrire, etc., et il leur a substitué les nouveaux par des sacrifices sans nombre.

Le bilan de cette réforme: une dizaine de millions de livres turques anéanties, une autre dizaine de millions de livres turques émigrée à l'étranger.

C. — *L'adaptation des lois européennes.*

En Turquie, les Codes pénal et civil étaient fondés sur les principes de l'Islam. Mais la nation turque n'a jamais admis, à la lettre, ses principes; par exemple, selon la prescription du Coran (le livre saint de l'Islam), la loi du talion s'impose ainsi: « Œil pour œil, dent pour dent », mais le sultanat l'avait substituée par des peines de prison; une autre loi du talion ordonne de « couper la main au voleur »; mais à elle aussi était substituée par une peine de prison. Le Coran prohibe clairement l'intérêt d'une somme prêtée; mais le Trésor de l'Evcaf, qui est un établissement religieux, faisait des emprunts sous la condition d'un intérêt. Le Coran fixait, dans l'héritage, la part de l'homme double de celle de la femme; mais le sultanat, dans sa loi rurale, admettait l'égalité de leur part.

Le sultanat, selon sa conception juridique, modifiait ainsi les prescriptions islamiques et, conformément aux exigences de la vie, avait proclamé le Code pénal, le Code d'instruction criminelle, le Code de procédure civile, le Code de commerce, celui du commerce maritime, etc., adaptés des Codes français.

Le gouvernement actuel turc a adopté, cette fois-ci, la loi pénale italienne. La peine, comme nous l'avons montré déjà, au sujet de la justice, est l'expression de la volonté de la conscience collective et cette expression varie suivant les nations. L'admission de la nécessité de variation et de différenciation des jugements des consciences collectives des différentes nations, s'impose autant que celle de l'existence de ces nations diverses: Dire que l'action et la réaction de tel délit sur la

conscience nationale turque sont les mêmes que celles de la conscience italienne serait la même chose que de prétendre à l'unité de ces deux nations différentes. Il en résulte que l'adaptation du Code pénal italien doit être considérée non pas comme un mouvement de progrès, mais comme une erreur sociale.

On peut en dire autant pour l'adaptation du Code civil suisse. Il est vrai que les anciennes lois islamiques en question ne répondaient pas à l'exigence de la vie actuelle, et, au lieu de se précipiter à l'application de telle adaptation, il aurait mieux valu projeter une loi correspondante à la fois aux aspirations de la nation et aux exigences de la vie moderne.

Les lois n'ont pas une vertu puissante pour créer une conscience sociale, mais, au contraire, c'est la vie de la société qui donne naissance aux lois.

Nous nous obstinons pour le moment à aller plus loin dans cette question des dites réformes.

PREMIÈRE CONCLUSION

Ce qui ressort de notre exposé dans le chapitre premier peut être résumé ainsi :

Le gouvernement, par sa politique de violence, au lieu de moderniser le pays, s'est mis à la destruction économique et morale de la nation et, par ce fait même, a créé la crise actuelle, qui est de nature à s'aggraver de jour en jour.

Selon l'information publiée par la presse turque et étrangère, M. Rist, le célèbre économiste français, qui a étudié récemment la situation financière de la Turquie, a reconnu son incapa-

cité de paiement de ses dettes. Ceci ne peut changer nullement le jugement que nous avons porté sur la situation, puisque nous savons le fond des choses mieux que tout autre. Au surplus, cette situation est si claire qu'on peut la déterminer par des chiffres : personne ne sait exactement le déficit du budget gouvernemental, mais on connaît ses dettes; le total des intérêts des coupons qu'il n'a pas pay s à la Dette publique depuis deux ans s'élève à plusieurs millions de livres turques.

La dette flottante, selon la même déclaration, faite en 1929 (1) par le Ministre des Finances, dont le devoir est de diminuer sa quantité, au moins en paroles, était de 60.000.000 de livres turques. Si nous nous rendons compte de ce qu'il doit payer aujourd'hui, et de ce qu'il devra payer après, pour les chemins de fer construits, le chiffre payable des dettes à la fin de cette année s'élève à des centaines de millions de livres turques. Le peuple turc n'a pas la capacité de paiement, même pour ses charges actuelles, et, dans cet état de choses, il est impossible pour lui de contracter un emprunt à l'étranger. Il est donc indispensable de faire cesser cette politique.

Le premier ministre, sous la contrainte irrésistible des faits, a promis, dans son dernier discours, que les charges fiscales seraient atténuées.

Cette déclaration n'a qu'un seul intérêt, le voici: le Gouvernement a avoué publiquement ses torts envers la nation, c'est bien; mais aucun fautif n'a le droit de continuer à commettre des fautes dont la victime est sa propre nation.

---

(1) Rapport Dr MULLER.

CHAPITRE II

Recherche d'un remède à la crise turque.

Dans le chapitre précédent, notre rôle fut complètement négatif. Il consistait à démontrer l'origine de la crise résultant de la politique du gouvernement et à prouver, par les faits, la nécessité de mettre fin à cette politique néfaste.

Dans le chapitre présent, nous tâcherons d'accomplir un second devoir, qui sera tout à fait positif, en essayant de porter un remède à la dite crise.

Nous avons vu que beaucoup des maux dont souffrent, à la fois, et la nation et le gouvernement, quoique se rapportent aux différents ordres sociaux, se ressemblent et se manifestent finalement dans un mal commun: celui d'une crise économique.

Ce fait met en évidence, une fois de plus, que l'institution économique d'une nation, surtout au xxe siècle, est l'unique source, d'où toutes les autres institutions et organisations sociales puisent leur force et leur énergie. Étudiez l'édifice politique de tous les États modernes, vous serez convaincus, enfin, qu'il se fonde exclusivement sur les principes économiques: toutes les luttes, dans ce monde, s'expliquent par les mots de « lutte pour le pain ». Donc la nécessité du développement économique s'impose comme l'unique remède à la crise turque.

Quelles sont les premières conditions du perfectionnement économique d'un pays, en général? D'une étude faite sur les institutions économiques de toutes les nations modernes, et de celles des peuples arriérés, on peut induire, par une méthode comparative, cette loi: partout où la liberté et la sécurité individuelles sont respectées, l'institution économique est en perfectionnement, et inversement, partout où elles sont violées, la dite institution est en décadence ou primitive. Voici pourquoi: l'homme et la terre constituent, ensemble, les premiers éléments de la force productive d'un pays, et les premières conditions de l'activité humaine, destinée à utiliser cette force, sont la liberté et la sécurité. Ces deux conditions, exprimées séparément par deux mots différents, ne sont pas seulement en rapport direct l'une avec l'autre, mais, par rapport à l'homme, elles forment un tout qui constitue l'assurance de la liberté du travail.

Pour que le travailleur puisse employer librement toutes ses facultés physiques et morales, il faut, en même temps, que sa vie, ses biens et tous ses droits humains soient en pleine sécurité.

La sécurité n'est pas quelque chose proportionnelle et limitée, mais elle est, par sa nature même, quelque chose illimitée et absolue, comme l'air ambiant; puisque la moindre offense, n'importe à quel élément du travail, le réduit entièrement au néant.

C'est ainsi que la liberté du travail, dans l'ambiance de cette sécurité infinie, devient nécessairement infinie. C'est pourquoi la simplicité ou la complexité du travail, ne saurait pas impliquer une mesure pour la liberté et pour la sécurité; parce que la liberté et la sécurité qu'exige le tra-

vail d'un industriel, installé dans une ville, ne saurait être différenciée de celle du cultivateur, qui cultive son champ dans la campagne. En se basant sur ce seul fait que le niveau intellectuel du Turc est inférieur, par exemple, à celui du Français, limiter la sécurité et la liberté des Turcs serait absurde, car ce qui fait la différence comparative, ce n'est pas que la majeure partie des Turcs soit formée de cultivateurs, ou que le nombre de ces derniers soit plus élevé que celui des Français, puisqu'on peut trouver partout : en France, en Allemagne, en Angleterre, le modèle typique du cultivateur turc. D'autre part, il est évident que la nation Turque ne se compose pas seulement d'agriculteurs ; il y a aussi des classes qui appartiennent aux autres catégories sociales, à savoir : les classes des commerçants, des industriels, des intellectuels, etc.

En réalité, c'est la différence comparative de la quantité et de la qualité des partis d'élite, c'est le degré de science, de culture, de civilisation, du mode de production, etc., qui font, tout ensemble, cette distinction entre la France et la Turquie. Mais cette différence de niveau ne peut être, à elle seule, une raison suffisante pour limiter la liberté de la nation turque, puisque celle-ci a pu arriver au degré de la civilisation où elle se trouve aujourd'hui, et il serait très naturel d'admettre qu'elle pourra s'élever à un degré plus haut, à l'appui de la loi de l'évolution ; et, à cet effet, il n'y a qu'à lui préparer les conditions favorisant sa marche naturelle.

Le gouvernement turc, en négligeant de pareilles considérations, a porté atteinte, non seulement à la sécurité et à la liberté de la classe agricole, mais à celles du parti éclairé qui

représente le niveau intellectuel de la nation entière. Et tout cela était fait au nom de la République!

Cherchons maintenant l'origine du régime constitutionnel et républicain, qui sont l'assurance la plus sûre de la sécurité et de la liberté:

L'histoire de la révolution anglaise nous offre le premier exemple à ce sujet: le roi d'Angleterre avait augmenté, à son aise, les impôts et, par ce fait, avait violé la sécurité du droit des biens publics. Le peuple anglais se révolta. Il estimait que, pour la sécurité générale du pays, il devait sacrifier une partie de son bien sous forme d'impôts, mais, en même temps, il réclamait son droit à contrôler la dépense de ce qu'il donnait au gouvernement. De là la naissance du droit du budget, en d'autres termes, la naissance du régime constitutionnel qui assura, pour toujours, la sécurité des droits publics.

Lisons l'histoire de la révolution américaine: Ce même empire britannique avait supprimé, de toute façon, la liberté et la sécurité commerciale et industrielle et avait enchaîné l'initiative américaine, dans tous les domaines. L'augmentation de la taxe sur le thé eut l'effet d'une étincelle pour allumer le grand incendie: Le peuple américain tira son sabre et se mit à lutter contre cet empire si fort qu'était l'Angleterre. Secondé par des volontaires libérateurs français, il a pu réussir à proclamer son indépendance économique et politique. Les Etats-Unis ont fondé le régime de la République sur le principe de gouverner les affaires publiques par le peuple lui-même.

Que nous dit la grande Révolution française, connue par le monde entier? Les rois de France, pour entretenir la magnificence somptueuse de

leurs palais, dépouillaient les sujets français de leurs biens et violaient atrocement leurs droits humains. Les Français se sont révoltés contre leurs rois, dans un élan si fort, si sanglant, que finalement ils ont triomphé et ont scellé de leur propre sang l'éternel monument grandiose de la liberté et des droits de l'homme qui sont l'objet du culte de toute une nation et placés sous sa surveillance perpétuelle.

PREMIÈRE CONDITION

Il résulte, de tout ceci, que le premier remède qu'on doit porter à la crise turque, c'est d'assurer à la nation sa liberté et sa sécurité et, en même temps, de les mettre à l'abri du danger d'être violées, et, pour ceci, il n'y a d'autre moyen que de laisser la nation jouir librement et parfaitement de ses droits émanant d'un régime républicain: une élection, libre de toute sorte d'intervention illégale, qui permettra à la nation d'élire les membres du Conseil de Municipalités et ceux de la Chambre des députés, s'impose comme première condition.

DEUXIÈME CONDITION

L'IDÉAL

Quel serait l'idéal national de ce gouvernement qui serait nouvellement constitué, et comment devrait se former le mécanisme gouvernemental d'une façon si convenable que son fonctionnement lui permettrait de réaliser cet idéal?

L'idéal de la nation turque, n'étant pas autre

chose que de s'adapter à la civilisation européenne, il faut, avant tout, définir clairement ce qu'est cette civilisation (1).

Qu'est-ce que la civilisation ?

Il nous faut décrire ce que nous entendons par ce mot de « civilisation », en termes simples et clairs, sous l'enchaînement d'une énumération qui assure la coordination des idées qu'elle exprime :

1° L'histoire de l'évolution humaine nous montre que l'homme, en franchissant les périodes de barbare, de chasseur, de berger, d'agriculteur, est devenu finalement industriel ;

2° Sans se laisser tomber dans l'abîme des discussions, concernant l'origine de la connaissance humaine, on peut dire que la domination de la nature par l'homme, le progrès de son bien-être matériel et, enfin, son évolution à la période de l'industrie mécanique furent réalisés parallèlement au développement de sa raison. Abstraction faite de la religion et des beaux-arts, qui se rapportent à la vie collective de la société et à l'émotion ou l'intuition esthétique, tous les produits scientifiques comme outils, objets, machines, monuments, toutes les organisations sociales et aussi le côté technique des beaux-arts, en un mot tous les éléments de la vie civile, dont l'ensemble s'appelle « civilisation », sont l'œuvre propre de la dite raison ;

---

(1) Au cours de l'année 1926, nous avons publié dans le journal *Kakimiyeti-Miliyè* d'Ankara une série d'articles, sous le titre « Comment la Turquie peut s'adapter à la civilisation européenne ». Nous y avons expliqué largement notre idée sur ce sujet. Au surplus, le 11 novembre 1926, nous avons adressé par lettre, un résumé de ces idées, à Ghazi Mustapha Kemal et Ismet Pacha.

3° L'œuvre la plus importante de la raison est la science, et l'outil est l'œuvre la plus parfaite de l'application de cette dernière : Une machine en fonctionnement est identique à l'image mentale qui l'a synthétisée et qui l'a mise en action; donc la science et son application ne sont autres que la raison elle-même; et le progrès résultant de l'application de la science est la seule mesure pour déterminer, comparativement, le degré de la civilisation des différentes nations;

4° La nation la plus qualifiée pour la construction de la machine et son application; a réalisé, certainement, le plus grand progrès dans tous les domaines de production : l'agriculture, l'industrie, la marine, la pêche, etc., et, par conséquent, elle est la plus forte sur terre, sur mer et dans l'air. Elle est libre et indépendante. La preuve en est la France, l'Amérique du Nord, l'Allemagne, l'Angleterre, l'Italie, etc.;

5° Chez la nation dont l'institution économique est ainsi développée, toutes les autres institutions et organisations sociales sont aussi développées; la vie sociale des nations citées ci-dessus en est la preuve;

6° Une nation peut avoir une religion, une langue perfectionnée, une littérature assez riche et d'autres institutions qui se rapportent à une période historique; mais, si son institution économique n'a pas progressé, dans le sens que nous avons déterminé, elle ne serait pas capable de résister à l'envahissement des nations dont l'institution économique est plus avancée; les cas de l'Arabie, des Indes, de la Chine en sont des exemples;

7° Pour qu'une nation orientale s'adapte à la civilisation européenne et se modernise, pour

qu'elle soit également libre, indépendante, il faut qu'elle commence par faire progresser son institution économique en favorisant d'abord l'accès dans son esprit de cette « raison universelle » et puis en introduisant et en appliquant à sa vie économique toutes les œuvres de cette « raison » :

8° Si cette nation orientale réussit à faire progresser son institution économique, ce progrès nécessitera, sans aucun doute, le perfectionnement de l'institution de la langue, du droit et de la morale proprement dite, et celui de toutes les organisations sociales qu'implique la vie moderne. Quant aux autres institutions sociales, elles seront soumises aux conditions de la vie nouvelle : Il y en aura qui, peut-être, progresseront, et il y en aura qui ne progresseront pas. Par exemple, l'Amérique du Nord, quoiqu'elle ait fait, dans le domaine de la technique, un progrès gigantesque, n'a pas pu faire le même progrès dans le domaine des lettres et des beaux-arts. Il résulte de ce fait que le progrès technique et matériel qui est indispensable pour le bien-être et l'indépendance d'une nation, ne nécessite pas d'une façon absolue celui des beaux-arts. Pourquoi? Les lignes suivantes répondront à cette question énigmatique.

LE MACHINISME ET L'ÉTAT D'ÂME DE L'HOMME MODERNE

Il est intéressant d'analyser l'état d'âme et la mentalité de l'homme moderne, et, pour cela, il nous suffit de suivre seulement la marche de la Raison elle-même :

La Raison, commençant par des hypothèses et aboutissant à l'expérimentation, est arrivée enfin

à établir les théories et les lois des phénomènes. Ces dernières constituent la base de toutes les sciences, de toutes les découvertes et inventions scientifiques. L'homme a introduit tous les produits de sa Raison dans sa vie. Par conséquent, un machinisme fut créé, dont le résultat fut étonnant : la machine, considérée comme un facteur économique, dépassa, par ses effets moraux, la limite matérielle et influa sur l'âme et l'esprit de l'homme lui-même ; elle commença à abaisser les jugements de valeur des différentes institutions qui, jusqu'alors, dominaient la conscience sociale des nations modernes. C'est ainsi que, par suite du grondement diabolique et profane de la machine à la surface de la terre, les dieux et les anges, se sont échappés des églises, comme l'oiseau, qui s'envole de son nid, et le nombre de leurs adorateurs, qui se mettaient à genoux devant leurs images diminue de jour en jour. Il y aura peut-être un moment où l'église ne sera plus fréquentée par ceux qui n'y trouveront jamais ce qu'ils y avaient perdu, et peut-être n'auront-ils même pas le temps d'y réfléchir.

La machine a brisé aussi les ailes de cet ange étrange qui perçait sans pitié le cœur humain de sa flèche : l'Amour est déjà mort, et son cadavre, comme une feuille sèche de l'automne, est entraîné par les coups de vent sur les sentiers déserts du jardin de fleurs de jadis.

Dans la poésie, la peinture, la sculpture d'aujourd'hui, il n'y a plus les émotions divines de l'amour du beau ; toutes sont mortes. Après la tempête qui a tout détruit, il n'y a qu'un seul grand arbre qui survive, c'est la musique : L'homme mortel, tourmenté par le vide de son cœur, qui était autrefois plein de frissons, va de

temps en temps sous le feuillage de ce grand arbre pour entendre des sons mystérieux, qui lui rappellent ce qu'il avait perdu. Mais, hélas! il paraît que la fumée de la machine fera sécher ce dernier arbre qui était son dernier refuge. Déjà le charleston lui donne des coups de hache.

Dans le domaine esthétique en général, on ne voit plus l'apparition de grands génies, et les conditions de vie actuelle ne sont plus favorables à leur renaissance. L'homme d'aujourd'hui a laissé tomber toutes ses croyances mythiques et mystiques, et il ne croit plus qu'aux réalités palpables. Guidé par sa raison pratique, il a soumis à une critique implacable la religion et toutes les choses d'ordre social qui puisent leur force et leur autorité spirituelles dans une tradition lointaine ou dans un excès de sensibilité humaine; son esprit d'expérimentateur les rejette, et il ne vise que son bien-être matériel. Pour lui, le bien-être moral même se constitue matériellement. La vie économique et matérielle lui donne une manière de penser, une croyance, une morale, une esthétique, qui diffèrent généralement de celles de jadis. Personne ne peut prévoir l'avenir, et il est fatal que tous s'adaptent à cette vie nouvelle.

LA GRANDE LIGNE DE LA RÉFORME L'UNIVERSITÉ

La marche historique de l'évolution humaine, et le facteur de la dite évolution étant connu, une nation qui veut évoluer, peut-elle suivre cette marche sans avoir le même facteur et ce dernier est-il autre chose que la Raison?

La Turquie, afin de s'adapter à la civilisation

européenne, au lieu de créer le facteur de cette civilisation, en a créé, par voie d'imitation, les œuvres : La fondation du régime constitutionnel ou républicain, l'organisation de l'administration, l'adaptation du chapeau, des caractères latins et des lois européennes sont-elles autre chose qu'une pure imitation?

Les résultats sont devant nos yeux.

Le moyen propre de s'adapter à la civilisation, n'est autre que celui de créer son facteur, et, s'il ne s'imite pas, il peut se créer originalement.

Ce qui constitue la Raison, c'est ce que nous appelons la connaissance. Il est donc nécessaire de construire d'abord, le premier monument qui représente la dite connaissance, nous voulons dire « l'Université » dans son propre sens.

On sait qu'il y a des religions sans Dieu ni Prophète, et des Prophètes sans livre; mais on ne sait jamais, surtout au xxe siècle, qu'il y a des professeurs sans livres. C'est à l'unique Université d'Istambul qu'on peut en voir. Pendant la formation de cette dernière, sous l'autorité de feu Ziya bey, comme nous avons signalé plus haut, des hommes furent nommés professeurs, parmi lesquels il y en avait qui n'étaient diplômés d'aucune Université et il y en avait d'autres qui n'avaient même pas reçu une instruction régulière. C'est pour cela que l'Université d'Istambul n'a aucune autorité intellectuelle dans le pays.

Ces messieurs n'ont publié jusqu'alors aucun ouvrage attestant leurs compétences et leurs talents pour la culture des sciences dans leur domaine, sauf quelques-uns. Ils supportent toute sorte d'offenses, les plus humiliantes, contre leur incapacité intellectuelle, par le seul souci de sauvegarder leurs chaires. Il est

vrai que le désintéressement personnel, est une caractéristique des hommes de science et aucun d'entre eux n'a le droit de mêler son ambition dans le domaine scientifique. Quant à nos professeurs, ils se désintéressent radicalement aux sciences et aux grands phénomènes sociaux, surtout économiques et moraux, et s'intéressent aux exigences politiques journalières pour plaire à ceux qui ont le pouvoir. Il est regrettable de dire que l'Université d'Istanbul n'a jamais eu le courage de faire le moindre geste contre les maux surtout moraux qu'a subis le pays; au contraire, ces mêmes Messieurs, les anciens amis d'Ali-Kemal ont tâché d'étouffer, toujours, la voix de la liberté de la jeunesse au sein universitaire. Or, il est indispensable de déclasser tous ces messieurs et de les soumettre, comme des élèves, à l'examen sévère d'un jury composé des professeurs des différentes Universités européennes.

A

RÉFORME DANS LE DOMAINE DE L'AGRICULTURE

Les réformes, dans le domaine de l'agriculture, consistent à moderniser le mode de production en général, et, par conséquent, à y introduire les techniques modernes pour avoir une surproduction dont la proportion serait déterminée selon les circonstances de temps et lieu.

Nous allons énumérer catégoriquement les produits du sol et les autres produits et en même temps les réformes qu'ils exigent :

1° La culture et l'amélioration des céréales en général: blé, orge, seigle, lentille, pois chiches, fève, etc.;

2° La culture du tabac, coton, opium, chanvre;

- 3° Du raisin, figue, noix, noisette, amande;
- 4° Des arbres fruitiers, pomme, poire, abricot, pêche, etc.;
- 5° Des oliviers;
- 6° Des forêts en général;
- 7° Des légumes;
- 8° Des fleurs, surtout dans les villes littorales;
- 9° Des vers à soie, et celle des mûriers dont ils s'alimentent.

B

L'IRRIGATION ET L'ASSÈCHEMENT DES TERRES MARÉCAGEUSES

Les grandes opérations concernant l'irrigation et l'assèchement des terres marécageuses ne sauraient être faites par le seul effort du gouvernement. D'après les études que nous avons faites à ce sujet, nous sommes arrivés aux trois solutions suivantes :

a) Concéder, en parcelles, les terrains à ceux qui s'engagent à les cultiver pour une durée de dix à vingt ans, à condition que les dits terrains soient exempts de toutes les contributions, y compris leurs productions;

b) Prêter aux entrepreneurs des sommes, dans la proportion que leurs entreprises nécessitent, avec le moins d'intérêt et pour une durée aussi longue que possible;

c) Allouer, en différents degrés, des primes à ceux qui auront réussi à rendre florissants et fertiles les terrains incultes, proportionnellement aux récoltes produites.

Ces trois formes de stimulation peuvent être appliquées à des terrains de faible étendue. Quant aux vastes terrains, il faut les concéder,

pour un délai de vingt ou trente ans, dans des conditions très favorables, à des Sociétés compétentes.

En tout cas, il est nécessaire que ces opérations soient réalisées, non par l'Etat lui-même directement, mais par l'intermédiaire des particuliers et des Sociétés qui possèdent les moyens suffisants, financiers et techniques.

C

ÉLEVAGE DU BÉTAIL

1° Elevage du gros bétail pour labour, transport, boucherie, et du petit bétail pour lait, laine etc.;

2° Elevage d'autres animaux domestiques, comme lapins etc.;

3° Elevage des volailles, surtout des poules dont l'exportation des œufs est très importante.

D

INDUSTRIE AGRICOLE

1° Etablissement des ateliers et des usines, pour la réparation des outils et des instruments dont l'usage est indispensable dans tout le domaine agricole, énuméré ci-dessus;

2° Etablissement des ateliers pour manipulation, valorisation et embellissement de tous les articles d'exportation;

3° Etablissement des fabriques d'huile d'olive, de coton et de sésame;

4° Etablissement des fabriques de conserves de fruits;

5° Etablissement de celles des légumes;

6° Etablissement de celles des viandes et des œufs;

7° Etablissement de celles de beurre et de fromages;

8° Etablissement de celles de toutes sortes de liqueurs.

E

PÊCHERIE

1° Modernisation et élargissement de la pêche;

2° Etablissement des fabriques de conserves de poissons variés.

F

INDUSTRIE DE L'ARCHITECTURE

1° Etablissement de fabriques de marbrerie et de taillerie de pierre;

2° Des briques et des tuileries;

3° Des fours à chaux;

4° De fabriques de ciment;

5° D'usines de charpenterie et de menuiserie;

6° De fabriques de verrerie et d'autres usines qui concernent la construction et la décoration des bâtiments de toutes les catégories.

G

INDUSTRIES DIVERSES

1° Etablissement des usines de tannerie;

2° De cordonnerie;

3° De maroquineries et selleries;

4° Des fabriques de bourrellerie de toute sorte;

5° Des parfumeries (1).

---

(1) A Istanbul, la parfumerie et la cordonnerie turques fait, depuis quelques années, des exportations assez importantes.

H

INDUSTRIE TEXTILE

La nation turque produit, en grande quantité, de la laine, du coton et de la soie, qu'elle vend aux étrangers à bas prix, d'une part, et dépense, chaque année, des millions et des millions pour acheter des étoffes de toutes catégories à l'étranger, d'autre part.

En cet état de choses, il serait contraire à la réalité de lui conseiller que la création d'une industrie textile, par elle-même, serait nuisible à son économie.

Cette industrie existe déjà en Turquie depuis des années, et même elle fait de l'exportation : Par exemple, chaque année, on exporte à l'étranger, de Brousse, des étoffes de soie; d'Ankara, des écharpes de laine fine des chèvres d'Ankara, et d'Istambul, des étoffes tricotées. Il serait plus raisonnable de rechercher pourquoi cette industrie n'est pas prospère, voilà la question fondamentale.

Il est vrai que cette branche d'industrie est en grande difficulté, et que la première cause en est le manquement d'esprit industriel, en d'autres termes, le manquement de la Raison, dont nous avons donné, plus haut, la description.

C'est cette cause qui a produit aussi son effet néfaste sur la tapisserie turque dont la réputation séculaire a été propagée dans le monde entier; cette industrie faisait une grande partie de la richesse du pays. Il est indispensable de relever, coûte que coûte, la tapisserie et de perfectionner l'industrie textile en général, de telle

sorte que la première fasse de l'exportation et que la seconde puisse suffire au moins aux besoins du pays.

Pour le perfectionnement de l'industrie textile sur une base solide, il faut faire ceci :

- 1° Fonder des fabriques de filature de coton, de laine et de soie;
- 2° Fonder des usines de teinturerie;
- 3° Fonder des fabriques de polissage.

I

INDUSTRIE DU FER

L'état actuel du pays ne nous permet pas de parler de l'industrie du fer. On ne sait exactement ni le lieu ni le degré de richesse des mines de fer. Même les mines de charbon qui sont si riches et si importantes sont en grande partie exploitées par les étrangers.

Le pays doit attendre la floraison de cette branche d'industrie jusqu'au jour où les propres ingénieurs et techniciens turcs seront apparus.

Aujourd'hui, il n'y a que la possibilité d'y travailler le fer déjà exploité et mis en blocs. Il s'agit, pour le moment, de créer des usines et des ateliers pour la réparation des instruments et des outils employés dans les différents domaines de production que nous avons déjà signalés.

J

SYSTÈME D'INSTRUCTION ET SYSTÈME ÉCONOMIQUE

La direction de l'activité de la modernisation une fois tracée, dans ses grandes lignes, il est très facile de projeter l'esquisse d'un système de

l'instruction publique, en même temps que celui d'une politique économique :

1° Le système de l'instruction publique, ayant comme but de former l'esprit de la génération de telle sorte qu'elle soit apte à rendre les services que la modernisation du pays exige d'elle, il serait nécessaire d'élaborer un nouveau programme d'enseignement pour chaque degré d'instruction publique, et de créer une nouvelle organisation pour les appliquer à la lettre ;

2° La politique économique du pays doit se déterminer ainsi :

a) que la nation doit s'alimenter avec sa propre production ;

b) qu'elle en doit exporter une surproduction toujours croissante, et que l'objet d'exportation doit s'imposer sur le marché étranger par la supériorité de sa qualité ;

c) que la nation doit développer toutes les branches de l'industrie auxquelles les conditions économiques sont favorables, au fur et à mesure que sa capacité industrielle se perfectionnera.

Ces principes doivent former la base de sa politique et doivent dominer complètement :

a) les tarifs douaniers ;

b) les traités commerciaux ;

c) le système fiscal ;

d) toutes les lois et les règlements administratifs.

K

MÉCANISME GOUVERNEMENTAL ET SON BUDGET

Théoriquement, la synthèse du mécanisme du gouvernement n'a aucun défaut, mais il faut qu'il soit soumis à une sérieuse révision, qui sera nécessité par les principes dominants.

Le système fiscal doit être naturellement modifié de telle sorte que les contributions ne soulèvent aucun embarras au producteur.

Quant au budget de dépenses, d'abord, la nouvelle politique et le nouveau mode de fonctionnement du mécanisme administratif rejettera nécessairement hors du cadre beaucoup d'éléments inutiles et mettra fin aux dépenses qui ne sont nullement nécessaires. En second lieu, contrairement à ce qu'on faisait avant, il faut allouer le 50 % du budget à l'instruction publique et au développement de l'économie nationale, le 25 % à la défense nationale et le 25 % aux autres départements.

Ayant comme point de départ ce principe, il faut resserrer strictement tous les cadres départementaux, réduire au minimum tous les appointements, surtout des grands fonctionnaires, y compris l'allocation du Président de la République, des députés et des ministres.

CONCLUSION DÉFINITIVE

Nous sommes très loin de penser comme les financiers et les économistes qui ont étudié les finances de la Turquie et qui se sont exprimés à leur manière; nous trouvons absurde de fixer antérieurement un délai pour la réforme et pour sa réalisation: une réforme, dans le sens indiqué, se dégage et s'impose par la nature des choses; il faut la réaliser promptement, d'emblée, sans aucun arrêt. Au cours de son application, les circonstances de la vie peuvent y apporter telle ou telle modification dont les conséquences ne sauraient être fixées dès maintenant, parce que la

vie est une chose dynamique, et non pas statique. Elle est le « devenir » infini.

Qui peut déterminer aujourd'hui même, la portée de la force productive de la nation turque et l'influence qu'auront sur elle les rapports internationaux? Mais il y a la possibilité de simplifier ce problème si complexe: la Turquie visera, premièrement, à se suffire à elle-même, et, à ce propos, elle s'adressera nécessairement à sa propre force productive. En effet, elle tâchera de satisfaire à ses besoins et, en même temps, d'avoir une surproduction pour vendre à l'étranger, afin de couvrir les frais de ce qu'elle doit lui acheter, et au courant de ces opérations mutuelles, elle ne perdra pas des yeux les circonstances internationales.

La Turquie, pour se débarrasser de toutes ces difficultés, et pour son assainissement économique, a besoin certainement de capitaux étrangers; mais il est aussi certain que l'excédent des grands capitaux sont accumulés dans quelques pays d'Europe et d'Amérique, et qu'on cherche un domaine d'activité fructueuse afin de les placer. Ces capitaux commenceront à s'acheminer vers la Turquie dès qu'il y régnera un gouvernement animé par le noble souci de développer son économie et de s'adapter, sincèrement, à la civilisation européenne.

Pour que la Turquie vive libre et indépendante, et qu'elle continue à son rôle historique, nous avons dit, sous le commandement de la Raison universelle, tout ce qu'elle doit faire pour remédier au mal qu'elle a subi, et ceux qui voudront prolonger ce mal doivent savoir qu'il y a, et qu'il y aura toujours, un châtement de la justice absolue et éternelle.

APPENDICE

Le jour où cet ouvrage était sous presse, les journaux parisiens ont publiés les télégrammes suivants :

STAMBOUL, 24 décembre. — A Manissa et à Menemen, des groupes armés de partisans du sultanat, demandant la proclamation de la loi religieuse, ont essayé de soulever les habitants contre les autorités gouvernementales.

Un engagement a eu lieu à l'issue duquel les instigateurs du mouvement, cernés par la gendarmerie, ont perdu 4 hommes. Le commandant de la gendarmerie a été tué.

Tous les auteurs du mouvement, qui appartiennent à une organisation religieuse secrète appelée « Manisa », ont été arrêtés, ainsi que dix autres personnes à tendances réactionnaires.

ANKARA, 25 décembre. — Une collision sanglante s'est produite aujourd'hui à Smyrne entre un détachement de gendarmes et un groupe de Musulmans qui manifestaient contre le gouvernement turc.

Trois personnes ont été tuées et une vingtaine d'autres plus ou moins grièvement blessées.

Ces faits récents sont des preuves accablantes de notre jugement, déjà exprimé, sur la situation. Mais l'ambition politique a tellement aveuglée le gouvernement qu'il ne voit même pas l'inconvénient de présenter la réalité des choses, sous un autre aspect qui porte atteinte à la dignité de la nation turque : Pour qu'on pense dans les deux mondes, que le gouvernement turc est libéral et laïc, et que la nation est arriérée et fanatique ; il fait la propagande du fanatisme de la nation, par là, il tâche de provoquer la colère du monde chrétien contre elle. Tel est le patriotisme de politicomanie de ceux qui prétendent être pur sang de la race turque.

TABLE DES MATIÈRES

	Pages
AVANT-PROPOS	7
INTRODUCTION. — La crise turque et l'opinion de MM. D ^r Schacht, D ^r Müller, Rist. — La méthode propre à cette crise.....	9

CHAPITRE PREMIER

Les symptômes de cette crise. — Les événements pro- voqués à Smyrne et autres localités, par le geste de l'opposition, et les raisons du mécontentement de la nation turque.....	11
Un point d'interrogation: définition de la politique du gouvernement. — Etude du mécanisme du gou- vernement	16
Observations sur les budgets de dépenses.....	18
Ministère de la défense nationale. — Militarisme et ses résultats. — Fausseté de l'esprit militariste..	18
Ministère des Travaux publics. — Critique de la poli- tique des Chemins de fer.....	21
La construction d'une nouvelle capitale et ses consé- quences	25
Ministère de la Justice. — La question de la justice en Turquie : la liberté et la sécurité.....	27
Ministère des Finances : l'état d'esprit en ce minis- tère et sa comparaison avec celui du sultanat. — L'état des contribuables, les monopoles.....	30
Ministère de l'Economie nationale. — Culture des produits du sol et leur exportation. — Consom-	

	Pages
mation des produits étrangers par les Turcs. — La pêche-rie. — L'état de l'industrie. — L'origine des fabriques en Turquie.....	33
Traité commerciaux et la politique du gouvernement.....	37
Question de l'immigration.....	39
Ministère de l'Instruction publique. — Son historique. — Comparaison entre le système de l'enseignement à l'époque du Sultanat et à celle de la République. — Historique de l'Université d'Istamboul. — L'état des hommes éclairés en Turquie. — Une erreur capitale : l'influence des idées durkheimiennes par l'intermédiaire de Ziya Gueugue Alpe bey sur l'élite turque. — Le défaut de Durkheim envers la sociologie économique et le rôle du professeur Bouglé dans ce domaine.....	40
Soumission de « Turc Odjagui » (Foyer Turc).....	51
Politique de violence et la morale. — Arrivisme et les arrivistes.....	52
Les réformes : l'adaptation du chapeau. — Des lois et des caractères latins. — Résumé des modifications portées par le sultanat aux prescriptions de l'Islam. — Historique de l'adaptation des Turcs à la civilisation européenne.....	57
Première conclusion.....	63

CHAPITRE II

Recherche d'un remède à la crise turque.

Première condition : la liberté et la sécurité. — L'origine des droits de l'homme: leçon tirée de l'histoire des révolutions française, anglaise et américaine. — Deuxième condition: nécessité d'une nouvelle élection. — Qu'est-ce que la civilisation? — La raison et ses œuvres. — La caractéristique des nations modernes. — L'état d'âme de l'homme moderne. — Le machinisme et son résultat	65
La grande ligne de réformes : l'Université.....	74
Réforme dans l'agriculture.....	76
L'irrigation et l'élevage du bétail	77
Industrie agricole.....	78

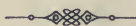
	Pages
Pêcherie	79
Industrie de l'architecture.....	79
Industries diverses.....	79
Industrie textile.....	80
Industrie du fer.....	81
Système d'instruction publique et système économique	81
Mécanisme du gouvernement et son budget.....	82
Conclusion définitive.....	83

خطا و صواب جدولی

دوغرو	ياكلش	سطر	صحيفه
صاحب	حاکم	۱۱	۳
احترصنک	احتراصنک	۱۱	۶
بريلکيمز	بيلکيمز	۱۳	۸
خونينی	خونینی	۲	۱۲
قدسی	قدس	۳	۱۴
تمهيد	تمهیر	۱	۲۸
ايسئندلبيکي	ايسئنديکي	۸	۳۰
اولوشدرکه	اولوشدرکه	۵	۳۵
توفيق	توقيف	۲	۴۳
استحاله	استماله	۹	۷۰
حقيقي	حقيقي	۳	۸۰
اوجنجي باب	ايکنجی باب		۸۵
سالک	مالک	صوک	۸۷
تنت	تنت	۹	۹۶
شرقليلر	سرقلير	۲	۹۷
اکلاشلمش	اکلاشلمش	۶	۱۴۰
شخصيتي	شخصی	۸	۱۴۲
حریمنی	حریتنی	۱۵	۱۵۲
شخصيتنک	شخصیتنک	۹	۱۵۵
يکيلمک	يکيلک	۱۴	۱۷۳
ایدلامسنه	ایدلمسنه	۱۸	۱۹۴
کتيردی	کتیری	۲	۲۰۸
تأییده	تأییده	۷	۲۲۴
صانديغی	صانديغی	۱۵	۲۴۷
بجیع	بجیع	۴	۲۴۸
(تورکاک سیاستی فقره سنک اوستنده کی نومرو			۳۱۱
» ۴ « در وتسلسل ایده جکدر .)			
ذهنده	ذهنده	۴	۳۱۶
اکلادقلری	اکلادیغی	۴	۳۲۱
دیورلر	دیور	۵	۳۲۱

شخصی مطالعه می اثر مده ذکر ایتدیکم ایچین یکیدن سردینه نه لزوم وار ، نه ده آرتیق اثر مک حجمی بونا مساعدر ، لکن کمال خلوص و صمیمیتله دیرم که جلال نوری بکک وسعت معلوماتی تقدیر اولونا جاق بر مرتبه ده در ، خالص بر وطن داش قلیله بر ملاحظه می تکرار قید ایده حکم: «غربک علم و عرفان ساحه سندن استفاده بزم ایچین ضروریدر ، بو علمی ، اللم لکن الاجامز علمی ، - عیناً نقل ایده جک یرده - شخصم زده تمثیل ایده لم ، بو بزم ایچین بر غدای معنوی اولسون لکن (حقیقتی بالذات تحری و تعیین ایتلی یز) تورک - عثمانلی ملتک بو قیل عالمیره احتیاجی وار .

بو اعتبارله جلال نوری بکک توالی ایدن اثر لرنده نسی بر تکامل یوق دکل ، فقط کندیم و بوتون وطن داشلم ایچین آرزو ایتدیکم ، داها متکامل بر درجه در . عبدالله جودت بک ، جلال نوری بک ایچین :- اثر یله بویوک بر جسارت کوسترانلرک برنجیسی دکل ، برنجیلر ننددر - دییور بک دوغرو چونکه بالذات عبدالله جودت بکی ده بو برنجیلر صنفه ادخال ایتک حقلریدر . صوک سوز اولماق اوزره دیرم که جلال نوری بک ، موجود اثر لر یله بو کون تورک - عثمانلی ملتک اک مفید بر دکاسی و تعظیمه لایق قیمتدار بر اولادیدر .

بونفوذی استعمال ایدرسه تجدد حرکتی در حال بزده باشلار،
بونی تسلیم ایدرسکنز ده کلمی ؟

۲۱ — وطن وملیت حسنک برقاچ کون ایچنده اقامه سی
ممکن دکل ، بو خصوصده متفقز . عجیا ، بز مکیلر ، بوکون
اولسون خطالرینی اکلادیلر می ، بیقدقلرینی ، یاپیورلر می ؟

شاه دارو

اعتراف ایدرم که شاه دارویی کوردیکم زمان کوکم
دهرین برآه خسرانله قباردی . جلال نوری بک بو قادار امیدویران
شاه داروکنز بومی ؟

، قوتلی بر حکومته . اهلیتلی آداملرک ایش باشنه کله سنه
احتیاججزوار ، پکی ، صوکره ؟ ...

اتحاد اسلام ، وقادینلر مر

هرایکی اثری بردن وسریع بر نظرله او قودم ، هرایکی
اثر برر « فکر اساسی » بی احتوا ایدیورکه بو خصوصده کی

رولارینی پك كوزل اثبات ایدیورسكز. لکن کوستاولوبون،
تحولات اساسیهی - زمانک تأثری ایله قیید ایدرهک - قبولده
ایدیور.

۱۸ - خریستیان عثمانایلرک استخلاصی ایچین روسلرک
دائماً بزى ازمسى ، تابدايتده تورک - عثمانلی حکومتک ضعف
تشکلندن نشأت ایدن بر نتیجه درکه بونی کتابک برنجی فصلنده
ایضاح ایتشدم یکیدن مناقشهیه لزوم کورمیورم .

۱۹ - تورک و تاتار حکومتلرینک اسباب مشترکه انحطاطلری .
بوده بر مقایسه در تورکلرله تاتارلرک ایکسی ده اسیائی ، و عرقاً
بری برینه یاقین بولونمالرینه نظراً مشابهلرنده بر طبیعت وار ،
مع مافیه مقایسه ایله حل مسئله حقیقده کی سوزمی سولشدم .

۲۰ - ترقی و تجدد ایچین جبری حرکتلرک بر مثالی اولان
روسیه یی طبیعی کندیمزه بر نمونه اتخاذا ایده میز . فقط - تورکلرک
اداره ایدمک - قابلیتته کوره یوکسک وقوی بر بازونک تورکلری
جبراً ترقیه سوق ایتسه سی ضروریدر .

آخ ، بویوکسک وقوی بازو ! تورکلرده تجدد حرکتک
سریع و متمر اولماسی ایچین بونک انجاق وانجاق ، تورکک اسکی
والد ورئیسى و بوکونکی خلیفه و پادشاهی اولایلر . پادشاه ،
یابالذات نفوذ مغنویسنی بویولده قوللانیر ، یا خودده رجال ،

نقطه سندن باشقا برولايت مقر سلطنت اتخاذا اولوناييلير . لکن استانبول محیط طبيعيسنک فناغندن اصلا! عثمانلي تورککري تعليم و تربيه قورتارير . لکن اک چوق حيات عائله به تاثيري اولان عناصر مختلفه « جواريت » نك يا قينلغنک فنا تاثيردن تورککري قورتارماق ايجين استانبولده ممکن اولسه مستقل تورک محله لري ، تورک سمترلي تاسيس ايدهلم ، ديه حکم .

۱۶ — جلال نوري بك ، اعتراف ايدرم که سياسي فکر لرده ذات عاليکزي داهانفوذلي و قدرتلي بولييورم . اسلاميت ، تورککک ، عثمانيلق سياستلرينک مزجيه اهنکدار بر قوت تشکيل واستعمالني پک اصابتله توصيه ايدييورسبکز ، بونلرک صورت تأليفی ده ايضاح بيورسه يديکز پک فائده لي اولوردي .

۱۷ — دو قوتور کوستاولوبوني — محق نقطه لرده اولسون — مدافعه ايتک بانادوشمزلکن سجه سزک بختنده تورککک بر چوق فناقلريني سجه سزککرينه عطف ايدن سزده کلي ايدیکز ؟ ذکايله سجه نك « فعل » ده هانکيسي داه تاثيريدر ، بوني آز بردقتله کورمک ممکندر : مثلا بوکون تورکلرده ذکانک آزلغندن ده کل ، سجه سزککندر که تولومه تقرب ايتمکدن نفسلريني منع ايده مييورلر . بوملککته « شوني يايماق ايدر » دييانلر وار ، لکن يايانلر بوقدر . ايسته بو ، مستقر احتساسات معناسنده اولان سجه نك فقداننددر . عقل و ذکانک ، عاقل و داهيلرک

کتیربله جکئی سویلک، اصل مسئله نك روحنی تشکیل ایدر. بو
یا پلامش.

۱۶ — استانبول مسئله سنده، شهرک حالی، صحیح بررؤیتله
کورولمش و تدقیق ایدلمشدر. حقیقه استانبول، بر عثمانلی ترک
پای تختندن زیاده بر نوح سفینه سنه، بر بابل قله سنه داهاجوق بکزر.
استانبول، بتون ولایات ایچین، اطرافنده کیلری تسمیم ایدن
بر باتاقلق اولمش. بعض اجنییلر، مثلا غولاج پاشا، — عجبا عسکرک
نقطه سندن می —، بزه حلبی پای تخت انخاز ایتمه مزى توصیه
ایدیورمش. بونده بر آز انکلیز، والمان قوقوسی وار. استانبول
اهالیسی قنادر. دوغرو، لکن اهالی بی فنا یاپان استانبولمی ؟
مثلا دییورلرکه بیزانلیلرده بو کوزل افقلرک آلتنده، بو نورلی
ومائی ساحلرده استقلاللرینی غائب ایتدیلر ! اکلاشیلان محیطک
تأثیری قصد اولنیور. اوت محیط طبیعی نك نسبی تأثیری وار.
بونی یوقاروده کی صحیفه لرده مناقشه ایتدم : محیط، سجه سی
تقرر ایتمه مش انسانلره تأثیر ایدر، سجه سی تقرر ایتمش انسانلره
دکل. او یوشوق چینلیلری محیطنده یاشاتان چین، بر امر یقالینک
سجه سنی بوزامیور. هندستانده عائله تشکیل ایدن انکلیزلرک
ذرتی ینه انکلیز اولیور !

استانبولک قباحتی یوق، قباحت استانبوللی ترکلرده. دولتک
یکی وضعیت جغرافیة سی اعتباربله، سیاست، اداره، عسکرک

رسکزر. پک اعلا لکن شو «لاتین» حروفی مسئله سی بوفکر کزه
مبایندر. افندم بونی قاباسه کز آ . . .

۱۰ — معارف مسئله سنده، بزده کی معارفک، غایه سز لکدن

هیچ بر فائده سی اولمادینی پک اصابتله ویرلمش بر حکمدر .

۱۱ — ۱۲ عثمانلی ملتتک تردیات اخلاقیه سی تردیات

اقتصادیه سی بدیمیدر. نه قدر سو یلنسه بری وار . بوبخارده
جلال نوری پک وقوف وجسارتله فناقلری کوسترمشله .

۱۲ — ۱۳ عثمانلی دولتیله روما، قدیم یونانستان، بیزانس

حکومتلری آراسندهده مقایسه یاپیلیور. تکرار ایدرم که فردلر
وملتلر بعض خصلتلرده بعض مرتبه بری برینه بکزرلر. لکن
بر حکومتک انقراضی ویا بر ملتک تدنسی سبیلری مقایسه لرله
اصلا حل ایدیلهماز!

۱۳ — هزیمتک اسباب غیر عسگریه سنی « فهدماره شال

فون درغویج» پاشا بیله مامش! (اعتماد نفس وایمان بختنه مراجعت
بیوریله)

۱۴ — «بعث بعدالموتده» مغلوبیتدن صکره تورکلرک حالی

پک کوزل تصویر ایدیورسکزر. و (ملتک افاقتنه مدار اولماق
اوزره بر شاه دارو آریورز) دیورسکزر. چوق ایی

۱۵ — اتحاد اسلامک نه صورتله «مرئی بر قوت» حاله

مملکت مزده فرد، حتی نفسنه بر قیمت ویر میور، زده قالدی که باشقاسنه . . . حتی بو اوقادار فنا بر حال که، حقیقهً لیاقتسز اولانلر بیله، - ساده اسملری چوق زمان و چوق دفعه تکرر ایتدیکی ایچین - بر شهرت قازانیورلر. بحق لیاقتلی اولانلرک بعضاً موجودیتندن بیله خبردار اولاماق، ایشته هپ بو «قدر نادانی» دندر. لکن ملتک ذهنیتی کوزا و کونه کتیریلیرسه، بو کبی حاللرک هپ ضروری نتیجه لر اولدوغی تسلیم ایدیلیر.

۷ - مسئله معیشت و معاشرت بخشنده بزم نه شرقلی قالدیغمز نه ده اوروپالی اولدوغمز بک نفوذلی بر رؤیتله کورولمش و تفصیل اولونمشدر. تربیه اخلاق، حیات عائله، حقیقهً هرج و مرج اولمش. ایشته بونلر سجه سزلکندندر .

۸ - قالدین مسئله سی حقنده فکرمی یکیدن سویله مکملزوم کور مییورم. بزده کی قالدین موقعنک تبدیلی حقنده عین فکرده یز.

۹ - ادبیات مسئله سی ایچین ده فضله سوز سویله میه جکم. لکن جلال نوری بک. شو «لاتین» حروفنی ایکیده بر تکرار ایتمه یکنز سویلک قولای. یاماق کوچدر. هم لسان مسئله سی، بزم ایچین ساده بر لسان مسئله سی دکل عثمانلی و تورک سیاستی، دین مسئله سی، شرق مسئله سی، اتحاد اسلام مسئله سی، و سائر ایله علاقه داردر. شوسطرلری یازدیغم دقیقه یه قالد «اتحاد اسلام» اثر کزی هنوز او قومامشم. اسمندن او یله اکلا یورم که اتحاد اسلامی ممکن کور ییو.

ایستورلر. ایسترسه کز بوبخی ذات عالیکزله مناقشه ایده رز ،
شیمدی اصل بمحمزک سلسله سنی تعقیب ایده لم :

محمدنجفی افندیده شیمه تتبع یوقش، عجباً ۱۱۸۸ تاریخنده کی
نجفی افندینک بوکونکی احفانده اولسون شیمه تتبع وارمی ؟
آخ ، زواللی بزله ، غربک ییغینلرله معلوماتی هپ « باصمه
قالب » دماغمزه نقش ایدیورز، وطنداشلمزه نقل ایدیورز!
نهوت ، بزده شیمه تتبع ، ذوق علمی، یوقدر وشبهه سز بو ،
تعلیم و تربیه اولور .

۵ — عثمانلی ملتک سجیه سزلیکی، (ظن ایدرم که عبدالحمید
اول زمانندن بری توالی ایدن عدم موفقیتلر، دوچار اولدوغمز
حرمتمسز لکلر ، گرفتار اولدوغمز فلاکتلر؛ بر یورغونلق بر
اردونک معنویاتی اخلال ابتدییکی کبی ملت عثمانیه نکده معنویاتی
پریشان ایتشدرد . بونک نتیجه ضروریه سی اولماق اوزره بزده
سجیه بوزولمشدر.) صورتنده ایضاح اولنییور لکن، باناقالیرسه
سجیه نک بوزولماسی ، برحادثه طبیعیه در ، بو انجاق قوانین
طبیعیه ایله ایضاح اولوناییلیر (عرقک مصالبه سی بحثنه مراجعت
بیوریله) بو فقره ده بر چوق فناقلرمز تعداد اولنییور ،
دوغرودر، لکن اصل مسئله ، فناقلرک منبعی بولماقدر .

۶ — مملکتتمزده قدر نادانی؛ علمه وارباب علم و لیاقه بر
قیمت ، بر اهمیت ویرلامسی ، علمسز لکدن ، لیاقتسز لکدندر .

۲ — تورک-عثمانی ملتک تردیات بدنیه سنی جلال نوری
بک وقوفله اثبات ایدیورلر شونقطه ده کندیلرینی تنقید دکل،
تقریض ایتمک لازم کلیر .

۳ — عثمانی حکومتی ایله لهستان اراسنده مقایسه ؟
جلال نوری بک، معلوماتکزک چوقلنی ایله تبریکه شایانسکز،
لکن رجا ایدرم ، ارتیق مقایسه ایله مسئله بی حل ایتمکدن
وازچیکز !

۴ — شیمه تتبع بختنده روسیه ده کی سفارتمزک ارکانندن
محمد امین نجفی افندینک قلمه آدینگی سفارتنامه ده بر کوزل
اوپه رته تی سیوری سینک سسنه بکزه تدیکی ایچین، مرحومه قاز
دیورسکز. اوزمان تورکلرک عقل و ذکاسی تکامل ایتمه دیکی
ایچین اونلرده شیمه تتبع اولماسی ضروریدر لکن جلال نوری
بک ؛ بیلسکزکه، موسیقی کبی، شعر کبی، رسم کبی بر قومک
تجلیء روحیسی اولان صنعتلر، باشقا بر قومک افرادینه - ایلك
نظرده - خوش کورونماز، حتی ناخوش کورونیر؛ چونکه ایکنجی
قومک تجلیء روحیسی باشقادر چونکه صنعت و ذوق، «نسییدر!»
ایکی تللیدن داهازیا ده حظ آلان بر تورکک بر اوپه رتی ناخوش
بولدوغی ایچین حسسز لکنه حکم ایدیله مز، هم تورکلردن ایلك
ایشدیکی افرانغه پارچه لره قارشى وجدواستغراق کوسترانلرک
صمیمیتنه اینانیر میسکز؟ بونلر کندیلرینی ده، باشقالرینی ده الداتماق

ایچنده هر ایکی قسمدن ده واردی . اسپانیانک مغلوب اقوامنی
باشماق — کیمک طرفندن ونه صورتله اولورسه اولسون —
برخطا ایدی . لکن تورکلرده — عرب حکمدارلرنده اولدوغی
کبی — اساساً بر «غایه» بر «غایه امل» یوقدی که بر جوق خریستیان
اقوامی ، امتیازات مذهبیله ایچلرنده باشاندقلرینی بوغایه به کوره
محاکمه ایدهلمده عثمانلی پادشاهلرینی تحطئه ایدهلم !

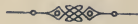
عینی قاتل مرضک مختلف فرلرده سیری ، دوره لری ،
اعراضی و نتیجه سی ینه مختلف اولدوغی ایچین بری برینک عینی
اولان «تولک» نتیجه سنه آلداناراق اسباب و عوامل موتکده
مشابهتی ادعا ایده میز ، خصوصیه قوص قوجه بر ملت و سلطنتک
عوامل انقراضی اولورسه ...

بوقیل مقایسه نک بر ضرری ده وار: نتیجه اولدن معلومز
اولدوغی ایچین نتیجه بی؛ چیقاراجاغمز اسبابی ، علی العمیا تعداد
ایده رز ، فضله دفته لزوم کوره میز ، ایشه بو ، اصل حقیقته
تقربدن بزی منع ایدر . بز مختلف نتیجه لره برر تجربه کبی
باقار و موضوع تدقیق مز کندیمز تشریح ، تحلیل چالیشیرساق
داها اصابتله هدفه یا قلاشیرز . برده شو نقطه بی قیده لزوم
کوریورم ، که سلطان فاتح حضر تلبینک امتیازات مذهبی
بخش ایتمسنی ، بر فکر سیاستک وارلغنه دکل ، یوقلغنه حمل
ایتمه لیدر !

اسپانيا عربلری ، اوزمانکی وحشی اوروپایی تمدین ایدہ جک صورتدہ علم و فندہ مترقی ایدیلر ، تورکلر اویله می ایدی . یا خود اویله میدر ؟ اسپانیا عربلری وھیچ بر عرب یوقدر که کندی ملیتنی اہمال ایتمش اولسون ، تورکلر دہ ملیت فکری وارمی ایدی ؟ وارمی ؟ ملیت حسلرینی سوندیرہ رک اولنک یرینہ « امت اسلامیہ » حس عمومیسنی تأسیسه مدار اولان دین اسلامدہ عربلر لہنہ اولاراق ، یک نادر و نافذ نظر لک کورہ بیله جکی بر نکتہ واردی : امت اسلامیہ جامعہ سنہ کیرنلر ، کندی قومی و عرقی خصوصیتلرینی اہمال ایله اسلام عقیدہ و اخلاقی اکتساب ایدہ جکدی ، عقیدہ ، عقوبات ، معاملات مناکحات و سائرہ یعنی ہر تورلو حرکت فکریہ پی دائرہ شمولی ایچنہ الاجاق قادر کنیش اولان دینک لسانی ، عرب لسانی ایدی و نتیجہ دہ دین واسطہ سیلہ اقوام سائرہ (عرب ، شلیوردی) بونی بوتون اقوام ایچندہ اک اول تفرس ایدن ، « ایران » اولدی ، ایران : صوک دقیقه سندہ بر مذهب اختلاقی طرزندہ تجلی ایدن ایلک حرکتیلہ ، یعنی آل بیت ایچین خلافت دعواسیلہ ملیتنی قور تاردی ! ایشته خصوصی قومیت حسلری یرینہ « امت اسلامیہ » حس عمومیسنی تأسیس ایدن - دیندہ قومیت یوقدر سیاستک - نکتہ سنی ؛ اسلام حکومتلرینی تأسیس ایدن عربلر ایچندہ اکلایان اولدی ، اکلایان دہ اولدی . اندلس اسلام حکمدارلری

بیورلر . لکن مرض تدنی بی تشخیصہ مدار اولاجاق صورتده سبیلری نه تماماً بولمشلر ، نه ده بولدوقلرینی تصنیف ایتمامشلر صوکره کوستردکلری چاره لر هب تمیندن عبارتدر ، تورکلرک ناصل برایده آلی اولمالی ، تورکلرده نه کبی سجیه لر تأسیس ایتمه لی ، خلاصه اصلاح و تجددی ناصل یایمالی ، ایشته بو وظیفه بی ایفا ایتمامشلر ، فقط « بزم مزیتمز ، مسئله بی ، بر آجزئت کوستره رک موقع مباحثه یه قویماقدر » دیورلرکه تورک — عثمانلی ملتی ایچین بک مفید اولان بوجسارتلرندن دولایی تبریکه لایقدرلر .

مقدرات تاریخیه

۱ — اندلس حکومت اسلامی سیله عثمانلی حکومتی اراسنده یاپلان مقایسه ده ؛ هر ایکی مسلمان حکومتک ، مغلوب اقوامی تمثیل واستحاله ایتمکلری ایچین ، اولنری ینه اسکی خصوصیتلری ایچنده یاشاندقلری ایچین نهایت برکون مغلوب اقوام طرفندن انقراض ایتمدیرلدی دینلیور . فی الواقع نتیجه بری برینسک عینی کبی قبول اولونسه بیله اسباب وعوامل اولبه دکلدرد :

تاریخ تدنیا تک خامه سی

(کندیمزی بیلمه لی یز . بوتون مزیتمز ، مسئله نی برآز جرئت کوستره رك موقع مباحثه به قومقدر ؛ تدنیا تمزی طور- دیرمامق ایچین داخلأ وخارجأ جالیشماقدر : مؤسسات عمومیه مزى تجدید وطبایع ملیه به موافق صورتده اصول وقواعد غریبه به تقریب ایتمه لی یز . اها لیمزك سویه معنویه سنی برقات داها یوکستمه مز لازمدر ، بونك ایچین ده فکری ، حسی تربیه وی ، هر تورلو اصوله توسلمز کر کدر .

داخلده ملیت ووطن پرورانه بر اصول اتخاذا ایتمه لی یز ، اجانبك علاقهرینی قطع وحلولرینه مانع اولمالی یز : عهدو دعتیقہ نی قالدیرمالی ، اجانبك پوسته لرینی اهمیتدن دوشوره جك صورتده پوسته لر مزى اصلاح ایتمه لی ، استقلالمزى محافظه ایچین قوتی عسکره ، دونمایه ویرملی یز (۱) بواصلاحاتی یا بزدن اول ، هرشیدن اول حکومت کندیسنه بر خط حرکت ، تطبیق ایتمه لی نسل جدیدی یتشدیرمه لی یز . معارف عالیه وابتدائییه عینی درجه ده اهمیت ویرملی یز)

تاریخ تدنیا ت مؤلفی ، تدنیا تک برچوق سیدلرینی کوستر-

تأثيرينى ايضاح ايتماشلم، ثانياً بومبختلرى تضيف بيورمامشلم.
ادبياتمىزك اصليتسزنىكى ده بدبهيدر، يالكىز لسانك اصلاحي
ايچين « لاتين » حروفى قبول ايتمكده كنديلرينه اشتراك ايتم:
قرايى قولاي اسپانيولجه ايله، قرايى پك مشكل انگليزجه
اراسنده يابدقلىرى مقاييسه بيه فكرلرينى تايد ايدجك يرد
جرح ايدييور. مادامكه املانك قرايى مشكل اولماسى ترقى به
مانع اوليور؛ اوحالده ترقينك مانعلرينى باشقا منبعلرده اراماق
لازم كلزمى؟ برنسانك حروفى كاملاً ده كيشديرمك (بالخاصه
بو، بزده وشرقده اولورسه) نه قدار كوچ و حتى محالدر!
برده حروفمزه محدود برقاچ اشارت مخصوصه علاوه ايتمك
صورتيله قرايى تسهيل ايتمك امكانى موجود ايكن!...

۱۲ — قادين موقع اجتماعيسى حقنده فكرى سويلدم

بونى تكراره لزوم كورميورم.

۱۳ — اوروپانك سياسى، دينى، اقتصادى تاثيرلرى

تورك عثمانلى حكومتك انحلالنده برر عامل اولمقدين زياده برر
نتيجه اولدوغنى برنجى فصلده ايضاح ايتشدم.

نتیجہ بی سویلک زحمتدن ، اشکنجہ سندن بنی قورتاریکزی ،
سویلیہ میہ جکم .

۷ — عناصر مختلفہ بی تورکلرک نیچین تمثیل ایده منکلری
مسئلہ سنی جلال نوری بک کوچ بولیور . سوکرہ تورکلر ، تمثیلی
هم اهمال ایتمیلر ، هم ایتمیلر دیور و ایضاح ایدیور . بن
مسئلہ بی برنجی فصلده حل ایتم ظن ایدیورم : تورکلرده
« ملیت » و « ایده آل » ، متکامل بر لسان و مدنیت یوقدی که
بونی دوشونه بیلسینلر ، جلال نوری بک مختلف عنصرلرہ ،
کندی ملیتلری فوقده اولاراق بر « عثمانلیق » قبول ایتمیر مکله
مسئلہ بی نہایت حل ایتمک ایستیورلر ؛ لکن ہہات کہ ملی جریانلر
آرتیق بر امر واقعدر ! بوسورت حلق جوانی « حادثات » و بردی !
۸ — « حکومتده قانونسزاق و احتیاجہ کورہ قانونلر وضعی . »
بک دوغرو .

۹ — تورک — عثمانلی حکومتی اسارت مالیه و اقتصادیه دن
قورتارماق . غایت دوغرو

۱۰ — قاپانمش اجتہاد قایسنک فتحیلہ احکام دینہ نک صرف
وجدانیاتہ حصری . (اسلامیت و تورکلک سیاستہ عائد ایضاحاتہ
مراجعت)

۱۱ — تندیات عثمانیہ نک فکری ، حسی ، تربیہ وی سبیلری
حقندہ کی مطالعہ لرینہ اشتراک ایدرم . لکن اول سبیلرک صورت

لکن بو، بر ادعایی هیئت عمومی سیله دکل انجاق « من وجه »
تأیید ایده بیلر بنده کوزه قالیرسه شخصی تدقیقلرک و قناعتلرک
قیمتی داها فضله در .

نهوت، تورکلر وقتیلله «یکی چری» اوجاغنه غیر مسلم عناصر-
دن دیوشیرمه لر آلدیلر ، لکن بونلرک هویتنی «استحاله»
ایتدیردیلر . ذات عالیکز بوبله بر اعتراضه جواب ویرمک ایچین
ساده بر «اناویزم» کلمه سنی اورتایه آتیورسکوز؟ قانون وراثتدن می
بخت ایتمک ایستیورسکوز، کیمک حسابنه، ونه دیمک ایستیورسکوز؟
حقیقت شودر : تورکلر ، دیوشیرمه لری روحاً تمثیل ایتدیلر ،
اوزمانکی دیوشیرمه لرده بر «روح عرق» یوقدی ، حال بوک
بوکونکی روملرده، ارمنیلرده بووار. بوروح «تعلیم و تربیه»
ایله اونلرده پرورشیاپ اولمش ، اونی اولدیرمک یعنی «استحاله»
ایتدیرمک ممکن دکل !

تورک - عثمانلی ملتک اردوسی شیمدی یه قادار مسلمان
ایدی، واونلرک حربده قوه معنویه سی نه دن عبارت اولدوغنی
البتده بیلیرسکوز. تورک - عثمانلی عسکری اراسنه ایسته دیککز
کبی - بولغارلر ، - روملر ، صربلر ، ارناوودلر ، کیردی .

اولدوقلری نتیجه‌ی بزه ایضاح ایدیور. بز غرب عالم‌لرینک بو-
نتیجه به ناصل واصل اولدوقلرینی تحقیق ایتمه‌لی بز، بن کور ییورم که
اونلر بر فیزیولوژی قانونی تاریخچه و حیات اقوامه تطبیق ایده رکدن
بو نتیجه‌ی الده ایتملر .

۵ — قانون اساسی و تجدد مسئله‌سی

بونی ، «اوروپا مدنیتنک یا کلش تلقیسی» مبحثنده اوزون
اوزادی مناقشه ایتدم .

۶ عسکر لکک ترقیسی تورک - عثمانلی ملتنده اقتصادیات
وساثره‌نک ترقیسنه مانع اولدوغی مسلم... لکن جلال نوری بک
شو بحثده بر ذهوله اوغرادقلرینی شیمدی آجی آجی حس
ایدیور لر ظن ایدرم : تورک عرقی «قورتارماق» ایچین
غیر مسلملرک عسکر لکنی «آتلش ایلک خطوه» دییه تلتقی
ایدیور لر دی، جلال نوری بک اویله می اولدی؟ وقایع قارشینده
نه عظیم ندامت و خسرانلر دویدیکز ، دکلی؟

روسیه و اوستریایی اله الاراق بزمده غیر مسلملردن عسکر
المامزی ، ایستورسکز اوف ، نه فنا شیدر ، اویله هر شیئی
قیاسلرله حل ایتمک . انسان خطا ایده بیلیر ، لکن بن اک زیاده
خطانک طرز نشاتنه قزیورم. جلال نوری بک، ایکی قارداش
بیله بری برینه بکزه ماز ، زده قالدی، که عرقی، اقلیمی ، دینی
و ساثره‌سی باشقا اولان ملتله ! فی الواقع مشابته اولابیلیر ،

تحمّلرنده دکل، مصالبه ایله یکی سجه لر اکتسابنه مستعد بر حاله
کله لرنده بولیورم .

اوروپالیر طرفدن شرقیلره کوستریلان ظلم و تحکمک
نهایت بولماسی حقنده مؤلف تمنیاتده بولونیور، شرقک خلاصی
ایچین برچاره کوستره میور .

۳ — «عربلرک، عجملرک، بیزانسلیلرک متفسخ مدنیتلری
تورکلره فنا تاثیر ایتمش» جلال نوری بکک بوفکرینه اشتراک ایدرم،
یالکز کندیلرندن شونقظه ده آریلیورم . تورکلر، انادولویه
کلدکلری زمان ابتدائی بر قوم ایدیلر . حکومتی تأسیس ایدر
ایتمز عروق سائرّه ایله تورک عرقنک مصالبه سی باشلادی .
وتورکلر ؛ اصلیتلرینی مصالبه ایله غائب ایتدکلری ایچیندرکه بو
اوج قوم ویا مدینتک فنا تاثیرلرینی آلماق استعدادینی احراز
ایتدیلر . خلاصه جلال نوری بکک «سبب» کوستردیکنی بن
(نتیجه) اولاراق قبول ایدیورم سبب ونتیجه اراسنده ایسه
عظیم برفرق وار .

۴ — تورک-عثمانی حکومتی عسکری قوت تأسیس ایتدیکی
کبی عسکری قوتک ضعفیله برابر حکومتده انقراضه باشلیور .
مؤلف تورکلری، رومالیلرله ده مقایسه ایتمش . بن، عنصر
عسکری بختنده بومسئله بی علمی بر صورتده تدقیق ایتدم .
جلال نوری بکک، غرب عالملرینک تحقیق ایدرک واصل

(بربرده ترقیات اقتصادیہ و صناعیہ میدانہ کلیرسہ بالطبع
اورادہ ترقیات فکریہ و علمیہ کندیلکنندن اولور)
بوجله، یورطہ ایله طاووقدن هانکیسنک داها اول حاصل
اولدوغنی حقدہ کی بیلمجه کبی مهمدر .

وقوف صاجی بر آدم بوندن معنا چیقارایلیر ، فقط
مؤلفک وظیفہ سی هر کسک نفوذایدہ میه جکی حقیقتلری تشریح
وتفصیل ایتمک دلکی ایدی .

مؤلف، بزم ترقیمزه سدچکن مانعلر اوروپاده اولمادیغنی
ایچین اوروپانک ترقی ایتدیکنی سویلیورلر که بوتون بویولده کی
ایضاحاتلرندن شرق ایله غرب اراسنده نه کبی فرقلر اولدوغنی
مع التاسف استخراج ایدہ مدم .

۲ — مؤلف بوبحثک صوکنده (عثمانلی تورکلرک «ده ژنہره»
اولمایان اھالیسیدر، عوامی در، عربلشان، عجماشان، پزانتلشن،
فرنکلشن، اکثریت رجال، و بعض شهرلر سکنہ سی اعتقاد مزہ
کوره بوزولمش، تبدیل جنسیت ایتمشدر) دیور ، بو، بنمده
بالتحقیق واصل اولدوغم بز حقیقتدر . لکن بن بو حقیقتہ
نه وجهه واصل اولدوغمی عرقک مصالبہ سی ومنورلر ایله
جاهلر بحثندہ اوزون اوزادی یه ایضاح ایدیورم . مؤلفک نتیجہ بی
زہ دن چیقاردیغنی اکلا یامادم .

تورکلرک دیگر اسیا اقوامندن فرقلری ، استبدادہ درجہ

اوروپاده برچوق فيلوسوفلرك ، كاشفلرك ، مخترعلرك ،
آتشلره ياقلديغنى ، ايجاد اثرلرينك سياه وقهاراللرله پارچالانديغنى
انكارمى ايده جكز ؟

برعنصرك بركتله خالنده اولاراق عيني موقعده ياشاماسنى
برسائق ترقى عدايدرسهك ، ايچنده يابانچى عنصرلر بولونمايان ،
وياخود پك آز يابانچيلر بولونان افرىقا عربلرى ، هنديلير ،
چينيلير ، نهدن كندى كنديلرينه اوروپا مرتبه ترقيسنه
يوكسه مديلر ؟

« اوروپا، منقولاتی برطرف، اسارت سياسيه يي هدم برقاچ
يرده حكمدارنى طرد ، برچوق يرلرده اداره يه مداخله لريني
ازاله ايتمش » پك دوغرو، بونی هر كس بيلير، لكن اوروپايليرده
بوحرکت فكريه نك منشأنى، سوائقتى، اوليتنى كوسترملك ايجاب
ايدركه اصل مشكل اولان نقطه ده بو.

« اوروپا ممالك متدنيه يي استيلا ايتمش ، » بو ، نتیجه لرى
تكرار ايتمكده فائده يوق اصل نتیجه يي انتاج ايدن سبيلر نه در؟
« بواجرا آدن صوكره اوروپايلر سعى وعمل خصوصنده
هيچ برجدى مانعه يه تصادف ايتمكلرندن ترقيات اقتصاديه
وصناعيه حصول بولمشدر » فسبحانه الله!... افندم اصل ترقينك
سببى نه در، لطفاً بونی آراشديرر ميسكز ؟

تنقید

تاریخ تدنیات عثمانیه

جلال نوری بك تدنیات ایچین سکز سبب بولاراق اولاً شرق ایله غرب اراسنده مقایسه ایله تدقیقاته باشلییور:

۱ — «توركلرك وسطی، اوروپایه مهاجماتی منقطع اوله رق صوكره، اوروپایه هجوم واقع اولماش—تأثیرات دینیهدن بالنسبه، تأثیرات خارجیهدن بالکلیه مجرد اولان — اوروپاده ترقیات وتکملاته سبب اولان مؤثرادن بری ده عناصر مختلفه ومنفرده نك — بعض مستنلاردن صرف نظر— عینی قطعه لرده وبربرلندن آیری یاشه مالریدر .»

— اوروپا، تأثیرات دینیهدن مجردی ایدی؟

او حالده ع—افظه کار قتولیکلکک عصرلرجه دوام ایدن خونین مجادلاتنه تأثیرات دینی نامی وبرمیجه کمیسکز، جلال نوری بك؟

کشاده در . و جان - فدا کنجلك اك بويوك ذوقى ، تورك
اعتلاسنه چاليشير وتوركلرا اعتلا ايدر كن تورك قاتلى برموسقوفك
قليجلريله پارچالانماقدر !

تشكر

— اترك تأليفى صره لرنده دوچار اولدوغم راحتسزقلرك
نداويسى خصوصنده كوستردكلرى حذاقت واهليتدن دولايى .
طب فاكولته سى فيز يولوژى معلمى وامراض داخلية متخصصى
كمال جناب بكة ، فاكولته سريريات عينيه شفى و كوز حكيمى
شاكر احمد بك افندى ايله معاونلىرى دوقتور خليل بكة علناً
تشكر ايدرم .

برال، تورکلری قورتاراجا قدر، بو کیمک الی اولاییلر، بوال،
هانکی مجهول افقدن یوکسه بیلر؟ شهه سزکه، بونجات منعی، —
تورکک اورتا آسیاده یاشادینی حیات بداوتدن بری « والدی »
دونکی خاقانی، وبونکی خلیفه وسلطانیدر.

توت تک برادم بومملکتی قورتاراییلر، وبوده هر حالده
خاندان سلطنتدن اولاجاق. خاندان سلطنتده عالی بر دهانک
تجلیسی ده بر « ضرورت » ده کلدر، چونکه نه یایماق لازم
کله جکنی آرتیق بیلیورز؛ صنعت، « یایماق » ده در. وبونک
ایچینده خلیفه و پادشاهک نفوذی پک کافیدر، ساده « اداره
ایدنلر » بو قدر تلی نفوذک صورت استعمالی بیلسه ...

ملک خصلت، شفیق و عالی سلطان رشاد حضر تلیرینک
خلافت وسلطنت نفوذی کبی خارق العاده بر قوه تأییدیه ایله
تورک حیاتنده تدریجی بر اصلاحات ده کل، فوری، واساسی
حمله لرله تورک حیات اجتماعیه سی باشدن باشه تقلیب اولوناییلر!
اگر « اداره ایدنلر منز » بونی کورمنز وبرمشعل هدایت
کبی تقدیس واستعمال ایتمزلر سه تاریخ اونلری ساده تجهیل
ده کل تلعین بیله ایده جک!

تورک — عثمانلی ملتک نجات واعتملا یولاری، او کومزده

برابر (دین ، اخلاق ، عنعنہ و سائرہ سندن صیریلاراق منورلر کچی بوسبوتون هویتسز ، اخلاقسز اولمادینی کچی تعلیم و تربیه ایله یکی بر روحیت و اخلاقیات اکتسابنه مستعددر؛ منورلرک کنج قسمندده اخلاقی و اهلیتلی اولانلره متصادف ایدیله بیلر؛ تورک عرقی یکی بر فکرک هیجان و قدرتیله جانلانیرسه تورک دهای عرقیسی انکشاف ایده جکدر! تورکلری، بو او یوشقلاق ایچنده بر رعشۀ خارقه ایله حیاتدار قیلاجاق (ملیت فکریدر) و تورکلرده نه کچی سجهیلر تأسیسی لازم کله جکندی ده اوزون اوزادی ایضاح ایتدم . تورک انتباهی، بوتون عالم اسلامک، بوتون شرقک حجت نجاتیدر. تورک ملتی او یانیرسه شرقی تمدین ایده بیلر، و بو اعتبار ایله اوروپا و آسیانک موازتی تورک ملتک مقدراتنه باغلیدر !

تورکک بو کونکی مرضی و استخلاصی چاره سی، جزئی بر فرق ایله دیگر اقوام اسلامیه ده تطابق ایدر؛ تورک اولمایان اسلام کنجلیری، اکر تورک انتباهی ایچین چیزیلان نجات و اعتدالیوللرینی کندی ملتلی ایچین تعقیب ایدرلرسه مظفریتدن امین اولابیلرلر، و مسلمانلرده انتباه، عمومی بر آهنگ ایله و سریعاً تگون ایده جکدر .

برتك آدامک، برتك فکرک جریان تاریخی ده کیشدیردیکی چوق دفعه تکرار اولونمشدر . بن امینم که یوکسک و قدرتی

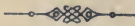
وار . مشروطیت بزه فنا تقلیدلر کتیردی : تا باب عالینک یانی باشنده اخلاقی افساد ایدن برطاقم کتابلرک صائلسنه حکومت ناصل مساعده ایدیور ؟ قارت پوستالر ، کیزلی رسملر ، اک مستکره وشهوانی ماصالر ، چین ، پری حکایه لری ، وسائره وسائره ... مملکت کافی درجده سوؤاخلاقه ، خرافاته بوغولمش ، بوسبوتون ملوثاته بآماماق ایچین اعتنا کار بر تقیده وشدید برجزا ایله بونلری منع ایتمه لیدر .

خلاصه و خاتمه

تورک .. عثمانلی عرقی « مصالبه » ایله اصلیتنی غائب ایتمش ، برچوق سبیلرله اخلاقی فنا عارضه لره اوغرامش ، دینک یا کلش وثابت قاعده لری آلتنده طوتقون برحاله قالب تکامل ایده مامشدر . ملتک منور قسمی ، دین ، اخلاق ، عنعنه وسائره ایله بوسبوتون علاقه سنی کسه رک سجیه سز ، اخلاق سز ، خودپرست ومضر برعنصر حالنده در ، اصل تورک کتله سنه کلنجه ؛ جاهل ، سرسم و(بو ، یکرمنجی عصرده یاشاماق قدرتی حائز اولمامقله

چو خه ، شایاق و سائرہ فابریقہ لرمزده وار ، بونلری اصلاح ایله برابر اعمال ایتدکلری قماشلری اک اول ذات حضرت پادشاهی استعمال ایدرک هر عثمانلی ایچین بر نمونه امتثال اولورلر . ینه بو صورتله صنایع داخلیه مزیه ده احیا ایدرز ولایتلرمزک هپسنده داخلی صنعتلروار ، بونلری تکمل ایتدیرمک پک آز بر اعتنا ورغبتہ توقف ایدیور . حکومت صنایعی ترقی به خلقی تشویق وحقی ارشاد ایده جک صورتده نظاملر ، قاعدهلر اتخاذ ایدر ، (کندی یاغمزله قاورولور ، یورغانمزه کوره ایاغمزی اوزاتیرز .) معدنلرمزی ده نافع شرائطله ایشله تیرز . اصل مسئله ترقینک استقامتی تعیین ایتکده در ، بر ملت بو استقامتی کشف ایدوب اونی تعقیبه قرار ویردکن صوکره فرعی اولان خط حرکتلرینی کندی کندینه چیزه آرئیق تفرعاته عائد تفصیلاتی کسپورم .

۱۱

ضابطهٔ اخلاقیه

اورویانک ملوث مدینتی تقلیده ، یاخود بویولده کی تقلیدلری قبوله هیچ بر مجبوریتمز یوقدر . هر مملکتک بر اخلاق خصوصیبسی

یاخود تونجیدن اونک بر طاسلاغنی یاپارز ، بر طرفنده جلی
حرفلرله شو جمله بی یازارز : (اسکندرک لحدینی مرحوم
حمدی بک صیداده کشف ایتشدی . تورک منی اوقادار فقیر
اولدی که بوقیمتدار اثری صاتمابه مجبور اولدی ، چونکه
احفادینی ، وتاریخنی یاشاتماق ایستدی .)

کرانبها الماسلر ، هیکلر وسائر انار عتیقه ایچین ده بویله
یاپارز . هیچ بر عاقل ووطنپرورک بونا اعتراض ایده جکنه
احتمال ویره میورم . دیدم یا ، تورکلکه ، عثمانلیغه اسلامیه عائد
مقدساتی ، یربوزنده یاشادقچه حفظ ایده جکز ، لکن ، اوته کیلر...
تورک و عثمانلی موجودیتنی محافظه ایچین تورکلکه ، عثمانلیغه
عائد اولمایان بوقیمتدار شیرلی - حلمزی اصلاحه فدا ایتمزسه ک -
روسلر ، بولغارلر ایچین صاقلامش اولدوغمزی برکون ندامتله
خاطرلایه بیله جکز .

صوکره خزینئه مالیه نک ، اک چوغنی سوریه و عراقده اولان بر
چوق اراضی و املاکی وار . بونلری ده یرلی اهالی به پارچه
پارچه ساتاجکز .

ایشته بونلرک پاراسیله ، بورجه الاجامز پارالری - معین
بر پروغرام دائره سنده ابتدائی مکتبلره ، ملتک تعلیم و تربیه سنه
خسته خانه لره ، ایتام خانه لره ومدنی تأسیساته صرف ایدرز
انادولو بر چفتجی مملکتیدر . صنایع ایچنده اک باشده چفت
الات وادواتنی اعمال ایده جک فابریقه لر تأسیس ایدرز ، صوکره

صوکره بزم اهمیتلی بر خزینه من و ار ، بو یرک دینده
دکل ، اوستنده در ؛ لکن محترم قارئلم ، سکون و اعتدال ایله
بنی دیکله یکنز :

تورک اردوسنک ضبط ایتدیکی بر سلطنت تختک ، تورکلر
ایچین غایت اهمیتلی بر قیمت تاریخیه سی وار ، بوتورک قهرمانلق
مناقبتک بر شاهیدر ، بونی سلطان سلیمک دماغمزده کی معظم
خاطره سی کبی حفظ ایده جکز ، لکن رجا ایدرم ، سویله یکنز
بانایا ، اسکندر کبیرک لحدی ، تورک مفاخرینک هانکی فصلنده در ؟
آج بر ادام اولاقارنی دویورماق ایستر ، شعردن ، موسیقیدن
مفاخردن ا کلاماز ، لکن بر میلیاردهر ، ذوقنی اوقشاماق
ایچین دنیانک اوبر اوجندن میلیونلرجه مصرفله نسلی منقرض
اولمش بر حیوان اسکلتی کتیرته رک بونکله موزه سنک بر طرفنی
سوسلهر . دولتلر و ملتلرده بویله در : زنکین ایسه تاریخ
بشریتک تمثاللرندن بر آونک تشکیل ایدر ، دکل ایسه ؟

تورک - عثمانلی ملتک سالون سوسله مکدن زیاده موجودیتنی
یاشاتمایه احتیاجی وار . تورک مفاخرینه ، دین اسلامک
مقدساتنه عائد بوتون خاطره لری کمال اعتنا ایله حفظ ایده لم ،
اوبرلرینه کلنجه :

دیورلرکه اسکندرک لحدینه امریقالیلر اوچ میلیون انگلیز
لیراسی تکلیف ایتشلر ، نه اعلا بونی بز صاتارز ، آچیدن ،

— سزك خدمتگزدن استفاده اولونامايانچاق ، بو وطن سز كدر ،
 كورييورسكز كه هر طرفي خراب بر حالده در ، مملكت فقر
 وسفالت ايچنده در وبونك برسېي ده تجار تسزلكدر ، انادولونك
 ايچرلرينه كيديكز ، بوپارا ايله « تجارت » ايديكز ، چفتهجيلك
 ايديكز ، خلاصه هم ياشايكز ، هم ده مملكتي ياشانمايه چاليشكز! —
 ذات حضرت پادشاهي ايله خاندان سلطنتدن باشلا ياراق
 صدراعظمه وژاندارمه نفرينه قدار دولت خزينه سندن پارا آلان
 مأمورلرک ، عسکرلرک كافه سنه ديمه لي كه — مملكتده پارا يوق ،
 مملكتي اوروبا استينلاي اقتصاديسندن قورتارماق ايچن آزه
 قناعت ايتمك مجبوريتنده بز ، فقيرانه ، لکن ناموسمزله ياشاياجغز ،
 الديغكز معاشك بر قسمي كسمك مجبوريتنده يز . اكر شيمدي
 آزه قناعت ايتمز سه كزيارين بوني ده ، مملكتكزي وموجوديتكزي ده
 غائب ايدده جكسكز! — ومعاشلري باشدن باشه تنقيح ايتمه ليدر ،
 بالخاصه تقاعدلر !

يتمش سكسان ليرا الان اختيار پاشالر ، دول قادينلر ، هم بونلر
 سلطان حميد دورينك بر كزاريدرلر . ثروت ذاتيه لرينه علاوه
 برده هر آي بوپاراسز خزينه دن ، بو قدار پاره آليورلر . ذاتاً
 متقاعدين ، ايتام ، ارامل ؛ هيات اجتماعيه ايچنده تام برمستهلك
 صنفيدر ، حق مکتسبلرينك ده قيمتي بك اعلا بيليرز . بلاتردد
 وباشدن باشه تنقيحات ....

حکومت مأمورلری ایچین، - علم ثروتک حقایقندن خبرسز
اولانلر - مستهک دیرلر، لکن مأمور، بالذات دکلسه بيله،
بالواسطه مستحصلدر وانجاق ایشدن چکلدیکی زمان حقیقی
مستهککرسره سنه کچر. بزبوزمره یی (متقاعدین، ایتم، ارامل)
هم چوغالتدق، هم ده اونا میلیونلر تخصیص ایتدک،
بوندن برقاچ آی اول «طنین» ده اردونک تجهیزاتی حقنده ویریلان
معلوماته کوره ضابطلرمنک معاشی بولغارضا بطلرینک معاشندن
پک چوق فضلہ ایمش (۱) خلاصه بزده چوق آدم، وچوق پارا...
فقط بر کون کلدی که مملکت ادامسز، وپاراسز قالدی.
اوروپا، بویاره سز لغمزدن استفاده ایده جک، اوروپا
تورکیایی قونظرول آتته الماق ایستیور. چاره؟
احتمالکه بودفعه ایچین ده اوجوز قورتولا جکز و آوروپاده
بر دفعه داها پارا بولا جکز.
روم ایلینک بیکلرجه بوش مأمورلری وار. بونلره حکومت
حالاپارا ویریور لکن بومأمورلرک پک آزی مکتبلی وایشه یارار
طاقمندر. بونلرک طرفکیرانکه، یعنی خانئنک و آلچاققلقه دکل
حقیقه اهلیت واقتدار صاحبی اولانلرینی آیرمالی (چونکه
انا دولونک برچوق یرلرنده « حقیقی » مأمورلره احتیاج وار)
وایشه یارامایان قسمنه، حکومتک صوک دفعه ایچین استقراض
ایده جکی پارادن بر تضمینات ویرملی و کندیلرینه دیه لی که

ایتدك، چونكه يکيدن قوللانديغمز مأمورلر، ينهاسکی اداملردی
داها صوکره بونلرک معاشلرینی ده آرتدیردق. بش، اون،
یکرمی، یوزغروش معاشلی مأموراوماز، پکدوغرو؛ بڑساده
بویله کوچوک مأمورلرک حالنی ترفیه ایتمیلدك، لکن احسانمز
عالم - شمول اولدی، بوتون مأمورلرک معاشی آرتدی. برچوق
دائرلر، وظیفه لرده احداث ایدلدی.

داها بربادی، اردوده یاپلان تنسیقاتدر :

عسکر تخصیصاتی، بورجله کچینان بر مملکتک تأدییه سنه
مقتدر اولامایاجانی بدرجه ده تزید ایدلدی، حالبوکه بونده ده
یازکیز کوچوک ضابطلرک تخصیصاتی آرتدیرماق ضرورتی واردی.
صوکره بر تحدید سن نظامنامه سی یاپلدی. اختیارلر یرینه
کنجلی اقامه ایتک! اسکیدن بر قائمقامک، آیده ۱۳۰۰،
۱۴۰۰ غروش تخصیصاتی وار ایکن وبونک سنه ده انجاق یاریسنی
الابیلرکن تقاعد اولورسه آیده - همده برساتیمی تداخلده قالماق
اوزره - ۲۱ عند لیرای عثمانی الاجاق ایدی. یاشیلر بوفانده ملی
ایش ایچین تهالک کوستردیلر، قانونی یاپان کنج ارکان حر بلر
بیق التندن کولیورلردی، چونکه یاقین زمانده کنج پاشالر
اولاجاقلردی.

داهاسی وار، برده عسکر ایتم واراملنک تقاعد معاشلرینی
آرتدیردیله.

— قوه اجرائیه کنیش بر حسابله پارا آلیرسه داها اپی ایش
کورور. بوفاحش مصرفلرک صوکره فائده سنی کوره جکز .
مأمورلرک سوء استعمالی آزالیور. واردات هر سنه چوغالیور ؛
برکون کله جک، کندی وارداتمزله مصرفزی قابانا جکز - ایشته
اک عقلی مشروطیت ناظر لر مرکز ملاحظه سی !
این ره که تو میروی به تورکستانست ؛

هوت ، صاپایول !

مملکتی حیاتدار قیلاجاق تدبیرلر اتخازی بویکی حکومتدن
اوزاقدی ، بوکون بیله بر حکومت ما کنه سی قورولمادیغنی ،
حکومتک غایه سز لکنی ، انتظام سز لکنی ایکنجی فصلده اثبات
ایتمشدم ، شیمدی یالکز بودوغرو اولمایان یولک سقطقلرینی
سویلیهیم : مشروطیتدن اول حکومت مستخدملری سنه ده
آنجاق اتی معاش الیورلردی ، یاریسی آلیمان معاشلری تماماً
ویرمکله مشروطیتک بر « نعمت » اولدوغنی خلقه کوسسترلیه
بیلیردی ، معاشلر هر ایک ابتدا سنه ده ویریلیردی ، اعلا .
وایشته بوکافی ایدی . بونکله اکتفا ایتمک . صوکره اکبر باد
فکرده تنسیقات اولدی ، یوقاریکی صحیفه لرده کچمش بر جمله بی
تکرار ایده جکم : تکامل قانونی ، اجبار اولونماسنک انتقامنی ،
بویولده کی غیرتلی عقیم بر اتمامله آلیر !

یکی اداره به یکی مأمورلر لازم ؛ اولاً ، بونظریه بی سؤ استعمال

میلیونلرجه پارا آلیور. بوپارالرله منابع وارداتمزی تزیید و تقویه ایده جگمزه اونی بیهوده استهلاك ایدیوروز. برکون کله. جک، هیچ برپاراسز قاله جگنز. اوزمان آوروپا بزه دییه جک که — مملکتکترده میلیونلرمن وار، سزبونک فائضنی بیله اوده یه میورسکنز، منابع وارداتکزی بن اداره ایده جکم! — ونتیجده تورک — عثمانلی استقلال سیاسی، بواقصدای استیلا ایله ختام بولا جقدر!

بومدهش بحران کونلری حلول ایتدی، دولت، آرتیق برقاچ آیدر معاشلری ویره میور. بونک سببی آشکاردر: دولت؛ بودجه سنک آچیفنی اوروپا پاراسیله قاپاتیوردی. بوپارانک آرقاسی کسیلدی. صوکره محاربه، فوق العاده بر مصرفی استلزام ایتدی، دوشمن طرفدن ضبط اولونان روم ایلی نک وارداتی ده المزدن کیتدی، بودجه ده کی مصرف، عین مصرفدر. حالبوکه واردات ایکی قاتلی اکیسکدر. (روم ایلی وارداتی، استقراض) او حالده نه یابا جگنز؟ یابا جغمزی اولدنه بیله میوردق: مشروطیت بزه قرق اللی میلیون لیرا کتیردی. بزبومیلیونلری بر میراث یدی کبی صرف ایتدک، بونک هیچ بر پاراسی حقیقی منابع قوتمزه صرف اولونمادی؛ چونکه حقیقی قوه ملیه یی بوکون بیله آکلایامادق. عسکرلره، مأمورلره بول بول معاش ویرمک. ایشته قرق اللی میلیون لیرانک حساب قطعیمی!

هر تکلیفدن اول برنجی اولاراق اصلاح ایتملی . زراعتی ترقی
 ایتمک، زراعی زنجینلشدیرمک ایچین مترقی مملکتلرده اتخاذا
 اولونان اعشار اصوللرینی تدقیق ایله بزمکنی ده باشقا برطرزه
 افراغ ایتمه لیدر. اراضینک مساحه سیله هر بردونم ایچین اعشار
 مقابلنده مقطوع برویرکی طرح ایتمک، اک اسلم طریققدر. اغنام
 رسمی ده فنالقده بونا یاقیندر: مثلاً ارضرو مده برقیونک قیمتی التمش
 دیار بکرده اللی، سیواسده سکسان، حلبده طقسان غروشدرد.
 اغنام رسمی ایله اغنامک قیمتی آراسنده برنسبت بولونمازسه ،
 بو اصولدن متضرر اولانلر تدریجاً قویونجیلقدن صرف نظر
 ایدرلر. حالبوکه قیونک هیئات اجتماعیه من ایچین حیاتی واقصا.
 دی اهمیت عظیمدر. تکالیف امیریبه بی یکیدن وباشدن باشه
 تدقیق ویکی تکلیفلر وضع ایتمک لزومنی قید ایتمکله شو بحی
 قابایاجکم .

۱۰

مالیه مسئلهسی

یاقین زمانده اوروپا، بزی اسارت اقتصادیه سی آتته آلاجاق:
 دولتک منابع وارداتی، مصرفنه تقابل ایتمیور. اوروپادن هر سنه

آتی، سلاحی، مفرزه لر، چته لر، دیکیلیر. عشرمی؟ نه فجمه در که
چفتجی بعضاً ییه جک ا کمک بولامادینی کونلرده برایی دمتی
سیلکوب دانه لرینی ال دکر منلرنده او کومک، ایشته بونی یمک
حقندن بیله محروم اولور. چفتجینک بو حرکته ملتزم، یا خود
وکیلی مطلع اولدوغی دقیقه ده بر خرسز، بر جانی کبی چفتجی بی
حبس ایدر. آیاق لرینی زنجیر لر، زواللی به دایاق بیله اتار. چوق
دفعه چفتجیلر حرمان محصولتی ملتزمه ویرد کد نصکره او کوزینی
تجربه سنی، قاریسنگ کوش قیرینتین لرینی ده ویرر. ینه قورتولماز.
ملتزمه مدیوندر. دییه، اللری کلبچه لی، ژاندارمه طرفدن تفک
دیجیکیکه طوقات و دایاقله شهرده کی محکمه لره سوق ایدیلیر.
ملتزم ملک ظلمتی عربستانده، کوردستانده، انادولوده بالذات
کورملیدر. بوظلم واهانت، بر تکلیف میری ایچین ارتکاب
اولنیور. هیهات، چفتجیلرده آرتیق چیفت سورمک، چیفت
آلاتی، تخملق بولوق ثروتی ده قالمادی. شیمدی بوظلم لری بر-
طرفه براقلمده تکلیفک اساسنی تدقیق ایدم : عشر، اونده برمی؟
بر کره علاوه لرله اونده بر لکدن چیقمش . صوکره چفتجی ،
حاصلاتی آرتدقجه تکلیفک ده نسبتی آرتاجاغنی، بو آغرلق آلتنده
ازیله جکنی دوشونه رک حاصلاتی آرتدیرمق آرزوسنی وارلغنده
اسکانه مجبور اولیور. بو اصول زراعتک ترقیسنه مانعدر.
دولتک اقسام وارداتی ایچنده اک برنجی اولان اعشاری

تطبیقندن برغایه اخلاقیه، بر فائده اجتماعیه بکله نیر۔ و کتله انامک
روحنه نفوذ ایتمک صورتیله الده ایدیلان استطلاعاتی هب بری
برینه مزج ایدرک قانونلر تنظیم ایتمه لیدر .

۹

تکالیف امیریه

هیئات اجتماعیه نك اسایش و انتظامی تأمین ایدن قانونلردن
صوکره صره تکالیفه کلیر. تکالیف ایچنده ده اک چوق اصلاحه
محتاج اولان اعشار و التزام اصولیدر. اعشار اصولنک قرون وسطی
اعتیاد اتندن، فناغندن بحث ایدنلر بوفناغه ظن ایدرم بالنظریه
یعنی کتابلرله، غزته لرله، دوشونجه ایله مطلع اولیورلر . لکن
برده بو اصولک تطبیقاتی طشره ده بالذات کور ملیدر: زواللی
کویلیلر بتون سنه آجلاق، سفات، مشقتلر ایچنده اکیورلر،
یچیورلر، محصولاتی خرمان حالته کتیر دکلری صره ده اونلرک
نمره سعی، حقوقلری، ناموسلری قصبه لرده ملتزملر آراسنده
مزایده ایدلمکده اولدوغندن بی خبردرلر. بردن بره باشلرینه

۸

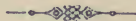
قانونلرک روح اساسیسی

هیئات اجتماعیده نظام و آهنگ، هب منفعتده استنادگاهنی بولور، منفعت ایسترمادی، ایسترسه معنوی اولسون! بومنفعتلرک اهمی حقوق طبیعیهدر : جان، عرض، مال، حیثیت، شرف، حق تصرف، حق کلام، و فردک موجودیتنه تعلق ایدن هر شی . حقوقی محفوظ ازلمایان فرد، بر اساس اجتماعی بی ادامه یه دکل، تخریبه چالیشیر، میل تخریب، بوحقوق طبیعیهدک عدم محفوظیتنده کی ایلك اندیشهدر، اندیشه؛ چاره لر تخریسنه انسانی سوق ایدر، برکون چاره نکل یولنی کشف ایدنجه قیام باشلار . منفعت، انسانلرک قبیله، قریه، سیتته حالنده اجتماعی انتاج ایدن ایلك ویکانه عاملدر . بونا لایق اولدوغی اهمیتی ابراز ایچین بونک صیانتنه چالشمالی، یعنی عدالتی بحق توزیعه مسارعت ایتملیدر . قوانین عدلیه نکل اکیسکلکی، ایلك ویا فنالنی بحثک خارجندهدر . بزده حقوق تحصیل ایتمش مأمورلرک، بوقانونی بالذات تطبیق ایله نتایج اجتماعیسنی مشاهده ایدنلرک تجربیه سی وار، صوکره هیئات مدنیهده معمول به قانونلر و بونلرک منابعی حقیقده جلدلر وار . علم و تجربیه بی، قصد ایتمدیکمزغایه اجتماعی بی؛ — چونکه هر قانونک

حکمنی انفاذ ایتمزسه؛ قانون فائده سز بر رساله در که سنه دوشر.
قانون فکرنی تأسیس ایده بیلمک ایچین ، واسطه اجرا اولان
مأمورلرک وظیفه ومسئولیتنی درجه سنه کوره تصریح وتعیین
ایتملیدر . بوکون هر هانکی بر شعبه اداره ده هر هانکی برایش ،
مأمورلرک هیئت عمومیه سنه تماس ایدن بر آغ کیدر ، آغ هپسنی
صارییور ، بوزولدوغی ، پارچالاندیغی زمان هیچ بر الکایزی ،
بو تخریب علائمنک اوزرنده بولونمیور . مسئولیت اور تاده وار ،
لکن مسئول اولان یوق ! . مسئولیتی طوب او یونی اوینایان
چو جو قلرکی قید سز لر ، وظیفه سز لر بری برینک اوستنه آتار ؛
چونکه نه وظیفه معین ، نه ده مسئولیت معیندر . ایشته بونک
ایچین اک کوچوک مأموره وارنجیه قادار وظیفه ومسئولیت
تحدید ؛ تجزیه ، تلطیف وترقی بر اصوله ربط ایدیلرک بوده
قانون ابله تأیید ایدلزسه یاییلا جاق قانونلردن هیچ بر نمره
بکلمه ملیدر واصل واسطه اجرا اولان مأمورلر ایچین یاییلان
وظیفه ومسئولیت قانونلری حضرت عمرک عدالت وشدتیه
انفاذ اولملیدر .

عرب ولایتلری ایچین آیری آیری وبالذات تنظیم ایده جکی قانونلری، ینه بالذات انتخاب ایده جکی اجنبی مشاورلره تطبیق ایتدیرمه لیدر . انادولو ولایاتی ایچین ده - هر ولایت اها لیسنگ سویه واهلیتته کوره - حکومتک یاپاجاغی قانونلری ینه اجنبی متخصصلر معرفتیه تطبیق ایتدیرمه لی ، کوردلرله ارمیلرک ساکن بولوندوقلری ولایاته کلنجه ، ارمی حقوقنک تجاوزدن سیاتی، تورک-عثمانلی حکومتک منفعتی ایجابندن ایسه ، وبو، نه قادار ضروری ایسه، کوردلرک بر «جدال مشروع» ساحه سنده مغلوبیتته دوچار اولمامسنی تأمین ایده جک صورتده کوردستانه تعلق ایدن قانونلرک تنظیم و تطبیقنه ده او مرتبه ده اعتنا اولونمسی ضروریدر . مقصد ، براداره ولایات قانونی یایماق اولمادیغندن فضله تفصیلاته آرتیق لزوم کورمیورم

۷

قانونه حرمت فکری

قانونلرک اکه مهمی بومملکته « قانون فکری نی » صوما قدر . ائی قانونلر یاییلابیلر ، لکن قانونه انقیاد و حرمت حسی، قانون

مثلاً عربلر، تدریساتی بوتون درجه لرده عربچه یاپسین (لکن دین و منفعت اعتباریله مربوط اولدوغی تورکلر، ناصل که عربچه یی تورک مکتبلرنده ، مدرسه لرنده تعلیم ایدیورسه عرب لرده عرب مکتبلرنده تورکجه یی تدریس ایتمه لیدر) . عرب اهلینک دوائر حکومتله مناسباتنده عرب لسانی، محکمه لرده عرب لسانی استعمال ایدیلسین مأمور لر یا عرب و یا خود عربچه بیلنلردن انتخاب ایدیلسین . معارفه ، نافعیه عائد تکالیفی امور معارف و منافع صرف ایتسین ، شهر لرده وسائط نقلیه تأسیسنه عرب ولایتلرک صلاحیتی اولسین ، بویوک امتیازات ایچین مرکزک مساعده سی اولماق شرطیله وسائط نقلیه نک داها مهملرینی ، معدنلرینی ده ایشلته بیلسین . تفرعاتی براقوب خطوط اساسیه یی چیزه جکم :

برعرب ولایتنده حکومتک تعیین ایده جکی والینک ریاستی آلتنده تشکل ایده جک مجلس عمومی، انکشاف ملی واقصدییه تعلق ایدن تشبثلری - که بونلر ، تورک - عثمانلی حکومتک آهنگ عمومیسنه تماس ایتیه جک صورتنده خصوصی شیلر اولاجاق - فعلاً اجرایه قادر اولمالی ، فقط دولتک عمومی بودجه سنه و حیات عسکریه سنه تعلق ایدن هر شی مجلس عمومینک صلاحیتی فوقنده بولونمالی . صوکره بوتون عثمانلی ولایاتنده اجنبی مشاورلرک استخدای ذاناً ضروری اولدوغندن حکومت ،

ولایتلری صیم صیقی استانبوله باغلایان بومرکزیت رابطهلرینی
قیراراق عربستانی آیری کوردستانی آیری ، انادولوی آیری
قانونلرله اداره ایتملی وهر منطقه نك سوبه سنه کوره « کندینی
اداره ایتمک » حقی تحدید ایتمه لیدر . مثلاً عربستانده بالخاصه
بیروت ، سوریه ، حلب ولایتلری علماً واقصصاداً بغداد ،
بصره ، ولایتلرینه اولدوغی کبی کوردستان ولایتلرینه فائقدیر
سوریه نك قانونلرینی اولاً سوریه نك طیب و خصوصیتنه ،

ثانیاً اهالینک درجه اهلینته توافق ایده جک صورتده تنظیم
ایتملیدر . بیروت اهالیسیله بصره ویادیار بکر اهالیسی « کندینی
اداره ایتمک » خصوصنده عینی درجه اهلیتی حائز دکلر .
واسع صلاحیت بیروت ایچین انکشافی قولایلاشدیردیکی مرتبهده
درسم ایچین انکشافی کوجاشدیرر . چونکه برنجی قسم اهالینک
سویه فیکریه سی ایکنجی قسمککندن داهاز یاده یوکسلمشدر !
بو اداره صلاحیتنی نه درجهده توسیع ایتمه لیدر ؟

برنجی فصلده ، تشبث شخصی بختنده ، واسع برعدم
مرکزیتک فنا بر نتیجه ویره جکنی قید ایتمشدم . متکامل ملتله
خاص اولان برطرز مشروطیتک بزده نه فنا نتیجه لرویردیکنی
کوردکدن سوکره واسع برعدم مرکزیتک ضررینی اثباته
حاجت قالماز . کندینی اداره ایتمک قابلیتیک آاز اولان
عنصرلره پک چوق بر ماذونیت ویره مه یز .

تورکلرله قاریشیق برحالدله بولندوقلری یرلرده کوردلر تورکجه قونوشورلر، بوتون کوردلره تورکجه لساننی تعمیم ایتمک محالدر. هم کوردلره قارشنی تورکلرک داها آغیر بروظیفه لرینی قیدایده جکم: ارمنیلر، علم صنایع، تجارتده کوردلره صوک درجه فائقدرلر. حیات واقتصاد ساحه سنده اونلرله مبارزه یه اصلا قدرتلری یوقدر، یکی اچیلجاق بوحسن اداره، بوحق وعدالت دورنده کوردلر البتده اسلحه جارحه بی ترک ایده جکلر، لیکن سعی و عمل سلاحیه یاشاماق وقازانمق ایچین بر ارشاده، تعلیم وتریه یه جدأ احتیاجلری وار. اگر تصادفات کوردلری، ظلوم وجهول بر کون ارمنیلرله قارشنی قارشنی یه یالکنز بر اقیرسه تاریخ بونک مسؤولیتی تورک ملتک سیأتی میانه قید ایده جکدر!

بن تورک - عثمانلی ملتک «اقصای املنی» تورکلکده، تورک اتحادینه چالیشماقده کورییورم، تکرار ایدرم که بو، نه عربله نه ده کوردلکه مبین دکلدر. تورکلر بوغایه بی تعقیب ایله برابر دین، ومنفعت (یعنی بقا وموجودیت) رابطه لريله عینی زمانده عرب وکورد ملتله اشتراک واتصالی ده محافظه ایده بیلیر. تورکلر، بر طرفدن عربلرک وکوردلرک انکشاف میلینسی تأمین ایده جک خصوصی طرز اداره لری عربستانده و کوردستانده تأسیس ایله برابر بر طرفدن ده دین ومنفعت رابطه لريله بونلرک مربوط اولدقلری تورکلکی اصل غایه سنه ایصال ایچین چالیشا جقدر!

روحنی داها فضله تضییق ایدر سهك اختلاک خون ونیرانی تورک موجودیتنی ده عدمه سور و کلیه چکدر ! عصر لردن بری بزم فلاکت مزه اشتراک ابتدییکی درجه ده کندی الار مزله ده فلاکته سور و کله دیکمز بوملتک حقوقه ، لیاقتنه ارتیق حرمت ایده لم . ارمنیلرک تورکلردن ایستدکلری : ماللرینک ، جانلرینک ، اراضیلرینک تجاوزدن مصونیتی و سربستهجه تجارت ایده بیلمه . لریدر . واکر بزارمنیلرک حقوقی ، منفعتی بحق تأمین ایدر سهك —منفعتک بویوک برعامل اولماسی اعتباریله — ارمنیلرک ایچنده خیالپرستلرک دعوتنه اجابت ایدنلر ارتیق نادر بولنور .

شیمدی صره اسلام عناصره ، عربلر و کوردلره کلیبور . هر کسک بیملدیکی تفصیلاتی تذکاره لزوم کورمه دن دیرم که عربلرله تورکلر اراسنده رابطه پی دین و منفعته حصر ایتمه لیدر ، صرتمده عصر لرجه تراکم ایدن برمدنیت و عنعنه حموله سیله بو بویوک ملتی تورکلشدیرمک کیمسه نک خاطر ندن کچمز . عربک دینی ، منفعتی ، تورکلرله قارداش کبی یاشامایی استنزام ایدیور ، بونکله برابر عربلرک بر خصوصیت قومیه لری وار ، طرز اداره لرینک خصوصیتی آرتیق تسلیم ، و اداره ایشلرنده کندیلرینی اداره ایتمک معقول بر درجه دهده آرتیق مساعده ایتمه لیدر

کوردلره کلنجه ، کوردلرک تورکاره دین ، و منفعت اعتباریله رابطه لری اولدوغی کبی لسان اعتباریله ده ارتباط لری وار :

ایدی، تورکلرده ملیت حسی یوقدی. بالعکس روسلرده عصر دیده
 برملیت پولتیقه سی وار، روسلرک ادبیاتی وار، علمی، صناعی، تجارتی
 وار، بو وار لقلر ایچنده خریستیان ارمنی عنصری خریستیان روسلرک
 یوزاللی میلیونلر ثقات مده شه سی آلتنده قریباً تابود اولور، صوکره
 ارمنیلر ناصل استقلال فکرینی طاشیه بیلرکه اونلرک درت منلی
 برکورد کتله سی وارکه ارمنیلری هر طرفدن احاطه ایتمش.
 کورد عرقنک سجا یای اصلیه سنی، ممتازیتنی ارمنیلر انکار ایده مزلر،
 کندیلر یله عرق-داس وقان قارداشی اولان کوردلر، فی الحقیقه
 بو کون جاهلدرلر؛ لکن ایرکیچ برشعه صمدانی کورد روحنی ده
 تنویر ایده جک، شیمدی یه قدار جهالتله، وحشته، حرص
 ومنفعتله حرکت ایدن کوردلرده برغایه ملی نك مقدس دعوتلرینه
 انقیاد ایده رک ملیتی، موجودیتی ایچین قان دوکه جک وقان
 ایچه جکدر. شونی ده اونو تماملی درکه کوردلرک پر حیات قوللرینی
 عقل و ذکا اداره ایتدیکی دقیقه دن اعتباراً ضربه لری داهامدهش
 اولور!

خلاصه ارمنیلر ایچین استقلال فکرینی، بن نه معقول ونه ده
 ممکن کوریورم، لکن حکومتک ده ارمنیلری بویله مؤبد آظم
 وعدوان ایچنده یا شاتماسنی ممکن وجائز کور میورم ارمنی ملتک عنزم
 وجسارتتی، حق و حریتنه اولان عشقنی آرتیق تطمین ایده لم،
 شونی بیله لم که اگر هیجان و ایمان ایله مشحون اولان بوملتک

اولا مسلم وغير مسلم عناصر مسئلہ سنی کسب آتالم :
 آق ده کز وقارا ده کز سوا حلقده کی روملری بر طرفه آتارساق
 شیمدیکی حدود من داخلنده غیر مسلم اولارق برارمنی ملتی
 قالیور : توزیع عدالتدن طلب ایتدی کمز نتیجه یی وجوده
 کتیر رسهك ، ظن ایتم که ارمیلر خیالات آرقاسنده قوشماقده
 دوام ایتسینلر ، غایه امل هر ملت ایچین وارد و محترمدر ،
 ارمیلرکده بر غایه خیالی اولا بیلیر ، بویله بر دوشونجه نك
 دهند بولندوغی درجه سهولته ساحه حقیقه کلسی ممکن دکلدر .
 ذهن ایچین بویله برشی دوشونک طبیعیدر ، لکن بونک خارجه
 تحقیق خارجه اوفکری یاشانا بیلرله جک شرائط حیاتیه نك
 مساعده سنه عرض افتقار ایدر : تورک - عثمانلی حکومتی برینه
 « خیالاً » انادولوده بر روس حکومتی اقامه ایدر سهك شیمدی به
 قادار ملتیرنی محافظه ایدن ارمیلرک خریستیان اولماق حسیلله
 روسلانا جاغنی صلاحیتدار اولان اوروپالی عالملر ، سیاسیلر قطعیتله
 سویلیورلر . مستقبده کی حادثات تاریخیه کشف اولوناماز ؛ لکن تورک
 سلطنتک مقاومت ایدمه جکی بر قوت قارشیننده بر آووج ارمینک
 یاقین بر آتیده محو اولماسی ضروری بر حادثه اجتماعیه کبی تلقی
 اولونا بیلیر . اوت ارمیلر شیمدی به قادار موجودیتلرنی
 محافظه ایدمه بیلدیلر ، لکن اونو تماملیدر که اونلره حکمران اولان
 تورکلرده بوکون روسلرک تعقیب ایتدیکی تمثیل مسلکی مجهول

چیلکنی بصره ده یتیشدیرمک نه درجده غیر ممکن ایسه و بو ناصل که اقلیمک طبیعت خصوصیه سندن نشأت ایدیورسه بصره محیطنده و مختلف تأثیرات آلتنده موجودیتی، ذهنیتی تقرر ایدن و بو اعتبار ایله طرز تفکر و محسسی باشقا اولان اهالی به قابل تطبیق بر قانونی استانبول و یاسیواس خلقنه تطبیق ایده میز . سوریه لی، کوردستانی، انادولولی انسانلرک آیری آیری خصوصیتلری وار . طبیعتده اصل اولان اختلافدر . و صرف طبیعت اشیادن استنباط اولونان بو نظریه در که، انسانلر ار اسنده بر مساوات عمومیه تأسیسی فکریخی، سوسیالیزی اساساً رد ایدر . دساتیر فلسفیه واجتماعیه نک اک یا کلمازی طبیعت اشیاده منقوشدر . علوم طبیعییه بی عمیق بر صورتده تدقیق ایدنلر، حیاتی اک کوزل آکلایانلر در . بزده عالم یوق دکلدر، لیکن بزده علم آیری، اسکی وار لغمز، - کوفلنمش خرافات و عنعنه سنه مستغرق اولاراق - ینه آیریدر . بزده کی عالملر علمی تمثیل ایده میورلر . اداره ایدنلر مز ایچنده کوچوک فقط حقیقی بر عالم یتیشسیدی ینله طرز زونی عین قانونله اداره ایتمک ممتنع اولدوغنی آکلار، هر یرک خصوصیتنه قانونی توفیق ایدر، واحتمال که باشمزه بو فلاکتلر گلزدی . نهایت طرابلس غربک ارناودلغک ینک خصوصیتی او کره نه بیلدک (۱) شیمدی المزده انادولو ایله سوریه، عراق و کوردستان وار .

بو یرلرده یاشایان اهالینک قسم اعظمی مسلمان بر آزی خریستاندر .

و بحری تشکیلاتمزدہ ا کسک اولدوغنی کوردیکمز قوتلری تأسیس خصوصندہ ... احتمال کہ اوروپالیر ایچندہ صمیمیتله بزہ خدمت ایدہ جکلر بولونایلیر، اونلره اویله ایشلر ویرر و بوایشلری کورمک ایچین اویله معین خطوط چیزه رز که بر مقصد شخصی، و یاسیاسی تعقیبنه امکان قالماسین، بو اعتبار ایله اوروپادن استفادہ امکاتی محال عد ایتیمورم، لکن قناعتم شومر کزده در که امریقایلردن، و ژاپونیا لیردن هم بحق استفادہ ایدہ بیلیرز .

۶

خصوصیت محلیه و اسلام عنصر لری

اصلاحاتک نه وجهه اجراسنی قانونلره تعیین ایدہ جکلر. قانون، احتیاجدن دوغار، یا خود قانون احتیاجه توافق ایتمه لیدر. دنیا ده هیچ بر قانون یو قدر که هر جماعت ایچین قابل تطبیق اولسون. مختلف اقلیملرده مختلف نباتات یتشدیکی کبی ایکی مختلف اقلیمک اهالیسندہ، اخلاق و طبیعتندہ ده، خلاصه وار نغندہ فرق و تفاوت وار. بصره اقلیمک یتشدیردیکی خورمانی استانبولده و استانبولک

برچفتك كې، اھالیسى دە سوددن، یونندن، خدمتدن استفادە
اولوناجاق حیوانات اھلیە كې قالسین، یاشاسین. شو مطالعە یە
مبنى اوروپالیلرە ایشمزی کوردیرمك، بنیانمزی ییقماق ایچین
بالذات اونلری دعوت کبیدر، کوزمزی اوروپادن چویره رك
برآزده آمریقایە باقلم: آمریقا، خارق العادە برطیعت و اخلاق
ایله حیانداری اولان آمریقا، حقیقی تمدن و ترقی دە اوروپادن پك
یوکسکدر: اصلیتی اوروپایە ارجاع اولونان آمریقالیلر، اوروپا
عنغنه و احتیساسات ایزلرینی چوقدن قلمندن سیلدی. خریستیانلق،
دین و عقیدە سی دە افعال حیاتیە لرینه اصلا تاثیر ایتیمور. دینلە.
بیلیرکە آمریقا طوپراق و افاقنك هوای خصوصیسی ایچنە بیلدی کمز.
دن بوسبتون باشقا بر ذھنیت وار. آمریقا، فطرتك حقوق طبیعیە.
سیلە سادە چایشیانی، قازانمای و حیاتی یا شامانی بیلور. «پورروژ» لرلە،
عرق اصفر عملە لر یلە اولان مجادلە لرینی بیلورم، لکن آمریقالیلردن
هر حالە د اهازیلە استفادە ایدە بیلیرز. جلب ایدە جکمز آمریقالی بە
دیرزکە. سنك قازانجك شو قادار پارا ایکن ایشته بوندن فضلە سنی
سانا ویریوروز. بزه شو ایشی کورە جکسك!

حتی استقبالی قارشیلانمسنده، غایە خیالنده برآزده هم عرقی
صاریلری، شرقلیلری بیاضلرک، اجنیلرک اسارتندن قورتارماق
فکری اولان مترقی ژاپونیاننده استفادە ایدە بیلیرز. بالخاصە بری

خارجی مداخله به، مداخله استقلاله مابیندر. بویکی ضدک
 اجتماعی نظریات حقوقیه جه محالدر. بن دیمک ایستورم که قانونلر-
 مزى بزیاپالم، حتی قانونلری یاپارکن ده اجنیلرک ر ایندن استفاده
 ایدهلم، - وبر عثمانلی استخدام ایدر کبی - هر شعبه اداره مزده
 اجنیلری استخدام ایتملی یز. بو بزم ایچین ضروریدر. لکن
 فرانسزلرک، انکلزلرک، روسلرک، المانلرک، اوستریالیلرک
 مملکت مزده تعقیب ایتمکلی منافع سیاسییه وار. بونلردن
 متخصص کتیررسهک مطلق منسوب اولدوقلری مملکتک
 منافعه خدمت ایتمک چالیشیرلر. بیطرف اوروپالی حکومتلر،
 و ملتلرده وار. فقط اونلرده دینی تأییدن وارسته
 اولیورلر، فی الحقیقه اوروپاده دین؛ نفوذینی کوندن کونه غائب
 ایدیور. اوروپالیلرک کندی آرالرنده اختلافی؛ ملیت، و حکو-
 متلرک حدود سیاسییه سنه تعلق ایدن منفعتلرده در. اوروپالیلرک
 کندی آرالرنده دین، معاملاتنه تأثیر ایتمیور، لکن خریستیان
 اوروپالیله مسلمانلر و شرقلیلر اراسنده خریستیانلق بتون تعصب
 و وحشتیله جانلانیور، اوروپالیلر دوشونیورلرکه مدنیتلری بر
 خریستیان مدنیتیدر. و بو خریستیانلق مدنیتی تعمیمه مسلمانلق
 مانع اولیور. مسلمانلری تمدین ایچین هرشیدن اول مسلمانلغی
 احیا ایتملی! حقیقتده اوروپا اسلاملرک و شرقلیلرک تمدن ایتمسینی
 اصلا آرزو ایتمز. ایسترکه؛ آسیا، افریقا، اوستریالیا بریملک کبی،

آمالیدر. بومسئله پك اهميتلى، پك مستثنا اولدوغى ايچين تفصيلاتدن
 زياده اولى الابصارك دقتى دعوت ايدر م .

۵

اوروپالى، امرىقا و ژاپونىالى متخصصلر دن هانكىسى؟

قوة اجرائيه وقوة مليه يى توزين ايتد كدنصكره اصلاحانه
 نره دن ونصل باشلا ياجكز؟ اصلاحات ياپلم، ديديكمز زمان بر كره
 كندى كنديمزه باقلى يز، اصلاحاتى بزى ياپاجكز؟ لكن اصل
 اصلاحه محتاج اولان بز دكلى يز؟ ينه تكرر ايدر م : دوشونمك
 باشقا، ياپماق باشقادر. بزاي بر طرز اداره يى دوشونه بيليرز، لكن
 اونى تطبيق ايده مه يز. چونكه بزده ياپماق عزم و اراده سى، قدرتى

اصلا يوقدر . بز اولسه اولسه فنا لقر مزى كوره بيلير، قانونلر-

مرك خطوطى چيزه بيليرز. حتى بو خطوطى بيله كندى عرفا.
 نمزله چيزمه به كفايت علميه مز يوقدر . اجنبى قونطورولى
 قبول ايده لم، ديمك ايسته ميورم، بو استقلاله منافيدر، استقلال،

و پادشاه نفوذینک غربه نسبتاً تفوق و رجحانندن بحث ایدرک هر کسدن اول پادشاهک بر نمونه امتثال کوسترمسنی « یکی غزته » ده اوزون بر مقاله ایله ایضاح ایشدم. صوکره بوفکر برچوق آغزدهده تکررایتدی و فی الحقیقه ذات شاهانه، اعیان و مبعوثان برر معاشلرینی ترک ایدنجه مملکتک بوتون فردلری ده بو حرکتی تقلیده باشلادیلر. النده کی کوزل شیلری غائب ایدن چوجقلمر کبی شیمدی اغلامایلم. مقام خلافت و سلطنتک لایق اولدوغی حس تعظیمی دیندارانه براعتنا ایله تزید ایتمکه برابر پادشاهکده قوه ملیه یه قارشى نفوذینی آرتدیرالم. سرتاجی پادشاه اولان قوه اجرائیه ایله قوه ملیه اراسنده اوبله بر موازنت اولمالی که ترازینک برنجی کوزی، یعنی قوه اجرائیه دائما آغر باصسین. هیأت اجتماعیه مزک انتظامی ایچین بویله بر موازنته، بویله بر مشروطیته احتیاجمزوار، تورک - عثمانیلر اداره ایدلمکه الشقیندر، بونی قاج دفعه در تکرار ایدیورم. تورکلر، تربیه ایله بر قیمت شخصییه اکتساب و نفسنی اداره ایدنجه یه قادر اداره ایدلمکه محتاجدر. پادشاهک ایستدیکی زمان مجلس مبعوثانی داغیتایه، قانون تکلیفنه، تصدیقنه عرض اولنان قانونلری رد ایتمکه حقی اولسون.

پادشاه نفوذینی لایق اولدوغی مرتبه عالییه ایصال ایتمکه برابر خاندان سلطنتک تعلیم و تربیه سنی ده بر قانون ایله تحت انتظامه

ایچنده محو ایتک ممکن دکدر . اکر تحت سلطنتک فوقندن
ذی قدرت ، و اعجازکار بر دماغ ایله قوتلی بر ال ، برمیقادو
روحنک کیاست و نفوذیله باشمزک اوستنده یوکسلیرسه بن
مشروطیت ایچین یاپدیغم ییمنه خلف ایتک کناه و معصیتنی ،
— ملتک سلامتی ایچین — ارتکاب ایدنلردنم !

حکم و نفوذینه الیشدیغم و نظرمده عالی و مقدس اولان
اریکه خلافت و سلطنتک امرلری ، تحکمی — تأثیر اعتیاد ایله
اولسون — بانا آغر گلز ، لکن بانا معادل اولان و یاخود معادل
بیله اولمایان بر فردک قوه ملیه دن ، یعنی بندن مستعار بر نفوذ
ایله بانا قارشی حکم ایتمی ، ظلم ایتمی کران کلیر .

زواللی بزلر ، حریتک ذوقیله مستیده و مجنون ، بزه
ظلم ایدن سلطان حمیده قارشی قلمزده طویلانان کین و انتقام
حسلربی، یارین عقیف و ملک حسلی پادشاهلرک قائم اولاییله جکی
تحت سلطنته یوکسک سسلرله ، تربیه سزجه هایقرددق ، بونیم
قدسی اریکپی هوای غیظ و حقارتله صارصدقجه ، تورک —
عثمانلی قلبنک او تحتک صاچاقلرینه ، خاطره لرینه مربوط
رشته لرینی برربرر قیروب پارچالادیغمزدن خبرمنز یوقدی .
دونما اعانه سی طویلاماق فکری هنوز میدانه چیقدیغی صره لرده
ایدی که ، شرقده حکمدار نفوذینک و بالخاصه بزده خلیفه

۴

اصلاحات اداریه

پادشاه نفوذی

اصلاحات اداریه نك نه وجهله یابلمسنى بیاندن اول بزدهانكى
طرز اداره نك مناسب اولدوغنى تعمیق ایتمك ایجاب ایدر :
بر حکمدارک آرزوی شخصیسی ایله مملکتی اداره دن عبارت
اولان مطلقیتی التي یدی یوز سنه در ، بوتون قان و زندانلریله
بوتون فجاعت و فلاکتلریله یاشادق. تورک - عثمانلی ملتک نسل
حاضری بویله بر خونریز تحکم آلتنده یاشایان اجدادینک بوتون
قابلیت اسیرانه سنی روحنده طاشیور . مشروطیت اداره یه
مستحق می یز ؟ ، برنجی فصلده بوقضیه یی کافی درجده مناقشه
ایتم ، نهوت ، بوکا استحقاقز یوقدر ، مشروطیت فکرینک
شو درت بش سنه ایچنده اشکال ظاهر یه ایله ، مطبوعات و رسائل
ایله معارقله و مباحثه ایله ، حریت تفکر ایله یابدینی تأثیر ،
مشروطیتک زوالنه قارشى بر مقاومت ، برعکس العمل ، بر حرکت
اختلالیه یابایلیر دیمک خطادر ، عصر لرك تراکات ارنیه سیله
شخصی اعتیادک تأسیس ایتدیکی خصصت اسارتی بش اون سنه

ملیسنی ناصل منع ایده بیلیر؟ بالخاصه عربلر، مقدار نفوس، رابطه دینه و مغنویه اعتباریله تورکک غیرى اولان عثمانلی مسلمانلرک الک قیمتلیسی ایکن میلیونلرجه عرب ایچین فدا ایلمسندده هیچ بر فائده اولمایان تورککک، قرق اللى بیک، یوزبیک چرکس ایچین آرتیق فدا ایدیلمیرمی؟ دینی قوه التصاقیه لرك انحلال ایتدیکی، وانجاق ملی جریانلر حکمران اولان بو عصرده ملیتسنزلیکی تورکلر ایچین ایسته مک نه ممکندر، نه ده فائده لیدر .

بن عثمانلیق سیاستی؛ مختلف عثمانلی اقوامک ملی واجتماعی انکشافی سیاناً تسهیل ایتک طرزنده ا کلیورم . تورکک غیرى اولان عناصر، ناصل که انکشاف ملی واجتماعیلرینه مانع اولمایاجاق برعثمانلی حکومت ایستیورلرسه، تورکلرده بویله برعثمانلی حکو-
متندن عینی حقی ایستیور. اسلامیت سیاستی، بالذات مسلمانلر تعقیب ایده جک، تورککک سیاستی ده ینه بالذات تورکلر تعقیب ایده جکلر، وتورک - عثمانلی حکومتی، مختلف عنصرلره قارشى مساوات پرور برعثمانلی حکومتی حالنده حکمران اولاجاقدر .
ایشته بو حیثیتله حکومت ما کنه سنده نه کبی اصلاح و تنسیقه احتیاجز اولدوغنی (اداری اصلاحات) سرلوحه سی آلتنده کویستره جکم .

۳

عثمانلیق

عثمانلیق سیاستنك امکانسزلیکی ، فائدهسزلیکنی شواعتبارله سویلشدم : برچوق کیمسه لر تورکلك سیاستنی یا ککش اکلادینی ایچین عثمانلیق سیاستی بزه موافقدر دییور ، چونکه تورکلك سیاستندن ، اکلادقاری شی ، «تورککشدیرمک» در و «عثمانلیق» سیاستیه ده تورککر ایچین « ملیتسز قالمایی » قصد ایدیور لر . باشقه ملتلی تورککشدیرمک فکری بوش بر فکردر ، تورکلك « ملیتسز » قالمالرینی طلب ایتمکده اویله . تقریباً بوندن برآی اول اقدام سر محرری علی کآن بکک اوزون بر مقاله سی واردی ، مقاله ده دییورلردی که تورککر ملیت فکری تعقیب ایدرلر سه ، یالکز عربلر کوردلر دکل ، لازلرده ، چرکسلرده ملی جریانیه قاییلا جاقلر ! حال بوکه تورکلك شیمدی به قادار بویله ملیتسز قالمالری ، عرب ملیتک انکشافنه ، حتی داخلی اداره ده بر خصوصیت ایسته مه لرینه مانع اولمادی . تورکک شیمدی به قادار بر ملیت جریانی تعقیب ایتمه سی ، بونی منع ایتمدیه ، بر چرکس جریان

یتدی، تورک نفوسی آزالدی، شیمدی ده تورک عرقی یتته جک
تورک - عثمانلی حکومتی بر تورکک سیاستی تعقیب ایده مز،
لکن، عربک، کوردک ارمنینک حقی (بونی بر آز صوکره
ایضاح ایده جکم) ویره جکی کبی تورکک حقی ده ویرسین :
اجتماعی اصلاحات مجئنده کوس-تردی کم کبی تورک مؤسسات
ملیه سنی اصلاح و تنسیق ایتسین، تورکک هیچ بر ثروتی یوق،
بو، تجارتسز لکدن، صنعتسز لکدن، جهالتدندر، تورک پاراسنی
واسع اولکه لرک اسایشی ایچین عصر لرجه ایثار ایتدی، تورک
بونا شیمدی مقابله ایستیور: یوللری یوق، ترالارینی ایشلتمیور،
بر چوق اراضی بطاقلق حالنده در، معدنلر، اورمانلر باکر
بر حالده. شیمدی تورکک دماغنه، تورک قولنه بونلردن
استفاده ایچین بر قدرت لازم، واسطه لری استعمال ایچین تورکه
پارا لازم. تورکک سیاستندن تورکک ایستدیگی یالکنز اوز
حقیدر!

بو، نه اسلامیت، ونه ده عثمانلیق سیاستنه منافی دکلدر

تأسیسی لازم اولدوغنی ده اجتماعی اصلاحات قسمنده کافی درجه ده
ایضاح ایتدیکم ایچین آرتیق تکرارینه لزوم کورمیورم .
شیمدی بوتورکک سیاستی نقطه سندن حکومتک وضعیتی ناصل
اولاییه جکنی تدقیق ایدهلم :

تورک- عثمانلی حدودی داخلنده مختلف عنصر لردن اسلام
و مختلف عنصر لردن خریستیان اقوام بولندوغنی ایچین، حکومت
اجر آتیک آهنگ عمومیسنی برتورکک غایه سنه توفیق ایده مز ،
لکن تورکرک ، هیچ بر عنصرک حتی اولمایان برحق وار، و بو
غیر قابل اعتراضدر: تورکرک ، بومعظم حکومتی قلینجلرینک قوتیه
تأسیس ایتدیلم . عرب سلطنتک انحلالندن صوکره اکر بر
تورک سلطنتی تأسس ایتسه یدی ، احتمالکه اسلامیت ، غائب
ایتدیکی حاکمیت ارقاسندن انکشافی، حتی موجودیت و نفوذینی
غائب ایدردی ، لکن تورکرک ، «حاکمیت اسلامیه» نک و «نشر
اسلامیت» ک مقدس وظیفه سی اوغورنده کندی اصلیتلرینی ،
میلیتلرینی ، نفوس و قوتلرینی غائب ایتدیلم ، بو حق تاریخی
اوقادار بویوک و مقدسدرکه هر بر مسلمان وانسان، تورکرکه
قارشى حرمت و شفقت دویار. تورک، نفوس، ثروت و معنویت
اعتباریه ، اغلاناچاق بر حالده در. تورک؛ الی، یدی عصردر،
ثروتی، قاتی، هپ موسقو فلرله، اوستریالیلرله، یونان، بولغار،
صرب، قاراداغ و سائر ایله جنک ایده ایده هدر ایتدی، تورک ثروتی

مترقی و معین بر مقصدله حرکته قرار و یرمش شوکتلی بر ملتک غیر محسوس پلانرله بوغایه به قطعیتله و اصل اولاجانی شبهه سزدر. تعلیم و تربیه ایله تاجر بر نسل یتیشدیر مک ، واقعا ممکندر. لکن بونا مقتضی اولان زمان، تورکلرک و خیم بر عاقبتہ دوچار اولماسی ایچینده کافیدر : بز تاجر بر نسل یتیشدیر نتیجه یه قادر تورکلرله مجادله ایدنر، مقصدلرینه چوقدن نائل اولمش اولاجاقلر، او حالده؟ فکر تجارتنی حتی تورک ملیتی فکرندن اول - عملی بر صورتده - تعمیمه چالیشمالیدر : استانبولدن باشلا یاراق تورک اوجاغنک بر شعبه سی اولان یرلرده؛ تورکیلردن بر « هیئت فعاله » انتخاب ایدرک هر قصبه ده و هر کویده تجارت فکرنی تورکلرک ذهننه ص - و قمالی ، بر کویده بر کوچوک بقال دکانی آچدیرماق ایچین کویلولردن کوچوک، کوچوک سرمایه لر طویلایوب بونی شرکت حالنه کتیرملی ، بعض قصبه لرده زنکینجه اولان تورکلری ، سرمایه لرینی ایشلمکک تشویق ایدرک اولنرک آزامهیتلی مقدارده بر پاراسیله بر تورک تاجری وجوده کتیرمکک و (تورکلرک، ترجیحاً تورکلرله آلدش و یریش ایتمه لرینی بونک فائده و نتیجه سنی اکلایماه) سعی ایتمه لیدر. تجارت فکری، ملیت فکری درجه سنده اهمدر. تورکلک سیاستنک ، تورک ملتی طرفندن تعقیب اولونا جاق ایلك هدفلری عثمانلی - تورک ملتک انتباهی، تورک لسانی، تورک تجارتنی و ساثره در . تورکلرده تعلیم و تربیه ایله نه کبی سجیه لر

بالقانلك ياچين قايلرنده عكسلر يابان نوحه لر ، كريبه لر ،
تضرع لر ، توركيانك عود و كان تللرنده ابديته قادارايكله سين
تورك-عثمانلى ملتتك متفكرلرى ، صنعتكارلرى ، خلاصه عقلى
باشنده اولانلرى اكر ترقى وانتقام ايچين برلشمزسه ، اكر فرقه
اختلافلرينى ، شخصى غرضلرينى اياقلىرينك آلتنه الاراق قلب
وجدانلرينى سعى و ذكالىرينى عىنى غايه ايچين توحيد ايتمزلسه ميليو-
نلرجه مسلمانك لغت و نفرتنه اوغراسين ، قهر اولسونلر! ذاتاً
نه تهديد ، نه رجايه لزوم وار ، تفرقه نك نتيجه سى ضعف
وضعفك نتيجه سى اسارتدر كه ايسته بو ، بالذات بر جزاى تاريخ
و بر جزاى الهى در .

عثمانلى توركلرى تجارته سوق ايتك ؛ اولره ملتلرينى
بيلدير مك درجه سننده اهميتلدر . استقبال ، آرتق قليجلك
دكل ، قاصه لر كدر . بوكون انادولوده كى روملر ، وارمنيلر ،
مدهش براحتكار زينجيري له توركلرك قولنى ، قانادينى باغلامشلر ،
تورك دائما چاليشيور ، لكن برتورلو قارنى دويوراميور ،
تورك مساعيسنك ثمره سى بو عناصرك بوغازينه كيرمكده دوام
ايدرسه ياقين زمانده تورك قانى ده قوروياجاق . المانلر اعتراف
ايديورلر كه ايلك هدفلى توركلرك لندن اراضيسنى آماقدر .
حتى شيمديكى حالك دوامى ايله توركلرك ، اراضيلرينى تدريجاً
روملره ، ارمنيلره قاپديرمالرى بك طبيعى ايكن المانلر كى

لرمزك شفق - رنك قانندن، قالانلرمزك روحنى صاران الم بولوتلريله كوزياشلرندن استعاره ايتسينلر ، تأثير اعتباريله تمثيل وتشخيص صنعتك بالاترنده در: شعر وادبياتك تمثال تثبتي، احتوا ايتدكلرى فكرى ذهننده ايفاظ ايدن كله لردر ، لكن اصل نابولر، تياترو صحنه لريدر، كه فكرى فعل ايله حياتدار قيلاروبو اعتبار ايله تمثيل وتشخيصك تأثيرى تصوير وحكايه دن داها ده رين در. انامك روح وقلبنده يكي بر جريان تفكر و تحسس خلق ايتك ايچين اك كوزل واسطه ايشته بونلردر. و امينم كه شاعر لرمزك، اديبلرmerzك وظيفه لرinxى ايفا ايده جكلرى درجده رساملرmerzده، تياترو يازانلرmerzده ملي وظيفه لرinxى ايفا ايدرلر. موسيقى وشرقيلمرزه بر كره دقت ايديكز، صر مه صاحلرك قارا كوزلرك، طومبول قوللرك، بياض كردانلرك، آيواكوبكلرك وحتى - اعتراف ايدلم - اوپوشمه لرك، بيلمم نهلر كچي صرف احتراصات حيوانيه مزى آتشلين معنيدار غمزه لرك برداستانيدر. بزده كي موسيقى وشرقى، سرخوش، چابقين، چپلاق، كولن، رقص ايدن، آه چكن، كوبك آنان، ايكيدده برده حيوان كچي آلت اوست اولان، ينه اويناماق، ينه برى برينه سونمز بر اشتياق ايله صار يلاق ايستيان برسورى زنياره وفاحشه لرك كيچيد رسمنه بگزور ، بوشرقيلردن ، بوموسيقيدن بر آرز يوزيمز قيزارسين ، حيا ايدلم !

دها مهیج ترنم ایدیورسه تورک صنعتکاری اودر . تورکک بوکونکی صنعتی تلقیسی، بوکونکی صنعتی در . بوندن صوکره شعرلرمنز . روم ایلی فجیعه لرینی خریستیان ظلمنی ، اونلره کین ونفرت حسنی، وانتقام آلاق آتشی قلمزه الهام ایتسین، بوندانصکره شانولرمزده ، خریستیان قیدیجیله بر مسلمانک نه صورتله ایکی به بولوندیکنی ، بر مسلمان چوجغنک قافاسی ناصل اوچورولدوغنی ، بر مسلمان قادینک صاحی یولونارق ، البسه سی پارچالانارق پرده ناموسی ناصل برتلدیغنی ، شهید لرمنزی، مجروحلرمنزی بزى قهر ایدن قان و آتشرلی تماشایده جکز، حکایه لرمنزباشدن باشه بزه بو فجیعه لرلی حکایه ایده جک خطیبلرمنز ، هرکون بزه بر سرگذشت خونینی هایقراجاق، غزته ستونلری هرکون خریستیان ظلمیله مشبوع وسیاه اولاجاق، ابتدائی مکتب رحله لرنده، - چوجقار، دییه جکز، ملتکز ، تورکلر کره ارضک اوچ بویوک قطعه سنه حکمران ایدی . خریستیانلر افریقایی، اوروپایی ضبط ایدرکن، بیکلرجه مسلمانلی جامعلره دولدوراراق آتسه یاقدیلمز، طوبله ییقدیلمز، سز، بو - ظلمک انتقامنی آلمایه، تورک ملتنی اویرلره تکرارحاکم قیلمایه اللهله عهد ایدیکز. وهر صباح، اه عبادت ایتزدن اول، وحدانیتته پرستش ایدن مسلمانلرک انتقامنی آلاجاغکزلی اللهه وعدا ایدیکز! - رساملرمزده، آرتیق تابلولرینک رنک ارغوانی، شهید -

استانبوله سوق ایديله جگنی غزته لر خبر ویریوردی . قلبمده یرتیلان بر نقطه ، کوزلر مده ، خونین بر انعکاس تاریخی کوریورم : بوندن عصر لر جه اول ، حکمران اولدوقلری بلده لرده تاریخی و اجدادلرینک مزارینی ترک ایدن اسپانیا مسلمانلری ، خریستیان الیه تحریب اولنان شهرلرک انقاضنی ، یارچه پارچه کسین دبندا . شلرینک نعشنی چیکنه یه چیکنه یه اسپانیا ساحنه کلدیله ، قیرپاج و حقارت آلتنده صوک دفعه ایچین سلطنت کاهلرینی ترک ایتدیله لر دی . آخ ، عصر لر دن صوکره ، شیمدی یوز بیگلر جه مسلمان اجسادینک اوستنه سر نکون اولان هلال ، احتمال که هنوز چاک طاقلاماش قبه لرک اوستنده ، هنوز ییقلماش محرابلرک اوستنده خیالی ترک ایدرک روم ایلی ده سوندی ، ایشته شیمدی واپورلرله آرناوودلق ساحل لر ندن کلانلر روم ایلی ده خسوف ایدن هلالک خون و خسراتنی ، روم ایلی ده قتل اولنان یوز بیگلر جه مسلمانک ماتم و هجراتنی ، روم ایلی ده پارچالانان تاج سلطنتک خاطره درخشانی روحزه نقل ایدیورلر ، ای مقدس خاطره لر کینک آتش خنچر لر لیه قلبمزی پارچالا !

بز ظلم و عدوانک جهنم ونیرانی ایچنده یانیورز ، روحمده ماتلممزی ، المرمزی ، و امیدمزی ترنم ایتمک احتیاجی وار ایشته بو احتیاج ترنمی کیم شدتله حس ایدیورسه ، کیمک قلبی و دوداقلری ترنم ایتمک ایچین تیتیریور . و کیم داها صمیمی ،

جریانی بن داها آز مفید کوریورم ، بن ایستیورم که عینی فکرك تعمیمنه مصروف اولاجاق قوتلر، تک بر منبعده طویلانارق بر تک «اصول» آلتنده توزع وانتشار ایتسین : قلوبلر، غزتهلر، قونفرانسلر، رسالهلر وسائرہ ، هپ براوجاقدن صادر اولسین . بر تک آدامک یالکز باشنه تاریخک چهره سنی ده کیشدیر - دیکنی براق دفعه تکرار ایتدم ، اکر تورک - عثمانلی ملنتک متفکرلری، عینی مقصد ایچین ملیت پرورلرله حرکت و فعالیتلرینی توحید ایدرسه تورک - عثمانلی تاریخی یکیدن یوکسلمک قادر اولاجاق ، وقادردر .

ترقی ایتک، ویریوزنده کی بتون مسلمانلرک ظلمتلر ایچنده اوزا . قدن حسرت و هجران ایله رؤیت ایدیلان یکانه بر شعله کی باقدقلری هلالی اللرنده طوتان عثمانلی - تورک ملنتی یوکسلمک ! .. بوندن سوکره شاعر وادیبلرک، محررلرک، غزته جیلرک، وظیفه سی بوغایه بی خلقک ذهننه تلقین ایتکدر . « صنعت ایچین صنعت » نظریه سنی آرتیق مناقشه به لزوم بیله یوق ، غربک مزخرفات فکریه سنی تقلید ایتک صنعت می ؟ تورک تحت سلطنتک اوروپایه ، افریقایه قدرت و حاکمینی تثبیت ایدن آیاقلرینی قیردیلر ، تاجنی پارچه لادیلر ، هلالی آیاقلر آلتنه آدیلر ، بیکلرجه قادیبلرک عرضنی هتک ، یوزبیکلرجه مسلمانانی قتل عام ایتدیلر ، شیمدی شوسطرلری یازارکن آرناوودلق ساحل لرنده کی تورک عسکرینک واپورلرله

بویکی فکر یاواش یاواش کنج روحلرک حدود ادراکنی
 صاریور. بو؛ کنج لرده بیه هنوز مناقشه و معاقله دوره سنی کچمدی
 بوفکری تعقل ایدنلر، پرستشکارلرینک زمره سینه داخل
 اولاجاق. پرستشکارلرک شیمدی موجود ایلک طبقه سی کنج
 مکتبیلر در و بونلرک عددی چوغالدقجه فکرک حدود تأثیری ده
 کینیشله یه جک، نفوذ و قدرتی آرتاجا قدر. (بوکون تورک
 ملیتک عشق و غرور یله قلبی یانان و بونی ترنم ایدنلر وار.
 بونلردن بر قاجنک اسمنی فخر و ستایشله ذکر ایلک ایجاب،
 ایدردی. فقط بویله بر حرکت، اولا اسمی ذکر اولونمایانلرک
 غرورینه دو قونور. ثانیاً بوملیت عشقنی هنوز کافی درجه ده آتشی
 کوره مییورم) فکرک واسطه نشری، منبع قوتی اولان بوفکر جیلرک
 سعی و جهدلری بر نقطه ده برلشمزسه، هدف: تعدد، و فردلرک
 سعی و جهدلری انقسام ایدرسه «تأثیر» داها بطی اولور. بزده
 باشلایان حرکت ملیه نك هدفی، طرز و واسطه نشری ایله هنوز
 بالذات مشغول اولامادم، هرشیدن اول عثمانلی تورکلرک اعتلاسی ایچین
 شخصی قناعتلرمی تشبیه چالیشیوردم. بعض مات پرور آرقاداشلرمدن
 ایشیدییورم که تورک یوردی نك هدفی عثمانلی حدودی خارجنده کی
 تورکلرک، تورک اوجانک هدفی ده عثمانلی حدودی داخلنده کی
 تورکلرک انتباهی اولیور. ملیته دوغرو هر حرکت مفیددر؛
 فقط هدفک تعددی، و قوتک انقسامی اعتباریله بویکی تورلو

اولسون عثمانلی حکومتک تزايد شوکتی نتیجه اعتباریله ارمنیئرک
دخی فائده سنه در؛ ال ویرر که دین ، عثمانلی اسلام لرله عثمانلی
ارمنیئر اراسنده - هیج بر معامله ده - حائر تاثیر اولماسین)

۲

تورکلک سیاستی

تورکلک سیاستک تورک ملتی طرفندن تعقیب اولوناجاق
ایلك هدفی تورک - عثمانلی ملتک انتباهی اولمالی .
ملتک فردلری اراسنده هنوز بر قوه التصاقیه معدوم ایکن
چینده کی تورکلرله اتحاددن بحث ایتمک ، چوجو قجه بر حالدر .
«تورک اتحادی» نه دوغرو بر هیجان و حرکتی الك اوزاق افقلرده
بیله تمنی و آرزو ایدرز . حتی اصل تورک-عثمانلی اتحادینه مصروف
قوتک حصوله کتیره جکی تاثیرلرک اوزاق افقلره قادار توسع
وانعکاسنی ده قصد ایده بیلیرز ، لکن ایلك هدفمز عثمانلی تورکلر
بولوناجاق ، و بوانعکاسلر بالذات قصد دکل ، قصدک نتیجه سی
اولاجاق . تورکلک و «تورک ملیتی» فکری بزم ایچین یکیدر .

نامنه شيخ الاسلام بونی اداره ایتمه لیدر !) کیمسه نك بونا قارشی برشی سوئلکه حتی یوق . بو کون اوروپا میسیونه رلری دنیانک هر طرفنده مسلمانلری خریستیان یا پمایه چالیشیور ، اوروپانک سیاسی مامورلری ، علملری ، سیاحلری میسیونه رلک ایدیورده بزم برشی دیدیکمز یوق . حالبوکه بزم مسلمانلر ، خریستیانلری مسلمان یا پمایه چالیشمایا جکزه ، دینمزه اساسات عالیه سنی دینداشلر مزه تفهیم ، دینداشلر مرکز سفیلانه حیاتی مشروع بر سعاده دوغرو سوق ایده جکزه . لکن تکرار ایدرم بو عالی وظیفه بی شیمدیکی حالیه باب مشیخت اکلا یاماز . اسلامیتک عالی اساسلرینی اکلا یاجاق وبونی ، اقطار جهانده نشر و تعمیمه چالیشاجاق بر هیئت علمایی باب مشیخته اقامه ایتمه لی . شیمدیکی اوکهنه کتابلرک بویوک جلدلری آرقاسنده قانبورلا شمش ، و دینک حقیقت عالیه سندن بی خبر اداملری هپ اورادن چیقارمالیدر .

تورک - عثمانلی ملتی ، وبوتون عثمانلی مسلمانلر خلافت و اسلامیت سیاستنی ایشته بو وجهله تعقیب ایده جکزر .

(خریستیان ارمیلرده ، اسلامیت سیاستندن ممنون اولمالیدر : مادامکه بونکله عثمانلی حکومتک نفوذی ارتاجاق ، مادامکه اولنرده عثمانلی حکومتک مهم بر عنصریدر و عثمانلی حکومتیه تشریک مقدرات ایتشلردر ، و بو عثمانلی حکومتی ، ارمیلرک حقوقنه تماماً رعایت ایده جکدر ؛ او حالده ، هر نه صورتله اولورسه

سوقاقلرنده ، يالکز استانبول غزنه لرنده می سويليه جکز .
 افريقايه ، هندستانه ، چينه ، ترکستانه ، عالمی هيئتلر ،
 واعظلر کوندرمکه احتياجز يوق ، اک علوی خطابت کرسيمي
 مملکتتمزک حدودی داخلمده در . بو کرسينک اطرافنه دنيا ناک
 هر نقطه سندن يوز بيکلرجه انسان کدوب طوپلاننيور «فکر» ک
 تعميمي ايچين بوندن ابي فرصت ، ومناسب واسطه اولاماز . مسلمان
 نلره فکر مزی تعميم ايچين ، هيچ اولمازسه «حج» آيلرنده ، مختلف
 لسانلره واقف اداملر من اولماسه بيله - حجازده بويله ترجمانلر
 چوقدر . يالکز «فکری» تفهيم ايده بيله جک لياقتمده برقاچ کشي ،
 برقاچ لسان اوزره طبع اولونمش کوچوک رساله لر مقصدی تأمينه
 کافيدر . بوقادار جک برشي ياپامازمی يز ؟

بوتون بوش-يلری تورک - عثمانلی حکومتی دکل ، عثمانلی
 اسلام جماعتی ياپاجاق . (دينی اصلاحات بحثده ، دينه تعلق ايدن هر-
 شيك برتک مرجعه طوپلانماسنی وبومر جمعده بر شخصيت معنويه
 ويرلمسی لزومنی تذکار ايتمشدم . کليسالری ، کليسا مکتبلرينی کليسا
 اوقافی ، کليسا خسته خانه سنی اداره ايدن خريستيان جماعت هيئتلرينک
 تشکلندن اولسون عبرت المالی يز . اسلام جامعلرينی ، اسلام اوقافی ،
 اسلام مکتبلرينی اسلام کتبخانه ومؤسساتي بر (اسلام جماعتی)
 نيچين اداره ايتمه سين و بونا بر «شخصيت معنويه» نيچين ويريله سين
 اسلام دينه تعلق ايدن هرشي برارايه طوپلامالی و خليفه اسلام

بوتون عالم اسلامده ده اوپله!... تورك دوشمنی اولان روسیه نك ده
حالی پك ای بیلیورز ، بونی تفصیله بیله لزوم کورمیورم؛
ایشته او کومزده انفلاقه مهیا ، بیلدیرملر ، واتشیرله مشحون
نامتاهی مخزنلر وار ، تورکلر، عربلر ، کوردلر ؛ خریستیان
انکلیزلرک، فرانسزلرک ، وموسقوفلرک ، بزه داها فضله تجاوز
ایتمه لرینه میدان قالماق ایچین ، اونلری آرتیق مدافعه وضعیتنه
صوقاق ایچین ، بو دینامیت ده پولرندن هر کون برینه بر تک
قغلجم آتمایه چالیشمالی در . بالقان محاربه سنده « ۵۰۰,۰۰۰ »
مسلمان تورك اولدی . «فکر» ایچین قهرمانلق ایدنلرک نمونه سنی
آرتیق تورك - عثمانلی ملتنده ده کوریورز ، شیمدی شهدا
زمره سنه «اسلاملرک استخلاصی ایچین» تورکلردن چوق دکل،
سکزاون جان فدایه احتیاج وار !

اچیق آنله ، سـدانه بر صورتده اسلام اتحادینی میدانه
کتیرمک ایچین استعمال ایده جکمز واسطه لرک ایکنجیسی
وچوق مهمی « حج » زیارتیدر .

« حج » زماننده اوروپالی خفیهرک مقدس اولان کعبه یه
قادر کیره رک اورالرده افساداته باشلادقلرینی ینه اوروپالیلر
بزه خبر ویریور . بز او بیورمی یز ؛ دنیانک هر گوشه سندن
هرسنه یوزبیکلرجه حاجی مکده طوپلاننیور ، بونلرک ایچنده
هرسویه ده اداملر وار . اتحاد اسلامی ، یالکز استانبول

استخلاصه ، آرش ، عرقداش-لر کزی ، دینداش-لر کزی ،
فرانسزلر ، وانکلزلر قان و آتش ایچنده بوغیور ، عربلق ،
عربدن استمداد ایدیور ، تورک حاکمیتی سزه آغر کلیورده
عرب حیات ونجاتی ایچین عرش اعلایه اعتلا ایدن بوخونین
صیحه لر غرور کزی ، شیمه کزی ذره قادار اغصاب ایتمورمی؟
حالبوکه انکلز و فرانسز پاراسیله جبل لبنان خریستیانلری
وسائر نک سزدن تنفیر ایتمک ایستدکلری تورکلر ، اخوان دینکز
ویدی عصقل شریک مقدرات تکزدرا ! عنتره نک ، موسی ابن
نصیرک ، طارق ابن زیادک ، عمر ابن عاصک ، لایعد عرب
قهرمانلرینک قانندن البتده سزده بر بقیه وار ، آرش ، اسلام
اسیانک ، اسلام افریقانک استخلاصه !

حقیقتک قدسی افکلرندن مجهول بر سسس ، هندک غنوده
روحنه یکی بر قدرت نفخ ایدیور . بوندن برسنه اول کوچوک
بر بومبانک طراقه سی جهانه یکی وهیجانلی بر سر افشایتدی :-
هندیلر انتباه بولیور ! حقیقتی تدریجاً ادراک ایده جک هندیلرک ،
اولمک شانندن اولمایان بر « فکر » ی مطلقا وار .

مقدس فکر ، استقبال سنکدر !

طرابلسک ایالیانلر طرفندن استیلاسی ، بالقان حربی
ومظالمی هندیلرک قلبنده ده رین عکس صدالرحصوله کتیردی .

ذاتاً لندن کلدیکی قادر شدت کوستریور، شیمدی داها فضله شدت کوسترمسنه میدان ویرمامک ایچین ، اونلری برآزده مدافعه وضعیتنه دوشورمک ایچین تحت حاکمیتلرنده یاشاندقلری اسلاملری حرکته کتیرمه لیدر، بواظرارای حرکتک وجیهه سیینه عربلر و تورکلرک عهنده سنه ترتب اییدیور تورکلر و عربلر اراسنده جان-فدا قهرمانلر اکسیک دکل، مصرده ، تونسده ، جزایرده ، فاسده ، طرابلسده ، ایکنجی بر «وردانی» خلق ایده جک عرب دها و شیمه سی سوندیمی؟ عربلر ، جبل لبنان خریستیانلرینک پروپاغاندا لریله مسلمان تورکلره خصومت کوستره جکلرینه ، انکلز ، فرانسز ، ایتالیا اسارتی آلتنده کی عربلرک استخلاصنه چالیشهلر ، داها اسلامجه سنه ، داها عالی جنابانه بر حرکت اولمازمی؟ عربلر ، تورکلردن شیمدی به قادر فنالق کوردی ، نهوت ، لکن تورک - عثمانلی حکومتی تورکلره داها زیاده فنالق ایتمه دیمی؟ مطلقیت دوری باشدن باشه عربک ، تورکک ، کوردک بر مذبحه سی اولدی ، مشروطیتک ایلك کونلرنده کوزمزی آچامادق ، لکن آرتیق کوریورز: عرب ، تورکسز ، تورک ، عربسز یاشایاماز ایکیسنک سعادت ویا اسارتی بری برینه باغلیدر !

عرب کنجلیری ، آرش ؛ مصرک ، جزایرک ، فاسک ، تونسک ، طرابلسک ، عدنک ؛ مسلمان افریقا واسیانک

دوشر . عربلر و توركلر، ايلك اوكله ديني اختلافلى اورتادن
قالديرماق ايچين اقطار جهانده كى مسلمانلرله عرب لسانى ايله
مداوله فكر ايله اسلامك غايه سندن ده بحث ايتمه لى در .

اسلاميت ، اسلاملك اتحادي مقتصى ايدى ، بوكون
مسلمانلر متفرق بر حالده در ، خريستيان اوروپا بو تفرقه دن
استفاده ايدرك اسلاملى اسارت آلتنه آدى، مسلمانلى ظلم
و وحشته قهر ايدىيور ، ايش بويله كيدرسه اسلاميت ده محو
اولاجاق . اسلام ملتير ، موجوديتلىرىنى ، و اسلاميتى قورتارماق
ايچين بر دقيقه اول برلشمكه چالشمه ليدرلر . بن ، اچيقدن
سويليورم ، اتحاد اسلام ، ساده بر غايه اجتماعيه ايچين دكل ،
خير ، اسلاملى قهر و تدمير ايدن خريستيان اوروپايى
بالمقابله قهر و تدمير ايتك ! كي مدن قورقاجكز ، اوروپادنى ؟
لكن ، فكر اولماز ! اوروپاك اسلاميتى محو ايتك فكرينه ؛
مسلمانلر ده اوروپايى محو ايتك فكريله مقابله ايدجك .
مجادله چوقدن باشلادى ، لكن شورنجى صفحه ده خريستيان
اوروپا غالبدر ، ايكنجى صفحه ده مغلوب اولمايه آرتيق اوروپا
انتظار ايتسين !

— اسلاميته ، اك چوق دوشمن اولان انگليز و فرانسىلر
بوندن صكره اسلاميته قارشى داها زياده شدت كوستره جك ! —
بو احتمال قارشى جوابم شودر : — انگلتره ده ، فرانسه ده ،

بر « اسلام وجدان » نك تأسيسنه چالشماليدر ايلك واسطه اتحاد اولان دينك انتشارى ايچين ايكنجى بر واسطه يه، لسانه احتياج وار : ايشته بولسانده « عربى » در بوكون بوتون كره ارضده كى مسلمانلرك قرائت ايتديكى قرآن عربچه در ، دىنى كتابلر عربچه در. جاواده ، چين ده ، هندده ، توركستانده بوتون اسلام علماسى عربچه بيلير لر .

عربچه ، اسلاملر اراسنده (بين الملل) رسمى بر لسان اولمايدير ، هر قومك علماسى ، اذكياسى بولسان ايله برى بريله تعارفه ، مخابره يه چالشماليدر .

قازانلى موسى افندى حضرتلرينك قرآنى توركجه يه ترجمه ايتمه لرندن ، بونى استحسان ايدر ك بحث ايتشمدم ، قرآنى ، هر قومك كندى لساننه ترجمه ايتمى بو ، اسلاملرك اتحادينه اصلا مانع دكلدر ، هر ملت ، دينك حقايقنى اوز لسانينه او قوسين ، او كره نسين ، عوام قسمى دىنى اكلاماق ايچين عربچه يى او كره ماز ، هر ملتك لسانى ، كندى لسانيدر ، ساده اوملتك ممتاز قسمى دىنى لسانى تعلم ايدر ممتاز قسمك عربچه بيلمسى تعارف مسلمين ايچين كافيدر .

شيمدى « واسطه تعارف » موجوددر ، بونى يالكز استعمال ايتك ايسته ر . مباشرت وظيفه سى ، پادشاهلرى اسلام خليفه سى اولان توركلره ، ولسانلرى دينك لسانى اولان عربلره

وقومیت غیرتی کودمک صورتیه نزاعه ایکی قبیله اشتراك ایدردی . بر قبیله یه منسوب بر آدمک باشقه بر قبیله دن برینه کوچوک بر حقارت ویا تجاوزینی، بوتون قبیله افرادی کندینه مال ایدر ، اوبر طرفده او یله ، وبوصورتله باش-ایان نزاع ، بعضاً ایکی قبیله نك بری برینی کاملاً قتل واحما ایتمه سیله نهایت بولوردی، عرب قبیله لری اراسنده کی بوقومیت حسنی اسلامیتك ظهورنده موجود ایدی ، حالبوکه انسانلری بر معبوده وبردینه دعوت ایدن اسلامیت ، بونی غایه اجتماعیسنه منافی کوردی ، وقومیت حسنك تأثیرینی اخوت اسلامییه پی اخلال ایتمکدن منع ونفی ایتدی .

اسلامیتده قومیت یوقدر دیمك، برمسلمانانی ، باشقابر قوم ویا قبیله دن اولدوغی ایچین ، کندی قوم ویا قبیله سنه منسوب سائر افراد کبی سومکه ، اونا محبت باغلامایه مانع دکلدردیمکدر یوقسه هر مسلمان ، قومیتنی انکار ایتسین ، قومیت حسنی ، اسلامیته منافیدر ، طرزنده تلقی ایتمه مایدر . مسلمانلر، آیری آیری قوملردن ، قبیله لردن اولایلیرلر، لکن قومیتلری آیری اولان بومسلمانلر، جامعه اسلامییه ایچنده بینه قارداشدر، چونکه مسلماندرلر. دیمك ایستیورم که اسلامیت، قومیته منافی دکلدرد. وبوتلقی هم داها دوغرو ، هم داها مفیددر .

اسلاملرک قومیت حسنی اصلا موضوع بحث ایتمه رک یالکمز

حقیقتی تفهم ایتمانلره سوزم یوق. مذهبیری برلشدیرمک همان بوکون ایچین ممکن دکلدر. لکن بوکوندن اعتباراً بومقصدی هر مسلمان کنجی بروظیفه ، بر فریضه ایدیتملیدر. استانبولده بر چوق ذکی و عاقل ایرانیلرله کوروشدم ، مذهبیرک توحیدی لزومه بندن فضله خواهش کوسترییورلر. بو، حقیقت اسلا- میهنک تظاهری ایله اسلامکده نجاتی وخریستیان ظلم واسار- تندن استخلاصی ایچین نجیمانه وعاقلانه بر حرکتدر.

ایشته اسلام اتحادینه دوغرو ایلك حرکتمز ، مختلف ومخالف مذهبیری توحیده چالیشماقدن عبارت اولاجاق .

بجله یرینه بر « حقوق قانونی » اقامه سنی اصلاحات دینه بحثنده ایشه بونک ایچین ترویج ایتمدم .

اسلامر ، وحدانیتی ونبوتی بر طرز تلقیده اکلایین ، ثواب وعقابک نتایج اجتماعیه سنی بر وحدت فکریه ایله محاکمه ایتمسین، معاملاتى، مناسکاتى، وصایایى، فرائضى، وقفی برتورلو بیلسین ، ایشه بو ، علم دینینک وحدتی، بر « اسلام وجداننى » بحق وجوده کتیره جک . (اسلامیتده قومیت یوقدر) حکمنی ده یا کلش بلله مشر : وقتيله عرب قبائلى اراسنده صرف قبیله یه منحصر قوتلى بر قومیت حسی واردی ، بو ، قبائل اسلامیه نك برلشمه سنه مانع اولیوردی ، ایکی قبیله یه منسوب ایکی فرداراسنده براختلاف، قبیله نك بوتون فردلرینه سرایت

ایدنلر یالکز تحقیره دکل، تکفیره بیله لایقدرلر، چونکه دینک «غایه سی» علمهنده حرکت ایدیورلر.

ایشته اسلامک نجاتی ایچین هرشیدن اول بومذهب اختلافنی اورتادن قالدیرمالیدر. تلقیسی اون تورلو، بر دین اولمازا! بوکون روس وانکلیر چیزمه سی آتنده حیثیتی، حیاتی، و تاریخی ایگله یان ایران ایچین - شیعیدر - دییه ایگله من و ایچم قان ایله دولمازسه، اکر بالقانلرده خریستیان ایله بوغازلانان ارککلر، و ناموسی هتک ایدیلان قادینلر ایچین - سنیدر - دییه بر ایرانی ایگله من و اغلامازسه ایکیمزده اسلاملق، و شرقلیق نظرنده ملعون اولالم!

دینک تلقیسی بر وحدت عرض ایتدیکی دقیقه دن اعتباراً درکه اسلام وجدانی، اللهمک وحدتنه معادل بروحدته دوغرو بری برینه انجذاب ایدر. مذهببری کیم و ناصل توحید ایده جک؟ تورک - عثمانلی ملتنده یاپلمسنی ایضاح ایتدیکم دینی اصلاحات یاپیلیرکن شو اساسی نظر اعتباره آلمالی: اولاً بزده کی مذهب تلقیلرینی توحید ایتکم صورتیه اصلاحاتی یاپمالی - شو فعل ایچین، یالکز شو حکم دینی صحیحدر - دیه ملی وعین حکمی - شهه سز فرعی اولانلرده - تأیید ایدرکن مخالف عد اولونان مذهبک بو باده کی حکمنه تقریبه چالیشمالیدر. احتمالکه بر طاقم جهله، بوکا اعتراض ایتکم ایسترلر، لکن دین اسلامک

آرادن سیلیور ، دیمک ایستیورم که « اشتراک علوم » تفکر
و تحسسی بروحدته تقریب اییدیور .

بزمسلمانلرده ، اسلام اقوامنک فکر و نظرنی بروحدته سوق
ایده بیلیرز ، بو خصوصده ، المزده ایلك ومهم واسطه دین ، و علوم
دینیه در . اسلام آراسنده ذاتاً « اتحاد » وار ، سوزینیک معناسز
بولیورم . بالعکس ، اسلام آراسنده بوکون « افتراق » وار ؛
حتی مدهش بر خصومت وار ، او درجه ده کی بر غیر مسلمه
قارشی اولان خصومتدن داها شدیددر : بر « عجم » ایله بر « عرب »
یاخود بر « شیعی » ایله بر « سنی » برمسلمانله خریستیاندن زیاده
بری برینه دشمندرلر . ایکیسیده بری برینک قاننه صوصامش
کی ... خلافت ، حضرت علی (رض) ک ایمش ، خایر اویله
دکلمش ....

بیك اوچ یوز سنه اولکی خلیفه لرك صندالیه نزاعی ایچین
بیك اوچ یوز سنه صوکره مؤمنلرك بری برینه حالا خصومت
کوسترمسی ، بری برینی بوغازلاماق ایسته مسی کولونه جک
واغلانا جاق بر بودالاقدر .! عجیبا بو مختلف مذهب لرك علماسی ده
بو قادار آحمق می ؟

بو قسه بیلرک می ، صرف منفعت ایچین می بو اختلافی ادامه
ایدیورلر ؟ هر ایکی تقدیرده علمانک موقعی بک اشاغیدر . دین
اسلام کی عالی واجتماعی بردینی ، بر آلت شروفساد حالنده ادامه

متفقاً بوخريستيان غاليتتى، خريستيان خونريزلكنى تصويب
وتشجيع ايمهسى، ايكى قوتلى دليلدر.

شرقده معنوى تأثيرلر ك نفوذى دائماً غربكككنه غالب اولدوغى
كبي اسلاميت رابطه معنويهسى ده خريستيانلقدن بوكون داها
قويدر.

اولا دين اسلامك ، - غير مسلمه قارشى - واسطه
التصاقيهسى فائقدر. ثانياً بونى تأييد ايتمكده ممكندر :

غرب اقوامنك عرق، لسان، منفعت وسائره اعتباريله
اولان اساسلى اختلافاتى كوندن كونه ايزينى غائب ايدييور؛
چونكه علم وفنده اشتراك ، تدريجاً تفكر وتحسسهده نسبي
بر مشابتهى آرتديرييور. مثلاً ارضك تشكلى حقنده انكليز ملتتك
محاكمهسى نه يولده ايسه ، فرانسه ملتتك كى ده اويله ، حيوانات،
نباتات ، معدنيات كبي علوم طبيعيه نك ، حكمتك ، كيميآنك ،
قوزموغرافيانك ، طبابت ، حقوق ، وسائره وسائر نك تلقيسى
غرب اقوامنده - ازجوق فرقلرله - برى برينك عنييدر.
وسائط نقليه نك چوقاقنى ، اقتصادى ومهادى مناسبات ، لسان ،
ادبيات، رسم، موسيقى، خلاصه بشريتك بوكون صاحب بولوندوغى
بوتون فكرلر ، وواسطه لر غرب اقوامنك ذهنتتى ، هر كون
بر آز داها فضله برى برينه تقريب ايدييور. بالخاصه اجتماعى
مسائلكر ، مثلاً « سوسياليزم » مليت حدودى بيله ياواش ياواش

بو ، كتمله لر اراسنده التصاق قوتلرينك برنجيلردندره . تكرر ايدر م كه ، اسلاميت ، عثمانليق ، وتوركلك سياستلري اصلا برى برينك ضدى دكل ، تورك - عثمانلى حكومتك سهپاي متكاسيدر ، شيمدى بو اوج سياستك تطبيقاتنه كيچيلم :

۳

اسلاميت سياستى

۴ — اسلام اتحادي ممكن مى ؟

بوسؤاله جواب ويرمك اينجين خريستيان اتحادينه باقمالى بزه : غرب اقوامى مليت و حكومت اعتباريله برى برندن آيريدر لر ، خريستيانلق ، يعنى خريستيان دينك نفوذى اوروپادولتلى آراسنده دكل ، مختلف مليتلر آراسنده دكل ، حتى فردلر آراسنده برواسطه التصاق اولماقدن شيمدى بك اوزاقدنر . چونكه دين ، بودرجه نفوذى چوقدن اوروپاده غائب ايتدى . حالبوكه خريستيانك غيرى حقنده خريستيانلق احتساساتى اتحاديدييور . چين عليهنه ، اوروپا دولتلىرينك اتفاقى ، بالقانليرك تورك - عثمانلى عليهنه اتفاقى ايله اوروپا وجدان عموميسنك - برقاچ فردى مستئنا -

یالکز ایکی قسم خلق وار : عربلر ، و کوردلرله دیکر عثمانلی مسلمانلر .

شیمدی اونلره صوراجکم : سزده قومیت حسی یوقمی ؟ تورکلرله ائتلاف ایچین ، تورکلرله مش-ترک برحیات یاشاماق ایچین تورکلردن اهمال ایتمه لرینی طلب ایتدی ککز « ملیت » فکرینی ، سزبالذات نیچین اهمال ایتمیورسکمز ، یا خود ایده میورسکمز ، او حالده تورکلر ، محروم اولدوقلری ، و بو عصرده یاشاماق ایچین اکتسابی الزم بولونان برشیئی نهدن وجوده کتیرمه یه چالیشماسینلر ؟ هم آرتق ملیت جریانی عالم - شمول برش-کل آلدی ، یا واش یا واش هر حکومت ، برتک ملتک ممثلی اولمایه دوغرو عمومی بر حرکت بشریه وار . بر ملتک مطلقا بر حکومتی اولاجاق ، حکومتی اولمایان ملت مطلقا اسیردر ، او حالده حکومتی موجود بولونان تورکلر ، نهدن اسارته دوشمکه محکوم اولسینلر ؟ تورکارده ملیت فکرینه معارض اولمق پک ظالمانه بر حرکتدر ، بو ، بالخاصه اسلام عنصر لرندن صادر اولمالیدر . تورکلرک ملیت فکرینی اهمال ایتمه لرینی یعنی استقبالده دوچار اضمحلال اولمالرینی ؛ انقراض بولان اسلام حاکمیتنی ، اتی یدی یوزسنه در یاشاتماسنک جزاسی اولاراقمی اوندن ایسته یه جکمز ؟

عرب ماییتی انکشاف ایتمسین ، کورد ماتیده انتباه بولسین ، عربلر و کوردلرله تورک اراسنده رابطه ، دین و منفعتدر که ،

خلیفه سیدر، و بو اعتبار ایله خلیفه نك اسلام روح و فکری اوزرنده بر نفوذ معنویسی، مسلمانلرک خلیفه یه قارشی بر حس انجذابی وار. بز بو نفوذی اهمال ابدمه جکز، بوندن استفاده ایده جکز بو، نهدن عثمانلیغه و تورکلکه معارض اولسون؟ تورک-عثمانلی پادشاهی خلیفه لک نفوذینی حائر اولماق له برابر- داخلده کی مسلم غیر مسلم عناصره مساوات پرورلک فکرینی بر (قانون ثابت) حالنده فعلاً اظهار ایدرسه، یعنی هر عنصرک حقوقی محافظه و انکشاف ملیسی اشکال ایتمه جک بر استقامتدن انحراف ایتمزه خرسیتیا- نلرک بو نفوذدن اورکه جک یرده، تشریک مقدرات ایتدکاری بر حکومتک بین الدول داهان نفوذلی اولماسندن ممنون اولمالیدرلر. سوکره تورکلک سیاستندن ده دیگر اسلام عنصرلرینک توحشنه اصلا امکان یوقدر، تورک-عثمانلی پادشاه و حکومتی بر عثمانلی سیاستنه صاحبدر، تورکلک سیاستنی پادشاه و حکومت دکل، تورک ماتی بالذات و مشروع و سائط له تعقیب ایده جک! تورک ملیتنه معارض بر چوق کیمسه لر وار، اساساً تورک دوشمنی اولانلرک بوملیت جریانی تقبیح ایتمه لرنده کی مقصدشودر: تورکرده ملیت حسی انکشاف ایتمه سین، تورکلر (منیتسز) قالسین، یعنی تورک ملت و عرقی محو اولسین. بو بردوشمن ایچین بک طبیعی بر تمیدر. معارضلر ایچنده دوشمن اولمایان

اسكى جهانگير خاقانلرك عزم و قدرتيه يكي دن صحنه يه آتيل ،
وتارينجي يكي دن ده كيشدير ! سنك ، ساده بر « اقصاى امه »
احتياجك وار !

نجه « اسلاميت ، عثمانليق ، توركلك » سياستلرى برتك
سياستك اوچ مختلف صفحه سيدر :

تورك - عثمانلى پادشاهى ، بوتون اسلاملرك خليفه سيدر ،
بونفوذ ، سلطان حميد زماننده ، كافى درجه ده قدرتلى ايدى ،
بزبونفوذى كندى المزله برباد ايتدك ، بونفوذى يكي دن تزييده
چاليشمالى يز . انگلتره وفرانسهدنى قورقاجكز ؟ بوبهوده بر
قورقودور : بو ايى حكومت ، غضبه كلوب بزى بوسبوتون افنامى
ايده جكلر ؟ بونلرك احياه قدرتلرى ياكافيدر ، يادكلدر ، اگر
كافى درجه ده بر قوتلرى وارسه ، بزى نچين احيا ايتيورلر ؟
حالبو كه اونلرده بويله بر « احيا » مقصدينك وجودى اوتهدنبرى ائاريله
كوربيورز ، مادامكه بزى احيا ايتيورلر ، ديمك كه ايدهميورلر
وكافى درجه ده قوتلرى ده يوق ، اويله ايسه هيچ قورقايلم ! هم
خليفه لك نفوذى ، استانبول سوقاقلرنده « اتحاد اسلام » دن بحث
ايتك ، غزته لرده هايقيرماق صورتيله ده ارتديره مايز . - اسلام
اتحادى ممكن مى ؟ بونك تطبيقى امكانى صوكره مناقشه ايتك
اوزره اولاشو اوچ طرز سياستى تاليف ايدهم :

عثمانلى - تورك پادشاهى كره ارضده كى بوتون اسلاملرك

۲

خلافت مسئلہ سی اسلامیّت ، عثمانلیق تورکک سیاستلری .

تورک - عثمانلی حکومتی بو خطرناک وضعیت ایچنده ناصل
بر سیاست تعقیب ایده جک ؟

انکلتره و فرانسه ، خلیفه لک نفوذینه واسلام سیاستنه
معارضدر ، روسیه ایسه ملیت سیاستنه ، المانلرک کی ده اشکار ..
بر « عثمانلیق » سیاستی ده آرتیق چوجو قجه برشی بولیورم ،
اوحالده ؟

عثمانلی - تورک ملتک معنویتی ، مکرر و آجی مغلوبیتلرله
اوقادار صارصلمش که « فکر » دن بیله قورقیور ؛ - شو فکر
ویامقصد ، یا اوروپانک خوشنه کیتمزسه ؟ ... -

— ای تورک دهای عرقیسی ، بو خشیت و ذات ظلمتلریندن
صیریل ! استقبال ، « فکر » ک و فکرینک آرقاسنده قوشانلرک در !
قلبک ، بر « اقصای امل » ایله نورلانسین ، یوزک کولسین ،

اكسيك دكل . بوراده تشكيلاتك داخله دوغرو نفوذ ايتمه سي
لازمدر كه بوناده چالشيپور ...

بالطبع حكومتك ، غزته جيلرك و سياستله مشغول اولان
براستانبول غروپنك امنيت و حرمتنه ده احتياج وار .
كچن سنه كي استقراض ، اوقادار مساعدا انعكاسلر توليد
ايتدي ، كه بوتون توركلر المانلري سويورلر . المان ادبياتنك ،
فلسفه سنك ، صنايعنك ، حتى المان لساننك بيله — برالماندن
زياده — مروچيدرلر .

المان ، تجارت و سائر ايشلرله كوكلكشدكدن صوكره شده

باشلاياچاق و نفوسنك تزايديله آغيرلاشاچاق اولان انادولوايچين
برچوق عاقبتلر تصور ايديله چكدر . اوزمان وطنك المليله
متحسس بعض تورك محرر و شاعرلري اعتراض ايديه چكلر ،
و درحال انادولونك مسئله سياسي سي آچيلاچاق !

المانيانك بحرسفيد فيلوسى ، اسكندرون ، اطنه ليمانلرنده

برر « اغدير » استاسيونى تاسيس ايدرک :

— انادولو ، بنمدر ، سزه افریقادن تعویض ارضی

ويريورم ، ناصل كه فاسده بن راضى اولدم ، شيمدى ده صره

سزكدر ! ديه چك .)

بن ، بو ايضاحاته برتك كلمه علاوه سنه لزوم كورميورم .

تعمم ایده جک. تور کچه نك رقابت ایتسی ممکن دکلدن، چونکه آلمانجه ؛ عسکری ، تجاری ، علمی برلساندر ، تورک ایچین لازمدر ...

المانیانک ایلك هدفنی ، امنیت عمومیہ تشکیل ایتمه لیدر ، کویلو یه حسر ایتمه لیدر که المانیان بر ضرر کلمه جک... بونک ایچین ده تورکه معاونت ایتمک ، و مادی بر استفاده کوسترمک لازمدر . بو، نه اولایلر ؟ استفاده لی بر بانقه تأسیس ایتمک !

انادولونک محصولاتی صرافلرک انحصارنده در . المانیانک استفاده ایده جکی « مرض » بودر . اکر المان ، یوزده الی اولان فائضی یوزده بشه ، اوچه ایندیررسه و کفالت معتبره یرینه کفالت متسلسله اصولی قبول ایدرسه بوتون کویلونک توجهنی قازانا جاق ! بر کره مادی منفعت ، — که فکر در — حسه تبدل ایتمسین ، تورک کویلوسی حرمتله متحسس اولور ، آلمان کویلونک حمایه سنی ده قازانمش اولور .

بو بانقه ایچین بر اقامتگاه لازم ایدی ، اونک قولاینی بولدیلر . حیدر پاشا — بغداد شمندوفر خطنک هر بر استاسیونی بر المان شهرینه تحویل ایده جکلر در . حیدر پاشان باشلایان بو عملیه حیدر پاشانک المانلا شماسیله نهایت بولدی : حیدر پاشاده بر چوق المان اپارتمانلری ، منتظم بر المان مکتبی ، و « دو یچه اورییانت بانق » ک واسع بر شعبه سی واردر ، استیلانک هیچ بر عضوی

۲ — فرانسه ده طبقي انكليزلر كې افرىقادە برخلافت اسلاميه تاسيسنه چالشيور. برطرفندن ده عرب — تورك اختلافى توليده سى ايدىيور كه اصل مقصوده — انكليزلر ك عراقى اشغال ايتسنه مقابل — سوريه يى اشغال ايتمكدر .

۳ — روسيه ، ابدى دوشمنمزدرد ، روسيه نك قصدى ، داها يامان وقاهر در . روس اسارتنده كى تورك لرموسلمانلر ك ، ياخود عثمانى تورك لرك انتباهى — هرايكى تقديرده ده — روسيه ايچين مهلكدر ، روسلر ، اسارت آلتنه آلدقلىرى تورك وموسلمانلر ك انكشافى بالذات منع ايتمكله برابر تورك — عثمانى تملنى ده بالقانليرك اليه شديدآ صارصدقن صوكره شيمدى كاملاً بييقماق ، يعنى انادولوى اشغال ايتمك ايستيورلر .

۴ — المانيا ، بويكى دوشمنمزدك غايه سنى پروفوسور «جونس مول» ، توركچيه ترجمه اولونان «انادوليدە تورك لرم ، ياشاياچاقى» اثرنده بئك كوزل ايضاح ايدىيور ، دىيور كه : (المانيا نك بر مستملكه يه احتياجى واردى ، دنيابى تدقيق ايتدى ، نهايت انادولوى بولدى ، ديكر دولتلر كى المانيا سياسى استيلايه باشلايامازدى ، اقتصادى استيلايى بونا ترجيح ايتدى . المان ، تمثيل مدنى پوليتقه سنى تعقيب ايدەرك بر مستملكه تاسيس ايدە جكدرد . يالكنز المان مهاجر لرى ايچين اچيلاجاق اولان مكتبلر ك ، تجارت وزراعت مؤسسە لر ينك تاثير ايتيله المان لسانى

لرینی بر چوق و سائطله هر طرفه تعمیم ایدیور، حتی بوکون استانبولک ایچنده ده بوفکرلری - انکلیزلر حسابنه - تعمیمه چالیشانلر وار. بو انکلیزانتر یقه مجرالردن بری. ایکنجیسی داها مدهشدر: عقبه دن بصره کورفزینه قادر اهالی اسلامیه پی تسلیحه، عثمانلی حکومتی عایهنده اغتشاشلره تشویقه انکلیزلر دائماً چالیشیورلر، بوتون بوساحلری انارشی ایچنده بر اقان انکلتره حکومتیدر. انکلیزلر بحر احمر سواحلنده بر چوق یرلر اشغال ایتدیلر، انکلتره کویت اوزرنده حمایه ادعا ایدیور، انکلتره بصره کورفزدن بغداد سورلرینه قادر بوتون عشایرله خفياً مناسبته بولنیور، حتی کربلا ده کی ایران مجتهد لرینی ده پارا ایله الله ایدیور. شیمدی انکلتره نفوذی آرتیق بغداد دن موصله دوغرو توسع ایتک اوزره در. انکلتره نك غایه سی معیندر: مصری بوسبتون الحاق ایتک، هندستان ایمپراطور لغنی محافظه ایتک، و روسلر هندستانه آقین ایتزدن اول روس کذرکاهنی و اوناموازی اولان یرلری ضبط ایتک. ارمنستانی ابداع ایتمکده کی مقصدک، هپ اسلا و جریانه سد چکمکدن عبارت اولدوغی چوق دفعه تکرار اولندی .

خلاصه انکلیزلرک مقصدی، جزیره العربی اشغال ایتمکدر. بوده تورک - عثمانلی نفوذینک انحلالیله اولابیلیر که تورک - عرب مجادله سی بونک فاتحه سیدر. و انکلیزلر ده بونک ایچین چالیشیورلر

ایشته کوریورسکزکه، اوروپا؛ مسلمانلری خریستیان
یایماق وهیچ اولمازسه اسارتی آلتنه آماق ایچین هرشیدن اول
اسلام عقیده سنی، اسلامیتک قیامته قادر فائقیت وتفضله مالک
اولاجاغنه دائر عقیده اسلامییه بی، واقعات ایله یعنی اسلاملری
فعلاً مغلوب ایتمکله قیرماق ایستیور. اسلامیتک اک صوک واک
قوی تملی؛ حکمداری خلیفه اولان تورک - عثمانلی حکومتیدر.
برکره اوروپا بونی بیقارسه، اوته کی کوچوک تملر، اک بیوکنی
تخریب ایدن ضربه لر آلتده قولایقله انهدام ایده جک، اوروپاده
ظفریاب اولاجا قدر!

خریستیان اوروپانک اسلامیه، وبو اعتبار ایله تورک - عثمانلی
حکومتنه قارشی عمومی وضعیتی بودر.

بعض اوروپا حکومتلرینک ده تورک - عثمانلی حکومتنه قارشی
غایت خصوصی وضعیتلری ده وار:

۱ - انکلتره، اک چوق اسلام تبعه یه مالکدر، اسلام
خلیفه سی اولان تورک - عثمانلی پادشاهنک بین الاسلام نفوذ معنو-
یسنی آزالتماق ایچین، محو ایتمک ایچین، انکلتره هر تورلو چاره لره
تشبث ایدیور: برطرفدن یا مصر خدیوینی، یا خودمکه شریفینی
خلیفه اعلان ایتدیرمک ایچین «خلافت عربیه» مسئله تاریخیه -
سنی عرب ذهنیتنده جانلانیدردی. عربلری تورکلردن تنفیر
ایتمک، عرب استقلالنه چالیشماق، عرب اتحادی یایماق فکر -

بوغازلایه جقار . باشقه ملتاردن اثری اوقویه جق اولانلرک
مسلمانلره قارشی عداوتنک آرتمسی ده باشقه ! ..

حقیقت شودرکه دین اسلامی محو ایتمک عزمی هیچ
برزمان قلمبنده کسب رخاوت ایده میان آروپا ، بالخاصه اک
چوق مسلمان تبعیه مالک انکلیزلر ، فرانسزلر ، روسلر ،
تورکیا انقلابندن اندیشهیه دوشدیلر ، مسلمانلر ترقی ایدرسه
اونلری محو ایتمک ایده آلی ده برابر محو اوله جق دیبه دوشوندیلر .
بوکون روم ایلیده اسلامی قتل عام وتورکیایي ممکن اولورسه
بوسبوتون افنا واعدام ایتمک ایسته یین ایشته شو اوج ملندر ،
اونلرک صدای بلندیدرکه مسلمانلری ده اشدتله بوغماق ،
بوغازلامق قوتنی بالقانیلرک وحشی روحنده وقوللرنده خلق
ایدیور ! بوتون موحدلر بیلسینلرکه تورکیا، دینی ایچون محو
ایدیلیور ، واوروپا ایله مدینتک منفور والچاق چهره سنه
لغنتلرینی یاغدیرسینلر .

اگر انسانده قابلیت تفکر ایچین دخی محو اولمق مقدر
دکل ایسه ، اگر حافظه بشریتی برسیاه طاشه قلب ایتمک ده
ممکن اولمازسه اسلام کنجی قهر وانتقامنی تاریخده مؤبدآ
یاشاتسین ، تورکیا انقراض ایتدیربله بیلیر ، لکن کره ارض
محورنده قالدقجه روی زمینه قان دامالاری آقیماق ، مسلمان
کنجلی ایچون بر عهد وایمان اولسون !

اوروپانك، عصای شوکتی آلتندہ مسلمانلری محكوم قیلماقده کی مقصدی یکی مملکتلر فتح و تسخیرندن زیاده عقیدهٔ اسلامیہ پی ہدم و تخریبدن عبارت اولدیغنی موحدلرا و کرانسن، و تیرہ سین! خرسیتیان کین و انتقامی عثمانلی مشروطیتنه قارشى مجنونانہ بر اثرلہده کوپوردی ؛ دار فکری بر فرانسز پیاده یوزباشیسی «اتحاد اسلامی» براحتمال ، بر فرضیه دکل بر حادثہ شکنندہ تصویر ایدیور :

ایلك كرسىء خطابتی برنجی دفعه قتل عام اولنان خرسیتیانلرک نعش بیغینی اولان بر مهدی ، افریقا اسلاملرینی باشنه طوپلایارق جزایر ، فاس ، تونسده فرانسزلری ، مصرده انکیزلری قهر و قتل ایتدکن صکره آسیاده بوتون مسلمان واستانبولده سلطان ایله بر لشوب آوروپای شرقی پی تخریب و نہایت پارسی محاصره ایدیور ، بو استیلای جهان اردوسنک غایه سی اوروپا مدنیتنک تمنای بیقمقدر، شایان حیرتدرکه بومعظم کتله ایچندن پارسک اطرافنی صاران قهرمانلر، بوکون فرانسه نک قلیجی آلتندہ ایکلہین قبائل عرباندر ! بوماصال ، بزنی کولدیبره جک برده بردها تیرہ یهلم ، حکایه نک تأثیری شودر: متعصب و کهنه خرافاتندن بردرلو صیریلہ میان آوروپا کین و احتراصی یکیدن قامچیلانہ جق ، فرانسز نفرات، عربانی دهاغدار و مرحتمزجه

اشغال ایده‌میه‌جکی بر اریکهٔ حاکمانه اوزرینه اوطوراجاگی
زمانک اوزاق اولمادیغنی استنتاج ایده‌بیلیر . «

رسمی اوروپالیلرک بو مختلف ملاحظه‌لری ، کندی
دینلرینک تفوقه بحق ایمان ایتمکه برابر بودینی ، خصوصتیرینی
تحریرک ایدن اسلامیتک یرینه اقامه ایتمک خصوصه عصرلردن
بری میسیونه‌رلردن فضله سعی واعتنا ایتدیگلری سیرینی‌بزه
فاش ایدیور . لکن اسلامیه قارشی خرسیتیان غیظ و آتشی ،
اسلامیتی محو ایتمک ایچین استعمال ایتدیگی مدهش وقانلی
سلاحی ، دو قنور « ر . دوزی » نک . مسلمان قلبلرینی
برلرزش هیجانله خنچرلیه‌جک شو جمله‌لرنده‌در : « سالگلری ،
خرسیتیانلره حاکم اولماق و خرسیتیانلره محکوم اولماق اسلامیتک
شانندن ، اساسنددر . بناءً علیه نفوس مسلمهٔ کثیره‌نک

حاکمیت خرسیتیانیه آتته دوشه‌جکی کون ، اسلامیت مدهش

برضربه‌المش اولاجقدر . بو صورتده بو فرضیه حیز فعله‌جیقیدی

انکلیرلرک ، فرانسلرک ، روسلرک ، هولاندالیرک عصای

شوکتی آلتنده ملیونلره مسلمانلر یاشایور . « و دو قنور

دوزی بو افاده‌سیله خائنانه بر ایهامده بولنیور . و دییور که :

« اسلامیتک قیامته قادر فائقیت و تفضله مالک اولاجاغنه دائر

اولان عقیدهٔ اسلامیه‌بی واقعات تأیید ایتمه‌مش بولنیور . «

ونه وجهله خرستيان ياييله بيلنه جكاريني تحقيق ايدنلردن انكليز
« مویر » باقکز نه دييور :

« عربستان وئى ، ديكر اقوامده كچن احواله نظراً
حيات روحانى ايجون اويانديريله بيليردى . و عيسانك دينى
قبول ايميه وارديرلماق ممكن اولوردى . عربستان محمدى ،
باصره بشريتك كوره بيلديكنه نظراً انجيلك تاثير فيض رسانه
مسدوددر . بوملكتلى ايجين ده اياي كونلرك لمعه پاش
اولماسندن ترده دوشاملى يز . انكليز « قونت دووارره ن »
دهانا اميددر . دييوركه « هندستانده سنى وشيعى يكرمى ميليون
مسلمانك خرستيان دينه كچملىرى ، هيچ برزمان اولماديني
درجه ده بعيد وغير محتملدر . » انكلتره نك ايران سفيرى
« مال قولم » ك افاده سى ، برانين خسرا نه دها چوق بكزر :
« ايران بر چوق ميسيونر لر طرفندن زيارت ايدلمكله برابر
خرستيانيت هيچ برزمان ايرانده هيچ بروى قبول كورما مشدر »
« قونت دوغوئينو » بوغايه نك امكانسزلكنى درك ايتمكله
برابر بر احتمالك شعور و نقتى تصوير ايتمكدن نفسنى منع ايدمه مامش ،
باقكز ، خيال نه قدر شعشه ليدر : « بعض كيمسه لر خرستيانلغك
ايران ساحه هرج ومرجه مظفراً داخل اوله رق بوتون
كسالتلردن استفاده ايدرك بعدما هيچ بردين محلينك آراتق

وتوضع ایتسینه محتاجدرکه آوروپا شهبه سز بوزمانی هنوز
یاشایامادی .

شیمدی حال سکونده اولان آروپا، قیریق هیکلرینک بوش
قالان معبدلری قارشیدسندده تسلیسزلیکنی ، اضطراب وحماسنی ،
خشنودسز لغنی یکی فکرلردن مستعارقیدسز لغنی آلتنده کزلیه بیلیر .
لکن انفعال وتهیج آنلرنده ، بر طویال مرکب صیرتنده کی
مشهور واعظک آرقاسندن قدسی ضبطه قوشان اسکی متعصب
شووالیه روحلری بویکی فکرلرک مقاومتسز غشاسی آلتندن
انفلاق ایده جکدر . عمیق و احاطه لی بر نظرک چیقاره جاغی
نتیجه ، خطانک برصفحه سی ایشته بودر .

۲ — آروپایی آکلاماق خصوصنده صحیحاً یا کیلدیغمزی
بالذات آروپا بزه خبر ویریور . وقتیه بر مزارک ضبطی
ایچون اسلام علیهنه اتفاق و حرب ایدن ایمپراطورلرک، قراللرک
مدنی احفادی ، سوریه ساحلارنده یاشانلش اوقهر و انهزام
دقیقه لرینی ، عصرلردن بری ساکن بر غضب وانتقام ، بر امید
ظفرله اصلا ترک ایده مدیلر . مسلمانلری خرسیتیان یایماق
وظیفه سی ساده میسیونه لرله انحصار ایتماش، رسمی اوروپانک
شرقده کی رسمی پولتیقه مأمورلری خرسیتیانلغک هپ بو ابده
آنی تعقیب ایتشلردر . « تاریخ اسلامیت » اسلاملرک بصیرتی
آچایه کافی برچوق مثالرله دولودر : اسلامک عقیده سنی ،

آشاغیده کیلره سرایت ایدن بر حال فکری ، قرون قدیمه نك ابداع ایتمش اولدوغی معبودلره قارشی استخفافی کیزلمکه لزوم کور میوردی . و بر کون کلدی که استهزایینک جزاسز قالدیغنه مطمئن اولان عقیده سز لر شیمدی یه قادار او کونده سجده ایتدکری شعور سز آلهلرینک هیکلرینی برر برر و بحق پارچالادیلر . فرانسه نك بو کون بیله شرقده خرستیان حامیسی اولماسنه رغماً فرانسه ده کی کلیسایره قارشی آچدیغی حربک ماجراسنی ، نتایجینی ده پک ابی نخطر ایده بیلوروز . خلاصه بز ، اوروپانک دین تاثیر اتندن صیرلدیغنی ، حقیقی بر بشر اولدوغنی ظن ایتدک . شرقک بو ذهابی بر عکس تاثیرده حصوله کتیریوردی : شرق مادامکه ترقی ایتک ، یعنی اوروپا ایلاشماق ایستیور ، اونی هر شیده تقلید ایتدیکی کبی عقیده سنک نفوذینی قیرماقده دخی اونا پیرو اولاجاق ، اوروپا ایله ارالرنده آرتیق براخوت عمومیه تأسیسنه ایناناجاق دکلای ایدی ؟ هیهات که بوصاف دلانه ظن و تخمین ایکی قات خطالیدر :

۱ — یکی فیکر لرک ، ییقدیغی تأسیسات اجتماعیه یرینه باشقه لرینی اقامه ایده بیله جک درجه ده نفوذ و قدرتی انکار ایده مز ، فقط فکر ، بو قدرتی اکتساب ایده بیلماک ایچون تدریجاً استحاله ایده جکی حال حسینک اوزون مدت تراکم

صوکره اوروپالیر، حکومت ویا فرد اعتباریله ده شیمدی به
قادر مسلمانلره غیر انسانی معامله ده دوام ایتشلر، بوده اصل
اوروپا نظرینک تأیید ایدر !

بوتون بو، اوروپا حق ناشناسلغنک ، اوروپا وحشتنک
کوکنی، اونک وجدان دینیسنده کورمه لیدر، اوروپا، بونی یاییور؛
چونکه خریستیاندر. چونکه خریستیان اوروپا، اسلامیتی ییقماق
ایستیور : اوروپا حکمدارلری، اوروپا رجل سیاسیاری،
عالملری، مستشر قلمری، غزته جیلری، سیاسیاری، میسیونرلر هپ
بردن، دائماً عین مقصد ایچین چالیشیورلر؛ اسلامیتی ییقماق !
بالقان محاربه سنده اوروپا؛ اسکی پهرله رمیت روح خونین
وسیا هیله اسلامیه برضربه داها ایندیردیکی زمان، اوروپانک ،
اسلامیتی ییقماق فکر و فعلندن هیچ بر دقیقه فارغ اولمادیغنی
ینه اوروپالیرک سوزلریله تأیید وتفصیل ایتشدم، «طنین» ک ۲۸
کانون ثانی ۳۲۸ تاریخی نسخه سنده نشر ایتدیکم او مقاله بی عیناً
نقل ایدیورم :

بز ، ظن ایدردک ، که شیمدی به قادر فنده ، فلسفه ده
موفق اولدوغنی کشفیات جدیده تأثیریله اوروپا عقولنده بر تکامل
حصوله کلدی ده اونک اسکی فکر لرینی ده کیشدیردی. تخمینمزی
تصدیق ایدن تظاهرلرده یوق دکلدی : یکی فکرلره اک چوق
صاحب اولان ملتدرده یوکسک طبقه دن باشلا یاراق داها

دردنجی باب

اداری و سیاسی اصلاحات

۱

اوروپا و اسلامیت

تورک - عثمانلی حکومتی، اگر یالکز ملتک ممثلی اولان بر حکومت اولسهیدی اصلاحات بختی اجتماعی بر نظرله حل ایتمک ممکن اولوردی؛ لکن اونک حکومت اعتباریله بر موقع نسبیسی اولدوغی کبی، حکمدارینک جهان - شمول بر خلافت صفتی وارکه بو اعتباریله بین الدول وضعیتینه دوشونمک ایجاب ایدر. اوروپالیلرک اسلامیت و اسلام حقندهکی نظرلری داها بو-کونه قادر انسانی برشکله کیرمامش. بر چوق حقوق شناسلر، بین الدول مرعی قواعدک حدود شمولنه مسلمان حکومتلر ویا قوملری ادخال ایتمک فیکرندهلر؛ یعنی مسلمانلری «انسان» عدایمک ایسته میورلر، بو، اوروپا حقوق شناسلریدر. (!)

تأثیراته معروض چو جوق ذهنی سن ایلرله یوبده تصلب ایتد.
کد انصو کره بالذات تعلیم و تربیه بیه اونک شکنی ده کیشدیرماز
شمدی محترم قارئلر مه صورارم: تحصیل عالی کورمش،
لکن منتظم بر ابتدائی تحصیلدن محروم اولان منور کنجلمز
بومملکته لازم اولان بر قیمت شخصییه بی حائز می در؟ شبهه سز که
خایر!.. چونکه شخصییت سز در لر. ابتدائی تحصیلک اهمیتنی فنک ترقی
حاضری، بوقادار تجرب به لر له اثبات ایتدی، بو حقیقت بزم اجداد مزک
مجهولی دکلدی؛ مشهور بر ضرب مثل وار: - دال یاش ایکن دوزه لیر -
ایشته عصرک محصول تجرب به سو، اولان و فنک، سیاسی نتیجه لرک اثبات
ایتدیکی حقیقت شوعادی مثالده نه قادار وضوح ایله مند مجدر!..
بزم معارفدن ایسته دیکمز، بزده اکیسک اولان صایدیغ سجیه لری
خاق ایتمکدر. برده صاعلام فکرک صاعلام وجودده بولو! جاغنی
ساده اکلاماق بزم ایچین کافی دکلددر. تورک عثمانلی بنیه سی ضعف
وهزاله دوچار اولمشدر. قدر تلی سجیه نره مالک اولماق ایچین بو بنیه نک
قوة جسمانیه سنی تزید ایتمک اقتضا ایدر. ابتدائی مکتبلر مزدن
دارالفنونلره قدر تربیه بدنییه عائد تجربی معلوماتی باشلی باشنه
بردرس کبی هم تدریس وهمده تطبیق ایتمه لیدر

هیچ بر ملت یوقدر که بوتون افرادی عالم اولسون. ملتک اکثریت عظیمه سنی اداره ایدن کوچوک فقط عالی برزمره در که بونک کیتی ذکر اولوناما یا جاق قادار آزدرد. بعضاً بر تک ذکانتک قدرت خارقه سی بیله بر ملتی اداره و اصلاحه کافی کلیر. بزم او یله بر اصول تعلیمه و تربیه یه معروف تعبیر یله او یله بر معارفه احتیاج مز و ار که اداره ایدنلر زمهره سنه پک قلیل عددلر علاوه ایتمکله برابر تأسیسنه لزوم کوردیکم و بر بر صایدیغ خصتلری تورک عثمانلی ملتک هر بر فردنده خلق ایتمک چالیشسین. طوبی اغاجی کبی خرافه آلود کله لرله قصد ایدیلان تحصیل عالی نک لزومنی انکار ایدن یوق؛ لکن ابتدائی تحصیلی اهمال کبی بر نظریه ایشته بوملکتک دها چابوق باتماسنی تعجیل ایتدی. سلطان حمید بونظریه یی تعقیب ایدردی. بز سلطان حمیدی تقلید ایتدک! پروسیایی فرانسه اسارتندن قورتاران و معظم المانیا اتحادی یاپان ابتدائی مکتبلر ایدر. صربستانده او یله، یونانستانده او یله. ابتدائی تحصیل و تربیه نک اهمیتی شونندردی چوجوق بنیه دماغیه سی هر هانکی بر قابله کیره جک، هر هانکی خطوطک انتقاشنه مساعد بولنان بر خمیره کیدر. ایلك تعلیم و تربیه ایله بو خمیره یه آرزو اولنان شکل و صورت ویر یله بیلیر. ذهنیت، منقوشات دماغیه نک هیأت مجموعه سندن عبارتدر. خارجاً افعال و حرکاته انقلاب ایدن، ایشته بو ذهنیتک مقرر ایتدر، تعلیم و تربیه دن محروم و غیر معین

سینه ما طوغرافلری سیر ایتک حقی اولسون ، لکن بو حقدن استفاده ایچین هرشیدن اول ارککلرک معتاد اولان تجاوزینی بر قانون ایله منع ایتمیلدر . سواقده ، واپورده مسیره لرده قادینلره تربیه سزجه قاش کوز ایدن ، حتی فرصت بولدوغی دقیقه لرده قادینلرک قولی ، باجانغی صیقوب چیمدیکله ین بعض تربیه سز ارککلرک بوتجاوزینه قارشی بر جزا ایسته مزمی ؟ عقیف و ناموسلی بر قادینه قارشی بویله فعلی جرئتله ، اونک عرضنه تجاوزدن باشقا نه در ؟ بومملکتک بالنظریه بر اخلاقی وار ، ایسته بو اخلاقی ، شدید جزالری احتوا ایدن بر قانون ایله شیمدیکلک محافظه دن غیری چاره یوقدر . یتیشه جک نسل یکی بر ذهنیت و اخلاق ایله بر کون کلیرکه بوقانونی لزومسز بر اقیبر .

• •

اصلاحات اداریه بختنه کچمزدن اول اجتماعی اصلاحاته دائر یازدقلمی بر خلاصه ایده جکم : تورک عثمانلی ملتنده علم بوق دکلدر ، لکن عرفان و معلومات ، دماغنک بر طرفنه انتقاش ایتمش ، بیهوده قلدیشه لرکی افعال و حرکاتنه قارشی بر تاثیر یامیور ، بزینه غیر متکامل ، سجه سز ، ابتدائی وار اغمزدن ، ابتدائی حیات درونیمزدن صدور ایدن حسیاته تبعاً حرکت ایدیوروز . دیمک ایستیورم که بزده اک چوق اکسیک اولان علم دکل ، سجه سز لکدر ، دنیاده

شیمدی ده قادینلر مزه اوروپالی قادینلر حقوق و حریتنی بخش ایتک نتیجه فجیعه سنی ده کورمایلم ، نهدر افندم ، او وجودک اک معتنا حسن و تناسبنی تشهیر ایله ارکک حرص و شهوتی آتشدن قامچیلرله تحریک ایدیشلر ؟ متعصب بر ارکک دکل ، اسکی قافالی مسلمان قادینلر دکل ، حتی خریستان قادینلریله بو پرده بیرونانه تستره تعریضدن منع نفس ایده میورلر! قادین ذوق بدیعنی اوقشاماق ایچین ظریف ، شیق کینسین ، لکن ارتیق برداها باغره رق سویلیورم که تورک - عثمانلی ملتی هنوز تکامل ایتمه مش ، تورک - عثمانلی ملتی سوق طبیعی یه یقین احتیاسات اداره ایدیور ، بز حسیاتمزی عقل واراده مزک حاکمیتی آتنه هنوز آلاماق ، چونکه تعلیم و تربیه ایله تکامل ایده مدک ، نظر مزده بوتون رایحه و ثروت حسنیله انکشاف ایدن بو قادینلره قارشی ضبط نفس ایده میورز !

حکومت اولو قادینک خارجی کسوه سنه ظرافتیله برابر شهوانیتی تحریک ایدیجی تناسیلری ، آچیققلری کوسترمیه جک برشکل رسمی ودینی ویرسین ، ایستر چارشاف و بجه یربینه شریعتک توصیه سی وجهه قالین برباش اورتوسیه یلدیرمه یی قبول ایتسین ، صوکره قادینلرک ده تنفس ایتک ، ذوق حیاتی دویماق حقیدر ، مثلا خصوصی لوقظه لرده یمک یمک ، کز مک ، هوا الماق ، عبرت و یریجی وقعهری تمثیل ایدن تیاترولری ،

تعلیم و تربیه کوره جک قیز، قواعد حفظ الصحه یی، تمیز لکی، اوایشلرینی، اقتصاددی، عائله وظیفه لرینی وهرشی اوکر نه بیلیر، خلاصه بر او قادینی اولور. ایشته بویله جه تعلیم و تربیه ایله نفسنه، اللهنه، عائله سنه، وطن و ملتته، مستقبل زوجنه، و تشکیل ایده جکی عائله یه قارشی وظیفه لرینی بیلان، عفتک، ناموسک نه اولدیغنی محاکمه ایده جک درجه ده عقل و محاکمه یه مالک اولان بر خانم قیزک ایستدیگی کبی البسه کیمه سنی، ایستدیگی بره کیمه سنی ترویج ایدر و اونک ناموسی حقنده بوتون شهه لر ی رد ایده رم. حتی ارککلرک حائز اولدوقلری حقوق اساسیه دن ده تدریجاً استفاده ایده رک دو ققور، دیشچی، آووقات، بلدییه ده و مات مجلسنده اعضا اولماسنی ده تمنی ایدلردنم.

تورک - عثمانلی ملتته تأسیسنه لزوم کوردیکم عمومی سجه لره برابر برده قادین موقع خصوصیی حقنده بر فکر ویره جک طرزده بو کون مکتبلر مزده موجود قزلری تعلیم و تربیه ایتملی یز. شوشر طله که ارکک و قیز چوجوقلر بر اراده، بر مکتبه او قوسونلر.

تکامل تدریجیدر، شرائط معلومه التده تقرر ایدن شیمدیگی ذهنیتلر یله قادینلر مزه: - هایدی، چارشافلری کیزی آنکز و ایسته دیککز کبی حرکت ایدی کز ا - دییه مه یز. مشروطیتی فصل سؤ استعمال ایتمدی کمزی کوردک و تجربه ایتمک،

او کرسین ، قیز اولنه جک بر چاغه کلنجه ازدواج ایده جک ،
وازدواج طرفینک تشکیل ایده جکلری عالیه قارشی اونلره بر
چوق وظیفه لر تحمیل ایده جکلر: ازدواج ، تشریک حیاتدر ،
ارکک سعی ذاتیسیله خارجه معیشتنی قازانا جاق ، قادین اوده
ارکک قزانجیله اسباب معیشتلری حاضر لایا جاق ، ارکک محصول
سعی ایله برابر موجودیتنی زوجه سنه حصر ایدیور . زوجه ده
حیاتی قازانان ، موجودیتنی کسندینه حصر ایدن زوجه بالمقابله
وبوتون مادیت و مغنوبتیه موجودیتنی حصر ایتمه مجبوردر .
ناموس . طرفین ایچین - اک کوچوک تفرعانه قادار - حقوق
ووظائفه رعایت ایتمکدن عبارتدر . تعلیم و تربیه کورمش ، عقل
و محاکمه سی برنده اولان بر قادین ، ناموسک تأییدات مغنوبه سنی ،
دینک نفوذ مغنویسنده بولماسه بیله - بوتأییدات مغنوبه نکه ده حکمت
و ضعی هیأت اجتماعیه نکه اهنک وانتظامی اولماق حیثیتیه -
بو حکمت و حقیقته بالذات عقل و محاکمه سی ایله ده واصل اولابیلیر .
ناموسک و ناموس سز لنگ ایکی مختلف نتیجه سنی قارشیلشدیر ارق
البتده اپی طرفی ، یعنی ناموسی ترجیح ایدر . صوکره کوچوک
یاشدن اعتباراً ارککله برابر بولونماق اعتیادی ، بونده کی
محدورلری رفع ایدر . کویا مدنیلشمش عالیه لر مزده قادین ،
عالیه او جاغنه قارشی وظیفه لرینک هیچ برینی بیلمیور ، بو ، تعلیم
و تربیه نکه اصول سز لکندن ، اکسیکلکنندن در . بر اصول دائره سنده

کبی قالسنی وسفالت اجتماعیه بی استلزامده ایتمز . تستردن مقصد ،
نسلک صافیتنی ، عفتی محافظه ، فحش وسفاهتی منع ایتمک ایسه
جناب حقلک بشره احسان ایتمدیکی عقل و ذکائی تمیه و تربیه
ایله نفسه حاکم قیلماق و بوضورتله نفسی ، احتراصات وانفعالات
حیوانیه سنه منقاد اولاجاق یرده بالعکس اونی حسن اداره
ایده بیله جک صورتده تنزیه واصلاح ایتمه لیدر . حاکمیت نفسیه نک
قدرتی بر بز پارچاسنک مقاومتندن فضلهدر !

تمدن و ترقی بی مایمون کبی تقلیده کوره نلره قالیرسه همدن
شیمیدین قادینلر مزک چارشافی آتماق و اوروپالی قادینلر کبی کینمک
لازم کله جکی فکرنده درلر . بن شو قناعتده یم که بوکون قیود
اخلاقیه مزک تمثال خارجیسی اولان چارشافی ، تستری قالدیروب
اصول معاشرتمزی تمدن ییقماق ، انجاق حیوانلر ایچین قابل
اولان بر حریت مطلقه اراسنده هیچ بر فرق یوقدر . بویله
بر حرکتله اساسات عائله آلت اوست اولور ، فحشی تعمیم
ایتمش اولاجکز .

مادامکه عفت و ناموس ، عقلک ، ذکاتک تکاملیله ، حاکمیت
نفسیه ایله قائمدر ، بو ابدی خسته لغک تربیه ایله شفا پذیر
اولاجاغنه قانع اولالم . بر قیز چوجوق - ارکک چوجوقلرله برابر
عینی مکتبده - تعقیب ایده بیله جکی درجات تحصیلده ، قادینک
نفسنه ، اللهنه ، عائله سنه ، وطن و ملتنه قارشوی وظیفه لرینی

اونك الك چوق خوشمزه كيدن بر نمونه سی، « غایه خیالی » مزك
تمثالی ذهنم زده وار .

سوقاقده قبالی بر قادینه تصادف ایدنجه بورؤیتله مخیله من
اویانیر ، چارشافك آلتنده « غایه خیالی » مزك بر عیننی توهم
ایدرز . حیاتدار اولان احتراصمزك آتشیله ؛ چارشافك آلتنده
آرادیغمز خیالتك حقیقه موجود اولوب اولمادیغنی تحقیق ایتمك
ایسترز . ایشته قبالی قادینلرك یوزینی کورمك ایسته مکده کی
تهالکمز بوندن ، چارشافلی قادینلری کوزل کورمکده بوندنر .
اصول معاشرتیز ، میل تجسس سوزی انجاق سوقاقلرده ، مسیره لرده
استعمال ایده بیلیمکلمزه مساعده ایدیور . شیمدی بو موضوعده
شعر و بدیعه دن زیاده فائده اجتماعیه آراماق مجبوریتنده یز :
شیمدیکی قادین موقعی فائده اجتماعیه اعتباریله ایمیدر ، فنا میدر ؟
اونی تحری ایده لم : مترقی ، متکامل ، مدنی مسعود هیأت
اجتماعیه لرده قادین موقعی هیچده بزمکنه بکزه میور ، بزما دامکه
هیئت اجتماعیه مزنی اصلاح ایده جکوز . قادینه ده لایق اولدوغنی
موقعی ویره لم ، داها دوغروسی قادینی ، حتی اولان بر موقعه
یوکسلمکدن منع ایتمکه حقمز یوقدر . دین اسلام ، نه تترك
بو طرزینی تعیین ایتمش ، نه ده قادینه فطرة حائز اولدوغنی
حقوقی ویرمامش دکدر . اساسلری غایت علوی واجتماعی
اولان دین ، ترقیده مهم بر عامل اولان قادینک عاطل بر آلت

الهاملر ویرن بومنبع شعری تخریب ایدرکن تتره بهلم ! ...
تسترك قادين حسننى آرتيرماسى شوننددر: طبيعت محیطده
هرشىء حس و رؤیت ایدرکن بعد و مسافه ، حقیقت اشیاى
نظر مزده سوسلر ؛ اوزاقدن میاه مینائی اوزرنده سیال اولان
قار کبی بیاض یلکنلری ، فجرک خمار و خنده و غروبک هجران
وارغوان ایله ایشله دیکی اشیاى بزه شعر و ابهام ایچنده کویستران
ینه بعد و مسافه در . کوزلر مز ، حقیقتی یاقیندن کورمکه آلیشدیغی
وضوح ایله کوره مدیکی دقیقه لرده کوزل تلقی ایتدی کمز
شیلرک کوزل لکنی خلیامزله اکمال ایدرز . سیاحت ایتدی کمز
یرلر ، بر مدت صوکره بزم ایچین داها کوزل اولور . خوشمز
کیدن بر قوستومه نه قادار کیچ تملک ایدر سهك قیمتی اودر جهده
آرتار . بوکون مالک اولدوغمز ، و بزجه هیچ بر قیمتی حائر
اولیان شیلر ، اوندن محروم قالدیغمز دقیقه ده قیمتدار اولور .
نظر مزده اك زیاده ذی قیمت اولانلر بزده بولونمایانلر در . ایشته
« شی » ایله بزم آرامزه مسافه ، قیود ، حائللر کیرنجه اوشینک
وارلغمزده تحریک ایتدیکی میل و آرزونک خفت و یا شدنی
درجه سنده تحسس و تأثر لر مز جانلانیر ، مخیله مزك اعانه سیله
« شی » ك ذاتنی دکلسه بیله خیالی ، تأثیرینی یاشارز : قادين حقنده ،
قادين حسنی حقنده آرزوق بر « بیلکی » مز واردر ، قادينک

استناداً دبرم کی خیمه نشینلرده، کویلیرده فحش، چارشافلره
بو قادار صیقی صاریلان استانبوله و استانبوله بکزه یین یرلره
نسبه هیچدر قادینه ارکک اراسنه کریلان شوایپک پرده لر،
ارکک وقادینی؛ — حیانک ایکی رکن اعظمی اولمالرینه رغماً —
آیری آیری علملرده یشار بر مخلوق کبی مدهش بر او جورومله
آیرماق مقابلنده محافظه عفت ایچین پک مقاومتسزدر .

محترم قارئلم شمدی شونقطه ده، چیرپینان قابمی بردقیقه
دیکله مکه مساعده ایتسینلر: بز شرقلیلر، شمدی اطرافمزه
باقدچه، رنک وایپک موجلهر آلتنده کسکین وشعشعه دار
مخپله مزله برر « وهنوس » خلق ایدرک بو بدیع هیکلرک صنعت
وشعرندن عقیف ونوشین تحسسلر طوپلار و بونکله قلبمزک الم
وهجرانه پناه اولان بوشلقلرینی املا ایدرز: کل، منکشه،
مینا، اینجی، قرنفیل، سنبل، لیلایق، یاسمین، وزانباق
اوبکلری؛ اوزاقدن بهار کونشنک بعدوضیا شیکه سی آلتنده صاللا-
ندچه روحمزه حرارت و رایحه اقدینی کبی!... غرب متحسسلری
ایچنده، شرک کونشلی وچیچکللی افقلری قادار، بزده کی
تسترك بدیعه خیالیه سنه غبطه ایدنلر چوقدر. آخ، نه یازیق
اولورکه، اوچدچه نظرلرمزی تسریرایدن رنک وشعه قانادلی
کلبکلرک انقاضنی پارماقلمزده قالان بقیه عطر والوانی ایله
سیلوب اتاجغز، روحمزه اک کوزل ذوقنی ومخبله مزه پایانسز

ناصل اکتساب ایتدی؟ بو عادت نره دن کلدی؟ بزبونی تاریخدن او کره نه بیلر ز. تورکلر چادر آلتنده یاشارکن، یعنی انادولویه ایلك کلدکری زمان چادر آلتنده یاشایانلر کبی ایدیلر. (خیمه نشین اقوام راعیه نك بر چوق نمونه لرینی کوردوم اونلرده تستریوق.) تورکلر، حکومت تشکیل ایدوب چوبانلقدن حاکمکه، یا خود چفتجیله که کیچنجه بوتون اساسات اجتماعیه لرینی دیندن الدقلری کبی قادین موقعی ده دینک طرز تلقیمی اونلرده تعیین ایتمش. اسلامیه کلنجه، حضرت محمد (ص.ع) زماننده یالکز اواج طاهرات تسترایدرلردی، سائر نسوان اسلام اسکی عادتتی محافظه ایتدی. صوکره اخلاق بوزولدی دین هر شیده یا کلش بلله ندیک کبی تستر خصوصنده ده یا کلش قاعده لر اتخاذا اولوندی. دین، خیمه نشینلر ایچین باشقا، شهرلیلر ایچین باشقا اولاماز. بر حکم دینی عامدر عموم و خصوص، ترجیح دینده بولونماز. سائر اسلام بلده لرینی بر طرفه براقه لم، تورک - عثمانلی حکومتک حدودی داخنده یاشایان خیمه نشینلرده کویلیلرده، حتی بر چوق شهرلرده شو کوردیکمز تستریوقدر محیطک عرف و عاداتک غریب تأثیر اتندندر که سوریه و عراقک بر چوق شهرلرنده خریستیانلر و یهودیلر چارشاف و پچه ایله طبق مسلمان قادینلری کبی تسترایدرلر. کویلرده ایسه مسلمان قادینلری کبی باش اورتوسیه کزرلر. اگر تستردن مقصد عفتی محافظه ایسه کندی تدقیق و مشاهده مه

آفیون یوتدی رماق ایستورلردی (بزده هر علمی ویا ادبی
 مناظره نك عاقبتی ایشته بودر . بزده دائماً ا کلاشاماماق دردی
 وار. ا کلاشاماماق وقوفسزلقدن کلیر ، بو وادیده ایسه سوز
 بئلك وغرور کدر ! علمسز ، ساخته شهرتلك یکانه سلاحی
 وعجزك برهانی حدت وانفعال اولدوغی ایچیندرکه بزده مباحثه لرك
 نتایجی بری برینك عینی اولور : هیچ بر نتیجه و بر چوق
 مشامه لر !

شومقدمه دن مقصدم ، کیمسه یه تعریض دکلدرد . اولان
 شیرلی سویلییورم ، احتمال که برکون بنده بویه فنا بر تصادفه
 اوغرارم ، لکن نجه فکر محترمدر ، شخصی بر طرفه بر اقوب
 افکار شخصییه بی مناقشه ایتمک ایسته یانلردنم .

افدم ، دنیانك هر طرفنده قادین حقوقی باشقا ، بزده یینه
 باشقا اولابیلیر ، چونکه بز ، اونلر دکلز . محیط ، دین ،
 اخلاق ، عادات ، عنعنه اعتباریله اونلره بکزه میز ، بزقادین
 موقعنی دیگر هیأت اجتماعیله ده کیلره بکزتمک ایچین ، دکل ،
 هیئتمزك اجتماعی حاللریخی اصلاح ایچین ده کیشدیره بیله جکزر .
 غایه ، صلاحدر . باشقا ملتله ده کی وساططی ، شکلی عیناً تقلید دکل ،
 محیطمزه خاص واسطه لری شکللری تحقیق و تعمیق ایدرک
 صلاحه واصل اولمایه چالیشا جکزر . عادات ؛ طرز تلقیدن ،
 معنویتدن صدور ایدر . تورک — عثمانلی ملتنده قادین شیمدیگی موقعنی

قادين موقعى وتستر مسئلهسى

كچن سنه ، بو وقتلرده ايدى . لطيفه اولسونده كولونسون ديه ، چوجوقلرينى برى برينه طوتوشديران عائله رئيسلىرى كچي « ادبيات جديده » دورينك معتنا وبويوك باشلرندن جناب شهاب الدين بك ، شوخ ، ظريف ، اينجهلك ونكتهلرله محمول قلمنك اوجيله ، اورتابه بر قادين مسئلهسى آتدى ، وقادين حقوقى ، قادين موقع اجتماعيسى نامنه بر كورولتودور قويدى . اوروپاليلردن چينليلره قادار مختلف هيات اجتماعيه لرده قادينك حاز اولدوغى حقوقدن وموقعلردن بحث ايتديلر ، تستر مسئلهسى قورجالايانلرده اولدى . كيمي خسته ، ورم قادينلرله ارقاسى درلو اولان قفسلىرى قيرماق ، كيمي نحيف وجودلرك صارلدينى ظريف وخيال آميز چارشافلىرى بر قيد اسارت كچي پارچالاماق ايستدى ، دهانه لر ...

واك صوكره ايشى شخسى مناقشهيه ، وآزقالسين مشاميه چويره جك ايكن امثالى مثللو بوده نتيجه سز قاپاندى . (حقيقتده ايسه اوزمانك ايجابى اولاراق بويله مناقشه لرله خلقه بر پارچه

املا خصوصنده براز مفرطم ، شیمدیکی املا قابل دکل
 مکمل برواسطه افهام اولاماز. قرائتی قولای برشکله احتیاجمز
 وار. « لاتین » حروفنی آماق فکرنی پک طفلانه بولیورم .
 شیمدی بزم املاده ایکی نقصان وار : بری کله نک دوغروجه
 او قونامامسی . بری ده عینی کله نک تلفظجه باشقا، شکل تحریر
 اعتباریله باشقا طرزده اولماسیدر . بونقصانی اکمال ایچین اولای
 تورکجه ده حرکه یرینه حرف قوللانمالی یعنی حروف صوتیه یی
 خصوصی شکلارله تثبیت اتمه لی . اصلاح حروف مسئله سی
 سوروکلنوب دورییور . صلاحیتدار ، علمی بر جمعیت تشکیلی ایله
 بونا برکون اول قرار ویرمه لیدر . ایکنجی نقصانی ده کله لرك
 تلفظ اولوندوغی کبی یازیلما سی اکمال ایدر که بووظیفه ده تشکیله
 لزوم کوستردیکم جمعیتک ایشیدر .

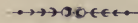
تورک-عثمانلی ملتی ایچین تکامله دوغروایلیک آدییم «اقصای
 امل» ک تعیینی ایسه، ایکنجی آدییم ده شبهه اتم که لسانک اصلا حیدر!

مهم بر قسمتی احوال را سنده هیچ بر فرق یوقدر. شخصیتی اولان بر کله نك یرینه هیچ شخصیتی اولمایان باشقا بر کله بی اقامه ایتک ساده لساناً دکل ، علماً فقیرلکی انتاج ایدر . محترم تورک قارئلرم ، اکر فضله بر ضرور کز وارسه ، اونی قیریکنز ؛ چونکه کندیمزه حقیقی بر انسان قیمتی و یرمک ایچین حقیقتی سویله لی یز : لسان ، فکرك واسطه تبلیغدر . انسان نه درجه ده متکامل ایسه احتیاجاتی نه قادار چوق ، تفکراتی ، تحسسانی نه درجه ده متنوع وواسع ایسه بونلری تبلیغ ایچین قوللانا جانی واسطه لر ، یعنی کله لر او قادار چوق اولور . تورک - عثمانلی ملتی انادولویه کلدیکی زمان تکامل ایده مامشدی . کله لری محدود ایدی . دین تأثیریه ، ادبیات تأثیریه خلاصه نه ایله اولورسه اولسون عربدن ، عجمدن بر چوق کله لر ، یعنی فکر لر آلدی ، نته کیم شیمدی ده غربیلردن آلیور . هر قومک لسانی بویله یبانهچی کله لر له دولودر ..

شیمدی تورکچده مستعمل اولان عربی ، فارسی ، ایجاب ایدر سه اجنبی کله لری تورکچه لشدیر ملی ! بو خصوصده سوز «اقصای امل» کدر . تورک اقصای املی نه ایسه لسانی اونا کوره تقریر ایدیله لی ! تورکچه لشدیرمک عملیه سنی ضرورت و امکان ایله تقییده لزوم کور ییورم : بواکی قیددن مقصدم طبیعی تکامل قانوتی یکیدن اخطاردر .

واسطه لرله تلقین ایتمه لیدر که ملیت و وطن حسلریله برابر روح
ملی اساسکیر اولسون .

۱۳

لسان

شیمدی اویوشوق برحالده دوران تورک روحنه «تلقینات»
ایچین ایلک واسطه لساندر . تورکجه نیک تکلم و تحریر طرز لری
اراسنده بویوک بر اوچوروم وار . «بی لسان» کوندن کونه
حیاتدار اولیور لسانده تجددک تدریجی اولماسی طرفداریم .
تکامل قانونتی اجبار ایتمک بر نظریه اولاییلیر . لکن بو ، طبیعی
و متمر بر حرکت اولاماز . تجدد حرکتی تکامل قانونتی تعقیب
ایتسه داها متمر اولور . سعی و جهاد ایله بوقانونک نمره بخش
اولماسنه چالیشالم ، لکن حیات و شئونک ابدی قانونندن
آیرلمه یه لم : کله ، فکرك تمثال خیالیسی و یا تمثال خارجیسیدر . کله
فکرك بر تمالی ، بر خیالی اولماق حیثیتیه بونلرک برر شخصیتی
وار ، شخصیتی اولان کله لری لساندن چیقارماقله ، افکارک

منفعتدر. بوتون سویلدکرمی خلاصه ایدرک دیرم که لسان ،
منفعت، و دینک بر روح ملی تشکیل ایده یلمسی ایچین ؛ یا هر
اوچنک حال موازتمده بولونماسی و یا خود بو عاملردن برینک
تأثیرجه ضعفی، اکیسیکلیکنی تلافی ایده جک صورتده او بر لرینک
قوتلی اولماسی اقتضا ایدر.

بوکون هیچ بر عرق یوقدر که اختلاطندن مصون قالاراق
صافیتی محافظه ایتمش اولسون مع مافیہ بر ملت حالنده یاشایان
و بر روح ملی بی قلبنده طاشیان کتله لرده بنیه تشریحیه جه آزچوق
قرابت، یعنی عرقجه بر اصلیت وار. ایشته بونسی اصلیتله برابر
بر ماضی مفاخر اولان تاریخی اشتراک مقدر آتی ده داخل حساب
ایدر سهک روح ملی بی تشکیل ایدن عوامل بشه بالغ اولور.

تورک-عثمانلی ملتنک نه قدار چوق اختلاطات عرقیه ده دوچار
اولدوغنی «تصالب عرق» بحثنده ایضاح ایتشدم. هر نه حال ایسه
شیمدی تورک-عثمانلی حکومتک حدودی داخلنده بر تورک عنصری
وار. بونلر اوبش عامل اعتباریله بری برینه مربوط اولدوقلری
کبی اوروپای شرقیده و روسیه ایله تورکستان داخلنده کی
تورک لره ده ارتباطی وار. بورابطه بی استقبالده توسیع ایچین
هرشیدن اول آنادولوده کی تورک لرده بر روح ملی تاسیسنه
چالشمالیدر. بو تورک لره : اقصای املنی، تاریخی مفاخرینی
مشاهیرینی، فداکارلرینی، حاکم اولدوغنی طویراغی الخ مختلف

نمائی، حسیات ملیه نك علی السویه هر مذهب سالکننده بولونماسنه مانع اولیور. برانکلیز ویا فرانسز پروتستان ویا قتولک اولسون کندی ملیتنه بوتون قوتیله مر بوطدر. لسان دخی اوبله در : انادولوده کی روملرا کثریته تور کچه دن باشقا لسان بیلمزلر، عثمانلی تورک تابعیتنده یاشییورلر. مع مافیله یونانستانک کوبکننده کی یونانلیلر قادر روحاً و فکرأ یونانلیدرلر. حتی خاطر مدله قالد. یغنه کوره، بر اثرده شیمدیکی قرمان روملرینک تورک عرقندن وتورک ایکن بیزانسلیلر زماننده خریستیانلاشمش اولدوقلرینی کوردم، یاقین زمانده ده برالمان پروفیسوری بونی تأیید ایدیوردی. منفعتله کلنجه بعضاً بر ملت افرادینک تشریک حیات و اداره سنه اشتراک ایتدیکی بر حکومتک بقاسی کندی منفعتنه داها موافق ایکن ملیتک روح و قلبی هیجان ور عشه ایله مشحون قیلان تحسسلرینه ترک عنان ایدهرک بوتون مادی منفعتلرینی استحقرایله افتراق ایچین عصیان ایدیور. قان دوکیور : ارنالودلرک منفعتی تورکلرله برابر یاشاماقده وتورکلرله برابر یوکسلمکده ایدی. آیرلدیلر بوکون تماماً دوشمدیلرسه بیله یارین دوشه جکلر. نظر مدله عر بلر، کوردلر، وحتى ارمنیلرده آیرلدقلری دقیقه ده دوشه جکلر.

لکن روح ملی تشکیلنده عامل اولان منفعت، نتیجه اعتباریله حصوله کلان منفعت دکل، نسبی اولان تلقییه کوره مادی ویا معنوی اولسون بر رجحان وتفوقله اک چوق آرزو اولنان

املی، هر تورکک قافاسنه و قلبنه بر قیزغین چیوی آتش و جاذبه سیاه
نقش ایتمه لیدر. و بوتون اجتماعی تأسیساتی ایشته بویله بر روح ملینک
تمثالندن ملهم اولمالیدر.

اقصای املده رشیم حالنده وطن و ملیت فکری ده وار .
عینی املی دوشونن ، عین املک مقدس تمثالی قارشیسنده قلبی
چارپان فردلر، فکرك و حسك بو عینیتی، بو برلکی ایچنده برله شیرلر.
اسلام مجددلرندن شیخ جمال الدین افغانی به کوره عائله افرادینی
توحیدایدن قرابت اولوب بونک فوقنده دائرة شمولى داها
واسع ایکی رابطه وار : ۱ — وحدت لسان ، تعبیر آخرله
وحدت جنسیه ، یعنی ملیتدر. ۲ — دیندر. لکن مشارالیهک
تلقیسینده دینک پک زیاده نفوذی وار : بر ملت افرادی
بر قاج عصر ایچنده بر قاج دفعه دیننی تبدیل ایتدیکی حالده ملیتی
تبدیل ایدمه مامش. صوکره ملیتی وحدت لسان ایله توأم کوربیور؛
حال بوکه بری برینک لسانی کلامایان ملتداشلی ده کوربیورز.
« وطن فکری ، بر روح مشترک ملینک تشکل ایتدیکی زمان
حاصل اولور. روح ملیتی تشکیل ایدن عواملده اشتراک لسان
اشتراک منفعت، اشتراک عقیده دن عبارتدر. کوستاو لوبون «
شیمدی روح ملیتی تشکیل ایدن باشقا عاملر اولوب اولمادیغنی
آرامیه ، شو اوج عاملی تعمیق ایتمهک بک لزوم یوق ظن ایدرم :
انکلیز ویا فرانسز ماتی ایچنده مختلف مذهب سالکلی بولور

لرده، لوٹ ایچنده در. تاریخم کیرلندی، ناموسم لکه لندی .
لیکن اولمایه جکم، تاریخمی و ناموسمی قان و آتشله سیلمک ایچین
المهله عهدایدیورم. حدودی روسیه نك باغرنندن باشلا یاراق
بوتون آسیای غربی و آوروپای شرقی بی، شمالی افریقایی یکیدن ضبط
ایده جکم. تحت سلطنتمی یکیدن قوراجکم، سوکره هندده، چینده،
آفریقاده، هر یرده خریستیان اسارتی آتته دوشمش عرقداشلمی،
دینداشلمی قورتاراجاق، اونلره حریتلرینی اعاده ایده جکم .
تورکم، دنیا نك اک شرفلی و ذی قدرت برملتی یم. تاریخ، وجوده
کتیره جکم حادثات عظیمه، صحیفه لریکک مألنی یکیدن
ده کیشدیره جک !

تورک اقصای املک ایلک هدفی، عثمانلی - تورک انتباهی
و « تورک اتحادی » اولسون !

۱۲

ملیت وطن حسلمی

تورک - عثمانلی ملتی هرشیدن اول کندی حالنی اصلاحدن
باشلا یاراق « اقصای امل » نه دوغرو حرکت ایتمه لیدر. بواقصای

کندی خسران وسفالتنک شکر کذارلغنی بوصورتله اونلره قارشى ایفا ایتسین ده بر طرفدن صرف ترکلك اعتباريله کندی اقصای امنای تعیین وتعقیب ایتسین. ملیت سیاستله، دین حسندن استفاده سیاستنک قابل تألیف اولدوغنی صوکره ایضاح ایتمک اوزره ترک — عثمانلی ملتنک « اقصای امل » نى بن شویله تمثیل ایدیورم :
— ملتم، بن، شوکت و قدرتمله تاریخک چهره سنی قاج دفعه ده کیشدیردم: چینده، هندده، ایرانده، وبوتون آسیاده سلطنتلر تأسیس ایتدم.

اک صکره بیقدیغم خبیستیان دولتلی برینه عالی بر تحت قوردم. مجارستان، بر کوچوک بکلکم ایدی. سانجامک او. کونده اورویا، قاج دفعه تتره دی. اورویانک، آسیانک، آفریقانک ایلك جهان بشرینی تشکیل ایدن، تاریخ بشریتک جریان ایتدیکی بوتون طوبراغنی، ده کزینی ضبط ایتدم. سلطنتکاهمک آلتون قایلیری او کونده، قدرت و شوکتی تعظیم ایدنلر، آباق باصدیغم طوبراغنی اوینلر بر کون کلدی که یالکزاللهک عرش اعلاسنه سجده ایدن یوکسک جبهه می ملوث چاریقلریله چکنه. دیلر. بو کون انادولوده حر ایسه م، روسیه ده، آوستریاده، بلغا رستانده، قاره طاغده، رومانیا ده صربستانده اسیرم. اورالرده حر ایکن اسیر، حاکم ایکن ذلیل اولدم. قیرلمش تاجمک پارچه لری مقدس مزارلرمله برابر دوشمنلرک آیاقلری آلتنده، چامور-

قلمداننیور ، قیام اییدیور . اقوام ایچین وصف مشترکی «ملیت عصری» اولان زمان حاضر، تورک - عثمانلی حدودی داخلنده هنوز خوابیده دوران قومیت حس-لرینی ده بر کون آتش قیرپاجلریله ایقاظ ایده جک ، وهر قومه ، - اویان ، ملتکی بیل و تقدیس ایت ! - دییه جکدر . ارناوودلری احتمال که بر عاقبت خسرا نه سوروکلین، عصرک ایشته بو فسونکار دعوتی اولدی، شیمدی عربله هایقیریور، بر آتی قریبده افاقکیر صداسنی کوردلره اسماع ایده جکدر !

— دین اسلامک مختلف قومیتلری شیمدی بر کتله حالنده طوتان مقدس باغلرینی همهن بو کون کندی المزله جوزه لم ، - دیمیورم . وهیچ بر خارقه ، آلتی یدی عصرلق اقبال و ادبار خاطره . لرینی و دین قارداشلی ایزلرینی عربلرک ، کوردلرک ، و حتی ارناوودلرک قلمبندن سیلمیه جکدر ؛ بو معنوی رابطه نك بر مدت داها اهلیت حیاتی وار . لکن زمان ایر کیچ بور رابطه نی قیراجاق امدامکه اویله در ، زمان ؛ بو اسلام عنصر لرینی آیروب هر برینی شئونک ، مقدراتک جریاننه ترک ایتمزدن اول ، عثمانلی ترکربالذات بو مخرب زمانک ، ملیت ایچین مؤسس اولان نفوذندن استفاده یه مسارعت ایتملیدر . دیمک ایستیورم که ترک - عثمانلیلر ؛ شیمدی یه قادر نکبت و سفالته اشتراک ایدن عربلرک ، کوردلرک ، ترقیسنه جاندن چالیشسین ، عصر لرجه حاکمیتی آلتنده بولندیر ماقبله حصه دار قیلدینی

ملتك بوتون تأسیساتنده بر عنصر اساسی کبی مند مجدر ،
 بوتون شخصی واجتماعی فعالیتلری تنظیم ، و بر غایه یه دوغرو
 توجیه ایدن بر « ناظم » در . مقصد ، غایه اودرجه ده
 اهمیتلیدر که سعی و عملک مفید اولایلمه سی انجاق وانجاق بر غایه یه
 مقرون اولماسنه وابسته در . فردک مقصد سز سعی و عملی ، ناصل که
 غیر مفید ایسه فردلرک تشکیل ایتدیکی بر ملت ویا حکومتک ده
 مقصد سزلکی ، غایه سزلکی اقصای امل سزلکی اونی یاشاتماز :
 تاریخک بوتون عظمتلی ومهیج حادثه لری مطلقا قوتلی بر اقصای
 املک محصولیدر !

تورك - عثمانلی ملتك بر « اقصای امل » احتیاجنی
 ادراك ایدنلر کوندن کونه چوغالییور ، بونک لزومی ایچین
 بر قناعت تأسیسنه ارتیق چالیشمایه جگم ، مادامکه بو احتیاج
 کلاشیلمش ، شیمدی بونک شکلی تعیین ایتمک ایجاب ایدر .
 تورك - عثمانلی حدود سلطنتی داخلنده بولنان مسلمان
 ملتلر اراسنده رابطنك اك شموللیسی « دین » ایدی . لکن
 دین غربده اولدوغی کبی شرقده - ارتیق اعتراف ایدهلم -
 نفوذ معنویسنی کوندن کونه غائب ایدیور . موحدلرک منفرد
 قلبنی بری برینه باغلایان بو قدسی شیرازه گوشه دجکه دینک
 شیمدی یه قادر تنویم ایتدیکی قومیت حسلری - اوزون
 عصرلرک احتیاسات دینه تراکاتی آلتدن یاواش یاواش

پارچه شی وار . بونلردن هانکیسنی ایده آل یرینه اقامه ایتلی ؟
 بو ، لسان متخصصلرینک ایشیدر . « ایده آل » بر صفتدر ،
 مادهٔ اصلیه سی « ایده » در . « ایده » فکر ، عقل ، ادراک ،
 وهم ، خیال ، تصور ، ظن الخ معناسنه کلیور . ایده آلک تورکجه
 مقابلی بو کله لردن بریله افاده اولونا بیلیر . لکن اصل مسئله
 ایده آلک فرانسزجه افاده ایتدیکی معنائک قوت وشمولنی ، تأثیرینی
 تورکجه افاده ایده جک برکله بولماقده در . غایهٔ امل ، غایهٔ خیالک
 قصد اولونان معنایی افاده یه کافی کورونمیدیکی ایچیندرکه
 « مفکوره » بی بولدیلر . لکن بوناده اعتراض ایدنلر وار :
 عربجه ده مستعمل اویله برکله یوق دییورلر . بونلردن هانکی
 کله بی ویا ترکیبی اولورسه اولسون اول امرده ایده آل یرینه
 اقامه ایتک واونای بر شخصیت ویرمک ایجاب ایدر . بن
 « اقصای امل » ی دها موافق کورییورم چونکه اقصای امل ،
 ایده آل یاقین بر قوت افاده بی حائزدر . صوکره « اقصای امل » ک
 بزده از چوق بر شخصیتی وار . شیمدیکی حالده شخصیتی
 اک آز اولان مفکوره در . بونی بر چوقلری اکلامیورلریله .
 حالبوکه عصر حاضر تلقیسنه کوره ایده آلک افاده ایتدیکی
 معنادن خبرسنز اولانلره بیله « اقصای امل » بالذات بویله
 بر معنایی مبهم صورتده اولسون الهام ایده ر .

ایده آل ، یاخود اقصای امل ... بویله بر فکر وامله صاحب

اعانهسی ویرمک کبی نقداً فدا کارلق کوسـترمامسی ده هپ بوندندر . اک آز باره ویرنلرک ، اک چوق زنکین اولانلر اولدوغنی کوردک واک چوق زنکینلر ، بزم منور طبقه مزک اراسنده درکه بو؛ تحصیل کورمشلرک جاهلاردن داها آزملکته مربوط اولدوقلرینی بر کره ده ا اثبات ایدیور . فدا کارلق حسی ، قوتلی بر ایمانه ، وارلغک مطلق صورته اتقیادنن عبارتدر . غایه املی ایمان درجه سـنده قدسیلشمش فردلری فدای جان ایتمکـه سـوق ایچین اولره وظیفه پی وفدا کارلرک شرفلی مناقبنی تلقین ایتمک ایجاب ایدر .

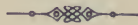

« ایده آل » اقصای امل

قوی ملتدرده هرشیدن اول قوتلی بر « ایده آل » وار . بزده ایده آلی ، غایه امل ، غایه خیال واک صوک مفکوره دییه ترجمه ایدیورلر . مقصد ، غایه ، خیال ، املدن بوکلمده برر

تشکیلاتنک بزده از چوق براقدینی بر «اعتیاد اداره» بقیه سنی
حسن استعمال ایدرینه مغلوب اولمازدق .

باشاماق ایستیورسهك، اعتماد نفس خصلتنی کندی بزده تأسیس
ایدهلم و غایه ملیمزی ، بزى قان و آتسه سور و کلسه ارقاسنده
قوشماقده، قان و آتس ایچمکده تردد ایده میه جکمز بر ایمان قوی
حانه کتیرهلم !

۱۰

فدا کارلق حسی

فدای جان ایتمک قهرمانلنی، قوی بر ایمان ماهیتنی اکتساب
ایدن بر فیکرک ، بر مقصد و غایه نك ابداع ایتدیکی روحیتدر
بالقان حربنده دشمنك او کوندن فرار ایدن ، حرب ایتمك
ایچین کندی الیه بر طرفنی کسوب یارالانش کورونان ،
کیزلی گوشه لره صاقلانان محاربلمزده فدا کارلق حسنك یوقلنی
نه دینی ، نه ملی بر غایه املك. بر ایمان متینك ا کسیکلکندن
ایدی . حربه بالذات اشتراك ایتمانلرک هیچ اولمازسه حرب

واعتقادیتک قوتیله برابر نیچین حرب ایتدیکنی وسلاحنی نه یولده
وکیمه قارشى استعمال ایده جکنی بیلان دوشمن عسکرینک باشنده؛
بوکوزل و مکمل قوتی تام بر انضباط و انتظام ایله قوللاناجاق
ضابطلر واردی. بزده کی ضابطلره کلنجه ، بونلر بزده کی تعلیم
و تربیه نتیجه سنده نه وجهله افلاس معنوی به دوچار اولدوقلرینی
بیان ایتدیکم مکتبیلردن دیلر . قیمت معنویه اعتباریله متفقلرله
قیاس اولونامایاجاق درجه ده دون اولدوقلری کبی قیمت
حربیه جهده دوشمن ضابطلرینه معادل دکل ایدیلر . قیمت
معنویه و حربیه سی پک یو کسک نفر لرمزک ضابطلرمزک وجودی
انکار اولوناماز ، لیکن مقایسه نك عمومیت اعتباریله یاپلسی ایله
نتیجه حربیه بو حکمک تغییرینه اصلا مساعد دکلدرد .

محترم قارئلرم ، کیم نه دیرسه دیسین اینانماییکز و بیلکز که
بز نه سلا حمنزلقدن ، نه پاره سنزلقدن ، نه پولتیقه جیلکدن نه
انتظام سنزلقدن مغلوب اولما دق ، بز ، « ایمان سنزلقدن » مغلوب
اولدق ! اکر قوتلی بر ایمانمز اولسه یدی سلا حنی قوللانما یی
بیلیردک ، اکر قوتلی ایمانمز اولسه یدی اوت و طو پراق بیهرک
حرب ایده ردک ، اکر قوتلی ایمانمز اولسه یدی پولتیقه جیلکی ،
احترافات شخصییه یی ایچمزده بو غاردق ، نهایت اکر قوتلی بر
ایمانمز اولسه یدی التی یدی یوز سنه در دوام ایدن عسکره ،

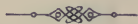
اکثریا فکر انضباط، و حسن تشکیلات کچی صنف معنویاتدن اولیان کیفیات متفرعه تعیین ایدر. کوستا و لوبون روح الاقوام، بولغار لر، و متفقلری روح میلیرینی تسخیر ایدن قوتلی بر ایده آله، قوتلی بر ایمانه مالک، و غالب کله جکلرندن امین و مطمئن ایدیلر. چاریشده قلمری قوه جسمانیه؛ - لباس، اسلحه و تجهیزاتی ایله کندیلرینه متفوق اولان - عثمانلی عسکری فی الحقیقه ضعیف حیاتک، دوچار و هن اولمش اعتقاداتک یدخدمتنده ایدی: اوللری تورکلر دین و پادشاه ایچین اولمکه کیدرلردی. تورک عسکری حربده اولورسه شهید، قالیرسه غازی ایدی. بودین حسی، برنجی فصلده ایضاح ایتدیکم وجهله یاواش یاواش ضعیفلامشدی. دین و پادشاه حسنک هرایکیسنه بردنک صوک ضربه بی مشروطیت انقلابنده ووردیلر. حسیات دینیه یرینه حسیات وطنیه بی (برقاج کون ایچنده) اقامه ایتمک ایسته دیلر. لکن بو حس، بو «وطن» بک یابانجی بر کله ایدی. جاهل نفرلر بونی اکلایامازلردی. وطن فکرینک اعماق قلبه قادار نفوذ ایدوب غیرمدرك برحاله استحاله سی «تربیه» ایله ممکن اولاجاغنی انقلابچیلر ادراک ایدماملرلردی نهایت عسکرلرمن، معنوی برقوت و نفوذه، قوتلی بر ایمانه مالک اولماق سزین حربه کیتدیلر، وایلك جمله ده اکثریتله فرار ایتدیلر. انضباط و حسن تشکیلات اعتبار یله ده دو شمنلر منک بزدن بک یوکسک اولدوغنی سویلکه لزوم کور میورم. ایمان

اعتماد نفس و ایمان ، مغلوبیتک حقیقی سبببری

حر ، مستقل ، صاحب ارادت بر فرد ، نفسنک بر قیمتی اولدوغنه، نفسنک « یاپمایه » قادر اولدوغنه اعتماد ایدر . اعتماد نفس ، حیات ایچین مجادله قوتی انسانه ویرر . فرد مجادله ایتدکجه ؛ مقصدینه حائل اولان مانعیر ، اقتحامه ، قیروب آتمایه مجبور اولدوغی انکلر چوغالدکجه انفعال ایدن غرورینک متزاید آتشیله داهافضله چاریشماق آرزو واقتمدارینی وارلغنده حس ایدر ، چونکه نهایت غلبه چالاجاغندن امیندر . ایشته بو امنیت واطمئنان ، بوایمان قارشیسنده اوزون مدت هیچ برشی مقاومت ایده مز . « قوتلی برقناعت وجدانیه او قادار مقاومت بر اندازدر که اوناغلبه چالمق طانعه انجاق بر قوت متساویه ده دیکر برقناعت وجدانیه مالک اولاییلیر . ایمانک ایماندن باشقا قورقاجاق بردوشمن جدیدی یوقدر . قارشیسنه چیقاریلان قوه جسمانیه ، ضعیف حیاتک ، دوچار وهن اولمش اعتقاداتک یدخدمتمنده بولنیورسه ایمان ، مظفریتندن امین اولاییلیر ، براعتقاد عینی صلابت وشدتده دیکر براعتقاد ایله چارپشیرسه مصاصمه پک عنیف اولور . جهت موفقیتی ، او حالد

جریانیه قائمدر. اعضای حیوانیه دن هر هانگی بری وظیفه عضویه سنی ایفا ایتمزسه حیات انظفا بولور. قلبك توقفی، موتك حلولی ایله بردر. حیاتك مناسی اولان وظیفه یی تقدیر ایتمایان فرد ویاجمیت اولمکه محکومدر. حیات اجتماعیده وظائفك اکی عالی قوه تأییدیه سیده فکر مسئولیتدر. مؤمن، جناب باری به قارشی مسئول اولاجاغنی دوشوندیکی ایچیندر که اونا ایمان و اطاعت ایدر. حیاتده معنوی تأییداتك کفایتسز لکننددر که بشری تأییدات یعنی قانونلر، نظاملر، جزالرشات ایتمشدر. تورك عثمانلی ملتنده فکر وظیفه و مسئولیت تأییداتی دیندن و دیندن ملهم اولان حکمدار. لاق نفوذدن آیردی، بونفوذلرک هر ایکسی ده محو اولیور. اگر فردده فکر وظیفه و مسئولیت علمی بر صورتده کسب استقرار ایتمزسه تورك عثمانلی ملتی نه ترقی ایدر، نه ده بقایذیر اولور! فکر وظیفه و مسئولیتی سرایلردن کویلی قولوبه لرینه، باب عالیدن مکتب صره لرینه قادار تعمیم ایتمه لیدر. محسوس عکس تاثیرلر اویاندر ماق ایچین صوک درجه ده عنف و شسته احتیاج اولدوغنی قیده لزوم کوریورم.

کندی موقعی و یاشاماق، مسعود اولماق حقنی فرد، تقدیر و محاکمه ایدر سه نفسنه، دینه، عائله سنه، ملت و وطنه، حکومتنه قارشى وظیفه سنی ده بیلیر. حیات اجتماعی ده فکر و وظیفه نك رولى غایت مهمدر: بر دارالصناعه، اعمال ایده جکی اشیا بی وجوده کتیره بیلمک ایچین، صوڪ درخده مغلق و بری برینه مربوط ماکنه لرینک آری آری وظیفه لرینی اهنکدار بر صورتده ایفا ایتمه لرینه توقف ایدر. کوچوک بر آلتک و وظیفه دن قالماسی، ماکنه نك بوتون تفرعاتنه سرایتله فعالیتی هیئت عمومیه سیله خللدار ایدر. فردک انتظام حیاتی، مختلف وظیفه لرینی بحق بیلمسنى و یاپماسنى التزام ایتدیکی درجه ده بر هیئت اجتماعی ده انتظامی و انتظامک انتاج ایتدیکی فعالیت و قوتی هر فردک آری آری وظیفه لرینی ایفا ایتمه لرینه توقف ایدر. حقیق منشائی انجق و وظیفه در، وظیفه سز لر حقدن و حق حیاتدن بیله محرومدر لر. وظیفه سی، دوشمننی دفع ایتمک و بویولده اولمکدن عبارت اولان عسکر، وظیفه سنی تقدیر ایده مزسه وطنی و حیاتی دوشمننه چکنه تیر. یاشاماق ایچین چالیشماق و قزائماق و وظیفه سنی فرد تقدیر ایتزسه حق حیاتی قویلرک ایاقلری آلتنده از یلیدیکنی کورور. حکومت وظیفه سنی یاپمازسه نهایت بر کون کلیر که بر سورى وظیفه سز لرک قارتی دو یوران بو حکومت اها لینک اللرنده پارچه لانیر، یا خودده مملکتی اجنیلره ترك ایتمک مجبور اولور. بقای حیات، وظیفه نك

نتیجه اجتماعیه سی بوقادار بویوک اولان حقیقت پرستلیکی
تورک - عثمانلی فردلرینه تلقین ایتمه لیدر.

۸

فکر وظیفه و مسئولیت

حقوقدن دیلومه می آلیرکن، دارالفنونه و دارالفنونلیره
قارشی هجران واحترامی قید ایتدیکم بر مقاله ده [۱] قانونه
حرمت حسنی تأسیسه ارقاداشلرمی تشویق ومالی خاطرمده
قالان شوجه بی ده سویلشدم: «اگر تورک - عثمانلیرده وظیفه
ومسئولیت حسنی، قانونه حرمت حسنی اولسه یدی. نه سلطان حمید،
نده باشقالری ظلم واستبداد ایده بیلردی.» لیکن تأسف ایدرم که
بو، اللرمی صمیمیتله صیقان یالکز یوکسک برذکانک دقتی
جاب ایتمشدی.

حیاتک قدر و قیمتنی، سعادتک، ثروتک واسطه لرینی،

---

[۱] یکی غزته: «وداع» مقاله سی نیشان ۲۲۷

ملت و وطنہ صداقتسزلکی شہدن عاریدر . منصور حلاج ،
 وجودندن بچاقہ بر پارچہ کسیدکچہ قانع اولدوغی حقیقتی
 تکرار ایتدی ! آتشدہ یاقیلان ، زنداندہ اولدوریلان حقیقت
 پرستلرک اشدتلی و فحیح اشکنجه لره رغما حقیقتی سویلکده ثبات
 ایتدکلرینی بر طرفہ براقلم ، بالقان محاربہ سنده اسیردوشان بر قاج
 بولغار نغری ، قورشون ، قلییح قارشیدسنده (ملی غایہ) سی ایچین
 اولمکدن هییح بر زمان چکنمدیکنی هر حرکتیلہ کوستردی .
 شیمدی بوعلوی منظرہ پی ، صوکرہ اک کوچوک بر ضرر
 قارشیدسنده تیرہین وایاقلرہ قاپانماق ایچین استقامت شخصیه سی
 انخنا ایدن بزده کی فردلری دوشونکز ویمین ایدیکز کہ
 «حب حقیقتی» دوغرولنی تورک - عثمانلی روحنہ هایقراجاق ،
 یالانچیلغی ، ریاکارلغی تزییف ایدہ جکسکز ، محترم قارئلم !
 بجه یالان دنیادہ بوتون فضیحتلرک ایچندہ کیزلنہ بیله جکی ملوث
 برچوقوره بکزر . بریالانچینک ناموسنہ ، حیثیتنہ ، خلاصہ
 هییح بر فضیلتنہ اعتماد ایتم . مستقیم ، دوغروی سوهن ،
 دنیانک اک فضیلتلی بر فردیدر ، فنالق یایماز ، یاپارسہ اعتراف ایدر .
 حاکم ایسہ کز جزالندیرر ، پدر ویا معلم ایسہ کز اصلاح ایدر .
 خطاسنی کیزلہ میان زوجہ کز ایسہ عفو ایدرسکز ، واصلاحنہ
 چالشیرسکز . یالاتحیلق اور تادن قالدیننی زمان فنالق محو اولور !

قارشى يوتون عجز و مسكنت ديقه لرنده التجا ايتدكلى ،
استعمال ايتدكلى ، يكانه سلاح يالانچىلق ، منورلرك ، ضررى
دفع و منفعى جلب ايتك ايچين قوللاندىقلى يكانه آلت ينه
يالانچىلقدر . يالانچىلق مشروطيتدن برى تظاهر ايدن يكي
برتلقى به كوره سياست ايتش (!) شيمدى يه قادار بويوكلر منز بونى
نزاكت ديه ارتكاب ايدرلردى . تورك ملتى عصرلردن برى
محوه چالیشان موسقوفلره قارشى يالانچىلق ، فضيلتك مطلق
اومانسى اعتباريله جائز اولماسه ييله ملتك فائدهسى ايچين هايدى
جائز كورولسين ، لکن بروطنداش و برملىتداشى الداواق ،
آچاقنقدر . يكي مشروطيتچيلر ايچنده يالان ارتكاب ايدن
ويالانه سياست دين آداملرى بالذات كوردم و تجربه ايتدم .

شخصنه برقيمت ، برحيثيت ويران انسانك حقيقتى كتم
وياتغير ايتمهسى يامنفعت و يامضرت ملاحظه سنه حمل ايديلر كه
هر ايكي تقديرده نفع و ضررى حقيقته ترجيح ايدنه ك حيثيتسز لکنه
حكيم ايتك لازم كلير . برلبلي جى ، صاندينى شيك مقبول اولان
نازه ليكنه مشترى يي اقناع ايچين ، منور برذات ده كنديسنه
متفوق داها بويوك برذاته غرضكار لغنى مودت صورتنده
كوسترمك ايچين عيىنى درجه صميميتله يمين ايدرسه هر ايكي سنده ده
حيثيتك ، ناموسك ، وحتى دينك يوقسوللغنه دلالت ايترمى ؟
كندى شرف و حيثيته هيچ اعتبار ايتمين انسانك ، عايله سنه ،

ایدرکن یوکسک بر مرتبه‌ده فکر و حس ایله بوتون مخلوقاتک
متمازی و مافوقی اولان انسان ، اکر اتدن ، خوروزدن
و کوپکدن داها حیوان و الحاق ایسه قهر و نابود اولسون .
ناموس ساده قادین عفته‌ده انحصار ایتمز: دینک ، عنعنک ،
اخلاقک ، تاریخی مفاخرک و بوتون بونلرک طویلاندینی
«ملت» کده ناموسی الکالی بر درجه‌ده در . برملتک مقدساتی
باشدن باشه ناموسدر . ایشته فرد ؛ بوناموسه اک کوچوک
برتجاووزی دایما قانله دفع ایتملیدر .

۷

حب حقیقت

حقیقتک منفور و مستحقر اولدوغی درجه‌ده کذب
وریانک مقبول و معتبر بولندوغی براقلم وارسه اوده تورکیادر:
جاهلر ، تاقیلرینه ، کوره‌نکه مخالف اولدوغی ایچین ، منورلر
خودکام و خودپرست منورلرده احتراصات شخصیه‌لرینه مبین
دوشدیکی ایچین حقیقتی سومزلر . جاهلر قدرت و نفوذه

سویله بیلیمک حتی ، ذهنک حریتی اولماق حیثیتیله فطریدر .
فردی ، بوحقی استعمالدن منع ایتمک فردک شخصیتی امله،
اونی هیچه صایمایه معادلدر . فردک هر فکری ، هر حسی
محترمدر؛ باشقاسنک فکر و حسنه بر معنای تعرضی تضمن ایتمک
شرطیله ! فرده بر نقیصه اسناد ایتمک ، تزییف ایتمک ، شتم
و تحقیر ایتمک ، خلاصه ، عرض ، جان ، وماله تعلق ایدن
هر هانکی حقنه دو قونماق ، اونک وارلغنه ، استقلالنه برسوء
قصددر . بوقیلدن اک کوچوک بر تجاوز قارشیسنده فرد عصیان
ایتملی، حتی قانی هدر ایتمک ایجاب ایدرسه مدافعه و مقابله دن
چکنمه ملیدر . حق چکنه نمش بر آدمک شرف و ناموسی قالماز .
شرفسز و ناموسسزک ایسه حق حیاتی بیله اولماز . دین ،
حکومت، وعائله استبدادی آلتنده حیثیتی ، شرفی ، ناموسی
آرتیق اونوتمش فرد، دین نامنه حکومت نامنه عائله نامنه اولسون
حق طبیعیسنه تجاوز اولوندوغی دقیقه ده، عشق و محبتنی یالکز کندی
وارلغنه طوبلایاراق بر دوشمن ایچین حس اولوناجاق اک وحشی
بر کین وانتقام، بر نفرت وعدوان ایله متجاوزینه قارشى عصیان
ایتمه لیدر .

بالخاصه قادین عفت و ناموسنه قارشى حیثیتسزلیکی ، نامو -
سسزلیغی ارتکاب ایدنلر... آت، خوروز، و کوبک بیله دیشیسنک
یالکز کندینه مخصوص و منحصر اولماسنی حیوانلغیه ادراک

ساحه حیاتده قطع مراحل ایدر و چارپیشیرکن دوشمامک ،
قیرلماق ، طریق عزمنه دوام ایدرک ینه چارپیشماق ایچین
نفسنک خارچنده براستنادکاه اراماقدن مستغنیدر . متوکل ،
ذلیل ، جاهل وروحاً نسیر اولانلرک دایانماق ایچین تحری
ایتدیکی متکابی ، حر ، مستقل ، عزمکار اولان فرد ، کندی
وارلغنده آرار و بولور ، و حیات اجتماعیه ده ، انتساب ایتدیکی
مسئلده نفسنه بر موقع حاضرلامایه تشبث ایدر . شخصی تشبث ،
یاشاماق وقازانماق ایچین اولیت وعزم کوسترمک ؛ حریت
فکریه یه . عزم و اراده یه صاحب اولمه نك غریزی بر نتیجه سیدر .
بناءً علیه فردده تشبثک ، اولیتک ایلک منشای اولان حریت
فکریه ، عزم و اراده ، اعتماد نفس کبی خصصتلری تأسیسه
چالشمالیدر .

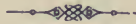

۶

حس ناموس و شرف

فردک طبیعی حقوقلری عدادنده صاییلان هرشیئی ،
حس ناموسک حدودینه ادخال ایتمه لیدر : دوش-وندیکنی

ابتديكى ، عيى دىن وعيى لسانه ، عيى تاريخ وعغنه يه وبرتك
غايه امله مالك اولان ملتداشلىرىنىك هر فردينه عشق ومحبتى
تعميم ايتلىدر . قورقونك قوتدن نشأت ايدن صنعى ،
ساخته ، غير مستقر نفوذندن ، عقل وذكايه بيلنهرك ،
تقدير ايديلهرك ، سوينهرك قلبك اعماقندن نبعان ايدن
برائشراح ايله ترسب ايدن رابطه معنويه البتده داها اصيل ،
داها صميمى ومستقردر . قورقو ، عضلى الملى اخطار ايتك
صورتيله نه درجده حيوانى ايسه ، دماغك برتجلىسى وبوحىته
صرف معنوى اولان عشق ومحبت اوقادار ، روحى وانسانيدر .
تورك-عثمانلى فردلىرى ، الهى ، بيغمبرىنى ، دىنى ، پادشاهى ،
نفسى ، عائله سنى وملتى خوف وخشىته دكل الله ، بيغمبر ،
دىن ، پادشاه ، عائله وملت اولدوغى ايجين سومليدر .

۵

تشبث شخصى

حر ، استقلال شخصى به ، اراده وعزمه مالك بر فرد ،

کوره بیلیمش هیج بر مسلمان عالم کوره مدم: «شریعت اجتماعیه، دیور
 یالکز اجتماعی منفعتلری طلب، اجتماعی مضر تلری دفع اساسلرینه
 تأسیس قلمینه بیلیر. اکر علوم فقهیه تدوین قیلنورکن شو اساس
 اوزرینه تأسیس قلمش اولسه یدی، بو کون اک کوزل شریعت
 اجتماعیه اسلامیت اولوردی. لکن بزم فقہلر، تکلیف اساسنده
 عذاب، ثوابی اعتبار قیلوب اسلامیتی شریعت اجتماعیه اولماقدن
 محروم ایتدیلر!» نه قادار دوشور! مسلمانلر، وحدانیتک کبریا
 وعظمتی، خلقتده کی اسراری و اینجه لکلری تدقیق ایده ایده
 اکلا یوب آلهه محبت باغلاماقدن زیاده اللهم جهنم وعذابندن
 قورقارلر، ظالم وغدار حکمدار لرندن قورقارلر، حکومتدن
 مستعار نفوذلره مالک اولانلردن قورقارلر، چو جو قلمر بابالردن،
 قادینلر قوجه لرندن قورقارلر. خلاصه قورقودرکه،
 حیات اجتماعی مزک اساسلرینی آتشین بر زنجیرله طوتیور.
 بو زنجیرک قوبه سیله تملک ییقلماسی بدر. قورقو، ذکانتک اسارت
 زنجیرلریله چوریلان دارحدودلر ایچنده قالدیغی زمانلره عاند،
 ظلم و جهول، عاصی وقان ایچیجی اسکی بشریتک بر عنغه سیدر.
 حر، مستقل، ارادته صاحب فرد، الهنی، دینی، صوکره
 نفسی، حیثیتی، شرف و ناموسنی، داها صوکره عائله سنک
 هر فردینی دهرین بر عشق و محبتله سوملی، وعینی نسلک اولادی؛
 کندیلریله برابر عینی طور انک اوستنده عینی هوایی تنفس

سنددرکه بر آووج انکلیز ، یوزمیلیونلرجه انسانلریله دنیانک
اک واسع وزنکین کسورلرینی ربقه حاکمیتی آلتنده یاشاتیور ،
وجهانک اک عالی بر ملتی اولاراق یاشیور !

تورک - عثمانلی ملتی، روحنده قوی براراده حس ایتدیکی
وشهه سزکه انکلیزلره فائق اولان عقل و ذکاسنی حسن اداره
ایلدیکی دقیقه ده - قدرتی و جهانکیر اولدوغنه تاریخک شهادت
ایده جکی - قوتلی بازولریله ارضک اک معتنا ساحه سنه یکیدن
وداها متین بر تخت سلطنت قوراجاق !

۴

عشق و محبت

دقت ایدیلسه ادیانک، حکمرانلغک، اجتماعی انضباطک، خلاصه
سماوی و بشری بوتون نفوذلرک تلقیسنده عینی شی وار :
قورقو ! قورقو، اسکی تأسیساتک مبنی علیدر: موسی افندی
بیکیف ، قادر اسلامیتک یا کلش تلقیسنک فنا نتیجه لرینی

۳

عزم و اراده

حاکمیت نفسیه ، یعنی فردده فکرك بوتون انفعالات
واحتساساتی حسن اداره ایدیجی بر طرزده حاکمیتی، بشر
ایچین اک یوکسک بر تکامل مرتبه سیدر، وبواعتبار ایله حاکمیت
فکریه بی حائز فرد ویا ملت ، دنیاده بوتون فردلرک وملتلرک
فوقنده در . ایشته بو فائقیتی تأمین ایدن خصلت دخی شهبه
یوق که عزم و اراده نك قوتندن نبعان ایدر . قوی بر عزم
و اراده در که نفسک بوتون انفعالات و احتساساتنک عناتی توانا
الریله ضبط ایدرک اونی فکرك حکمرانلغنه انقیاد ایتدیرر، فکرك
نهی و امرینه کوره نفسی اداره یه تابع قیلار . عزم و اراده نك
عالی قدرتی ، قزغین چوللرک آتش و جهنمی، بوزلی شاهقه لرك
مناعتی ، بوتون مصیبتلریله ابجار محیطه بی . قطبلرک سرائر
ومجهولیتنی، محالاتی و حیاتی استخفاف ایدر، واکر عزم و اراده
اولماسه انسانیت بو کشفیاته اصلا نائل اولامازدی !

وسط درجه ده بر ذکایه ، محاربلک خصلتنک پک آزینه
مالک ایکن یالکز ویا لکز قوی بر عزم و اراده بی حائز بولونما.

۲

حیثیت

افعالنده، اعمالنده مستقل، صرف شخصه منحصر نتایجده
 یالکز نفسنه، و باشقارینه تعلق ایدن نتایج افعالندن دولایی
 هیأت اجتماعیه ده قارشئ مسؤل اولان فرد بیلملیدر که کندیسنگ.
 ده بر شخصیتی، بر حیثیتی وار. اسیر، ذلیل بر روحک یوقسولغنی
 حس ایده میه جکی حیثیت شخصیه، حر و صاحب استقلال اولان
 فرد ایچین بو یوک براهیتی حائزدر. فرد نفسنه، هیأت اجتماعیه
 ایچنده بر موقع، بر قیمت ویرنجه، حیثیت شخصیه به صاحب
 اولونجه بو حیثیتداره اک عالی سجیه لری ویرمک قابلدر، فرد
 بو وجهله دوشونمیلیدر: بن وارم، بنم ده حواسم، ادراکم،
 محاکم، شخصیتم، وظائف و حقوقم وار. بن ده هیأت اجتماعیه نک
 بر فردی، بر «رکنی» یم، بنساءً علیه باشلی باشمه حائز
 قدرتم. حق حیاتی، وظیفه می، حقوقی کندی قدرتمله
 محافظه ایتملی یم وایدرم!

ایچین - ینه اوهیات اجتماعیه نك ایچندن - اداره ایتمك موقعه
چیقان، داها دوغروسی بالذات اوهیئتك اوموقعه چیقارتدیغی
وکیللردر . ینه بالذات هیأت اجتماعیه ، حكومتك هیأتی نه
یولده اداره ایده جكنك حدودلرینی چیزمش ، ویا چیزه بیلیر،
ایشته اوقادار . بوتون قانونلر ، نظاملر ، هپ بو حدودلردن
عبارتدر .

فردبیللمیلیدر که جناب حق موحدلره بوتون یاردیمنی؛ اونلره
بر عقل و ذکا و یرمکه ایضا ایتمش اولدوغی کبی حكومتده
فردك شخصی حقوقلرینی ، بو حقوقه تجاوز ایتمك ایسته یانلره
قارشى محافظه ایتمكدن باشقا هیچ بر یاردم ایده مز ، ناصل که
افعالنك ثواب و عقاب نتیجه لری نفسنه عائد ایسه چالشماق
ویا چالشماق نتیجه سنده زنکینك وفقیرلکی ده نفسنه
عائددر . حكومتك اونا پاره و یرمکه ، ایش بولمایه مجبوریتی
یوقدر . فردك استنادکاهی ، بالذات کندى وارلغیدر .

حیوانات کبی دکل، عقل و اراده به مالک برانساندر. شیمدی به قادر مطلق براسارت آتنده یاشایان فرد بیلملیدرکه بشرک فطری اولان عقل و ذکاسی هیچ بر قیداسارته بند اولوب قالمز، وانجاق کندیسنگده بالمقابله استفاده ایده بیه چکی اجتماعی نظامله مجرد فائده شخصیه سی اعتباریله حرمت و رعایت ایتمکه مجبوردر. فرد بیلملیدرکه جناب الله، دینی صرف انسانلری سعادت مظهریت ایچین بشره ابلاغ ایتمش، الهی و دینی هر هانکی بر طرزده تلقی به انسان فطرة مستعددر. الله ایله الهی حس و ادراک ایدن وجدانی اراسنه هیچ کیمسه کیره مز. مؤمن ایچین وحدانیت، بعضاً هیچ بردوای بشری ایله التیام پذیر اولمایان جریحه لرینک، مطلق عجز لرینک، اضطراب لرینک تسلیسنی الاجاعی نامتناهی بر منبع شفقتدر. فرد بیلملیدرکه عقیده سی، برستشلی، تضرعلری صرف وجداننه عائد اولان الله، خیری، شری تفریق ایده بیه چک بر ذکا ایله کندیسنی ممتاز قیلمش: بشر، حس ایدر، ادراک ایدر، محاکمه و تحیل ایدر. ایستدیکنی؛ قدرتی بتدیکی درجه ده یابایلیر. حادثانه، وقایعه تسلیم نفس ایتمک دکل، عقل و ذکاسنگ ترجیح ابتدیکی بولده حادثه یه، وقعیه قارشی حرکت و مجادله ایده بیلیر. فرد بیلملیدرکه حکومت بالذات فردلردن تشکل ایتمش هیأت اجتماعیه نك جریان حیاتی تحت انتظامده بولوندرماق

کوره جکدرکه بو مختلف شکلرده تظاھرایدن قوتک ایلك ویکانه
محصلهسی « فرد » در . فردک کمیت و کیفیت، فردک ضعف
ویا قوتیدرکه بر ملتک خلاصه ضعف و قوتی تولید ایدر .

تورک - عثمانلی ملتنده فردی ، اوچ عاملک ؛ تلقی دینی
ایله ، اساساتی دیندن الان عالمه واستبداد ادارهنک بر پاچاورا
حاله کتیرمش اولدوغنی قاچ دفعه غزته ستونلرنده یازدم و هابقیردم
اگر « حقیقت اعظم » ی [بن ، بونا بو بویوک اسمی ویریورم]
کورمک و کوسترمک بر شرف ایسه ، بزده انقلاب اجتماعی
لزومنی - اوروپا ایلرک آغزندن ایشیدوب باصمه قالب بونی تکرار
ایتمک صورتیله دکل - فردک نیچین بو حاله کلدیکنی بالذات علمی
بر صورتده تحقیق ایتمک ، کوروب و کوسترمک اعتباریله بو شرفی
وطندا شلرمدن برینک داها اول اکتساب ایتمش اولماسی بیله
بنم ایچین بر شرف ایدی . آخ ، بو شعورسز محیط ایچنده ضعیف
سسیمی داها اول اسماع ایده مدم . نهایت امتک روحنده مدید
عکس صدالر یاپان معظم و مهیج حادثه لر اولدی . کیچ قالدق .
وا کر بو خونین عکس صوتلرده ، طاش و طوبراق اوچورو -
ملرنده کی سوره کسز وزوال پذیر عکسلره بکزرسه ویل بزه !
تورک - عثمانلی ملتنده قیمتسز ، شخصیتسز « فرد »
هرشیدن اول بر وارلق ، بر قیمت ویرمه لیدر . فرد بیلملیدرکه
اوز وارلنی ، سوائق و مؤثراته منقاد جمادات کبی ، نباتات کبی

اوجنچی باب

اجتماعی اصلاحات

۱

فكر ك حريتي واستقلال شخصي

منفي قوتی احیا ايله مثبت قوتی تأسیس ایتمک امکانی حاضر لانتجه اولا بو قوتک شکل و ماهیتنی تعیین ایتمک، ثانیاً بو قوتی وجوده کتیره جک عامللری واسطه اولماق اوزره استعمال ایتمک، یعنی فرده اویولده بر تربیه و یرمک ایجاب ایدر . بشریتک ترقی و تکاملی بزی اوزون اوزادی تجمری کلفتندن قورتارمشدر : بر ملت ، موجودیتنی و تاریخننی یاشاتماق ایچین نه کچی قوتلر اکتساب ایتمسی لازم کله جکنی، بو کون کره ارضده موجودیت و تاریخننی یاشاتان قوی الشکیمه ملتلی سـاده تدقیق ایتمکله او کره نه بیلیر. قوی ملتلك هر فردنده، فردک روح و معنویتنده عائله وی، اجتماعی، علمی و سیاسی بوتون تشکیلات و تأسیساتنده بو قوتک توزع و تبارز ایدن عناصری کوزه چارپار، لکن عمیق بر نظر، بو عناصر قوتک منبعنه قادر حلول و نفوذ ایدنجه

ایله خاقله تفهیم اولنور. وارسین تکیه شیخلری ده ذکر خاقله لرینه
خالقی جذب ایتمکده، کرامت صائمآقده دوام ایتمسینلر. تکیه لره
قارشى مجادله ایده جک یالکز حکومت دکل، حقیقی دین اسلامک
حقیقی علملری، و بوکا استناد ایدن بوتون کنج لردر!

*
**

منفی بر قوت رولنی یاپان دین بو وجهله اصلاح و تصفییه
اولوندقدن صکره، اونى، تأسیس اولانا جاق مثبت قوته - که بو،
اجتماعى اصلاحات بختنده تفصیل اولونا جاعى اوزره تعلیم و تربیه
ایله اولور - بر عنصر ذى قدرت کبی ضم والحاق ایتملیدر. قوه
تأییدیه سی اولمایان هیج بر قانونک، هیج بر حقت نفوذى اولاماز،
حسن اخلاق و فضائل کبی سیرت لرا اکثریا معنوی اولماق اعتباریله
بو باده هیج بر قوه تأییدیه، معنوی بر نفوذ درجه سنده حائز تاثیر
اولامایا جاعى کبی معنوی نفوذ لرا ایچنده ده دینک مرتبه قدرتنه
یتیشه بیله جک هیج بر شی یوقدر!

انسان، هیج بر زمان دینسز یاشایاماز!

۶

تکیه‌لر

طریق‌تک‌عقیده اسلامی‌بی ناصل بوزدیغنی ایکنجی فصلده سویلشدم . اصلاحات دینه صره‌سنده فعالیتک بر قسمی‌ده تکیه‌لره قارشی استعمال ایتک ضروریدر . ضبط اولوناجاق اوقاف می‌سانده بو تکیه‌لرکده وارداتی وار . برکره تکیه‌لر بو واردادن محروم براقیلیر، صوکره کرک تخصیصات صورتیله تکیه‌لره ، خانقاهلره ، وکرک معاش صورتیله شیخلره ، دده‌لره ، دعا کولره ، پوست نشینلره دولت برچوق پارالر ویریور ، طبیعی بونلرده آرتیق کسیلیر . احتمالکه تکیه منتسبلرینک اعانه‌سی، یاخود تکیه شیخلرینک ثروت ذاتی‌لری [چونکه بو شیخ افندیلرک اکثریسی زنکیندر] تکیه‌لری بر مدت داها یاشاتا بیلیر ، بآسی یوق . ادیان سربست اولدوغنی ایچین طریقتلر منع اولوناماز؛ لکن نفع عام ایچین صرفی واجب اولان وارداتلری ، تخصیصاتلری ، معاشلری حکومت آرتیق ویره‌ماز ، ویرماملیدر . بر طرفدن‌ده حقایق دینه هر واسطه

لکن بونلر دین اسلامی بیلیمیان قاراجاهلردر. باقکر حضرت
 بیغمبر نه بیورمش : « من تعلم لسان قوم، امن من مکرهم »
 نوت، اجنبی لسانلرینی ده دینی مدرسه لرده، همده قبول ایتمیانلرک
 قافاسنه ووره راق اوقوتمالی. دینی مسئله لرده تبعانده بولونماق
 ایسته یانلر عربجه بی مکملاً اوکره نیر و ایستدییکی کبی تبعانده
 بولونابیلیر. طلبه علوم، اولا اوز لسانی، اوزلسانیله اوزدینی
 اوکره نسین، صوکره باشقا لسانلری تعلم ایتسین، بودینی مدرسه لر
 تأسیس اولندوغی دقیقه دن اعتباراً موجود طلبه علوم مدن سنی مساعد
 اولانلری لیاقتلرینه کوره «بالامتحان» بومدرسه لره ادخال ایتملی
 و تحصیل نه سنی نه ده استعدادی مساعد اولمایانلری کندی سعیله
 قازانوب کچینمک اوزره کندی حالنه ترک ایتملی، یعنی بویله لرندن
 قیافت علمیه بی نزع ایتمه لیدر. «انیایه وارث اولان علما» علما
 اولمالی، جهلا دکل! علمای اسلامک قیافتی، بحق عالم اولانلره
 مختصدر، هر باشنه صاریق صاران عالم اولاماز. ذاتاً مملکتک
 بعض یرلرنده، بالخاصه عراقده طلبه علوم اجازت المادجه
 صاریق صاراماز. مادامکه علما قیافتی، «عالم» لک ایچین برعلا.
 مت فارقدر. عالم اولمایانلرک، برسوری دینلنجیلرک بو قیافتی
 طاشیایه حق یوقدر. خلاصه مدرسه لر و مدرسلر دینی برقرار
 آلتنده برقاعده یه ربط اولونمالی، قاعده خلافتده باشنه صاریق صارا
 جاق جهلنک، سئله نک جزاسنی ترتیب ایتمه لیدر.

صورتده دوام ایتدی . زیرا درس اصوللری همین او اسکی
اصول ایسه ده طلبه لرك معیشت اصوللری اخلاق فسادینه داهه
زیاده مساعد برحالده ایدی ... دین ادب ، قرآن تعلیم ایتک
وظیفه سیله تعیین قلمش اولان منبر لرك امت اسلامیه بی اغفال
ایتمکدن باشقا فائده لری یوق ایدی . مدرسه لره جامع لره اعتقاد
باغلامش اهل اسلام اوایی حرمت تربیه لری برک سنده اولسه
کرك هم دیندن ، هم دنیان محروم قالدی . قازانلی موسی
افندی بیکیف « بو حال آرتیق دوام ایده مز . موجود اولان
دینی دارالتدریس لری تمکدن بیقمالی ، شیمدیکی مدرسه لری
کاملاً الغا ایتلیدر . کرك موجود و کرك یکیدن ضبط اولوناجاق
اوقاف اسلامیه وارداتی بلکه جهانده بوتون اسلام مدرسه لری
اصلاحه کفایت ایده جک درجه ده در . یکیدن تبیین اولوناجاق
احکام اسلامیه ینه عربجه تعلیم ایدیلیرسه ینه آیده یتمش غروشله
یتمش سنه مدرسه لره جورود کدن صکره بر سطر عربی بی
دوز کونجه ، خطاسنر اوقویامایان مدرس لری یتشیر . دینی مدرسه لره
« عربی » ساده برلسان اولاراق تدریس اولونماقله برابر احکام
شم عیه کاملاً تورکجه تدریس اولونمالی و تربیه ملیه نك اساس لریله
[بونلری اصلاحات اجتماعیه بختنده سویلیه جکم] علوم طبیعیه
ریاضیات ، فلسفه ، حقوق و حتی اجنبی لسانلری دینی مدرسه لری
پروغرامنه ادخال ایتلیدر . اجنبی لسانلره اعتراض ایدنلر اولابیلیر

تأسیساتی، غزته لری، خطیبلری، ارشادجی هیئتلری و سائرہ سی
اولمالیدر بوشخصیت معنویہ نك ممثلی، خلیفہ اسلام نامنہ شیخ الاسلام
اولاجاق. بویله بر شیخ الاسلامك اتحاجی، تشکیلاتك صورت
اجراسی آرتیق بحتك خارجندہ در

۵

مدرسه لری

شیمدی صرہ تدریساتہ کلپور . اسلام مدرسہ لری حقندہ
براسلام عالمك سویلدیکی شو محق سوزلری تکرار اوقوییکز:
« دینی مدرسہ لردہ اسلامیتدن اثر قالمادی، تحصیللری یکریمی
اوتوز سنہ قادار دوام ایدن ترکستان، هندستان مدرسہ لرنده
اون، اون بتس سنہ دوام ایدن تورکیا، عربستان جامعلرنده
صرف، نحو، منطق، کلام، فقه، حکمت حاشیہ لری، کتاب
دیباچہ لری اوقوماقدن، هم وار قادار سلامتدی اولدجه کوزل
اخلاقی بوزماقدن باشقا هیچ برشی یوقایدی . تورکستان
طرفندن بخارا مدرسہ لری کبی اک خراب برمنبعدن سرایت
ایتمش اوبیوک مرض، دینی مدرسہ لرمزده داها زیاده فنا بر

برقانون وضع ایدن جناب حَقِّك اراده سنه كوره آرتق بو عصرده
ازدواجی سالم برقاعده آلتنه آلمالی، ارکک وقادینک عائله موازنتنی
تأمین ایده جک صورتده موقه لرنی تعیین ایتمه لیدر. برتک زوجیه
مالک اولان اوروپا لیلرک چوغنی غیر مشروع صورتده متعدد
زوجهره مالکدر. تعدد زوجانده مهم برغایه اجتماعیه نك مندج
اولدوغنی ادعا یه ده حقمز وار؛ واک مهم نقطه شهودر: تعدد
زوجات ایچین دینده اساسلی شرطلر وار، بو شرطلری بحق
تیین واعلان، وانجناق ضروری حالرده زوجهرک تعددینی
تجویز وعکس تقدیرده شرعاً منع ایتمه لیدر.

ارث، وصیت، وقف، مناکحانه متعلق دینی احکامی تطبیق
ایده جک محکمه شرعیه نك وحدتی تذکاره لزوم کور بیورم .
برشریعت محکمه سی، شریعته تعلق ایدن هر هانکی بر مسئله یی
علی الاطلاق حل ایلمکه صلاحیتدار اولمالیدر.

محاکم شرعیه نك یاننده برده محکمه اوقافه نه لزوم وار؛ محاکم
نظامیه نك درجاته تقسیمنده کی فائده لر شریعت محکمه سی ایچینده
واردر. صوکره شریعته تعلق ایدن هر شی؛ عقیده، عقوبات،
معاملات، مناکحات، وصایا، فرائض، اوقاف، خلاصه
دین اسلامه متعلق هر تورلو امور، برتک دائره یه مربوط
بولونمالی و بو دائره یه ده بر شخصیت معنویه ویرمه لیدر. بونک
مستقل بر بودجه سی مکتبلری، مدرسه لری، خسته خانه لری

و بذاته حقوقه مالکدر . شریعتک ، قانون اجتماعینک ، عقل
و محاکمه‌نک تحت ضماننده اولان بو حقوقی تصریح ایتمه‌لی . وقادینه
دی‌لی که سنک ده ، استیفا ایدہ جک حقوقک وار ؛

صوکره بالخاصه قزی تزویج خصوصنده ولینک اذن و مسا .
عده‌سی ، قادین حقوقنک سلبی صورتنده اکلاشلمش . قزی
بعضاً کران قیمت برمتاع ، بعضاً فضله‌اشیا کبی ابونی صاتیورلر ،
یاخود برینه تزویج ایدرکن اونک ده برقلبی ، حسی اولدوغنی اصلا
دوشونمیلر . قز ، ولینک آرزو ایتدیکی آدامک آغوشنه
کیرمکده مضطر! قزک زوجی اولاجاق آدام حقنده هیچ بررای
و مطالعه‌سی یوق . صوکره ارکک ، البسه ایصارلار کبہ ، اندام ،
رنک ، تناسب ، خطوط و جهیه حقنده ایضاحات و یرییور .
و کیللیده حاضر البسه جیلردن بر قوستوم آیر کبی قزک اکنه
بوینه باقیورلر . ایشته بو طرز ازدواج ایله عائله اساسلری ، اک
کوچوک برصدمه ایله بیقلمایه مساعد اولیور .

قادین حقوقنک بیلنمماسی ، و ازدواج طرزینک فنالنی
یوزندندرکه ازدواجلرا کثریا افتراق ایله نهایتلیور . عائله تملنک
عدم استقراری نفوسک تناقصنه و فحش و سفاهتک آرتماسنه
سبب اولیور .

نظام عالمک بقاسنی اراده ، و بونی ده انسانک بقاسنه و بقایده
تناسل و توالده منوط قیلان و انسانک دارینده سعادتنی کافل

مشابه اقلیملرده تجویزندن مأمول اولان فائده اخلاقیه حاصل اولماماقده اولدوغی کبی ینه اوراده برتک قادینه مالکیتدن تولد ایده جک محذور ، صووق ویا معتدل اقلیملرده تعددزوجاتدن تولد ایده جک محذوره نسبتاً هیچدر. رابعاً مدنیت ترقی ایتدکجه احتیاجلر چوغالاجق، واحتیاجات تزاید ایتدکجه انسانک فعالیتی آرتاجاق ، وسعی وعملك تزایدله انسانک کرك عضلی وکرك دماغی داها چوق چالیشماسیله عقل و ذکاسنک تکاملی نتیجه سنده بهیمی احتیاضاتی تدریجاً تناقص ایده جکدر، وایشته بو اعتبارله حقیقی صورتده ترقی ایده جک صیجاق اقلیمیلرده - او، تعدد زوجاتی ایجاب ایتدیران سبب - یاقین برآئیده کندی کندینه زوال بولاجاقدر .

برار ککک تمامی حیاته. ینه تمامی حیاتی تشریک و اساس عائله نك ایکی رنکدن برینی باشلی باشنه تشکیل ایدن قادینک زوجنه قارشى برچوق وظائفی اولدوغی کبی برچوق ده حقوقی وار. بو حقوق و وظائف عائله تملنی پایدار قیلاجاق صورتده موازنتده اولمیدر. قادین، ارککک ایستدیکی شکلده قوللانایله جکی، ایستدیکی زمان دفع ایده جکی بر مخلوق دکلدرد. شریعت اسلامیه قادینک وظیفه لرینی تعیین ایتدیکی کبی اونا بر طاقم حقوق دخی بخش ایتمش. ارککک غرورینی قیرماق ایچین « بخشش » تعبیرینی قالدیریورم، خایر، عائله اساسنک بررکنی اولان قادین، شرعاً

اسلامینه برچوق شرطلر وضع ایتمشدر . بو شرطلره رعایت ایتمکسزین ازدواج ناصل حرام اولماز؟ انسانلر تکامل ایتدکجه احتیاجلری چوغالییور، برارک کندی سعی ايله کندی احتیاجلرینی تماماً استیفا ایده مزکن ایکی، اوچ، ودرت قادینی ناصل اعاشه ایده بیلیر؟ زنکینلر مستثنادر. عادت کبی، حمل کبی عذرلر، صیجاق اقلیملرده برتک زوجه یه مالک اولان ارککلر ایچین محذورلی اولابیلیر، دینله بیلیر که طبعاً قادینه داهافضله متایل اولان ارکک، بویله ضروری مانعلر قارشیسنده نفسنی ضبط ایده میهرک فساده میل ایدر، فی الواقع حد ذاتنده بوبر محذوردر. لکن صوووق مملکتلرده، بنیه سی طبیعتک تأثیرینه شدتله مقاومت ایتدیگی ایچین شهوانیتی صیجاق اقلیملرده کیلر درجه سننده اولمایان ارککلرک دردر قادینی تزوج ایتلمنده قادینلر ایچین داهاییوک بر محذور تصور اولونامازمی؟ بر قیند شرعی ايله مربوط اولدوغنی، احتراصنی تسکیندن عاجز اولدوغنی کوره ن وحس ایدن قالدین دخی، - طبق صیجاق اقلیمده معذرت سببيله احتراصنی تسکین ایده میان ارکک کبی - فساده میل ایتزمی؟ ارککده حاکم اولان نفسانیت، قالدیندهده حاکم دکلگی؟

اولا دین اسلامک احکامی، منشأی عربستان اولماقله برابر بر دین خصوصی، بر دین محلی، یعنی ساده عربستانه خاص بر دین دکلدر، ثانیاً تعدد زوجاتک عربستان ویا عربستانه

اجتماعی ترقیبری، بو کونکی نفع مسلمان، نه بی ایجاب ایدیورسه
اوقاف وارداتنک اونا صرفی خلیفه امر ایتسین ! واقعا بومهم
ایشه بردن بره تشبث ایتمک دو عرو دکلدن لکن بوفکری پرو-
غرامک اک باشنه یازمالی وتدریجاً تطبیقاته کیریشملیدر .

مناکات احکامی ده اسلام هیأت اجتماعیه سنک بقاسنی تهدید
ایده جک بر شکلده در : قادینلرک موقعی فقره سنده قادینلردن
اوزون اوزادی بحث ایتمک اوزره بوراده یالکز نکاحه تعلق
ایدن حکملر حقننده سوزسویلیه جکم : اسلامیتک ایلك ظهورنده
زوجه لرک تعددی حقننده کی جواز ، مهم واجتماعی بر غایه بی
احتوا ایدیوردی، اسلامک نفوسی تکثر ایتسین دیه، زوجه لرک
تکثری ده تجویز اولنیوردی . اسلامیتک ایلك منشأ اولان
عالم بداتنده حیات ومعیشت پک محدود وبسیط ایدی .
بر کوملک وبرپارچه اکمک ، بو برقادینک اک مهم احتیاجلرینی
تأمین ایدردی . سوکره او آتشین چولارده قوه باهیئه نک فضلہ لنی
بو جوازده بر رنک خصوصی ومحلی اولدوغنی ده ایما ایدر .
ینه اسلام نفوسنک چوغالماسی مقصدیله ایدی که « متعه » یه ،
یعنی موقت ازدواجلرده مساغ واردی ، سوکره خلیفه ثانی
عمر (رض) نسلک صافیتی و اخلاقی محافظه ایچین متعه بی
منع ایتدیله . اوزمان معیشتک ساده لکی بر ارکک ایچین برقاج
قادینی اعاشه ایتمک امکاتی تسهیل ایله برابر تعدد زوجات ایچین دین

چفتلكك و ارداتى بونا موقوف قالسينمى ؟ هانيا ، نفع عام
نه اولدى ؟

اسكيشهر اهاليسنى فرنگى خسته لى قىروب كچىرىيور .
بو هم دوكتور سزلقدن ، هم جهلدندر . بورايه بر طيه
مكتبى ، برفرنجى خسته خانه سى تاسيسنه لزوم وار ، نفع عام
پلاويشير مكدەمى ، يوقسه خسته خانه تاسيسنده مى ؟ سويله سينلر ،
او ، وقفك وجه تخصيصى تاييده چالیشان عالملا ! نفع عام بهانه سيله
برسورى تنبل ، عاطل ، آدملا عامه نك حق اولان ميلونلرجه
وارداتى بلع ايدىيورلر ، بونى يمك ويديرمك شرعاً حرام ،
دكلى ؟ استبدالدن فلاندىن بجه لزوم يوق ، وجه تخصيصى
كيمسه تبديل ايده مييور . هم افندم استانبولده زمينى وقف
اولان املاك صاحبلرينه ، وقفك حق تصرفى نه وجهه ادخال
ايتديكنى بر كره صورىكز !

خليفة اسلامك ولايت عامه سى وار . سنوى وارداتى ميايونلرى
آشان اوقاف جلاليه دن ، قادريه دن وسائر دن باشلا ياراق بوتون
اوقافى ملت اسلاميه نك نفعى نامنه ضبط ايتمليدر ، مسلمانلرك
بو عصرده اكمك فرونلرينه ، چورباقازانلرينه ، تكيه لره مى ، يوقسه
كتابه ، مكتبه مى احتياجى اولدوغنى خليفة اسلام حقيقى اسلام
عالملرينك تقديرينه عرض ايتسين . بوكون اسلاملرك دردينه يكانه
دوا ، علمدر ، صناعتدر ، زراعتدر ، تجارتدر . مسلمانلرك

سؤ استعمال ایدن اولونک بیکلرجه سنه دیریلره حکم ونفوذینی اجرا ایتدیرمه سی شریعتیه موافقمیدر ؟ وقفده اک قوتلی دلیل : « نفع عام » در ، دیرلرکه واقف ، ملکنی بر امر خیره وقف ایتمش ، بونفع عام ایچیندر . پک کوزل ، شیمدی بر مثال ایله بونی تدقیق ایده لم : صدر اعظم ابراهیم پاشا ، غنایمی مصادره دن قورتارماق ایچین وارداتنک بیکده بریله ، اسکیشهر و استانبول اراسنده خان ، اوتل ، لوقانطه کبی مشتملاتی اولان بر بنا یاپدیرمش استانبولدن اسکیشهره مرکب سوار اولاراق کیدوب کلانلرک بیتوت ایتمه سی ایچین ، هم کندیلرینی ، هم حیوانلرینی باریندیرماق واعاشه ایتک ایچین سنه ده اون بیک لیرا وارداتی اولان بر چفتلکی بوکا وقف ایتمش . شیمدی اوراده متولیلر ، خدمه لر ، آشجیلر الح وار . بونلر هر کون چوربا ، فودله ، پلاو زرده پیشیروب هم برلر ، همدیه یولجیلره یدیرلر ، وارداتک بر قسمنی دخی درجیب ایدرلر . کل زمان ، کیت زمان اسکیشهرله استانبول اراسنده بخارله ایشلر برشومندوفر یا پلش ، صوکره شمندوفره الکتریق تطبیق اولونمش ، مسافرلر ، بومسافر خانه یه مرکبلرینی کتوروب باغلامق شو یله دورسون شمندوفرک خیزلی پورویدیشنندن بنانک کولکسنی بیله کوره میورلر ، بر آز صوکره اسکیشهرله استانبول اراسنده طیاره لر یولجی نقلنه باشلیبور : این الثراو این الثریا ! شیمدی افندم ، بوراده مؤبدأ پلاو زرده پیشیرسینلرمی ؟

حقیقته کی تلقی دینی به تماماً توفیقی توصیه ایله اک مهم اولان اوقافی اله الاجکم : مملکتده کی تدنیاتک اک مهم عاملرندن بری ده شبهه سز احکام اوقافدر . شرط واقف بر کره نص شارع کبی عد ایدلمش ، بواساسی اودرجه ده توسیع وتام معناسیله سو استعمال ایتمشلرکه اورومجکلرک سینک اولاماسنه خدمت ایدن بر آغ کبی مملکتک هر طرفی صارمشدر . قانون وراثتک بعض سجه لری احفاده نقل ایده جکنی ایما ایدن - موتانک ذی حیاتلره حکمران اولدوغی - سوزی صانکه بیك سنه اولکی واقفلرک بومملکتده تأثیرینی ایضاح ایچین سویلنمش ! واقفلرک شرطلری بزده اودرجه ده عمومی و نافذ و او مرتبه ذی حیاتدرکه تورک - عثمانلی مملکتته : (اولولر مملکتی !) دیمک دوغرو اولور . اسکی یغما کرلر ، ظلم واهانتله اله ایتدکلری حسابسز املاک و عقاراتی عینی ظلم واهانتدن صیانت ایچین بونلری بر امر خیره وقف ایدوب کندیلرینی متولی نصب ایتمشلر . اولمزدن اول بالذات ، اولدکن صوکره اولاد واحفادلری ، وارثلری ایستدکلری کبی بوملکدن انتفاع ایتمشلر و ایدیورلر . اول - شرط واقف ، نص شارع کبیدر - حکمی تحقیقه محتاجدر ، باقلم ، بونی قرآن و یانجی ذیشان می امر ایتمش ؟ مجتهدلرک بوخصوصده شبهه سز مختلف اولان رایلری نه وجهه در ؟ صوکره صحتی جای شبهه اولان بویله بر حکمی

حقوق لرینی بیك قات كولكده بر اقا جاق درجه ده واسعدر. ایشته
بو اسلام اجتهاداتی منابع حقوقیه مزنی تشکیل ایده بیلیر .
خصوصی حقوق قانون لرینی بو منابعدن ملهم اولاراق وضع
ایتملی .

دینک یالکز عقیده به حصری ینه بر نظریه در . فقط
مادامکه عربلر و کوردلری خصوصی قانونلرله اداره ایده جکز،
مادامکه تورکلرله دیگر عناصر اسلامییه اراسنده رابطه معنویه
(دین و منفعت) اولاجاق ، بو اعتبارله حقوقی قانونلرک منابعی
دین اولماسی بو رابطه نی تقویه ایدر .

۴

وصایا فرائض ، مناکحات ، اوقاف

احکام شریعتدن معمول به اولان داها اوچ قسم وار :
وصایا فرائض ، مناکحات ، احکام اوقاف . وصیت وارث
حقنده کی حکم لر فردی اولماق اعتباریله ، تأثیرلری نه قدار
شخصی ، و حدودی نه قدار دارایسه اوقاف کیکی او درجه
اجتماعی و واسعدر . بو دار حدودلرکده ملکیت و تصرف

اولیورمی، اولیورمی؟ بونی تدقیق ایتمک بحثك خارجنده در .
شیمدی برده « احکام معاملات » وار. تورک - عثمانلی حکومتنه
تابع اسلامرا ایچنده حنفی ده وار ، شافعی ده وار، حنبلی ده،
مالکی ده وار، جعفری ده وار. حالبوکه، مجله یالکز امام حنفینک
بالا جهاد قبول ایتمدی حکمیری احتوا ایدیور. اولامجه، اهل سنت
وجماعتدن اولان دیگر مذهب سالکیرینک تابع اولدوقلری اماملر
اجتهاداتنه توافق ایتمیور، مجله نك کفایت سز لکنک برسبی بودر،
نائیاً مجله احتیاج ده کافی کیمیور. اصول حقوقیه نك موجودیتی،
مجله نك عدم کفایتی اثبات ایدر . بر مملکتده ایکی تورلو قانون
اولماز مجله نك یرینه بر « حقوق قانونی » اقامه ایتمک بنمده فکریه
کلیوردی ، لکن اداری اصلاحات بحثنده بیان ایده حکم کبی
مادامکه ، احتیاجات محلیه کوره آیری آیری قانون وضع ایتمک
مجبوریتنده یز. بوقانونلر وضع اولنورکن هرشیدن اول احتیاجی
دوشونه جکیز . وبواحتیاجلره موافق احکامی (معاملاتنه تعلق
ایدنلری) دین اسلامده بولا بیلیرز. دینک معاملات قسمی یالکز
مجله دن عبارت دکلدردر. دیگر اماملرکده اجتهادی وار. صوکره
مذهب تأسیس ایده مامش علمانکده اجتهادی وار. اورویا منابع
حقوقیه سنه احتیاجمز یوقدر. حتوقک غربده و شرقده تلقیلری
باشقا باشقادر . صوکره علمای اسلامیه نك اجتهاداتی روما

اگر بشرک عملده هیچ بر حصه تأثیری یوق ایسه بوتون شئونیه کائنات، عبث برشی اولمازمی ؟ اسلامک بو کونکی عقیده سی اسلامیه مغایردر، وبومغایرت سببیلهدرکه اساساً مکمل بر دین اجتماعی اولان اسلامیت، اسلاملرک باعث سفالتی، باعث اسارتی اولیور . ایمانک مؤمنده بندکی اولدیرمیوب بالعکس اللهک کمال خلقتنه معتنا بر نمونه اولان انسانده شخصیتی وقدرت شخصیه پی، اختیار واراده پی قوتلندیره جک، خلاصه حیانه مؤمنه بر قیمت ویره جک صورتده توضیحی ایجاب ایدر

۳

عقوبات ، معاملات

احکام دینیه نک عقوبات قسمنه کلنججه تورک-عثمانلی حکومتی « احکام عقوبات » یرینه قانون جزایی اقامه ایتدی . جزادن مقصد ، انتظامی محافظه و اخلاقی تصفیه وتحسیندر . ایشته بو مقصدک حصولی هانکه طرزده ممکن ایسه اونک اختیاری ضروریدر . عقوبات یرینه قانون جزایی اقامه ، تشکل اجتهام-عیمزک ضرورتندن نشأت ایتدی . پک اعلا ، مقصد حاصل

ارتکاب ایتمکدن چکینمز ، و دینک غایه اخلاقیه سی ده حصوله کلز . فرائض ناصل تعدد ای دیورسه ، هر برینک اداسی ایچین آیری آیری شرطلر وارسه «ایمان» کده یالکز تصدیق و اقرار رکملرندن عدایدیه جک یرده فرائض کبی تعدد ایتمسی ، عدالت ، استقامت ، حب اسلام ، و حب وطن ، حب حیثیت و ناموس ، حق و حقیقه تده ثبات کبی فضیلتلرک دخی ارکان ایماندن عد ایلمسی غایه اخلاقی بی حصوله کتیرر .

قضا و قدر ، جزء اختیار ، توکل مسئله لری حقننده ده مؤمنلرک عقیده سی تصحیحجه محتاجدر : مؤمن ، خیرکده ، شرکده جناب حق طرفندن یوم ازلدن تقدیر ایلدیکنه قائلدر ، دیرلرکه بز قولز ، قولک الندن برشی کلز ، هرشی یابان قادر مطلقدر . قول ، مقدراتی تغییر ایده بیلمی؟ مثلاً رزق ازلدن مقسومدر ، نه یایساق بونک بر حبه سنی نه آرتدیره بیلیرز ، نه اکساته بیلیرز ، اورناده برتهلکه وار؛ الله ایسترسه ، تهلکه بزه اصابت ایدر ، ایسته مزسه ایتمز . مؤمن ایچین الله توکل ایتمکدن باشقا چاره یوقدر .

اولجه ده ایضاح ایتنیکم کبی اسلامک بو کونکی عقیده سی بر اهل سنت و جماعت عقیده سی دکلدر . اکر بشر ، بویله اختیار سنز ، شخصیت سنز بر قوقله اولسه یدی ، اکر فعل و فعلک سبب و نتیجه سی کاملاً الله طرفندن خالق اولنیور و بونی بشره یاپدیر بیورسه ،

ایدیوور. بو خصوصده اثری توصیه ایله یکی دلیلار کوسترمکدن
صرفنظر ایدیوورم .

۲

عقیده

دینی اصلاحاتده اک مهم موقعی، عقیده و وجدانیات قسمی
اشغال ایدر. «ایمان» ک یالکز (وحدانیت ایله نبوتی) قلباً تصدیق
ولساناً اقرار رکنلرندن عد ایدلسی دوغرومیدر، دکلیدر؟
هرشیدن اول بومسئله یی حل ایتمه لیدر. اسلامیتک ماهیتی،
خالق اعظمی بیلوب اونا عبادت ایتمکله برابر دنیا و آخرت سعادتنی ده
کافل اولماقدن عبارتدر که نظام عالم ایچین بو، بر «غایه اخلاقی»
یی تضمن ایدیوور. اخلاقی صنع بشر اولان قیلنجدن وقانوندن
زیاده، دینک نفوذ مغنویسی صیانت ایدر. خیر و شری، حسن
و قبحی دین کوستریوور، دین، مؤمنی ایملکه ترغیب و فناءلقدن
ترهیب ایدیوور، لکن «ای» لك ایمانک رکنی «فنائق» بالعکس
ایمانک ضدی اولماقدن صوکره ساده بر تصدیق و اقرار ایله
ایمانی احراز ایتمش اولاجاق مؤمن، امید مغفرتله هر فنائقی

حکملری ثابت طوتماق شریعتهمغایردر. درت امامک اجتهادی محض دین دکلدر . بوعالم وفاضل آدملر قرآندن، حدیثلردن دینک احکامنی استنباط وتدوین ایتدیلر. مجتهد اولماق اقتدار ولیاقتنی حائز هر مؤمنک عینی منبعدن یکی حکملر استنباط ایتمهسی نه دن ممکن اولماسین؟ الویررکه بو حکم، قرآنده، حدیثلرده عرف و عاداتده بر استنادکاه بولابلسین . بن دیمیورم که عالم ، جاهل ، لیاقتلی ، لیاقتسز هر کس بونی یابا بلسین ، خایر ، بو حال ایله دین بوسبوتون هرج ومرج اولور .

عالمک انتظامی ایچین نظامه ناصل که احتیاج وارسه، استنباط احکامکده بر نظامه احتیاجی وار. تورک - عثمانلی پادشاهی ییمغبرک خلیفه سیدر، امر المؤمنین مقامنه قائمدر، بو حیثیتله ولایت عامه بی حائزدر. حقیقت واصلیتی بر طاقم خرافات ایچنده قالمش اولان دین محمدینک احکام حاضرهسی ، دها دوغروسو دینک شیمدیکی تلقیسی، دینک اساسات عالیه سنه موافق اولمادیغی ایچین، دین اسلام هر تورلو ترقی به مانع کبی اکلاشلدیغی ایچین - وقتیه خلیفه اسلام علمای اسلامی بریره جمع ایدهرک مثلا دینک معاملات قسمنی، یعنی مجله بی تدوین ایتدیردیکی کبی - شمنی ده علمایی جمع ایدهرک عصره و احتیاجه موافق احکامی استنباط وتدوین ایتدیره بیلیر. یکی حکملر استنباط لزومنی شیخ محسن فانی «فلاحه دوغروه» اثرنده آیات واحادیث ایلهدیک کوزل اثبات

تفرعانه تعلق ایتسین ، بر حکم دینی یادوغرودر ، یاخودده
 دکلدرد ؛ حالبوکه درت امامک عینی ماده حقنده ویردکلی
 حکملاک دوردی ده بری برینه مبین ایکن ناصل اولورده هر
 دردی صحیح اولاییلیر ؟ بوایی . اوچنجی بر اعتراض دخی
 واردرکه اک سطحی ، اک بسیط معاقله بونی ممکن کورور :
 جناب حقک احسن تقویم اوزره یاراتدینی انسانلرده خلق
 ایتدیگی عقل وزکا ایچین برحد انتها تصوری ممکن دکلدرد ،
 استنباط احکام ایدن ائمه اربعه ، ذکانک مستقبلمده کله جک بوتون
 انسانلر ایچینده یتشلمسی محال بر مرتبه اقصاسنه واصل اولمش
 اولدوقلرینی عقل قبول ایتمز ، عقل للهک ، اک بویوک برهانیدر . بالکیز
 بونلرک استنباط ایتدیگی احکام دوغرودر ، باشقا تورلو حکملا
 استنباطی دوغرودکلدرد ، دیمک ، عقل بشری تحدید ایتمکه ، قید
 آلتنه آمایه معادلرد ، که عالی و متکامل اولان اسلامیت بوذهابی
 رد ایدر . دردنجی بر اعتراض ده شودر : عامه نک احتیاجی
 کوندن کونه تبدل ایدر : قرآن کریمده اشارت بویورلدوغی وجهله
 (هر کونک برشأنی وار .) عینی ثابت حکملاری متحول از لان
 احتیاجلره تطبیق ایتمک صراحت قرآنیه بی اهمال ایتمکدر .
 ذاتاً بو حال ، شارع اعظمک معلومی بولونماق حیثیتیه احکامک
 زمانله موازی اولاراق تبدل ایده جکی قاعده اساسیه سنی وضع بویور-
 مشدر ، او حالده تجدد و تحول ایدن احتیاجلره قارشی غیر موافق

جمله لرینی اصلاح دعواسنه جسارت ایدر اعلالخیلرک ادبسر لیکرینه شدتله اعتراض ایدرم ... « شیمدی موسی افندی قرآنی تورکجهیه ترجمه ایدیور . بو، اسلام فکر و وجدانک اسارتدن خلاصنه بر بشارتدر . روسیه لی بر مسلمان ، دینک حقیقتنه دوغرو ایلك آدیمی آندی ، بزده اونی تعقیب ایدلم !

دین اسلام، ایمان ایله طاعات و عبادات، عقوبات، معاملات، مناحکات قسم لرینی احتوا ایدر . انسانک افعال حیاتیه سی ، و هر در لو اجتماعی حادثه لر بو اقسامک دائرة شمولندن خارج دکلدر . دینک بو احاطه کلیه سنی ، مسلمانلر ایچین هر شی اولماسنی و برده تورک - عثمانلی ملتک دیندن یا کلش و یا نقصان النمش و یا سئو استعمال ایدلمش ثابت قاعده لر آلتنده عصر لر دن بری یا شامش بولون دوغنی دوشونورسه ک اصلاحاته ک اول دیندن باشلاماق ضروری اولدوغنی قبول اولنور .

احترافات سیاسییه تاخلیفه رابع زماننده آلت اولماق حیثیتیله حقیقت و اصلیتی غائب اولان دین اسلامک ائمه اربعه طرفندن تدوین اولونان احکامی نینک اصل اساس لرینه موافق اولدوغنی بر کره شبهه لیدر : مادامک بر طاقم احترامات ایله دینک صافیتی خلددار اولدی ، ائمه اربعه هانکی قوه خارقه ایله احکام خالصه بی نهایتسز بر قاریشقلق ایچنده بولا بیلدیلر ؟

صوکره حقیقت و حق ناصل تعدد ایده بیلیر ؟ ایسترسه

عیسی ایله ارالرنده واسطه اولان بونیم قدسی ، بونیم معبودلرک
ایاقلرینه قاپانیرلردی . بیاض ، یوکسک منبرلرک اوستنده
باشنده صاریق ، النده قلیج ، سوسلی جبهلر کینمش خوجهلرمن
کلام اللهک الحان سماویسنی تکرار ایدرکن تورک ، کورد ،
لاز ، تاتار ، چرکس ، هندلی ، چینلی مؤمنلرده بوا کلايامدقلری
لحن سماوی بی لال و مسحوردیکلیورلر . تشبیهده خطا یوقدر .
بن عالی و مقدس اولان دینمی ، دین اسلامی منسوخ اولان
بردین ایله حاشاقیاس ایتیمورم . اسلامیتی یا کلش تلتی ایتدیکمزی
ایضاح ایتک ایتیمورم . اوزمانکی خریستیانلر قاتولیکلکدن
نه اکلادیلرسه ، شیمدیکی مسلمانلرده دینلرندن اوقادار
اکلیورلر . خریستیانلر ایچنده برحقیقت پرست ، برمحمد
چیقدی . ایجیلی ترجمه ایتدی و ایجیلی اکلادقلری دقیقه دن
اعتباراً آغر زنجیرک حلقه لری جوزولمکه ، اللهک و کیلی کبی
کوزوکن پاپاسلر کوچولوب انجیلک اللهلری یوکسلمکه باشلادی .
ونهایت فیکرک ، وجدانک اسارتی قیرمایه موفق اولدیلر .
اسلامیتک لوتهری شیمدی آسیاده ظهور ایتدی . بو محمد ،
بو مجاهد دین ، قازانلی موسی افندی بیکیف ، باقکزنه دیبور :
« زمخشری ، رازی ، بیضاوی کبی کلام اماملرینک کلام اصولیه
قرآنی تفسیرلرینه عموماً . بعض فقیهلرک مذهب روحیه
تفسیرلرینه خصوصاً مخالفت ایدرم . قرآن کریمک معجز

کوره ایدہ آئی ، غایہ امانی واضحاً تعیین ایدرک ملتی بوغایہ
سوق ایدہ جک صورتہ بر اصول تعلیم و تربیہ اتخاذ و تطبیق ایتک .
۳ — دینی واجتماعی غایہ بہ توفیقاً حکومت ادارہ سنی
تنظیم ایتک .

شیمدی بو اوج قسم اصلاحاتدن آری آری بحث ایدہ جکم:

ایکنجی باب

اصلاحات دینیہ

۱

اجتہاد

خریستیان عالمی ، قاتولیک مذہبنک ثابت ، ظالم ، اتش کبی
یاقان ، قان قوصان زنجیری آلتندہ ایکلر کن شیمدیکنہ نظر آپک
کیریدہ ایدی . دینک بوتون اسرارینی کلیسالرک قارا کلوق دهلزلرینہ
بکزه بن وارلقلرنده کیزلمش کبی مجهول برلسانک اکلشلماز کله لرینی
سحر آلود برطورایله پاپاسلر ترنم ایدرکن خریستیانلر غریب
برحس انقیادایله دیزچوکر ، کلیسا قالدیرملرینی اوپر ، وجناب

برابر هم باشقا براقليمه چوقدن انتقال ايتديلر ، همده باشقا
محيط اجتماعيلرله تماسده بولونديلر و شيمديكي حاله استيخاله لري
برچوق عصر لر ايچنده وقوعه كلدى . بن حالا شرقده ياشايان
شرقى برملتى مثال كتيره جكم ؛ بومت ، اصل كثافت نفوسيه سيله
توركلر درجه سنده غرب عالمك تا قبله كاهنه قادار ياقلا شوب اونرله
تماسده بولونمادى ، شرقدن ده آيرلمادى . شرق اقليمده ، شرق محيط
اجتماعيسنده ياشاماقله برابر تعليم و تربيه ايله اقليمك منفي تاثيرى
احا و مثبت قوتى وارلغنده تاسيسه موفق اولدى ، ايسته بومت ،
اكثرتى كوردستانده ياشايان ارمنى ملتيدر !

دينك كه شرقى برمت ، ينه شرقده ترقى ايده بيليور ! بونك
ذى حيات برمئالى كوردكن صوكره شرقى اولان تورك —
عثمانلى ملتك بويله دون بر موقعه قالماسنك سببى منحصرأ
اقليمده ، محيط اجتماعيده ، شرقليقده آراماق عبندر . او حالده
ايلك منفي قوتى دينك تاقيسنده اراماليدر .

منفي قوتى احا ايله مثبت قوتى ملتك وارلغنده تاسيس ايچين
يايامسى الزم اولان اصلاحاتى اوچ قسمه آيريبورم :

۱ — دين اسلامك صاف و علوى و مسلمانلرى ترقى به سوق
ايده جك اساسلرني ميدانه چيقارماق و دينى تشكيلاتنى ده بواساسلره
توفيق ايتمك .

۲ — تورك — عثمانلى ملتته تاريخك تحمیل ايتديكي وظيفه يه

قیمت شخصیه جه انکلیزدن دون اولان برفرانسز، برایتالیان، شرقک محیط رخاوت و سکوننده ینه معتاد اولان فعالیتتی، انتظام حیاتی محافظه ایدوب دورییور.

اقلیم و محیط اجتماعینک انجاق ابتدائی انسانلر اوزرنده مؤثر اولدوغنی بزه تسلیم ایتدیرمکه بو، کافیدر. ینه شرقده اختیار اقامت ایدن غربیلرک شرقده تولدایدن اولادی، عائله محیط خصوصیسینده، منسوب اولدوغنی ملتک مکتبنده تعلیم و تربیه ایدلمکله ینه تام برغربلی اولیور. دیمک که تعلیم و تربیه شرق اقلیمیه شرق محیط اجتماعینسک منفی تأثیرلرینی غربیلر ایچین عقیم برحاله کتیریور.

شرقده تولدایدن اجنبی چوجوقلرینک کندی عرقلرینه مخصوص سجاجای ارنیهلرینی شونقطهده ایلری به سورمک وارددر. بونی محق براءتراض کبی ایراد ایده جکم وجوابی ده ویره جکم:

اوت سجاجای عرقیه توارث ایدر؛ لکن شرق اقلیمیه شرق محیط اجتماعینسک شرقیلرده کی منفی تأثیری، سجاجای عرقیه درجه سنده قانون وراثتدن استفاده ایده من، و تعلیم و تربیه بومنی تأثیری مطلقا احما ایده بیلیر، و بئم دیمک ایستدیکم ده بودر. اثباتی کوستره یم: اوزاق برماضی به عائد مجارلردن، بولغارلردن بحث ایتیه جکم، چونکه ونلر شرقلی وتورک اولماقله

« سعی اقل » قانونك شرقده عقیم قلماسی، چوق چالیشماق ضرور -
رتنك یوقلغندندر. شرق اقلیمنده دائما حال انتباهده اولان
دماغك مادی، مثبت، حیاتی موضوعلرله، بر اصول تحتنده مشغول
اولاماسندندر که قوهٔ مخیله، شرقلیلرده بوقادار کسکین، بومرتبه
یوکسک وشعشعه داردر. دماغك بوتون قدرتی امتصاص ایدن
بومخیله در، که روح ومعنویتك تجلیاتنده شرقلیلری، انسالرك
برنجی مرتبهٔ عالیهنه اصعاد ایدیور: شعر، فلسفه، علم نجوم
علم سیمیا. علم روح. سحر وفسون، اسپریتیزمه، معجزه، کرا -
مت الخ .. انسانیتك شیمدیکی دور تکاملنه کوره حیرت اولو -
ناجاق بر صورتده شرقده باشلامش ویوکسلمش !

شرقلیلرك داها یوکسک ذکاسنی اجتماعی فائده لر اعتباریله
غیر مشر و بالعکس غربك دون ذکاسنی مشرقیلان « اقلیم » وبالذات
اقلیمك وحادثات تاریخیه نك تحت تأثیرنده تشکل ایدن « محیط
اجتماعی » [که فردی سعیه. مبارزه به تشویق واجبار ایدر،]
ایشته بو عامل، آنجاق حال ابتدائیده اولان اقوام اوزرنده
حائز تأثیردر، یوقسه تکامل و سجایاسی تقرر ایتمش انسانلر
اوزرنده یابوسبوتون تأثیرسنز، یاخود يك آز تأثیرلیدر، شرقلیلر
ایچین بوتون فیض وبرکتی، بوتون رنك وشعشعه سی ایله برابر
برعامل مخرب اولان شرق اقلیمی، تام معناسیله تمدن ایتمش
انسانلر اوزرنده هیچ بر تأثیر کوستره میور. برانکلیر. حتی

مدیوندر. سعی و عملده اوروپانك اوزون مدت دوامی، اونده چالیشمایی اعتیاد حالنه کتیری. بالذات سعی ده تنظیم ایدرک قاعده لر آتته آلدی. سعی ده «اصول»، سعی ده «انتظام» در که غربیلیرک «وسط درجه سننده کی ذکاسنی»، شرقک داهاعالی ذکاسندن مئمر برحاله کتیردی. شرقک ذکاجه غربه فائقیتی تاریخ بشریت کوسترییور: آلتی بیک سننه در بشرک روح ومعنویتنی مانوره ایدن قدسی اللر، هپ بزم اسکی دنیا مزدن، اسیادن یوکسلدی، احتیاج تعبدینی حس ایدن بشریته هپ شرقک دهای ممتازی معبودلر ابداع واتحاف ایتدی!

آسیا اقلیمی، نه افریقانك قزغین چوللرینه، نه ده شمالی اوروپا-نك بوزلی، منجمد شاهقه لرینه بکزر. نه سیلری داغیتا مایاجاق قادر آتشمز، نه ده چارپاجاق، اولدوره جک درجه ده آتشین اولمایان پارلاق برکونشك آتنده، معد، سندن زیاده دماغی فعال اولان انسانلر فیضلی برطبیعتک قوجاغنده اک متنوع، اک مبذول محصوللری، اک قولای واسطه لرله، اک کوچوک برسی ایله اله ایدرلر. احتیاجی سهولته استیفا ایدن، وضعیفلرک ازیلوب محو اولدوغی شدید مبارزه لر دن اوزاق انسانلر، حیاتی قازانماق ضرورتیله متمادیاً اعمال فکره مجبور اولمادیغی ایچین نه سعی ده مهم بر موقعی اولان «اصول» ی کشف ایدر، نه ده سعیه وانتظام سعیه آلیشیر. غربیلیرده «اصول» و «انتظام» ی خلق ایدن

منع ایدر. فی الحقیقه (اقلیم) مهم بر عاملدر، اودر جهده که اجناس حیواناتک مبدعی اولدوغنده اختلاف وارسهده تنوعات حیوانیه بی [که بو، انسانلرده، عرقلرک تنوعنه معادلدر] وجوده کتیران بالذات (اقلیم) اولدوغنی علوم طبیعیه علماسی اولویتله قبول ایدیور. غرب ایله شرق آراسنده کی فرقی ده، غربک تفوقنی ده بو عامنه ارجاع ایتمکده بن اصابت کوریورم. آسیانک « استب » [یا یلا] لرندن فشقیران انسان سیلاری متادیا اورویابه آقدی، تراکم ابتدی. نفوسک عظیم ازدحامی، کشافنی آلتنده کوچولان اورویا قطعہ سی نه قادر زنکین، فیاض بر طبیعتہ مالک اولسه ساده محصولات طبیعیه، بو محشر بشری اعاشیه کافی کله مزدی. آسیابه نسبتاً فقیر اولان اورویا طوپراغنی فیضلند بر مک، طبیعتی فضله محصولر ویرمک ایچین اجباره باشلادیلر. لکن محصول درجه سنک ده بر حد اشباعی وار: بر دوئم ترلا، نه یاییلسه بوزبیک کیلو محصول ویره مز. بونلر صنایع اعمالیه و مبادلہ اصولنه ذاتاً واقف ایدیلر. سوا حلك چوقلغنی، کنیشلیکی ده مبادلہ بی تسهیل ایدیوردی. محتاج اولدوقلری اشیا ایله مبادلہ ایتمک اوزره صنایع اعمالیه بی ترقی ایتدیردیلر. بوتون غرب اقوامنک یا شاماق احتیاجیله اولا خسیس و تأثیراتی شدید بر طبیعتله مجادلہ سی، ثانیاً عین احتیاجی حس ایدن فردلرک بری بریله مجادلہ سی ایکی مهم عاملدر که اورویا، تکامل عقلیسنی، ترقیاتی، شرقه تفوقنی هپ بو ابتدائی عاملره

منفی قوتی بولماقده، اونی اعما ایتمکده کوربیوروم. انقراضمک
 عاملرینی بحق طانمادقن، اونی تأثیرسز بر حاله کتیرمدکن
 سوکرهاعتلا ونجات قوتی اکتساب ایدمه یز. محترم قارئلم،
 سز، بن، هیمز، انهدامی جهانده عظیم عکس صدالر یاباجاق
 معظم برسلطنتی بوسبوتون دوشمکدن قورتارماق، یوکستمک
 کبی معضل بر مسئله ایله اوغراشیدیوروز. سزه ظریف بر جمله
 ایله تبلیغ ایتک « هیچ برذی قدرتک الندن کلیان وکلیه جک
 اولان چاره یی بونمایه چالیشاجکز. شیمدی تفصیلاته تحمل
 ایدرک کمال ثبات ومنازله بنی سوکنه قادار دیکه یکز :

بن دیوروم که بزی وبتون عالم اسلامی ذات واسارته محکوم
 قیلان دیندر، دینک حقیقت عالیه سی دکل، ظلمت وخرافات
 ایچنده حقیقت واصلیتی غائب اولمش دینک بین الاسلام متعارف
 ومتعامل اولان شکلیدر. کره ارضه برکوزکز دیریکز، اسلامک
 اولدوغی یرده، سفالتدن، ذلتدن، اسارتدن باشقانه کورورسکز!
 چینده، جاواده، بخاراده، خیوهده، قافقاسیاده، هندده، ایرانده،
 انادولوده، عربستانده، کوردستانده، بوسنهده، تونس، جزایر،
 فاس، طرابلس غرب، مصر، وبتون آفریقاده، مسلمانلر، ازچوق
 فرقلرله بری برینه بکزه بن دون برسویهده بولنیورلر. مسلمانلرک
 بولندوقلری عینی طور ارقده، عینی محیطده یاشایان خریستیان ومو-
 سویلرک فائقتی، طبیعت اشیاده سبیلری تحری ایتمکدن فکری

ظواهرندن کورنلردر که ، فقر وضلالت ایچنده مضمحل بر هیئت اجتماعی بی «قانونلر» ایله اصلاح ایتمک ایسترلر. نظرمده بونلر ، بر سوری بودالالردر . « قانون » اولسه اولسه بر هیئت اجتماعی ده فردک حق ووظیفه سنی تحدید ایدن بر طاقم قاعده لری احتوا ایدر. اصل مسئله، او هیئتک انتظام واهنکنی، قوتی، موجودیتنی محافظه ایله برابر اونی دینی، اخلاقی، سیاسی، اقتصادی، ملی الخ غایه لره سوق وایصال ایچین اوحق ووظیفه یی نه وجهله تحدید ایتمکده در . بناءً علیه هرشیدن اول هیئتک ناظم فعالیت وحرکاتی اولاجاق قانونلرک ، روح تأسسنده مندمج بولوناجاق « غایه لری » تعیین ایتمه لیدر .

اک عادل ، اک مفید قانونلر بالذات احتیاجدن نشأت ایدنلردر . احتیاج ایسه حس ایدیلیر ، ادراک ایدیلیر . بزم حس وادرا کمزی باشند باشه صاران مطلق بر احتیاجدر ؛ ساده بر واراق احتیاجنی حس ایدی-ورز ، حال بوکه مطلق بر یوقلق ایچنده یز . حق حیاتی محافظه یه قادر ملتیر ایچنده بزم یاشاماق قدرتمزی امحا ایله بزی یوقلغه محکوم ایدن نه در؟ بز یابو منفی قوت وعامللری کشف وازاله ایتمه لی یز ، یاخودده بزده اولمایان او مثبت قوتی خلق وتأسيس ایتمه لی یزکه ، مقصد یاشاماق قدرتی اکتساب ایتمک اولونجه هر ایکی تقدیرده دخی نتیجه بری برینک عینیدر . بن مثبت قوتک تأسسنی، اک اول

اوچنجی فصل

برنجی باب

شرق ایله غرب آراسنده مقایسه

سلطنتی ، قدرتی ، ناموسی وغروری ونهایت موجودیتی
آیاقلر آلتنده سوروکلنن تورک - عثمانلی روحی ، شیمدی طاش
وقارا کلک زندانلرده ایکلن بر اسیر کبی - نجات ، اللهم ،
نجات ! - دییه هایقیریور ، یالواریور . بوسسارک بریسیده ،
نجات واعتلا نضرع ایدن خسته برسسده شیمدی بنمروحمده
یوکسلیور .

لکن ، عصرلرجه تأثیرودوام ایدن برچوق عامللرک قهر
وامحا ابتدیی تورک - عثمانلی ملتی برمعجزه ، برخارقه ایله بر
کون ایچنده یوکس-لتمک امکانشزلفنه قائل اولانلردن دکلم .
حادثه لری ساده سطحندن ، اعماقنه نفوذ ایده مکسزین صرف

سفالتی بر کره کوروب تحقیق ایدیگز . طاش چامور ، ساز وقامیشدن قولوبه لرده ، حتی مغاره لرده یاشایان ، پاچاورالره بورونمش آج ، سفیل ، صیصقه ، وخسته انسان سورولرینک ؛ اوستنده امرار عمرایتدیگی اوفیاض طوبراقلر ، کنیش ، نامتاهی ، معدنلری اورمانلری با کر ، کوموش صولرله دولونهرلری بی حساب .

اگر حقیقتک کونشی تورک - عثمانلی روحنی ایدینلا تمازسه یاقین زمانده ، طوبراغنی ده ، جفتی ده ، استقلالی ده ، حتی واراغنی ده غائب ایده جک !

زراعت

حاضر مدہ قالدیغنه کوره « نهدمون دومولهن » دیبور : —
 جهان ، صبانله فتح اولثور : — بك دوغرو ، لکن هر حالده
 بزم حضرت نوح زمانه عائد اسکی سیستمده کی صبانلرله دکل!
 اجتماعيونك دسترس اولدوقلری دوستورلرله مسئله یی حل ایتمکه
 حاجت یوق. یالکز زراعت، نه بر مملکتک حاکمیت اقتصادی سنی
 تأمین ، نه ده بر مدنیت تأسیس ایده بیلر . زراعتک ترقیسنه
 موازی اورلاق ، صنعت ده تجارت ده ترقی ایتزسه بو حاکمیت
 الده ایدیله مز . کوزمزک او کونده ؛ موجودیتلرندن شونتیجه یی
 چیقاراجاغمز بر چوق اقوام وار. عنصر زراعتک بو کفایتسز -
 لکیله برابر بزده نه قدار ، بسیط، نه قدار ابتدائی، نه قدار غیر
 مشمر اولدوغنی دوشونورسه ک تورک - عثمانلی انحطاط وزوالنک
 بك قریب اولدوغنه اعتماد ایتلی بز. لاغر بر مرکب ویا او کوزک
 سوروکلهدیکی وقابا بر صیرینه مربوط اولان برده میر پارچه سنک
 چیزدیکی ترلار، بعضاً یا غمور سنزلقه، بعضاً سماوی بر آفته محصول
 ویرمدیکی زمان زواللی چفتجی اغاج قابوغنی واوت کوکلری
 یمکه مجبور اولیور. انادولو، کوردستان، عربستان چفجیلرینک،

وانكشافه مظهر و بوجوه مغلوب اقوامك، غالبه معناً تفوقی
 تأمین قیلار. تورک-عثمانلی حاکمیتی آلتنده کی غیر مسلملرک تکامل
 و فائزیتی هپ بوندندر. بو کون کردستانه اراضینک چوغی
 کوردلرک آلتنده، لیکن تاجرلرک اکثریتنی ده ارمیلر تشکیل
 ایدیور. تجارت و اقتصاده غالبیتی احراز ایتمش اولان ارمیلر،
 واسع یرلری قلیجلرینک قوتیه تملک ایدن کوردلرک آلتندن (زراعتک
 برکتسز و زراعتک استقراضه محتاج اولدوغی برقاچ سنه ایچنده)
 قانسز و اختلاسز بر صورتده او یرلری الایلرلر: چونکه، کسکین
 سلاحلرک آلتون قاصه لره و قوتلی قوللرک متین دماغلره ارتیق
 موقعلرینی ترک ایتدیکی، و جسورلرک دکل عالملرک یاشایا بیله چکی
 بر عصرده یز. کوردک جهالتی وارمینک چوقدن سلوک ایتدیکی
 تکامل و ترقی یولنده دوامی بونتیجه بی ایرکچ ساحه علانیه چیقارا.
 جاقدر. تورک - عثمانیلر، قلیجلرینک حق اوله رق استیلا ایتدکلری
 کسورلرک ثروتی راحت راحت یمکده عصرلرجه دوام ایتدیبلر.
 رعایا، یعنی بو کونکی تاجرلر، افندیلرینک اسباب ذوق
 و معیشتنی حاضر لاماقله او قادار چوق زمان مشغول اولدی،
 و بونده او قادار چوق مهارت کسب ایتدی که ثروتجه بالذات
 افندی اولدی، زواللی افندیلرده یاقین بر زمان ایچون اوشاقلغه
 نامزددر.

مشتري بي حوايجله يوز يوزه كتيран واسطه لري ؛ ضرورات اجتماعيه، اشيا ساتون آلان وصاتاندن غيري برزمره آراسندن انتخاب ايدر. ديمك ايستيورم كه نه مستهلك نه مستحصل اولمايان ثروتمنلري، مستهلكرله مستحصللر آراسنده واسطه اولمايه، ياشاماق احتياجي سوق واجبار ايدر. يهوديلرك اكثرته معاملات نقديه ايله صرافلقه اشتغال ايتلري، حتى بوكون بيله عقار، املاك، اراضى وسائر دن زيادن نقدك عيني ادخاره متمايل بولونمالري، اكثرثيا اموال واملاكلرينك مصادره سي، وبرچوق يرلردن هجرته اجبار ايدملري كبي عصر لرجه دوام ايدن تجر بهلرك تاسيس ايتديكي خصوصى برذهينتك ايجابنددر. روسيه ده كي مسلمانلر مالك اولدوقلري اسباب ثروتى، روس استيلاسييله غائب ايتدكن صوكره سوق احتياجه مبادله واسطه اولمايه يعنى تجارت ايتمكه سلوك ايتديلر. تورك-عثمانليره كلنجه، بويرلري استيلا ايتدكلري زمان اراضى واملاكى كاملاً تحت تصرفلرينه آلديلر. يرلى اهالى ياشاماق ايجين تجارته مجبور اولدى. چفتلكلر، اورمانلر، ترلار، املاك، مواشى هپ غالبلك تصرفنده ايدى. تجارت وسيله لرينك ده كاملاً مغلوبلر النه كچمسي برنتيجه ضروريه اولمازمى؟ مبارزه حيات ساحه سنده اسباب ثروتدن محروم اولانلر، ياشاماق احتياجنى داها شدتله حس ايدر. ايسته بوشدپد حسياتدر كه ذكابي مسعود برتوسع

بیوردی، هم بونلر بزمکیلردن داها سوسلی، داها ظریف، حتی داها اوجوز ایدی. بزاشیامزی اوروپا اعمالاتخانه لرنده یاپیلانلردن انتخاب ایتمکه باشلادق. اینجه ملک، کبارلاشماق، غربلیشمک ایستدیکمز ایچین غرب اشیاسنی آلوب قوللانماق. برازده غرورمزی، غروردکل، کوسترش یایماق خصوصنده کی ذوقمزی اوقشییوردی. ایشته بویله جه صنایع داخلیه مز کوندن کونه رغبتدن دوشمکه، ونهایت انقراض بولمایه محکوم اولدی.

۱۴

تجارت

اسکیدن بری رعایانک، [بوتعیره دقت ایده لم!] غیرمسلم عناصرک مشغول اولدوغی تجارت نه قدار کارلی اولسه تورک-عثمانیلره عارلی برایش کبی کورونیوردی. چفتجیلک، قیونجیلقدن، عقارت صاحبی اولماقدن غیری هیچ برایشه رغبت ایتمز لردی.

فکر تجارت، شبهه سز احتیاجدن نشأت ایدر: اشیا مبادله-سنده کی عرض وطلب قاعده لری تدقیق اولنورسه کوریلیرکه

بر نتیجه ضروریه در . معظم معبدلرله ، صنعتکارانه نقوشك
قیمتی حقدنه حکم ویرمك صلاحیتم خارجنده در . مع مافیه
بوکون - حتی موجود اولان بو اثرلرک برایشی داهایا باجاق
صنعتکارلر من یوقدر .

۱۳

صنایع داخلیه

تورک - عثمانلی حکمرانلغنک حدودی ایچنده بوکون بیله
برچوق محلی ، داخلی صنعتلر وار ؛ لکن بونلرده محو اولماق
اوزره در . هربری بر احتیاجی تطمین ایدن بو صنعتلرک رغبت
کورمامسی ، محو اولماسی شوننددر : مدینتی یا کلس تلقی
ایتدیگمز غربک بوتون ظواهرینی ، تقلیده باشلادق .
اوروپالیر کبی کینمک ، اونلر کبی یمک ، ایچمک ، اونلرک
احتیاجلرینی تأمین ایدن هر شیئی قوللانماق ایستدک . موجود
اولان صنعتلر من ، اونلرده کوردیکمز حوایجک ، مالزمنک
عینی بزم ایچین حاضر لایامازدی . ذاتاً اورویا ، قوللانماق
آرزوسنی حس ایتدیگمز هر شیئی بورنمزک دینه قادار کتیر -

انعكاس ایتمش تابلولردر . وصمیمیتسزدر - غربیلره بکزه بن کنج شاعرلر و محررلر ، فکرأ روحأ پچدرلر . بوقابا تعیری قارئلم معذور کورسینلر ، حتی بو حکمی بوندن چوق زمان اول بالذات کندیلرینه سویلدیکمی نخطر ایدنلروار! تعیر قابا ؛ لکن پک دوغرودر : مولودات روحیه سی اوز عرفنککنه بکزه به جک یرده اقلیمی ، جنسی ، جسمانی ، دینی ، اخلاقی ، عنغنه سی الح باشقا اولان اداملر ککنه بکزرسه بو حالی بحق افاده ایچین « پیچ » کلمه سی اصابته استعمال ایدله بیلیر .

بو کون اسکی ویکی ادبیاته ، عائد اولدوقلری زمانک قیمت تاریخیه سنی ویره رک ، بر خاطرۀ ماضی کبی حفظ ایده لم . سرمایه سی بو ادبیاتدن عبارت اولان اصحاب قلم ، اگر هویتلری استحاله ایده میه جک قادر سالدیده ومستقر ایسه اونلر کده حیات ادبیه لری آرتیق منقرض اولمش و خاطره لری ماضی به قاریشمشدر . بونلری ده حرمتله یاد ایدرز . بزم یکی بر نسله ، یکی بر شعر و ادبیاته احتیاجز وار .

صنایع نفیسه ، یعنی رسم ، موسیقی ، هیکتراشلق صنعتلری ، تکامل ایدن ذکانتک بدیع و روحی تحسارینی خارجه ده تثبیت ایتمک ، اوحساره رؤیت اولنه جق ، اوحسی تمثیل ایده جک بارز بر شکل ویرمک درکه ساده دیندارلقه ، محاربلک خصلمتلرینک تظاهر وانکشاف ایتدیکی تورک - عثمانیلرده بونلرک یوقلانی

لریله، تظاهر لریله، عقیده و عنعنه لریله تصویر ایدن برادی بجز وار. ایشته بواعتبار ایله مثلا شاعر لرمزك الك بویوکی اولان عبدالحق حامد بکه الك بویوک برتورك شاعری پایه سی توجیهنه عقم یرمیور. عبدالحق حامد بک، مخیله سی شعشه دار، تحسسلری علوی و مهیج، فکر لری عظمت نمون، خلاصه بویوک بر شاعر اولابیلیر، لکن اصلا بویوک برتورك شاعری اولاماز. چونکه بواک بویوک تورک شاعری تورک روحی هنوز ترنمه باشلامادی.

خالد ضیا بک قوقله لری، ذی حیات اولدوغی دقیقه لرده بیله کوز مزه کوروندکلری تورک قیافتلرینک اعماقنده مطلقا بر اوروپالی هویتنی حائر در لر. جناب شهاب الدین، بویوک بر شاعر، بویوک بر صنعتکار در. حتی بر ازده عالم و متفکر در، توفیق فکر ت پکده او یله . . . متکامل انسانلرک تأثر و تهیجده اشتراک ایده بیله جکی حسن، بدیعه لر کبی، عشق و طبیعت کبی، ظلم کبی، حق کبی، عصیان و اختلال کبی عمومی و مشترک حسلری تثبیت ایتمکده خارق العاده اولابیلیر لر، لکن برتورك شاعری، اصلا! دونکیلر ایچین حکم بودر .

بوکونکی نسل ادبی ایچنده شخصیتی تقرر ایدنلر یوقدر. اثرلرینک اصلیتمزلی حقنده سوز سویله پی زاندر کورورم . بر شرقی، بر عثمانلی ایکن ذهنیتی، - طرز تحسسی دیمه جکم، چونکه نقش و ارائه ایتدکلری حسلر، هپ غرب اثرلرندن

رلرك نفوذيله مصاحبه مي درج ايدمهدي .

شوقعه دن برآز اولدي ؛ كوچوك برادبي پارچه نك
صوكنده مالى خاطر مده قالان شو جمله واردى : — عثمانلى
سانجاغنى ياشاتماق ايچين اكر ايجاب ايدرسه بوتون بومائى افقلىرى
قزىل قانلره بويارم —

بوجله باشقالرينه، باشقالرينك حسيات مليه سنه دو قونور،
غزته يه قويه مه يز، ديديلر، ايچمي چكدم، آره دن سنه لر كچدى،
بالقان حربى دوام ايتديكي كونلرده ايدى ؛ بركون « طنين »
اداره خانه سنده او جمله ايچين او پارچه يي غزته يه درج ايتدير ميان
وشخصنه ، لياقته حرمت ايتديكم شاعره تصادف ايدرك
حافظه مه برجيوى كبي صابلانوب قالمش اولان شو وقعه يي تذكار
ايتدم، برآز محجوب، برآزده نادم، — نه يابالم ، ديدى اوزمانك
ايچابي بويله ايدى . — آخ، زمان، بزه قصورلرمزك جزاسنى،
بو قصورلرمزى تعمير ايتمك، قصورلرمزى استعفا ايتمك امكانتى
غائب ايتمه دن بزه چكدير !...

شو كتابك موضوعى عثمانلى ادبياتنك تاريخندن بحث ايتمه مه
مساعد دكلدر. تورك — عثمانلى عالئه سنك شيمدى بيله نه مكمل
برلسانى، برادبياتى وار، نه ده بويوك صنعتكارلىرى و اثر صنعتلىرى !
اسكى ادبياتمىز هب عرب، عجم تقليدى ايدى ، صكره اوروپا
تقليدى اولدى. تورك — عثمانلى روحنى بوتون غريزيت و اصلتيله
ترنم ايدن نه بر شاعر من نه ده بوروحنى بوتون اصلتيله، سجييه .

دستورینی تعقیب ایدن بوضعتکارلر؛ انقلاب هیجانی سونم کدن،
حسیات اسکی سکوتنی بولمادقن صوکره کوزل اثرلر وجوده
کتیره مزلر. « شهرت قلمیه سی اولانلرک صوکره ایلری یه
سوردکلری ادعالر بوسبوتون باشقا ایدی : کیمیسی کنجلرک
پاره سزلغندن ، کیمیسی سوسلی هیکلرله مزین کنیش میدانلرک
یوقلغندن، داهایلمم نیچین « کوزل اثرلر » ک تولد ایده میه جی
فکرنده ایدیلر .

آرادن برمدت کچدی ، برکون مفصل برمصاحبه ادبیه
یازدم. « فجر آتی » کنجلی ، کندی اثرلرینی ینه کندی
آرالرنده پک بکنمه لرینه ، وبری برینه « داهی » عنوانی ویرمه.
لرینه رغماً مصاحبه مده دیورددم که بویکی اثرلر ، بزم روحوزه
یابانجی ، و باشقا اقلیملره عاقد باشقا فکرلرک ، باشقا حسلرک
برقوییه سیدر، لیکن بزمده بروارلغمز، بزمده برروحوزومعنویتمز
وار، بزمده برطرز تفکر و تحسسمز وار . خلاصه بز، بوسبو-
تون باشقا انسانلرز، بوتقلید جیلکدن، بوقوییه جیلکدن وازکچلمده
آرتق کندی روحوزی دیکیلم و کندی روحوزی ترنم ایده لم.»
بومصاحبه یی فجر آتی کنجلی آرالرنده اوقورلر ، مناقشه
ایدرلر، ونهایت ثروت فنونه درج ایدماسنه قرار ویررلر .

اوکونه قادر یازیلر می قبول ایدن ثروت فنون، برادیات
ملیه یه احتیاج جز اولدوغندن بحث ایتدیکم ایچین اوزواللی صنعتکا.

کوندن کونه حس ایدیورلر. ذاتاً برنجی فصلده ایضاح ابتدیکم وجهله تورک - عثمانلی سلطنتک ایلک تأسیسنده یکی چری عسکری ، مختلف ملتر افرادندن تشکیل اولوندوغی ایچین قومیت حسنی اهاماله تورکلر مجبور اولمشلر، صوکره ، حاکمیت ، نفوق ، شرف ، حیثیت درجه لری هپ دولت پایه لرینه کوره تعین ابتدیکی ایچین بو حس کاملاً کورلشمش ، محو اولمشدر.

۱۲

ادبیات، صنایع نفیسه

شکل حکومتک ده کیشدیکی ایلک کونلرده ایدی ، ایلک دفعه اولاراق « ثروت فنون » ادبی بر حسب حال یازمشدم ، اونده دیمشدم که « بوسیاسی انقلابک هیجانی متفکر لرک ، شاعر لرک روحنده عوامککندن داها شدید بر عکس تأثیر حصوله کتیره جک . بوده طبیعیدر . منسوب اولدوقلری هیئت اجتماعی پی صارصان هر حرکتدن بالخاصه داها احساس اولان ادیبلر ، شاعر لر نسبتاً داها بویوک بر حصه تأثر آلیر ، « صنعت ایچین صنعت »

۱۱

ملیت حسی

بو حس ده وطنکی کی بزم ایچین پک یکی برشیدر . بونک موجود اولمادیغنی اثباته لزوم کورمیورم ، هم ملیت فکری اوقادار معدومدرکه برتورک - اکثریا - ملیتی باشقا اولانلری بیه کندی ملتداش لرینه ترجیح ایدر . برروم لوقانطه سنده روم غارسونک روم مشتریله خدمت ایدرکن ، دقت ایدیکنز ، غارسونک اونا قارشی سوز سویله ییشنده ، هر طورنده نه قادار ده رین برصمیمیت مند مجدر ، صوکره برتورکه قارشی غرور اوقشایان تواضعنده ، نزا کتنده نه قادار ساخته ، نه قادار الداد ایچیدر ، حتی نه قادار کیندار و کیننی کیزله مکده ده نه چوق ماهر در .

رومک بوملیت پرورلکنی تقدیس ایدرم ، صوکره تورکلره یوزیکیزی چویریکنز ، اونده نه کوره جکسکنز؟ مثلا برتورک لوقانطه جی ، مشتریلری تورک روم ، نه اولورسه اولسون هپسنه عینی معامله بی ایدر . حتی رومک قیافتی ده دوز کون ، یاخود باشنده برشابقه اولورسه معامله سنه برآز خصوصیت و اعتناییه قاریشیر . چونکه تورک روحی اوزرنده اک زیاده مؤثر اولان ، قوت و منفعتدر . خریستیان و فرنگ تفوقنی تورکلر

منور کنجار بو وطنک بیلمدکری نه سنی سوسینلر؟
 تورک - عثمانلی وطنک حدودینی بیله صحتله چیزه مزلر، وطنلرینک
 نه جغرافیاسنی، نه تاریخی، نه مفاخرینی، نه عنعنلرینی،
 نه برکزارلرینی، نه مزارلرینی کوروب تتبع ایتدکری یوقدر.
 برقطعه ارضک طبیعتنه، بدیعهلرینه، خاطرهلرینه، ثروتنه
 وارضه؛ حاکم اولان ملتک بوتون معنوی رشتهلریله قاپی
 ربط اولونمالیدرکه وطن محبتنی حس ایده بیلسین؛ حالبوکه تعام
 و تربیه ایله، تلقین ایله تورک - عثمانلی قلبنده بنور مشعنی ایقاد
 ایده جک هیچ برأل شیمدی به قادیار یوکسلمدی. منورلرک،
 یارم عالملرک روحی ایشته بونک ایچین قارارمش! جاهلله
 «وطن» ک نه اولدوغنی صوریکیز، اوساده کندی قصبه سنی،
 کوینی وطن بیلیر.

تورک - عثمانلی عائله سنده حرب ایدن، جان ویره ن جاهلله
 وطن ایچین دکل، دین ایچین دینی تأثیر ایله قدسیلشمش دولت
 و پادشاه ایچین، فیکراً دها یوکسکلر ده مملکت، اطاعت، وظیفه،
 شرف، منفعت کبی آیری آیری تام بر نفوذی حائز اولماماقله
 برابر بونلرک هپ بردن تشکیل ایتدکری سائقه تبعاً حرب ایدر.
 جان ویررلر.

برشيك هيچ اولمازسه يوقلق اضطرابنى حس ايتمكلكمزه مانع اولمازلر. منور قسمده، يارم عالمرده، شخصيتك دارحدودىنى آشميان ساده بر خودپرستك، ساده شخصى بر منفعت حسى وار. روح مليى تشكيل وتأسيس ايدن عواملك تاثيرى آلتنده هويت مغنوبهسى كسب استقرار ايدمه مامش بو منفعت پرست، بو خودكام، بو خسته و روحسز زمهرده اكر وطنپرورلك حسى اولسه يدى، استانبولك هواى شادانى بولغار طويلرينك طراقلرى صارصاركن حرب ميدانه قوشار، دوشمن قليجيه جان ويرمك ايسترلردى. ههات كه استانبولده بوتون انديشه لر (حيات و منفعت قور قوسى) نده طويلاندى. بونى شدتله حس ايدنلر، قادين كبي مسكين و عاجز بر كوشه يه بوزولدى، كيمي يأسنى داغيتماق ايچين اكلندى، اك چوق اولان حسسزلر و لاقيدلر، اك كوچوك بر ذوقلرني بيله فدا ايتديلر، بك اوغلى ميخانه لرى، كارخانه لرى مشتريلرندن بك آزى اولسون غائب ايتدى.

صوك اندلس حكمدارينك امدادينسه قوشمادىغى ايچين عثمانلى پادشاهنى مواخذه ايدن تاريخ اسلام، تخت سلطنتلرى طوپ سسلريله صارصيرلر، تخت سلطنتلرينه باروت دومانلرى چوكركن، تورك-عثمانلى كنجلرينك، يارم عالملرينك مسكين، ايكرنج بر قيدسزلكه اسكى هواى فحش و مستى ايچنده خوابيده دورديغى كورسپن و اونلرى تلعين ايتسپن!

روحلرینی تدقیق ایتسه لر ، کندیلرنده اولمایان بر شیک وارلغنی ادعا ایتمکدن حیا ایتلمی لازم کلیر. بر روح مشترک ملیدن محروم اولانلرده وطن پرورلک ناصیل اولاییلیر ؟ بن یارم عالملمی جاهلردن داها زیاده مستحققر کورنلردنم : جهل ، بوتون مؤاخذه لری اساسندن رد ایدن بر معذرتدر . یارم عالمردرکه بالذات الدائمشکن باشقالرینی ده الدائما به چالیشیرلر. تورک - عثمانلی عائله معظمه سنده وطنپرورلکدن بحث ایدن منورلر، یارم عالملمر، دوشونه مییورلرکه وطن فکرینی ا کلاماق باشقا، وطن فکرینک غیرمدرک برحس حالنده تجاییسیینه باشقادر. انسانده ادراک قابلیتی اولدوغی ایچین هرشی ا کلا یاییلیر ، لکن بالفرض وطنپرورلک کبی بر « فکر » ، « تربیه » ایله « حس » حالته انقلاب ایده مدکدن صوکره بالمحاکمه ا کلاشیلان بوسجیه نک اکتسابی صرف ا کلاماقله ، حتی بونی آرزو ایتمکله ممکن اولماز. بن ، وطن فکرینی ا کلیورم ، وطن فکرینک بر انسانده نه وجهله حس حالته کله بیله جکنی ده محاکمه ایدیورم ، لکن بر بولغار کبی وطنپرور اولدوغمی ادعا ایتک کستاخلغنده بولونامام. حقیقه بزده وطنپرورلک داعیه سنده بولونان منور کنجلر ، یارم عالملمر ، تزییف وتحقیره لایق برسوری کستاخ ادملردر . بونلرک حقیقتی اعتراف ایتک مرداکنی اولسون کوسترملرنده شو فائده واردر، که یاشاماق ایسته یان بر مات ایچین الزم اولان

بالقان محاربه سنك ايلك متاركه زماننده ایدی ، روم ایلیده کی مسلمانلردن جاتی قورتارانلر استانبوله دولمشلردی . حکومت ، بو مهاجرلری واپورلرله انادولوبه نقل ایتدیردی . ایشته بو قیلدن اولارق غالباً قونیه یه بر مهاجر قافله سی سوق اولونمش . اورده بونلری ، مکتبلره ، مدرسه لره اسکان ایتمشلر . بومهاجر قادینلردن بر ایکینسی ، هم اعاشه ، همده استخدام فکریله خانه لرینه کوتورانلر ، قادینلرک عرضنه تسلط ایتمشلر ، سوکره هر نه حال ایسه قورتولمشلر .

ینه بو مهاجر قادینلردن بعضیسنی (مدرسه ده اوینا ایتمشلر!) بو رزالتلری تصویر افکار علناً یازدی !

حس ناموسک یوقسوللغنده فحش و شفاهتک نه درجه ده رواج بولا جاغنی آرتیق تفصیل ایتمکدن صقلیورم . بونک الیم نتیجه لرینی ده سویلیکه لزوم یوقدر ظن ایدرم . مع مافیله شونی ده سویلیه یم که استانبوله و استانبوله بکزه ین شهرلرده دنخی شایان حرمت پک چوق ناموسلی عائله لرده وار .

۱۰

وطن پرورلک

تورک-عثمانیلرده ، وطن پرورلکلرندن بحث ایدنلر ، بالذات

خشین و شدید اولان منطقه لرده بویله در. چادر آلتنده یاشایان بدویله
استنا ایدیلنججه صیجاق و معتدل منطقه لرده کی اهالیده ده فحش
و سفاهتک چوقاغنی تسلیم ایتمک لازم کلیر. طشره نك بر قسمی
ایچین صایدیغ مانعلرک کافه سی استانبولده و استانبوله بکزه یین
شهر لرده یوقدر. بالعکس محیط و شرائط مساعده فحشی تعمیم ایدر
صورتده در. حس ناموسک رخاوتی، حتی یوقاغنی کویسترن
ایکی تازه وقعه بی ده قید ایده جکم :

طین غزته سنده او قودیغمه کوره، شو صوک محاربه نك باشلانغچنده
بولغار عسکر لری قرق کلیساجوارنده ایکن بر قاج ضابط، یقینده کی
مسلمان کویله نندن قز کتیر مک ایچین بر قاج نفر کوندر لر، عسکر لر
بر کویه کلیر، قز ایستر لر. حالبوکه کویله لر قز لرینی شورده بورده صا.
قلا مشلر ایتمس. بولغار نفر لری کویله لر ته دیده، دو کمه باشلار لر.
نهایت ۱۱-۱۶ یاشلرنده اون ایکی قز آلوب اردو کاهه کوتور بر لر،
ضابط لر صباحه قادر بو قز لر له اکلند کدن صو کره قز لری اعاده
ایدر لر. قز لرک خاصهً ببالرنده حس ناموس اولسه یدی قز لرینی
بولغار نفر لرینه سالماً تسلیم ایدر لر می ایدی؟

ایکنجی وقعه داها الیدر: دوشمن قلیجندن حیاتی، ناموسنی
قورتاران مهاجر قادینلره، التجا ایتدکلری یر لرده دینداش لری،
وطنداش لری تعرض ایتدی. تصویر افکارک علناً یازدیغی شو
فقره مالاً خاطر مده در :

مساعدده قارشيسينده احتمال كه مقاومت ايده مزلر . طشردده
فخش وسفاهتك نسبةً داهآ آز اولماسى شونندركه اولا حيات
عائله داهامتنظمدر، ثانياً ناموسك سقوطنى تسهيل ايدن وسائط
اوقادار مبذول دكلدن : اولرك بيچمى ، قومشولرك يكديكريه
مناسبت ومعارفمى، ارڪك وقادينك دائمى مشغوليتى وسائر...
ثالثاً دين واخلاق حسنك سطحى وبسيط اولماسيله برابر نفوذ
وتأثيرينى الآن محافظه ايتمى ، رابعاً ارڪكلرك لايستل بر
درجده قادينه قارشى جبروتحكيميله تهديدنى فعلاً اجرا ايده بيلمى،
يعنى قورقو !

ايچنده دوغدوغم، و بو بوديكم « اربيل » ده ايكى وقعە بي
بالذات مشاهده ايتشمدر : والده سنك غير مشروع مناسبتده
بولوندوغنى خبر آلان بر كنج مسلمان ، هم والده سنى ،
همده والده سيله مناسبتده بولنان ادامى كندى اليه قتل ايتدى .
ينه ايكى ارڪك قارداش ، كنديلرندن كوچوك وباكر اولان
قز قارده شلرينك خفيف مشر بلكنى حس ايدنجه اونى اولدورديلر،
حتى جنازه سنى بيله دفن ايديله ميه جك صورتده پارچالاديلر، ودره به
آتديلر . (واقعا بو بروحشدر، لكن، اولمش شيلرى سويليورم)
ايشته طشره محيطنده قادين عفتى قليج آلتنده ياشاتان ،
اك زياده بومدهش ، بوخون ريز قورقودر .

لكن طشره نك هر طرفى بوبله دكل، بالخاصه اهاليه سى طبعاً

ار ككك، بر قادين پيشنه طاقيما سنى؛ ايلك بهار لرده طبقى بوييله غروب
حالنده ديشيليرنى تعقيب ايدوب صقيشديران كديلر و كوپكلك
حالنه بكنزه ديرم. كوپك بيله يالكز باشنه بر ديشى به تملك حرصنى
كوسترر كن قيصقا نجليق حسنه مالك كوپكلكر قادار اولسون صاحب
اولمايان ار ككلكر، ناموس سز لقدمه ائتلاف بيله ايدر لر. مسيره لرى،
سوقا قلىرى دولدوران قادينلرله اكلنمك ايسته يان ار ككلكر ده
البتده والده سى، همشيره سى خلاصه تعلقا تندن بر قادين وار .
ار كك، بالذات يابانجى بر قادينه قارشى ارتكاب ايتديكى عيى
ناموس زلغك باشقه بر ار كك طرفندن كندى والده ، همشيره ،
ويا رفيقه سنه قارشى ارتكاب ايديله جكنى محاكمه ايديه بيلير كن
ومحاكمه ايدر كن ينه بونى ياپماسى حس ناموسك اونده يوقلغندن
دكلده نه دندر ، صورارم ؟

شوبخنده ده استانبولله استانبوله بكنزه ين ير لرى طشره .
ليردن ايرماق لزومنى حس ايدىيورم: طشره ده حيات عائله نك
نسبه داهامنتظم اولدوغنى سويلشدم. فخش وسفاهتده ده طشره ،
منفى بر صورتده رجحانى حائر در. واقعا جهل ايله ، اعتياد ايله ،
قورقو ايله بقا پذير اولان ناموس ، ادراك ومحاكمه ايله شرفى
صيانت اولنان ناموسه تفوق ايدمهز، شوايكنجى صنف ناموس
پرورلك هر درلو هجومه مقاومت ايدن اهين قلعه لره مشابه
اولماسنه رغماً برنجى صفده كيلر ايلك تصادف ، ايلك شرائط

صمیمیتی او قادار دوغرو ، تورک - عثمانلی روحنک بو اثرلره رغبت و مربوطیتی او قادار صمیمیدر که اونلر حقنده سالم بر قناعتی بک صحت و اصابتله تأسیس ایتدیره بیلیر. شر قیلرک مألئی تحلیل ایتدکجه تورک - عثمانلی عالیه سنده احتراصات نفسانیه نک دینی ، اخلاقی بوتون عار و حجاب پرده لرندن صیریلار ق ناصل ، آرزین ، چپلاق و بارز بر صورتده تجلی ایتدیکنی انسان داها وضوحه کورور. صولرده ، چالنی محللر نده ترنم باش-لادینی زمان اطراف کزه کوز کزدیریکز. ارککلر ، آچ برکدی کبی کوزلری قفسده ، قفس ارقاسنده کی قادینلر ، حریتی سلب ایدیلان برغزال کبی کیش ساحه لره مشتاق و مضطراب ! پارچه لر ترنم ایدلکجه صانکه روحنک مربوط اولدوغی - خفی ، سحر برتله بوتون بو وارقلر ، قلدانیر ، قیورانیر ، باشلیله ، اللریله وجود لرینک بوتون تفرعاتیله بری برینه اعلان عشق ایدرلر. تصادفاً الی فسنه دوغرو کوتورن برار ککلک ، یا خود باش اورتوسنی ، پیچه سنی دوزه تمک ایسته یان بر قادینک بو حرکتی - ذهنده باش-قه تورلو استدلاله امکان اولمادینی ایچین - بر اشارت مخصوصه برینه کچر. رمضان شریفده جامع قاپیلرنده ، دیرکلر آراسنده ، سیر کونی مسیره لرده ، قادینلر وار ککلرک بری برینه قارشى ابراز ایتمکن چکنم دکلری تمایللری ، حس ناموسی اولان بر انسانک قیزارمه دن تحلیل ایتمی ممکن دکلدر. بعضاً س-کمز ، اون ، حتی اون بش

اهنگسز لکلر، مفار قتلر کوسترر، او قویوب یازمانک، یعنی تحصیلک
نتایجنی ده کوستردم . نه قالدی ، بر موسیقی !
تورک - عثمانلی خانملرینک موسیقی به ، بو آلات طر به انهماکلری
یک زیاده، و بوده پک طبیعیدر: تکامل ایدمه میان ، وعقل و محاکمه نک
اداره ایدمه مدیکی موجودیتلرده حظوظات نفسانیه کسب شدت
وتوسع ایدر . موسیقینک بدیع و علوی، و روحه خطاب ایدن الحان
مهیجہ سی یرینه ، ساده بهیمی احتراصلره آشنا ، ایشسز، نبل،
عاطل، و مخیل بر ذوق و سفاہتک محرومیتیه ایچی طاشان وار لقلرک
مستانه نغمه لری قفس آرقالرنده دو یولور . بعضاً نالشکار بر
اشتکا ، بعضاً بر قہقہہ سرباز کبی یوکسلن بو قیریق نغمه لر ،
اهنگسز و صنعتسز در . ساده رقص ایتک، اویناشماق، قوجا قلاشماق
کبی اک ابتدائی و حیوانی حسلری او قشار . بزده صنعت موسیقینک
و صنعتکارلرینک بوسبوتون یوقلغنی ادعا ایتیورم، لکن قادینلرک
یارم یامالاق او کرندیکی چالغی هپ بو قیلنددر ، تغنی اولنان
شرقیلرک مألنہ ده دقت ایدیکز : هپ بری بری قوجا قلاماق
احتیاجیلہ چیرینان محترص قبلرک شکایتلری ، نی ازلری ،
عصیانلری، جسمانی تلذذلرک، شهوت پرستلکلرک ماجرالریدر .
قارا کوزلر، طومبول قوللر، طورونج مملر، دولغون سینهلرک
ستایشی و نہایت حیوانی مقارنتلرک تعریفی، شرقیلرک بر خلاصہ
مألی در . تورک - عثمانلی روحندن نبعان ایدن بو اثرلرک

ایکی ناموسلی همشیره دو کون کونی مسرتله، صمیمیتله اوپوشدیلر.
لکن چوق کچمه دن فلاکتک سیاه قانادلری آلتنده احمق والده
قزینک ماتم سعادتتی یاشادی. شیمدی کندی تیزه سنک قزینی
فبارقادرین یاپان کنج مکتبلی ناموسلی، چوجوقلرینه فحش وسفاهت
سمسارانی، « .. » لك یاپان خانم افندیلر ناموسلی، خلاصه
بوتون عائله ناموسلی در. بویله موهوم برناموسله شهر تشعار
اولان نه چوق عائله لر وار،

مشاهداته مستند وقعهلری آرتق صایما یاجکم، هپمزك اك
کوچوک بر تدقیقه، ساده اعتسالی بر نظارله کوردیکمز،
کوره بیله جکمز حاللری ده بر آز سویلیهیم: قزلرك ازدواج
پیاسه سنده اك مرغوب اوصاف و مزایاسی علی العموم شودر:
کوزللك، او قویوب یازماق، بر آز نقش ایشله مک،
چوق چالغی چالماق، ثروت و عقار صاحبی اولماق، داماد بکی
یوکسک بر مأموریتله چراغ ایده بیله جک نفوذ صاحبی بر پدیره
مالک بولونماق!

قادرین کوزللكی هر عصرده، هر مملکتده و هر ارکک ایچین
ذی قیمت بر صفتدر، بوندن بحت ایتیمه جکم. مدنیلشمک ایسته یان
استانبولده و استانبوله بکزه یین شهر لر مزده او قادی نلغندن
ذاتاً اثر یوقدر. ثروت ویا مأموریتک ازدواج شرائطندن عد
ایدلسنک یا کاشلغنی، فالغنی ده عائله حیاتنده کی انتظام سزلقلر

قارشى قارشى به مشئوم بردقيقه ياشاديلر : قزك والدهسى ربط
 حيات ايتديكى چوجوغنك وعدمباهاتنه چوكن قراكلقار آلتنده
 ازيليور، بوكاليور. اوتەكى موقع اجتماعيسنك نسبةً يوكسكلكندن
 مستعار برغرور ايله براز غدار ، برازده شيطنتكار ساده بر
 انديشەنك ازالەسنە چاليشيوردي. نهايت بوانديشە پي دە داغيتدي:
 همشيرە ديدى، نه ياپايم، اولمش برشى، هم قباحتدە سنك ككنده،
 چوجوغنك عقانى زيوانە سندن چيقاردى . هم شونى بيسل كه
 بن بريجك اولادمك استقبالى خراب اولماسنى دە ايستەم ، او
 داها مکتبى بتيرمدى، ذاتاً اجنبى بر قزله ازدواج ايتمك فکرنده در.
 سکن مراق ایتە ، قزى قوجه يه ويرمك بنم بورجم اولسون.
 شوک کوچوک بادرە پي، ارککک والدهسى قولايلقه، لکن
 مهارتله آتلاتدى . اوغلنك فنا يرلره کيدوب بر خسته لغه
 طوتولاجاغنى ، باشقه لريله برشى ياپارسه باشنه بر بلا کله جکنى
 دوشونە رک اوزهمشيرە سنك قزيله اکلنم سندن عادتاً نمون اولدى.
 قزک والدهسى دە، اگر قزى بر يابانجى ايله سويشسه يدى ناموسلرى
 (!) محو اولوردى ديه متسلى اوليوردى. مظفر والده، برکون
 اوغلنه ، اکلنجه نك تعميرى غير قابل قسمندن صاقمسنى دە
 اينجه ذکاسيله تلميح ايتدى، بر طرفندن ده بورجنى اوده مە يه
 چاليشيوردي ، نهايت بوناده فرصت بولدى: قزى بر باشقه سيله
 اولديرە رک دوکون مصرفنک بر قسمنى دە همشيرە سنه بخش ايتدى.

استحقار ، خرسیتیان قادینلر ککنی مدح ایدر . سـودیکیه
یابدینی ملاقاتلرک هیجاننی تمثیله چالیشیر . بر قاجی بدبخت اولان
بو عائله قیزلرینک سقوط اخلاقیلرنده بومکتبلی افندینک الک مهم
بر عامل اولدوغنه قائلم .

ینه مکتب عالیدن مأذون بر افندینک بر کون بنی قبول ایتدیکی
اوداسنی اچیق رسملرله مزین ، عادی وملوث رومانلرله دولو
اولدوغنی کورمشدم ؛ بو افندینک او ایچنده تک و کیمسه سز بر
همشیره سی واردی !

قارئلر صوک دفعه ایچین بر مثالی ده ایراد ایتمکلمه مساعده
ایتسینلر : وقعیه ارقاداشم « ا . ع » بالذات مطلع اولمش ،
اشخاص وقعیه بی ده کورمش و تدقیق ایتمشدر . بوذات دییور :
« ایکی تیزه چوجوغنی بری ارکک او بری قیزدی . هنوز پک
کوچوک ایکن بری برینی خیال میال طانیان بوچوجوقلر مأمو-
ریتلرندن انفصال ایدن پدرلریله استانبوله عودت ایتدکاری زمان
بر رکنج اولمشلردی . والده قیزی ، ارکک چوجوقدن قاجیرمه بی
دوشوندی ، بونی همشیره سنه آچدی ، همشیره سنک جانی صقیلدی ،
اوغلنک بوندن محزون اولاجاغنی ، اوغلنک حزننه تحمل ایده میه-
جکینی ، بر آزده حدتله رک سویلدی . اوغلانله قیز کوروشمکده دوام
ایتدیله . قزک جاهل ، صاف اولماسنه معادل ، ارکک ، عفت روحیه سی
درسخانه لرک ، تنفسخانه لرک قویتو کوشه لرنده محو و خراب
اولمش تربیه سز ، شماریق ، چاپقین برشیدی . ایکی همشیره برکون

بردهء حجابی ايله ، اك چركين دوشونجه لرینی عائله محیظنده ، بالخاصه قادینلر اراسنده پرواسزجه ، عارسزجه سـویلمکدن چکینمز : فلان برده تصادف ایتدیگی بر قادینه شویله حرف اندازلده بولوندوغنی ، کچن کون بك اوغلنك بیلمم هانگی سـوقاغنده بك شیق ، بك نفیس بر قادینله شو وسیله ايله قونوشدوغنی شویله بر رومان او قودیغنی ، شویله بر معاشقه دیکله دیکنی ا کلاتیر ، قادینلر اركك مناسباتی ا کچیلاق ، ا ک مستکره صورتلرده کوسترن کیزلی رسملری شونا ، بونا کوسترر . مکتبلرده دین ، اخلاق عنعنه علیهنه ناصل بر حرکت فکریه حاصل اولدوغنی اولجه سویلشدم . ایشته مکتب چو جرقلری بومشئوم حرکت فکریه پی عائله اوجاغنه قادار توسیع ای دیورلر ، دینی ، اخلاقی ، عاداتی قادینلره قارشئ تنقید ایتمکدن چکنم یورلر . خرستیان قادینلرک موقع اجتماعیسیه اسلام قادینلرینک موقع اجتماعیسئ حقنده قیاسلر ، ترجیحلر یاییورلر .

کبار بر عائلهیه منسوب و ژوزویت مکتبنده تحصیل ایتمش برینی طانیرم ، بوچو جوق داها مکتبده ایکن بر اویونجی قیزله مناسبتیه باشلار . شهوت واحتراصک ا ک قبا ، ا ک مستکره ، ا ک حیوانی ماجرالریله روحی کیرلنش بوچو جوق ، اچیق رسملرله ذهننک تام بر مشهری ، حالنه کتیردیگی اوداسنده عائله سنه منسوب کنج قیزلره هر زمان کندی مناسبتندن ، معاشقه لرندن بحث ایدر . چرکین رسملر کوستریر ، مسلمان قادینلرینک موقعی

اولدوغنی حس ایتدم . هیج شبهه سز ار ککلر بو فضله نزاکتی
خانم قزک خوشنه کیتمک ایچین یاییورلردی . ناموس حسی
کندیلرنده تقلیدی اولان ، ناموسی شیمدی به قادر باشقا تورلو
تلقی ایدن بو ار ککلردن بردانه سیله خانم قزک تنها برکوشه ده
قارشی قارشی به او طور دقلرینی تحیل ایتدم وباشمی چویردم .
قاضی کوبنده ! کثریا زیارت ایتدیکم برار قاداشمک اوداسنه
هر کیدیشمده قومشو اودن پیانو سسی ایشدیردم . بالقان حربی
صره لرنده بونی بر آز غریب کوردم ، و صوردم . بر اسلام
عائله سی ، دیدی وعلاوه ایتدی : هر کون صباح ، اقسام ساعتلرجه
پیانو چالیورلر ، شرقی سویلیورلر ، حتی سرخوش اولیورلر ،
بو اودن آرتیق چیقاجکم ، چونکه کورولتیدن چالیشامیورم .
حقیقه او اقسام ساعتلرجه عجمی ، حسسز پارماق لک آلتنده
ایکله بن عادی ، عامیانه نغمه لر دن ، مستانه هایقریشمه لر دن بنده
راحتسز اولدم . بو عائله ، انا ، قز ایکی قادینله قادینک ارکک
قارده شندن عبارتدی . هر اقسام بر لکده چالوب اوینیورلردی .
قادینلری اخلاقسز لغه سوق ایدنلرک بر قسمی ده مکتب چو جقلر بدر :
مکتب ، بردار التریبه ، بر فضیلت او جانغی اولماق لازم کلیر کن بزده
مع التأسف اک عقیف چو جوقلریله بو فنا محیطک ایچنده صافیت
اخلاقیه لرینی غائب ایدیورلر . چو جوق ، اک مستکره تربیه سز
لیکلی ، اخلاقی ذمیبه لری مکتبده او کره نیر . صو کره بر تیلان

و بر طاقم مراسمده تجلی ایدیور . قادین یابانجی بر ارککله یوزیوزه کماز، یالکزجه برارده او طورماز؛ چونکه بر کره بو، خلاف ناموس تلقی اولونمش ، دوشونجه، دو یغو بویله . بسیط بر محاکمه ایله بالذات قادین بو مراسمی استخفاف ایدیور ، یا خود زوج ، رفیقه سنی بویوله س-وق ایدیور حالبوکه قادین یابانجی بر ارککله یالکزجه بر اوداده بولونجه ، تریه ویا تلقی اساسیسنه کوره اولان محذور بردن بره ذهنده جانلانیور، ارککده دخی او یله . نهایت هر ایکی طرف بو تماسدن ، بویالکز لقدن استفاده یه قالدیشیور . بر کون موداده سیناماطو-هر افده ایدم؛ کنج بر مسلمان قزی، یاننده ایکی ارککله کلدیلم، او کو مزده کی صریه او طور دیلم . ارقاداشم دو قطور « م » بك : - بو خانم قز کچن کون برینه نشانلاندی ، نشانلیسی برابر دکل ، یاننده کیلمر غالباً اقرباسی ! - بر آز صوکره کنج ، شیق اوچ ارککده کلدی . خانم قزک یاننده کی ارککلردن بری بونلره آشنالق ایتدی ، ویالکز ارکک ارقاداشنه کلانلری پره زانته ایتدی . سیناماطو غرافدن چیقنجه یه قادار بونلری تدقیق ایتمکدن بر آن خالی قالمادم :

ارککلر، صووقانی حس اولونا جاق درجه ده نازک ، شن ، پر کو اولمشلردی . خانم قزک کوزلرنده فرار ایدن بر احتراز وخشیتله برابر بر لمعه احتراض پارلییور، سونیوردی ، متهیج

داهانه قادار مشئوم تأثیر لر او یاندردیغنی ایضاحه لزوم کور میورم .
 ارقاداشرمدن « ع » بکک بانا طانتدینی برذات وار . بوادم
 متأهل ایکن قادینلرله اکلندیکنی زوجه سندن کیزله مامکده
 بر باس کور میورمش ، ایکی چوجوق آنه سی اولان زوجه نك ده
 نهایت دوستی اولمش . « ع » بک بودرت رکنلی معاشقه نك
 اشخاصنی برر برر بانا کوسترمشدی . غریب بر تصادفله
 بر کون دردیغی بر آراده کوردم : ایکی قادین ، بری زوجه ،
 بری زوجک دوستی ، بونلر بر قادین غروبی اراسنده ارککلره
 باقیورلر . زوج ، وزوجه نك دوستی ده ارککلر اراسنده
 کزینیور . احتمالکه ارککلر وقادینلر هپ بری برینی طانیور لر دی !
 ارککلرک قادینلری سقوط اخلاقی به سوق ایتدکلرینک الیم
 بر تجرب به سنی ده ایشتمد : کنج منور ، فکری برذات ، ینه منور
 بر قادینله ازدواج ایتدی ، رفیقه لرینی ارقاداشرینه باش اورتوسیه
 چیقارماقده بر محذور کورمدی . زوجک اوده بولونمادیغی
 زمانلرده ارکک مسافر لری ، زوجه سی - بر آوروپالی قادین
 کبی - بالذات قبول ایدیوردی . نهایت زوجه قوجه سنک باش
 اورتوسیه حضورینه چیقاردیغی ، وا کتربا مسافر لکه کلان
 برینی سودی ! نتیجه : زوج ایله زوجه آیرلدیلر . خانم ، سودیکله
 ازدواج ایتدی . لیکن بر آرزو کره بر باشقاسنی ده سودی .
 یوقاروده دیدیکم کبی حس ناموس تقایدی بر حسدر ، کوره نکدر .

مقابل بویله بر قادینک بالعکس ناموس سز بیلمسی ارکک
حا کیتنک، اک مشئوم نتیجه لرندن بریدر .)
تورک - عثمانلی عائله سنده ارککلر وقادینلر بحق بری برینه
لایقدرلر ، لکن اعتراف ایتمه لی که - تفوق وحا کیتی اعتباریله
تأثیرینک فائیتی غیر منکر اولان - ارککلر درکه قادینلری
فناغه سوق و تشویق ایدیور . انسان بو نتیجه یه عمیق بر ملاحظه
ایله واصل اولابیلیر . مع مافیله بنم شخصی مشاهداتمه ده بک
چوقدر « ن - ر » اسمنده مکتب عالی مأذونی ؛ منور فکری
بر بک بلیرم که بر فاحشه یی زوجه لکه قبول وعائله سی اراسنه
ادخال ایتدی . بر فاحشه نک عقیف بر زوجه اولماسی محال
اولدوغنی شو وجهله قبول ایتمک ضروری اولور که اک چرکین
ومستکره تحسسات ایله روحی وفکری آلوده اولان و کیرلی
خاطرله رک دماغنه منقوش بولندوغنی بر انسانک ذهنینی عقیف
بر انسان ذهنینه تقلیب ایتمک ممکن اولاماز « ن » بک بونک
تأیداتی ، یعنی زوجه سنک غیر مشروع مناسبته بولندوغنک
دلیننی بالذات کورمش ایکن اونکله یاشاماقده دوام ایتدی . چونکه
سویوردی (!) حیثیتسز لکنک سیاه تمغاسنی شیمدی آئنده طاشیان
بو آچاق بر آز صوکره عائله سی ایچنده کی قادینلردن برینک ، بر
خوجه یی سودیکنی کوردی . زواللی قادین ! و ملعون هر یف !
- نهوت بو ، قرقلق بر هر یفدر - و بو حرکتی ایله عائله سی اراسنده

حتی کاملاً چارشافسز دگلی؟ ایچلرنده ده قولته کزنلرده وار! —
بویله ده قولته ملاحظه لرله یابدقلرینی ضررسز ومعدذور
کورییورلر. (دوشونمیورلرکه خریستیان قادینلر بوصورتله
اچیق کینمکه کوچوک یاشدن بری آیشمش، خریستیان ارککلرده
کوچوک یاشدن بری قادین اراسنده بولوناراق قادینلرک یوزینی،
چپلاق قوللرینی، کرداتی کوره کوره نظرندہ بو، بر حال
طبیعی، علی العاده برشی اولمشده اولنر ایچین بوچپلاقلغک
بژده کی قادار محذوری قالماش!) بزم قادینلر ایشته بونی
دوشونہ میورلر وچپلاق قوللرینی، کردانلرینی، بر ایکنه کبی
ایصیران نافذ نظرلرک ذوق بدیعنی سوقاقده هر آدیم آتدجہ حس
ایدیورلر. وایشته بوتحسس لذیذ، تقلیدی اولان حس ناموسک
ایلک مغلوبیتیدر. تورک-عثمانلی عائله لرینک خاصه منورقسمنده
روحاً بری برینه یابانجی زوج زوجه لر، سانکه خفی وضعنی
بر معاهده ایله بری برینک اخلاقسزلغنی مسامحه و ترویج
ایدیورلر. فضیلتکارانه بر حیات مشترک برینه زوج زوجه
منفرداً ذوق و بختیاری وسیله لرینی تحری ایدرلر: ارککلر
بیراخانه لره، قارخانه لره، مسیره لره، عمومخانہ لره دوام
ایتمکدن، هر درلو اخلاقسزلغنی ارتکاب ایتمکدن چکینمیورلر.
(غیر مشروع مناسباتده بولونان ارککلرک ناموسسز عدايدلامسنه

عائله‌سندن ، تعلقاتندن هانكى ار ككه محرم و كيملره نامحرم اولدوغنى تعيين ايتمشدر .

«عورت» محلك نه وجهله ستر اولونا جاغى ده شرعاً معلومدر . ايشته بو اساسلره و اخلاق دينيه رعايت ايدن قادينلره «عفيف» و ناموسلى دينلييور . عقیده و جدانيه نك تظاهرات خارجيه سى ، و جايي ايفا اولدوغنى كبي قادين ده ده ناموس ، بو مراسم معينه يه مربوطدر ، قادين شريعتك تحديده اتنه ، اخلاق دينيه توفيق حرکات ايتدكچه ناموسليدر . ديمك اولييور كه ناموسك علامم خارجيه سى مراسمدر . تورك - عثمانلى عائله لرنده هر شى « كوره نك » اولدوغنى كبي « ناموس » دخی بالمحاکمه ادراك ايدلمش برفضيلت اولماق دن زياده صرف تقليديدر قادينلر مزده كى بو تقليدى حسه باشقا و دها قوتلى احساساتك غلبه چالماسى هر زمان قابل اولدوغنى قبول اولونا بيلر قادينلر ك جاهل زمره سنده بو حس ، احتمال كه ايلك فرصته ، ايلك تجربه ده يكيلك استعدادى حائزدر . تحصيل كور مشلر ايسه بالذات بو حسى ابطال ايد ييورلر ، بو وجهله در كه ناموسك مربوط اولدوغنى ، تظاهر ايتسيديكى مراسم اهمال اولوندوغنى دقيقه دن اعتباراً سقوط اخلاقي باشليور :

مثلا قادينلر دار بر چار شافك ايبك التوالرى التنده وجودك حظو ير يچي خطوطنك ار تساننده قوللر ك ، كردانك چيپلا قانغنده خريستيانلرى تقليد ايتمكده باس كور مييورلر ؛ - خريستيانلر

۹

حس ناموس

نسلک صافیتی، هیئت اجتماعیه‌نک نظام واسایشنی محافظه
ابتدیکی قادار، رجلیتک خودپرستلکنی، حب نفسی، غروریتی
اوقشایان شرائط آلتنده قادینی یاشاتماق عصرلردن بری ارککار
ایچین بر غایه اولمش .

قدیم یونانستان ، « سیتہ » حیاننده حسنه تعبد، وحسنی
تالیه ایدرکن ناموسک تلقیسی شیمدی تفصیلندن حیا ایدیله جک
برطرزده ایدی .

موثوق عالم‌لرک تحقیقنه کوره بزم بیلدیکمز تعدد زوجاته یعنی
برار ککک بر قاج قادین الایلمسنه معادل ، قادینلری آز اولان
قوملرده بر قادینک بر قاج ارکک الایلمسی اصولی بوکون بیله
موجوددر . دنیانک هر گوشه سنده قادین ناموسنک طرز تلقیسی
باشقا باشقادر . تورک - عثمانلی عائله سنده ناموسک قواعدی دین
اسلامک احکامنه کوره تعین ایتمشدر . (بو قاعده لردن بر چوغنک ،
بالخاصه تستر مسئله سنده تلقیء دیننک استحالیه اوغرا دیغندن
ینه تستر مسئله سنده بحث ایده جکم) دین ، قادینلرک افراد

ایده جکی معلومدر. بزده کرک ارککار، کرک قادینلر کوردکلری
تعلیم و تربیه نتیجه سنده کندی دین، عقیده، اخلاق، عادات
وغننه لرینه قارشی قیدسزلکه دوشدکلری کبی باشقه عقیده ،
اخلاق ، وسائر بی ده نفسلرنده تأسیس ایده مدکلری ایچین
شخصیتسز، هویتسز، رنگسز، صانکه سپاسنک خطوط خصو-
صیه سی سیلندیکی ایچین هر کسه ویا هیچ کیمسه یه ده بکزه میان
مومیالر کیدر لر. صمیمی تحسسلرینک معکسنی بری برینده بولامایانلر
مشترک بر حیاتی اوزون مدت یاشایه مازلر. صمیمیتی حس ایده بیلمک
ایچین برنجی شرط، ایکی روحده بر اصلیتک، بر اصلتک موجودیتیدر.
مختلف تأثیرلر آتنده اصل روحی ده کیشان، هویتی استحاله یه اوغرایان
وارقلرده بونی بولماق محالدر. چونکه اونده اویله بر شخصیت،
— شخصیت دیمه یم— اویله بر موجودیت، وارکه اوکا معادل، اونکله
اکلاشاجاق ایکنجی بر موجودک بولونا بیلمه سی حسابسز ،
وایکنجی دفعه ایچین بر آرایه طویلانماسی محال اولان شرائطک
احضارینه توقف ایدر، که بوده ممکن دکلدر .
اصلیتتی غائب ایدر تورک— عثمانلی عائله لرینک اتحاد ایده بیله جکی
نقطه لر، هر شیدن اول شخصیتسزلک ده، صوکره ذوق و سفاخته ده،
اکلنجه ده ، سوسانمکده ، شهوتپرستلکده در .

تورك - عثمانلی عائله سنده ازدواجك انوشين سعادتى احتراض
وشهوتك تطميننده در !

ازدواج هانكى طرزده اولورسه اولسون بهيمى احتراضلك
سكر و جنت دوره سى كيچدكن صوكره دركه زوج و زوج
مستى روحك كوزلرينه پرده چكن دومانلرينى داغيتمايه، برى
برينى كوروب تدقيقه امكان بولورلر. اشيانك اصل چهره سنى
ستر ايدن ساخته جلالر كبي زمانك، خان و بى امان ديشلرى
جعلى، صنعى، مستعار پرده لرى يا واش يا واش ييرتوب كيردكجه
حقيقتك خشين چهره سنى ده توضح ايتمكه باشلار. انكسار ايدن
خياللك ثقلت انقاضى كون كچدكجه داها آغر حس ايدرلر.
وازيلدكجه موجوديتلرينى بويوكه بسند ايدن قيدى قيرماق
آرزوسنى حس ايدرلر. يوقاروده ديديكم كبي يار طرفك حسن
مادى يه انجذابى، ياتر وتك جاذبه سنى، يا خودده فقرو ضرورتك
سائقه سنى او لماسه، آراده چوجوق بولونماسه بونلرك براراده
ياشاماسى ممكن اولماز. استانبولده كى عائله لره دقت ايديكز؛ ارككله
قادينك بومشترك حياتدا كثر يتله ممنون اولما دقلرينى كورورسكز،
شيمدى آصيل نتيجه يه كليوروز : عائله اساسلرينك بودرجه ده
چوروك، تلمسز، هر دقيقه بيقلمايه مهيا اولماسى ضروريدر.
چونكه زوج و زوج رو حاً، فكرياً حساً برى برينه او قادار
يا بانجيدرلر كه ائتلاف ايدمزلر. فردده ذهنيتمك نه وجهله تقرر

تأثیر، سه و دکریخی او یله بر غازه فسون ایله صارار که - اوخ ،
ایشته تام ایسته دیکم کبی کوزل ! - دیرلر ، اونده غایه خیالینک
بوتون تفرعات حسنی کورورلر . سه و مک ، سه و یلک ایسته یان
هر ایکی طرف بری برینک طبیعت و اخلاقی حقنده بر قناعت
حاصل ایتمکه نادراً موفق اولور . بری برینک خوشنه کیتمه
قرار ویران بر چفت ، هر سوزی ، هر طوری ، هر حرکتی ،
و آرزولری بو قراره توفیق ایدر . ذاتاً سه و مک و سه و یلک مطلقاً
ازدواج ایله نهایت بولماز . بو ، بعضاً بر ، ایکی ، بعضاً بش ،
اون ، و حتی اون بشنجی تجربه دن سو کره واقع اولور
(مستقبلی تهدید ایدن نه مفید تجربه لر !)

ایستر کوروجی ، ایستر بالذات کورمک و سه و مک نتیجه سنده
تاهل ایدنلرک بال آبی طاتیلدر : کنجلیکک وقف روح و حیات
ایلدیکی ای مسعود غایه ؛ چابوق ثوله ! بختیار کونلر ، دقیقه لر
کبی قیصالیر . سنه لردن بری نوشین خلیالرک رنگ و نور ایله
سوسله دیکی ، قدسیته ایردیردیکی حیوانی بر احتیاج ، شبابک
اک صیجاق و قاینق بر چاغنده رعشه لر ، هیجانلر ، بحر انلر
ایچنده یاشامایه فرصت بولور . حس بهیمی ، بوتون قدرت
و نفوذیله بوتون باشقه تحسسلرک فوقنده اولارق ساده او ،
رنگ و رایحه ، حریر و ضیا ایله مشبوع حریمنده دقیقه لری مص
ایدر . متکامل بر هیأت اجتماعی دن بحث ایتمدیکی بیلورم .

بر تصادفدر : کوپری باشنده ، چارشیده ، مسیره برلرنده ،
قومشو اولرده ، سوقاقده ، واپورده ، قایقده ، راست کله
برسیما، یا ارککک ، یاقزک خوشنه کیدر . کوزلرده کوچوک
بر معنای تقدیر واشتیاق ، دوداقلرده فراری برالتوای وفاق
وسرور وبونلرک تدریجاً انکشافی نهایت مکتوبلشمکه واک
صوکره ملاقات ومکالمهیه منجر اولور . سهووبده وارماق ،
سهووبده الماق نظریهسی کوندن کونه تأثیرینی آرتدیریور؛
لکن بو طرز حرکتک فردا ایچین مدهش بر سقوط اخلاقی
حاضرلادیغندن هر ایکی طرفده بیخبردر. دینک ، اخلاق
وعاداتک تجلی ابتدیی مراسم علیه حرکت ایتمک تجربهسنی
بر کره یاپدقندن صوکره بیلمکه هانکی قوت ویا نفوذ خارق-
العاده ، بو ، کندی عاداتی ، وبو اعتبار ایله باشقهرلینک تعیب
وتنقیداتی استخفاف ایدنلری اخلاقسزلغه دوشمکدن منع
ایده بیلیر ؟

سهومک وسهویلمک صورتیه ازدواج ایدنلره صوریکز ، کندیلرینه
انتخاب ایده جکلری حیات یولداشک اولدن جسمانی حقنده کی
مقرر فکلرلرینه موافق صورتده بر زوج ویا زوجه انتخاب
ایتملرمی ؟ سزه مطلق کوکسلرینی قبارتان برآه خسران ایله
«خایر!» دییه جکلرندن امینم ، چونکه زواللیلر ، ایلمک تصادفده
خوشلرینه کیدن برطورک ، برتسمک وارلقلرنده اویندبردیغی

اوته کی بونجاووزی ، بریکنک آبدالغنه ، جهلنه ، مدنیتمزلیکنه
 ویرر . (!) شیمدی بوسبوتون مکتب کورمامش لرله برابر
 اوچ زمیره اولان قزلری ، یرلی واجنی مکتبلرنده تحصیل ایتمش
 ویا هیچ او قومامش ارککلری قارشی قارشی یه کتیریکنز ، بونلرک
 مختلف ولایتلر اهاالیندن و آزچوق بر خصوصیتی اولان مختلف
 سمترلر سکنه سندن اولدوغنی ده علاوه ایدیکنز . عائله نکلنقلیسنه
 کوره ده کیشان ایلك تربیه سی ، تحصیلی ، عقیده و اخلاقی ،
 عاداتی خلاصه تفکر و نحسی اصلا بری برینه بکزه مین
 قزلروار ککلردن - بزده جاری اولان اصول ازدواج دائره سنده -
 جفتلر تشکیل ایدیکنز ، یقین بر آئیده ، احتراصک ایلك دوره
 شدتی کیچد کدن سوکره بونلرک اکثریتله افتراق ایده جکلرینی
 ضروری عدایده جکسکنز . ناهل ایتک ایستیان ارککده الاجانی
 قزک جسمانی حقنده آز چوق بر فکر مقرر وار ، قزده
 اوله در . محترم قارئلرم بیلیرلرکه حسن ، مطلق دکل نسیدر .
 بونسبت ، اقلیمه ، ملتله ، هیئت اجتماعیه لره حتی شخصه
 کوره تبدل ایدر : سزک کوزل بولدیغکنز ، بنجه چرکیندر .
 قضیه نکل عکسنده ده عینی نتیجه وار . حالبوکه قزی انتخاب ایدن
 ارکک دکل ، اونک آنه سی ، همشیره سی ، هر حالده بر باشقاسیدر .
 مع مافیله مدنیاشمش (!) عائله قزلری ، و ارککلری بعضاً
 حق انتخابی بالذات استعمال ایدرلر ، بونک باشلانغی هر حالده

عاداتلری، موقعلری، وظیفه لری حقیقه طرز تفکر و تحسسلری
مستقر اولامادیغی کبی، موجودیتلرندن صدور ایدن بوتقلیدی
حالات و اطوار ایله اولنلرده ایکنجی بر ذهنیت ده کسب استقرار
ایتمز. بوتون یایدقلری؛ بویله مستقر بر ذهنیتک صمیمی تجلیاتی
اولماقدن زیاده صرف تقلیدی و ظاهریدر. بالخاصه بوز مرده قادین
موقع اجتماعیسنه قارشلی، مدهش بر عصیان وار :

اجنبیاشمش خانم قزدوشونور که کندیسیده اجنبی و خریستیان
بر قز کبی نیچین چارشافسز کزه میور، ایستدیگی ار ککله نیچین کورو-
شه میور، ایستدیگی بره ایستدیگی زمان نیچین کیده میور، بو نیچین لر
حسابسزدر، والنندن کلدیگی قادار اخلاق و عادات خلافتنه حرکت
ایدر. معلوماتی سطحی و ظاهری اولدوغی ایچین، اسلام عقیده،
اخلاق و عاداتک خصوصی مراسم یله درجه ارتباطی تدقیق
ایده بیله جک درجه ده بر انکشاف ذهنی به مظهر اولامادیغی
ایچین مراسم تغییر و یا اهماال ایتمکله بالذات عقیده، اخلاق
و عادات علیهنده حرکت ایتمدیکنک فرقه وارماز. ایشته بونک
ایچندر که قادینلرک تحصیل کور مشلریله، تحصیل کور مامشلیری
اراسنده بیله ضد، متباین بر تلقی، بر اوچوروم وار. چارشافی
پچه پی؛ اندامنک تناسبی، چهره سنی کیزله یه میه جک شکلده اولان
خانلمره، اسکی سیستم چارشاف کینمش خانملرک نفرته، استحقارله
باقدیغنی، حتی قابا کفر لر صاووردیغنی قاچ دفعه کوردم و ایشتدم،

اولاً اجنبی لسانی، ثانیاً معلومات عمومیہ، ثالثاً مکتبک منسوب اولدوغی حکومت و یا ملته قارشی بویوک بر محبت و نہایت خریستیان دین و عقیدہ سنی تماماً قبول ایتیمور لر سہدہ کندی دیننہ، اخلاق و عاداتنہ قارشی بویوک بر قید سنزلک اکتساب ایدیور لر. قزلرک بو مکتبلردہ تحصیللرینی بیتردکدن صوکرہ او قودق لری، یا اجنبی لسانیلہ، یا خوددہ تورکجه یازلمش عادی رومانلردر. اجنبی لسانی کوزلجه او کر نیش خانم قزلر طبیعی تورکجه یازلمش کتابلری او قومایہ آرتیق تنزل ایتزلر، او قودینی رومانلر، غزتہ لر ہپ او کر ندیکی لساندہ یازلمش اولانلردر. (« رومان » او قوماق مراقی ارککلر ایچیندہ عینی درجہدہ شدتلیدر. ارککلردہدہ تحصیلینی بیتردکدن صوکرہ برمسلسلکہ عائد تبتعاندہ بولونماق ایچین فائدہ لی کتابلر او قویانلر پک آزدر. بو اعتبارلہ خانم قزلرک شو مراقی محقق و طبیعی بولیورم.) اجنبی اندہ تعلیم و تربیہ کورہن خانم قزلرک ہویت مغنویہ سی یرلی مکتبلردہ او قویانلر ککندن داہا اصلیتسزدر : معیشت و اصول معاشرتہدہ بر اجنبی طورینی تقلید ایدر لر . بر اجنبی قادین کچی کینمک، بر اجنبی قادین کچی یاق، تووالت اودالرینی تنظیم و تفریش ایتمک، اونلر کچی دانس ایتمک، پیانو چالماق اونلر کچی سربست کوروشمک، اونلر کچی کزیمک واکلنمک ایستر لر . ذہنیتلرینہ کلنجه، کندی دینلری، اخلاقلری،

قسمککنه بکزر . فی الواقع بر اجنبی مکتبنده تحصیل اصولی
بزمککندن اییدر ، درسارمنتظم صورتده اوقوندیریلیر ، معلمار
داها اهلیتیدر ، پروغراملر داها مکملدر . لکن اولجهده
دیدیکم کبی بوتون بو اجنبی مکتبلر کندی ملتداشلیرنی تعلیم
وتریبه ایتمکله برابر بر مقصد خصوصی تعقیب ایدرلر . مثلاً
فرانسز مکتبلرنده اوقویان برقیز چوجنی ، معلومات عمومیه دن
باشقا کندی ملتته ، تاریخه ، دینه ، اخلاقه ، عاداته ، تعلق
ایدن هیچ برشی اوکره نه مدیک کبی بالعکس فرانسزلی ،
فرانسه تاریخی ، فرانسه اخلاق و عاداتی ده ، مکتب مؤسسلیرنک
مذهبنه کوره قتولیک ویا پروتستان مذهبلیرنک عقیده و آینی
اوکره نیر . یاشنک ایجابی اولارق هیچ بر سحیه سی تقرر
ایده مامش بر چوجنک کندی دینه ، کندی ملتته ، کندی
اخلاق ، عادات و عنعنه سنه قارشلی روحنده کیزی بر بحرانک
بر عکس العملک باشلاماسی ایچین باشقا بر محیط معنوی ایله
تماس ایتمسی کافیدر . حالبوکه اجنبی مکتبلرنده اوقویانلرده ،
بر نتیجه طبیعه اولان بوبحرانک ، بو عکس العملک کندی کندی
وقوعه کلسننده وقت بر اقیورلر ، پاپاسلر ، راهب لر مقدس
تصویرلرک اوکنده اسلام چوجقلمینه باشلیرنی آچدیریور ،
دیز چوکدیریور ، خریستیان کبی دعا ایتمدیریورلر .
خلاصه اجنبی مکتبلرنده اوقویان قیزویا ارکک چوجقلمر ،

برسوری معاشقه لردن هر کون برینه مطلع اولسون!.. تور کجه یازیلان رومانلر کده تأثیر اخلاقی اعتبار یله غریبککندن یو کسک اولمادیغنی تذکاره لزوم کور ییورم. کنج خانمک هویت مغنویه سیله انهلرینک ویا خانم نینه لرینک کی ارسنده فرق پک آذر :

کنج خانمک دینی، اخلاقی، واخل دو یغولری، دوشونجه لری هپ اوته کیلر کبی عادی، تقلیدی، « کوره نک » در. اوده اونلر کبی مزارلرک یانی باشنده اللرینی آچاراق امللرینی نیاز ایدر. نسیخه لری بویننده طاشیر، او فورو و کیلره، بو یوجیلره، فالجیلره، رمل آتالره جین، پری یه، خلاصه بوتون خرافاته اینانیر، اونلر کبی اوطورور، قالقار، اونلر کبی یر ایچر، کنج خانمک اوته کیلردن فرقی، فضله انی؛ او قومایی، یازمایی، بیلمکده؛ صاچ قاپار تماق، نوالت یامساق، لوانطه پودره سورمک، شیق کینمک، هله بالخاصه چارشافلرینی داها نظر فریب رنگاردن، ایپکاردن و اندامک تناسبینی، وجودک بعض کوچوک چپلاقلقلرینی کوستره جک صورتده یاپدیرماقده در. بو فضله لغه برده شونی علاوه ایندیکنز: برسوری فحش و معاشقه ماجرالری که بو قبیل ایشلرک بودر جهده اینجه سنی اوته کیلر، یعنی یاشیلر بیلمز .

اجنبی مکتبلرده، اجنبی معلمه، مریبه لرالنده تربیه و تعلیم نتیجه سی داها مشئومدر :

بونلرکده کوچوک یاشده کی دوشونجه لری شبهه سنز برنجی

طوپلو بروقوف ایدنه دن مکتبدن چیقارلر ، بونلرک بوتون اوکرن دکاری شی، برپارچه او قویوب یازماقدن عبارتدر. یوزده دو قساننک خطاسز بر مکتوب یازماسی، جدی بر کتاب صحیفه سنی، خطاسز قرائت ایتمه سی ده اندردر . بوز مره ده انکشاف ذهنی، عالی تحصیل کورهن ار ککلر درجه سنده اونادینی ایچین علم ابله عقیده نك مجادله سی وقوعه کلز ، لکن مکتبلرده یارم یامالاق ایدینان معلومات یینه کنج خانلرک هویتلرینه تأثیر ایتمدن حالی دکلدر ؛ بالخاصه او قومایی بلله مک اونلر ایچین فنا برواسطه شر اولور . کوچوک خانلر کتبخانه لرمزی دولدوران صنعتسز عادی، انتریکه، جنایت، فحش، معاشقه ماجرا ریله دولو اولان « رومان» لری او قوماق مراقنه دوشه جکلری زمان در که هویتلری صار صنمایه باشلار . کنجلیکنک اک حار و حساس دوره سنده بر خانم قیز تصور ایدیکز که ، دین ، ناموس، عفت و فضیلت، عائله نك اساس تشکیلی، وظائف زوجیه واجتماعیه حقنده بوتون بیلیکیسی ، نه قادر خرافه آلود و برباد اولدوغنی بیلیدیکمز « کوره نك» دن عبارت اولسون، جدی بر تربیه و تعلیمدن محروم بولونسون، سوکره بو خانم، غربک مکلف و ملوث سالونلرینک، تیاترولرینک، میخانهلرینک ، قمارخانه لرینک، رقص، موسیقی، یاریش، مراسم تفصیلاتی اره سنده جریان ایدن ونهایت یابردامله کوزیاشی، بردامله قان ، ویاخود برپوسه ابله نتیجه پذیر اولان

وقادینلر ملیتلری اعتباریله، فکر او حسا بری برینه مشابه اولمادقلری
درجده حتی عینی ملتن اولانلرده بری برینه معناً بکزه مزلر،
تحصیل کورمش اون ارککک دوشونجه سنی قارشیلشدیریکنز:
انسانده فکر و نظرک، فرعی سجیه لک اختلافی طبعیدر؛ لکن بونلر
اراسنده - سجیه دیمیه جکم، چونکه سجیه سزا ولدو قلیرنی اولدن
اثبات ایتدم. - طرز تفکر و تحسس اعتباریله بویوک بریابانجیلق
بولوندوغنی کوره جکسکنز؛

قادینلرده حال بویله در، چونکه کرک ارککلرک و کرک
قادینلرک ایلك آلدقلری تربیه، عائله لر محیطک خصوصیتنه
کوره آزچوق ده کیشیر. نه تحصیلک درجاتنه، نه ده تحصیلدن
صوکره شخصیته بر استقامت، بررنک، بر خصوصیت ویره جک
هیچ بر اصول وقاعده بزده یوقدر: تحصیل کورمش قیزلرک،
قادینلرک مختلف اولان عائله تربیه لیرینی بر طرفه بیرا قهرق نه یولده
تحصیل ایتمش اولدو قلیرنی تحقیق ایدیکنز. کوره جکسکنز که بونلرک
ایچنده برلی مکتبلرده او قویانلر وار، بر چوق اجنبی حکومتلرینک،
ینه بر چوق مختلف مقصدلرله تأسیس و پروغراملیرینی ده او یولده
ترتیب ایتدکلری اجنبی مکتبلرنده او قویانلر وار، عائله ااره سنده
او قوتولانلر وار، صوکره اجنبی لسان و تربیه سنی انگلیز، فرانسز،
المان، له، روم، ارمنی و الح معلملر، مربیه لردن او کره نلر
وار. برلی مکتبلرده تحصیل ایدنلر، مختلف علملر، فنلر حقنده

بش و نهايت اونی چکمز . اوروپا لياشماق ايسته يان استانبوله
واستانبوله بکزه ين شهر لره کلنجه ، بوراده طلاق نسبتی طشره .
نککه قياس اولوناما ياجاق درجه ده عظيمدر : يوزده يکرمی ،
اوتوز ، حتی اللیدن فضله !..

بونه دندر عجيبا؟ مکتبلرده تحصيل کوره نلری؛ دینله ، مملکتله
رابطه لری محو اولماق اعتباريله نفوس عمومیدن تنزیل ایتلی
دیمشدم ، شیمدی ده اصلیتنی ، اسکی ، عنعنه لرینک منبعی اولان روحنی
غائب ایدن ، شخصیتسز ، روحسز وعائله تشکیل ایتدیکی نادر اولان
مدنیلشمش (!) ارککلری ، قادینلری بو تنزیلاته علاوه ایتلی
دییه جکم . نئوت ، ازدواج ایدنلرک يوزده الیسی آریلیور ، بونلر
مملکتک نفوسسنه اکثریا برتک چوجوق علاوه ایده میورلر .
انجاق بوبوک بر حسن ظنله نسبتی يوزده الی درجه سنده صایلا جاق
آریله میانلرده ، اولونجه یه قادر روحاً بری بریندن پک آریدرلر .
طرفیندن برینی یاپارا احتیاجی ، یا جسمانیته - حس و فکره دکل - بهیمی
بر حرص ایله مفتونیت ، یا خودده عادت خلافنده حرکتدن
احتراز کبی بر اندیشه خجالت ، بوقیدی قیرماقدن منع ایدر .
بونه دندر عجيبا؟ سؤالنه بن شو جوابی ویریورم : اوروپا ليا-
شماق ايسته يان استانبولله ، استانبوله بکزه ين شهر لرده کیلری -
طشره لیلر صنفنه ادخال ایديله بیلنه جک اولانلردن باشقاسنی -
برربرر تدقیق ایدیکز . کوره جکسکز که منور دیدیکمزار ککلر

زوجینک عمومیتله تقسیم وظائفی شو و جهله درکه زوج، اوینک خارچنده اولان وسیلهء معیشتیله مشغول اولور، زوجهده او ایشلرینی کورور. چالشماق، هرایکی طرفک زمانی اشغال ایتدیکی ایچین، موقع معیشتک، محیطک، ذهنیتک مساعده سی ده اولمادیغی ایچین کزیمک واکلنمک فرصتلی نادر تصادفلر دندر.

ذهنیتی، احتیاسی بری برینه مشابه، وضعیت ووظیفه لری معین، مادی و معنوی احتیاجلری ده محدود اولان چفتلرک مزاره قادر حیاتلرینی ناصل سور وکله یه جکلرینی انسان تحیل ایده بینیر، طشرده ناله حیاتک مسعودانه اولدوغنی ادعا ایده جک دکلم؛ اکثریتله فقرک، ضرورتک، تحکملرک آلتنده ازیان ارککلر، خسران حیاتک بوتون انتقاملرینی رفیقه لرندن آلیر کبی اونلره تحکم واشکنجه ایدرلر. قادین، اهلی بر حیوان درجه سنده هر درلو مشقتلرک آغر یوکنه تحمل ایتدیکی کبی زوجنک تحکمنه قارشیده عصیاندن زیاده اطاعت کوسترر، نه ارککلک تربیه سی، ذکاسی. ذهنیتی قادینه قارشیده اهاحق شناس، داه مشفق و ملایم اولماسنه، نه ده قادینک تربیه سی، ذکاسی، ذهنیتی بومشقتلره، بو تحکملره نیچین تحمله مجبور اولدوغنک سببلرینی وقور توملاق چاره سنی ارامایه مساعد دکلدر، نتیجه شو اولیورکه هرایکی طرف - ای، فنا - بو حیاتی صوک دقیقه سنه قادر یاشارلر. ایشته شو سببلر دندرکه، طشرده طلاق یوزده

کوسترمک دکل ، - حرمت کوس-تردیکم ایچین اعتنا وتدقیقه
لزوم کوردیکم - ناموس ملتی بنمله برابر نزیه برفکر وحسک
تلقیسنه کوره محافظه چالیشماقدر. مع مافیه بانا کیم اعتراض
ایدرسه درحال جواب ویرمکده حاضر م .

بزده ازدواج و عائله تشکیلی اساسلری احکام دینه اوزرینه
قورولمشدر. فقط مع التأسف دین هرشیده یا کلش اکلاشیلدینی
کبی بو خصوصده اولیله اولمش، او اساسلر تغییرایدلمش. تورک -
عثمانلی معنویتنک ذاتاً ایلک انقراضی عائله حیاتندن باشلار :

عائله حیاتنک تفسیحاتی شرح ایتمزدن اول اوروپالیلاشماق
ایستیان استانبولله استانبوله بکزه یین مدنی (!) شهرلری ، اسکی
عنعنلرینه اولدقچه مرتبط قالمش اولان شهرلردن ؛ قصبه لردن ،
کویلردن آیرمایه لزوم کورییورم .

طشرده [طشره دیمکله ایکنجی قسمی مراد ایدیورم]
عائله اساسلری ، - موجود اولان برطرز حیاتی ادامه اعتباریله -
داهسا متین و منتظمدر : عینی محیطک ایچنده کی ارککلرک ،
وقادینلرک ذهنی ، عینی قالبدن چیقمش یک - رنک باصمه لره بکزره ؛
تفکر ، و تحسسه بری برینک عینیدرلر . ارکک ، مطلق صورته
حاکم ، قادینده مطلق صورته محکومدر . انادولو کویلرینک
اکثریسنده ارککندن فضله چالیشان ، ارککی کبی چفت سورهن
زوجه لرده وار ، لکن بو ، برعمومیت تشکیل ایتمز ، طشرده

ایچلمش عادی ، بسیط ذکاسیه داها کیزی ، داها شیطنکارانه ،
داها مدبرانه ارتکاب ایتدکلرینی ایکنجی قسم داها مهارتسزجه
ودها قاباجه یاییورر .

۸

عائله حیاتی ، تستر مسئله سی ، قادین حقوقی

مملکت مزده بحق تهلکلی اولدوغی بک چوق دفعه تجربه
اولنان شو موضوع حقدده سربستهجه ، پرواسزجه سوز سویلک
کوجدر . بن بوکوجلکی استخفاف ایدن برجسارتی کافی درجه ده
کندمده کوریورم . اولامعین اولاراق هیچ برکیمسه نک
ناموس سزغنی تشهیر ایتک قصدنده دکلم ، ثانیاً بر فردی اولماق
حیثیتله علاقه دار اولدوغم مملکتک ، آرتق کتم ایدیله من
اخلاقی مرضلرینی داها آچیق و صمیمی برلسانله تشریح دن مقصدم ،
بوکا فضله بر اهمیت ویردیره رک فنالغی ازاله چاره سنه وطنداشلمی
دعوت ایتمکدر . ناموسه جداً حرمتکار اولانلرک ، صحیحاً
ناموسه پرور اولانلرک وظیفه سی ، بانا قارشى نفرت وحدت

بوکون صادق بر حیوان کبی سزه پرستش و اطاعت ایدن ،
آرقا کزده براوشاق کبی سورونلر ، یارین حیاتکزده اک
کوچوک برتحولله برابر سزه آرقالربی چویرر ، حتی دیشلربی
کوسترلر . بر هیئت اجتماعیة نك نظامنی تأمین ایدن شیرازه لر
اراسنده حرمت حسنک ده مهم برموقعی وار . بزده حرمت ،
حس محبتدن دکل خشیتدن صده رایتدیکی ایچیندرکه حتی ابوین
ایله چوجغک حرمت و محبتده بیله قورقو و نفرت وار . مودت
وصمیمیتدن عاری مناسبتلر مزده تبصص ، ریا کارلق اوقادار
چوق ، اوقادار هرشیدرکه معاشرت ، استکراه ایدیلان ملوث
بربطاقلق کبی ایچیمزده حس تباعدی ، مردم کریزلیکی کوندن
کونه آرئدیریور . بوتون بوچیر کیندکلی سوسلی برغازه ایله
اورتان ، کوزلشدیران « نزاکت » ک ترویج ایتدیکی شناعتلردن
بری ده یالانچیلقدردر . عزت نفسه مالک بر فرد ، کونده ایکوز
دفعه یوزی قیزارمه دن ایکی یوزلیک ایده مز ، نفسندن اولسون
حیا ایدر . تورک - عثمانی عالیه سنک اک یوکسک طبقه سننده
نفرت اولونان برینی ، سویور کبی کورونمک نزا کتدر . خصوصمتی
کتیم ایتمک ، تأویل ایتمک نزا کتدر ، الداتماق والداتماق نزا کتدر .
خلاصه نزا کتله اوقادار قابا رزالتلر ارتکاب اولنورکه حد و حسابی
یوقدر . بو صایدیغ فضیلت دوشکونلکننده کبارلر ، ذکیر ،
عالملر ، فقیرلردن و جاهلردن شوا اعتبارله آریلیرکه برنجی قسمک

ایدن فردك ایچین اخلاقسز اولدوغی، مناقشه‌یه بیله ده کمز. شیمدی به‌قادر ویردیکم ایضاحات ایله تورک - عثمانلی معنویتك عوامل انقراضنی کافی درجه‌ده کوسـتره بیلدم ظن ایدرم . حقیقتك اعترافی اویله بر فضیلتدرکه بونی عقل وادرا کی اولان هیچ بر کیسه استخفاف ایده‌مز. بزده کی اخلاقسز لغك چیر کیناکنی، ایکنر نجلکنی حس ایده بیلمك ایچین بونك تمثالرینی صحیفه‌لرده تثبیت ایدلمش ذی حیات بر حالده ، نقیصه‌لر مزی یوز مزه هایقربییور کی کوره‌لم: بو محیطده، حقتك، وظیفه سنك صار صیلاماز بنیانه استناد ایتمش شخصیتك وقور و مغرور جبهه‌سنی یوکسکلرده کز دیره ن برتک آدم کور میورم! نفسنه ، عائله‌سنه ، وطنداش لرینه و وطنه عاڈ عار و خجالت لکه لرندن بری مطلقا شو دوشکون جبهه‌لرده وار . نفوذ و قدرتک ، ثروتک ، منفعتك قارشیسنده استقامت شخصیه‌سی بر چنبر کی بو کولمش فرد لرله محیطمز دولودر؛ مرد و مغرور طور بیله صاف و صمیمی لسانیه ، شفیق کوز لر بیله بری برینی سلاملایان و طنداشر لر یرینه، طوپراغه سجده ایدر کی انخنا ایدن ذلیلار، مخاطبئك غرورینی اوقشاماق ایچین کویك کی یالتاقلانیر کن چهره سنك کیزی برالتواسنده خطلوم واستهزا ارتسام، و کوز لر نده خیانتک ، ملعتک، نفرتک، غرض و حسد ایله مشبوع مظلم شعهلر اشتعال ایدنلر کورونور!

بونك سببي ده اشكار : فرد ، عائله او جانك محرميته ، بو محرميتك عزت نفسدن نبعان ايدن قدسي حسلرينه يابانجى دكلسه ده تربيه اونده بو دو يغويي تيمه و تقويه ايتامشدر . بالعكس وقايع اونده وباشقه سنده بو حسي قيرمش ، تذييل ايتمشدر . عيني حقارته اوغرايانلرك بك چابوق بوني اونوتمش اولدقلرينه ده فرد ، واقفدر . خلاصه حياتك ساكن ، على العاده جرياننده وقوعه كلن هر حادثه كبي فرد بو تجاوزدن متأثر اولور ، لكن تأثري سريعا زائل اولور . وطنداشه قارشي كينسزلك ، اجنبي به قارشي ده عيني حاله در .

مقدسات حسيه سنه ياپيلن تجاوز بيله قلبنده غيظ و كين ، حس انتقام اوياندير امايان فردك ملتته ، وطنته ايديلن تعرضلردن ناصل متأثر اولاييله چكني تخمين ايديكز !

۷

تبصص ، ريا ، يالان

وارلغنه ، بالذات برقيمت ، براهميت ويره ميهرك حيثيت و شرفي ده خارجدر ، باشقه لرينك نفوذ و قدرتندن استعاره

سَنَك عَفِيفٌ وَجُودٌ لِرَبِّهِ مَحْسُوطٌ اَوْلَانٌ عَائِلُهُ اَوْجَاغُنْهَدَهٗ بِرِ
يَابَا نَجِيْنِكَ اِيَّاكَ بَا صِهْمَا سِي نَامُوسِنَهٗ بِرِ سَعُوْ قَصْدَرِّ . فُقْرِيْنِيْ ،
سِرُوْرِيْنِيْ ، كَدْرِيْنِيْ وَاسْرَارٌ قَلِيْبَهٗ سِنِيْ اِيْجْنَدَهٗ كَبْرَلَهٗ دِيْكِيْ بُودْرَت
دِيْوَارِكُ اِرَاسِنِيْ ، اَكْرُ قَايِيْسِيْ سَادَهٗ كَنْدِيْسِنَهٗ وَافْرَادٌ عَائِلَهٗ سِنَهٗ
اِيْجِلَا جَا قُ بِرِ مَعْبَدِ كَبِيْ دُوشُوْنُوْر ، حَسُّ وَتَقْدِيْسٌ اِيْلَرْسَهٗ مَثَلَا
بِرِ ژَانْدَارْمَهٗ نَفْرِيْنِكَ « اَوْرَاقٌ مُمْنُوْعَهٗ » اِرَامَا قُ اِيْجِيْنِ تَا حَرِيْمِ
نَامُوسِنَهٗ قَادَارٌ كِيْرِدِيْكِيْ كُوْرُوْنَجَهٗ ، نَامُوسِكُ تَتُوْجِ اِيْتِيَهٗ جِيْ
بِرِ حِيَاْتِيْ بِرِ ظَلْمَتِ ، بِرِ مَحْبَسِ ، بِرِ جَهَنَّمِ ، بِرِ مَقْتَلِ كَبِيْ
كُوْرُوْر ، مَقْدَسَاتِنَهٗ مَرْبُوْطٌ صَمِيْمِيْ رَشْتَهٗ لِرَبِّنِكَ دِيْكِنَلَرْ اَوْسْتَنْدَهٗ
سُوْرُوْ كَلْنِ اِيْيَكُ تَلَلَرْ كَبِيْ بِرِ رِ بِرِ قُوْبُدِيْغِنِيْ حَسُّ اِيْدِرُوْنَهَايْتِ
شَدِيْدٌ اِنْفَعَالَلَرْ وَهِيْجَانَلَرْ اِيْجْنَدَهٗ حِيَاْتِيْ ، سَعَادَتِيْ ، هِيْجِ بِرِشِيْ
دَكَلِ اِنْحَا قُ نَامُوسِنِيْ وَنَامُوسِنِكَ قَانَلَرْ وَچَامُوْرَلَرْ اِيْجْنَدَهٗ سُوْرُوْنَدِيْكِيْ
قَانِيْ كُوْزَلِرَبْلَهٗ مَشَاهِدَهٗ يَهٗ بِاشَلَارْ كَنْ بُوْ بِحْرَانِ دَقِيْقَهٗ سَنْدَهٗ اَوْنَكِ
يَا بَا جَاغِيْ حَرْكَتِ ، سَلَا حَنِيْ چَكُوْبِ مَتَجَاوَزِيْنِيْ تَلُوِيْثِ اِيْتَدِيْكِيْ عَائِلَهٗ
اَوْجَاغُنَهٗ قَرْبَانَ اِيْتَمَكْدَرْ . شِيْمَدِيْ مَحْتَرَمُ قَارْتَلَرْ ، بُوْنَجَاوَزِ مَثَالِنِيْ
تُوْرِكُ - عَثْمَانِيْ عَائِلَهٗ سَنَكِ بِرِ فَرْدِيْنَهٗ تَطْبِيْقِ اِيْدِكِ ، اَوْنَدَهٗ نَهٗ كُوْرَهٗ -
جَكْسَكْزِ؟ قُوْرُقُوْ! سَادَهٗ قُوْرُقُوْدَرْ كَهٗ بُوْظَمٌ وَحَقَارَتٌ اَلْتَنْدَهٗ اَزِيْلَانِ
نَامُوسِ صَا حَبْنِكَ هُوِيْتِيْ اسْتِيْلَا اِيْدَرْ! ظَلْمَهٗ ، حَقَارَتَهٗ ، بُوْيُوْنِ
اَكْمَكَهٗ اَلْيَشْمَشِ فَرْدِ ، فِي الْحَقِيْقَهٗ اِيْلِكَ دَقِيْقَهٗ لَرْدَهٗ هِيْجِ بِرِ هِيْجَانِ
حَسُّ اِيْتَمَزْ دَكَلِ ، لَكِنْ تَاثِرِيْ سَطْحِيْ ، هِيْجَانِيْ خَفِيْفٌ وَسُوْرَهٗ كَسْرَدَرْ .

ایدن جهنمی سائق! .. تورك - عثمانی فردينك اعماق قلبنه ده مير
بر جيوی کبی صاپلانديغك زمان، اونلر تام برر « انسان »
اولاجاق!

- (والکاظمین الغیظ والعافين عن الناس) - دوستور
دينسنی ياكلش تلمق ایتك ده بو تجیل اولنان حسك سونمسنه
ياردم ایتشدر ، ظن ایدرم . فی الحقیقه مؤمنلرک بری برینه قارشى
حس غیظنی هظم و احما ایتسی اخوت قلبیه لرینی برقات ده اتارصین
ایدر؛ لکن دوشمنه قارشى ده بونی تعمیم ایتك کبی بر تلمق ناصل
ممكن اولایلیر؟

کین وانتقام حسنك فقدانی شونندرکه حیثيته ، عزت
نفسه، غروره تعلق ایدن هر حس و فکر؛ استبداد مطلقك
چامورلی اوکچه سی آلتنده ازیلش ، محاولمشدر . فرد نفسنده
موجود اولمایان برشیئك یوقلغنی و اونك یوقلغنه قارشى سوزش
و خسرانى ، اونى محو ایدنلری محو ایتك احتراضنى شهبه سز
حس ایده مز . مثلا فرد ، عائله سنك حریتنى ، بر معبدك
ایشیکی کبی مقدس بیلسین ، بیلسین که عبادت ایدرکن صمیمی،
مناجاتی ، هیچ کیمسه نك مطلع اولامایاجاغی برلسان خفی ایله
دوغرودن دوغرویه اللهه ناصل رفع ایدیورسه ، ناصل که
قلیله اللهی اراسنه، دینی آیری بر باشقه سنك حلول ایتسنی
صمیميته مانع کوریورسه اناسنك ، همشیره سنك ، زوجه -

ظاهری بر عزت نفس ، مستعار بر حیثیت و اونور وار : قوت و نفوذجه فائق اولان بری دوننده کنک حیثیتنه ، بلکه ناموسنه تعرض ایتدیکی زمان ، ظلمدیده نك قلبنده حاصل اولاجاق اک کوچوک بر تحسس عصبانی او قوت و نفوذک مشئوم اولان خاطره سی ، تأثیری در حال اسکات ایدر ، بومظلومک بش آدیم اوتده کندی دوننده کنه قارشی داها قابا بر ظالم اولماسی ده قطعی تجر به سنک ساده اولان منطقی ایجاب بنددر . زنکین ایسه کز فقیر لره ، آمر ایسه کز مأمور لره ، بویوک ایسه کز کوچوکلره قارشی تحکمکزک اسرار روحیه سنی دهنه مزدن اول سزک شخصیتکزک ده قاج دفعه متفوق نفوذلرک شئامتی آلتنده کوچولوب ازلدیکی حافظه کزده آراییکز ، شبهه ایتمک داها پک یکی و دماغ کزده تأثیراتی هنوز حیاتدار بر چوق مثالر کوره جکسکز ! شیمدی هپ برابر اعتراف ایدم که تورک - عثمانلی عائله سنک افرادنده حقیقی حیثیت ، عزت نفس و غرور حسلری اصلا یوقدر .

۶

کین وانتقام حسلری

شخصیتی یوکسلمک ایچین آتش قریاجلر کبی هویتی ایقاظ

صاحبی کورونور و تحکم ایدر . حالبوکه استبداد مطلق، دینک، عقلک، اخلاق و عاداتک فردلر ایچین تعیین ایتدیگی فضیلت و فضیحت مرتبه لرینی - آغیر بر جسمک مساوی ثقتی آلتنده حصوله کلان دومدوز بر سطح کبی - کاملاً ایحا ایدر . صوکره ینه استبداد مطلق، تلقی خصوصیسنه کوره ایتدیگی طرزده فردلر ایچین یکی بر مراتب فضیلت و فضاحت چیزه . یوکسک و مقبول درجه لر؛ عینی درجه ده نفوذه، شرفه، شانه مالکدر . ایشته بو عالی (!) پایه لری اکتساب ایچین دینی، عقلی، اخلاقی اولان فکر لرینی حسلرینی بو غماق صورتیله درکه فرد، جماعت اراسنده سیوریلیر، اعتلا ایدر و مظفر اولدوقدن صکره نفسنده کورمکه باش-لادینی بو مستعار شان و شرفه دوننده کیلرکده - کندیبی کبی - انقیاد و ذلت لرینی عرض ایتمسنی طلب ایدر .

شیمدی استبداد مطلقک بو مراتبی صدر اعظمدن، بر قلم افندیسنه و کوی مختار و اختیار لرینه، بکجیلرینه قادر متسلسل درجه لره تقسیم ایدیکز، و تورک - عثمانلی فردلرینی بو آغیر، غرور شکن زنجیرک آلتنده عصر لرجه یاشاتیکز . کوره جکسکز که معینده کیلره، دوننده کیلره اتکلرینی او پدیر مک ایسته یان آمرلر، متفذلر، بو پایه شرفی ایاقلر آلتنده سورونه - سورونه انجاق اکتساب ایده بیلمشلر . عزت نفس و غرور ! . . بو، تورک - عثمانلی فردلرنده حتی مجهول برشیدر . اونده یالکز ساخته غرور،

هپ بوقانونك تجلياتندن باشقه برشی دكلدر ، شخصه ومنفعته
 تعاق ایدن هرشی بونك حدود شمولنده قالیر. حیات مادهده
 اولدوغنی کبی حیات معنویه دهده بشر، حیثیت، عزت نفس، غرور
 کبی عنوانلرله توقیر ایتدیکی فکری، حسی، مقدساتی، عنعنلرینی
 ایشته هپ بوقانونك تحت تاثیرنده اولاراق محافظه چالیشیر .
 انسانیتك تقدیس ایتدیکی بو عنعنلرک مادی فائده سی کورونمسه
 بیله انسان مختلف حسلرینه، دوشونجه لرینه غرورینی اوقشایاجاق
 بر صورتده بر قیمت ویرمش ، و بو قیمت اعتباریه ایله درکه بعضاً
 مادی فائده لره بیله ترجیح اولونایله جک درجه ده بر اهمیت
 عظیمه کسب ایتشدیر .

تورک - عثمانلی فردلرنده غرور یوقدر. لکن حرکت ،
 طور ، سوز ، معامله و طرز معیشت اونلرده « عزت نفس »
 اولدوغنی ذهابنی ویرر . بک سطحی اولان بو تظاهرلرک
 آلتنده کی اصل وارایغه ، اصل روحه نفوذ ایدیکز ؛ اوردده
 قیریلش ، ازیلش ، مطیع ، وحتى ذلیل بر انانیتک بوزولمش
 اولدوغنی کوره جکسککز. تشریح ایتدیکم اوچ عاملک ؛ دین، استبداد،
 عائله تحکمنک خردوخاش ایتدیکی بر شخصیتده سرباز ، عاصی
 بر عزت نفس بولوناماز . کولونه جک و اغلانا جاق بر حالدرکه
 نفوذ و قوتی کندیسنککنندن داها یوکسک اولانه قارشی فرد
 نه قادر ذلیل ایسه ، دوننده کیلره قارشی اودرجه ده حیثیت

متشبت ، عزمكار و حياتدار قیلارساق حیات عمومیهمزك جانلاناچاغنه ، مسعود بر هیئت اجتماعیه حالنه كله جكمزه ایمان ایدیورلرکه مرض اجتماعیهمزك تبدیل اداره وقانون کبی صرف شکله عاند شیردن زیاده علمی چاره لرله شفا پذیر اولاجاغنه بن ذاتاً قائلم؛ یالکز مظلوم کوردیکم بر نقطه وار : واسع بر عدم مرکزینک تطبیقنده، تورک - عثمانلیره و دیگر عثمانلی مسلمانلره خریستیان عناصرک مبارزه ده فائق کله جکی محذوری کوریورم. اهاالینک صلاحیتی نه درجه ده توسیع ایتک، صوکره مغلوب و پریشان اولاجاق مسلمانلری بو محذوردن نه وجهله صیانت ایتک ممکن اولاجاغنی ده ایضاح ایتسه لر .

۵

ساخته غرور و عزت نفسک فقدانی

عالم عضویده حکمران بر مدافعه حیات قانونی وار. بقانون، نفسی یاشاتماق ایچین بالذات موجودیت حیاتیه ده مند مجدر . حب نفس ، کندنی نفسی و منفعتی سومک و ترجیح ایتک

دقیقه دن اعتباراً مسلمانلر مغلوب اولور، و بو کونکی درجه لرندن
داها اشاغی بر در که یه دوشر ، پریشان و مضمحل اولورلر .

تورکلری و عثمانلی مسلمانلری بو حاله کتیران عواملندن
بری ده حکومتدر . شیمدی حکومت بیقدیغنی یاپسین ، بونا
مجبوردر . حکومت ، بو وظیفه سنی ، اونلری ارشاد ایتمکه ایفا
ایده بیلیر . بوده ایکی صورتله اولور : بر طرفدن تورکلرک
و عثمانلی مسلمانلرک حالی اصلاحه چالیشیر . بر طرفدن ده
چو جو قلمینی تعلیم و تربیه ایده رک اونلرده دیکر عناصر فائده ایله
مبارزه ایده بیله جک بر استعداد حاضر لار .

ایکنجی اعتراضه کلنجه ، بن بو کونکی اصول اداره یی
تقدیر ایتک شویله دورسون بالعکس تنقیده بیله لایق کور میورم .
بنجه « حکومت » دینمکه لایق بر اداره ماکنه سی بو مملکتده اصلا
قورولما مشدر . فکر بجه نه بولده اصلاحات یایماق لازم کله جکنی
اوچنچی فصلده سویلیه جکم .

شوسطرلری یازدقدن سو کره بر نس صباح الدین بک افندینک
نظریه لرینی یا کلاش تلقی ایتمش اولما مق ایچین « اوچنچی و صوک بر
ایضاح » لرینی یکیدن او قودوم و کندی اجتهادمله قارشیشدیردم :
صباح الدین بک افندی ، عجبانه کبی عواملک تورک - عثمانلیرده شخصیتی
اولدور دیکنه قائلدرنر ، بونی وضوحله او کر نه مدم ، لاکن
فردی تربیه فکریه و حسیه ایله شخصیتنه صاحب ، حر ،

برنجی اعتراضه قارشى جوابم شودر: حریت فکریه دن ، استقلال شخصیدن محروم ، ذهنی قاپانیق ، اراده سی ضعیف ، تثبث شخصینک نه اولدوغندن بی خبر اولان واستنادکاهنی شخصیت معنویه سنده بولامادینی ایچین بونی خارجه آرایان فردلره ، کندینی اداره ایتمک سچییه سنی « قانون » ایله ویرمک ، اونی تأسیس ایتمک محالدر ، لاکن بوامکانسزلق فردلرک الی النهایه بویله قالماسنی ایجاب ایتمز . حال حاضرده کی فردلرک هویتی نظام ایله ، قانون ایله استیحاله ایتمیرمک ممکن دکلسه ده متشبث برنسل یتشدیرمک قابلدر . بوده بر اصول دائره سنده تربیه فکریه وحسیه ایله اولور . بز علمی و اصولی بر تربیه نک اساسلرینی چیزه ره ک چو جو قلمزی او اساسلره کوره تعلیم و تربیه ایده لم . بزم بو کون تطبیق ایده . میه جکمز اصول اداره ، تعلیم و تربیه کورمش نسل اره سنده کندیلمکندن تأسس ایدر .

مختلف عنصر لردن مرکب ولایات غروپلرینه ک واسع صلاحیتلر ویریکز ، شیمدیکی ذهنیتله بو صلاحیت سؤ استعمال ایدیلمر . اداره ایشلری ، بوسبوتون چیغرنندن چیقار . ایکنجی بر محذورده شودر که بو مختلف عنصر لر اره سنده ممالکت فاتحی و کویا حاکمی صاییلان مسلمانلر ، وبالخاصه تورکلر لیاقت اقتصادیه چه دیگر خریستیان عنصر لرک پک دوننده در . اداره ، و اقتصاد ساحه سنده مسلمان و خریستیانه تام بر سربستی فعالیت بخش اولوندوغی

بو، التي بيك سنهك ترقى بشرک محصول اختراعاتی اولان
الک مغلق و مکمل بر ماکنه بی، حضرت نوح علیه السلامک زمانندن
قاله، بسیط، کهنه آلتلری استعماله آیشمش اولانلرک انه
ویره رک: — شو ماکنه ایله، شو ایشی کوره جکسکز — دیمکه
بکزرکه زوالیلر نه ماکنه بی، نه ده ماکنه نک کوره جکی ایشی،
اونک فائده سنی تقدیردن عاجز اولدوقلری ایچین مخاطبک
یوزینه آلیق آلیق باقماقدن باشقه برشی یایمازلر. وارد اولماسی
طبیعی اولان ایکی اعتراضی ده سویلیه یم وجواب ویره یم:

۱ — سز دیوردیکز که اگر فردک احتیاجاتی چوغالیر،
و حیاتی قازانماق ایچین بو احتیاجاتی تأمین یولنده مبارزه ایتمک
ضرورتی اوکا احساس ایده جک بر محیط اجتماعی داخلنده یاشامایه
باشلار سه نهایت اوده مبارزه یه آیلوب چالیشمایه باشلایه جاق و بو
صورتله ذکاسی ده انکشاف ایده جک. پک اعلا، ذاتاً حکومتک مدا.
خه سنی تحدید ایله اهلینک صلاحیتی توسیع ایتمک؛ نفسی اداره
ایچین اونی کندی حاله بر افاق، فردلری تکامله سوق واجبار
ایده جک محیط مساعی بی حاضر لار که شیمدی سز، بونی، یعنی عدم
مرکزیتی بکنمه مکله بالذات فکر کزی جرح ایدیورسکز.

۲ — عدم مرکزیتی بکنمه مکله اصول مرکزیتی بکنمش
اولیورسکز، بوندن ده تورک — عثمانی اداره سنک ای بر اداره
اولدوغی فکر نده بولوندوغکز استنتاج اولونابیلیر.

مخصوصاتی وار . دوشونیورم که انکلینرلر کبی عزم و اراده سی
متین ، شخصیتی اک قوی و اداره حیائده بی مثیل بر ملت
افرادینک حکومته قارشی وظیفه و حقنی کواستران احرارانه ،
مکتوب و غیر مکتوب قانونلرینی بردن بره اهالیمزه تطبیق
ایدرسهک امریقای جنوبی حکومتلرینی ذاتاً کولکده بر اقان
شیمدیکی حاکمز یالکز حکومتک دکل تورک - عثمانیلرله اکثر
اقوام اسلامیه نک اسارت و انقراضیله نتیجه پذیر اولور . قاریسیله
اولان منازعاتی بیله حکومت مأمورینه حل ایتدیره جک و آج
قالیرسه ، دولت بنی بسلمکه مجبوردر - دییه جک قادر اداره
ایدلکه آلیشمش تورکلرله برابر دیکر اسلام اهالی به - ، ای اهالی ،
بوندن صوکره مکتبلر کزی ، یوللر کزی ، کوپرولر کزی
تراموایلر کزی ، اوتوبوسلر کزی سز یاپاجقسکز ، بطاقلقلری
قوروتاجاق ، خراب اراضی بی اعمار ایده جکسکز ، معدنلری
سز ایشلته جکسکز ، اورمانلر کز وارسه اونلری چوغالتاجاق ،
یوق ایسه یکیدن یاپاجقسکز ، صنایعی ترقی ایتدیره جکسکز ، فابریقه لر
تأسیس ایده جکسکز ، شیمدی به قادر دولته ویردیککز واردانک بر
قسمنی ، کندی الکزله صرف ایده جکسکز ، بودجه کز وار ،
صلاحیتدار مجلسکز وار ، ایتدیکنکزی یاپکزا - بیلمم ، ایجابنده
استعمال اولوناجاق بر قوه عسکر به نک ده اهالینک امرینه مهیا
اولدوغنی علاوه ایده ییم می ؟

بویچنده نه مطلق صورتده مرکزیت و عدم مرکزیتک
بری برینه نسبة رجحانی ار اشدیرمایه قالدیشاجفم، نه ده مشارالیهک
حیات و مشغولیتلرینی تعمیمنه حصر ایتدکاری نظریه علیهنده
سویانن سوزلری نظر اعتباره الاجکم، بن ذاتاً مملکتک عوامل
انقراضنی صرف علمی بر طرزده تدقیق و ایضاحه چالیشیورم که
بو، فرقه اختلافلرینک پک فوقنده در :

عدم مرکزیت و مرکزیتک ده میر باش مثالی اولان انکلتزه
و فرانسه ده؛ بو مختلف ایکی اصول اداره نک، مختلف بویکی
حکومتک قوانین ایله «تأسیس» ایدلدیکنی ظن ایتک خطادر.
بو اداره اصوللرینک بالذات اهلینک سجه لرندن صدور ایدوب
تأسس ایتدیکنده، اصوللرک اختلافی، سجه لرک اختلافندن
نشأت ایتدیکنده صلاحیتدار اولان عالملر اتفاق ایتش، و بر
مملکتک قانونلریله باشقار مملکتک سجه سنیه ده کیشدیرمک ممکن
اولمادیغی ده قبول اولونمشدر. شمالی امریقا حکومت متحده سی
اهالینک مسعودانه تطبیق ایتدکاری عینی قانونلرک جنوبی امریقا
حکومتلرینی انارشی، اختلال، قان ایچنده بدبخت ایتدیکی ده بونک
تأیید اتنددر بناء علیه تورک-عثمانلی حکومتک اعتلاسنی-اونی سائر
ملتله مقایسه و اونلره معادل طوتار اقدن، اونلرک قانونلریله اداره
ایتمک صورتنده-اراماق عبشدر. هر اقلیمک کندینه مخصوص
محصولاتی اولدوغی کبی، هر قومک ده باشقه لرینککنه بکزه مایان

ایده جک و بو، انکشاف ذهنی ایله حریت فکریه بی استردادده ،
تکامل و ترقی به دوغرو اک امین بر حرکت اولاجا قدر .

۴

تشبث شخصی واستطراد

تورك - عثمانلی عائله سنك افرادنده « تشبث شخصی »
بولونمامسنك سببی اش-کاردر. دین، استبداد ، و تربیه عائله نك
فردده ، شخصی اولدوردیکی ، شخصیتسنز اولان فردك
سوق طبیعی اداره سنه یاقین بر صورتده تأثر و تحسسسه منقاد
اولدوغنی یوقارده کی صحیفه لرده ایضاح ایتشدم. «عدم مرکزیت»
فکرینی درحال ذهنده ایقاز ایدن تشبث شخصی بی، بومشترك
کله لرك مدلولی بر آز مناقشه ایده جکم :

پرنس صباح الدین بك افندینك مملکتی انحطاطدن قورتارماق ،
یاشاتماق ایچین اوته دنبری نشر ایتدیگی نظریه ، مملکتی مطلقا
عدم مرکزیت اصولیله اداره ایدرك فردلرده تشبث شخصی
سجیه سنی تأسیس ایتمکدن عبارتدر .

ساری بر خستـتـلـفـه بولاشماقدن ده احتراز ایتمز . رزقك يوم
 ازلدن تقسیم اولوندوغنی، کریم اولان آللهک اونی کچیندیره جکنی
 دوشونور . یولک هانکی نقطه سنده قیریلوب داغیلاجانی مجهول
 کهنه بر آراهه کبی هر هانکی بر تصادفک اوکا تعیین ایتدیکی طریق
 معیشتده حیاتی سوروکله ر. قازانجی بالذات سعی ایله آرندیره بله.
 جکنی محاکمه ایده میان فرد ، سعیی تزییده لزوم کورمز .
 تنبل ، عاطل ، متوکل اولماسنده دینک تأثیری بووجهله در . بو
 تنبلدکی، عطالتی، ونهایت سفالتی ده تشکل اجتماعی ادامه ایدیور:
 یاشاماق احتیاجلرینی چوغالتاجاق بر حیات اجتماعیه محیطی
 فردی مبارزه یه اجبار ایدر .

مدینتک ترقیسی، احتیاجلری تولید ایتدیکی کبی بالذات
 احتیاجک تکثری ده سعی و فعالیتک نسبی تزییدینی و مبارزه
 مجبوریتنی، ذهنک انکشافنی انتاج ایدر که بوده مدینتی ترقی ایتدیره.
 جک بر سائق اولور . بو ، یورطه ایله طاووقدن هانکی سنک
 داها اول اولدوغنی تعیینه چالیشمایه بکزر لکن بنم بوکونکی
 قناعتمه کوره احتیاج مدینتی تولید ایدیور . وا کر تورک-عثمانلی
 عائله سنک تنبل، عاطل، متوکل فردلری، احتیاجنی انجاق چالیشماقله
 قازانا جانی، اونا الهام ایده جک بر محیطده یاشامایه باشلارسه، اک
 ابتدائی حیوانات ناعمه ده بیله غیر مدرك بر صورتده حکمران اولان
 مدافعه حیات و بقای نسل قانونی-اونی نهایت مبارزه یه سوق

تورك - عثمانلى عالمه سنك قناعتكارلىغى ، توكللى ، تسايىمىتى
خصوصنده پك بويوك بر حصه تاثيرى وار. جناب الله، انسانك
سعيدن باشقه بر شيه مالك اولماديغنى كتاب مقدسده صريحاً بيان
ايدىيور. سعيك لزومنه اهميت ويرمك شويله دورسون سعي
حياتك قازانسنه معادل طوتىيور. لكن قناعتك فنا بولمايان بر كتر،
بر خزينه اولدوغى اويله فنا كلاشمش كه سعيك لزومى بيله انكار
اولىيور . حقيقت شودر كه دين اسلام نظر نده ، آصيل خزينه ،
وسع بشر درجه سنده كى سعيك محصوليدر . سعيه ، واستحصاله
اولان قابليتك مختلف اولماسى دوشونوليرسه انسانك كندى
قازانجنه قناعت ايتى حقنده كى ، دينك بو طرز تلقيسنده غايت
عالى بر غايه اخلاقيه مند مجدر ، لكن خلقك بونى اكلابيشى
باشقه تورلودر .

توكل عقیده سى ده بوندن داها آز ياكلش دكلدر .
جناب الله انسانلره دييور كه نفسكزى تهلكه يه القا ايمه يكز .
الله ايبلىكى ، فنالغى كوس-ترمش ، حياتى اداره ايچينده
انسانلره عقل و محكمه بخش ايتمشدر . حتى تهلكه يه ،
فنالغه قارشى نفسى عرض ايتك امر آلهى به مخالف دوشر كه
بو ، دينا عصيان و كنهكارلقدر ، حالبو كه فردك عمق روحنده
خالص بر عقیده كى حيوانجه سنه بر توكل حسى تمرکز ايتمشدر .
فرد ، بيقيلاجاق بر چاينك آلتده ياتوب قالقماقدن صاقنمدينى كى

وقعه لری تحلیل و ترکیب کبی بر عملیه دماغیه دن زیاده حواس
ظاهریه واسطه سیله وقعه نك القا ایتدیکی خشیت واحترازك
تأثیر ایدر .

وقعه نك ساحه جریانندن تباعد ایدیلنجه ، تأثیرده زائل
اولور . فردده عبرت آماق خصصاتی او قدر ضعیف وحتى معدومدر که
تجربه ایتدیکی سبیلر یوزندن خسته لانتش عینی فرد نه قادر
متضرر اولورسه اولسون ، عینی سبیلرک خسته لنی یکیدن
میدانه کتیر مسنه مانع اولماز . حس ندامت ، خسته لق دوام
ایتدیکی مدتیجه دوام ایدر .

مثال لری چوغالتمایه لزوم کور مییورم تدقیق و محاکمه یه مستند
قناعتمله دیرم که تورک - عثمانلی عائله سنک فرد لرینی عقل و محاکمه
یرینه ، سوق طبیعی قادر دون ، غیر متکامل بر ذکا اداره ایدیور .

قناعت و توکل

حقایق علویه سی بر طاقم خرافات ایچنده غائب اولان دینک

حيوانات ايجنده يالکز انسانلره منحصر اولماسندن دکل ،
بلکه ذکای بشرک و قعه لری ترکیب ایله اوندن بر نتیجه چیقارماق ،
مغلق حادثه لری تحلیل ایله متعدد و بسیط سببلره ارجاع ایتک
درجه سنده یوکسک بولونماسندندر. انسانده ذکا، بوصورتله
انکشاف ایتدکجه — وق طبعینک حاکمیتدن تباعد ایتدیگی
نسبتده حاکمیت فکریه بی نفسنده تأسیسه قدرت یاب اولور .
تورک — عثمانلی عائله سنده افرادک ؛ ضررینی کوردیگی وحس
ایتدیگی بروقه نیک تکرار حادث اولماسنه ممانعت ایتدیگی ،
حادثه نیک وقوعنی منع ایده جک واسطه لری بولوب استعمال
ایتدیگی کورولماز :

مثلا بو کون عظیم بریانغین اولور ، بیکلرجه مسکنلری
تخریب ایدر. بالفرض یانغینک تأثیرندن مصون قالانلر ، یانغینه
مصاب اولانلرک الیم ضررلره اوغراداغنی مشاهده ایله متأثر
اولورلر . اولرینی ، عقارلرینی یانغیندن صیانت ایده جک
تدبیرلر دوشونورلر ، حتی بوندبیرلرک اک قولاینی تطبیق بیله
ایدرلر . لکن تأثر، شدید اولدوغنی درجه ده مدید اولمایوب
یاواش یاواش قوتنی غائب ایدر . تدبیرلر اونودولور. ایکنجی
یانغینک تأثیری ونتیجه سی ده برنجینک عینیدر . بو حال بزه
کوستررکه تورک عثمانلی عائله سنده فردلر ، مؤثر بروقه نیک
نتایجینی یالکز و قعه نیک اوکونده دوشونیرلر . بودوشونمک ،

« فکراحتیاط » انکشافه باشلار « ثروت » ک ایلك منشئ ده ایشه بوفکر احتیاط اولدوغنی علم ثروت ویا اقتصاد بزه اثبات ایدیور. فکر احتیاط، حالدہ کی کوچوک بر منفعتی، مستقبلمده کی بویوک بر منفعته فدا ایتمک دیمکدر. فکر احتیاط بشر ایچین وحشت و بد اوتدن مدینته دوغرو مهم بر « مرحله » در و بواعتبارله بر ملتک افرادنده « فکراحتیاط » ک موجود بولنوب بولونماسی، « تکامل » ایدوب ایتدیکنی اصابتله کوسترر بر مقیاس در. مع التأسف تورک - عثمانلی عائله سنک فردلرنده بودرجه تکاملک حصولی کوستره جک اورناده هیچ بر علامت یوقدر .

بومت بوکون بیله « بوکونکی یورطه بی یارنکی طاووغه ترحیح ایدیور ! » روحندن نبعان ایدن شوبلیغ ضرب مثله حالا بوتون صمیمیتیله صادق قالدیغنی ملتک هر تورلو تظاهرات حیاتیه سنده کوره بیلرز : خانه لرك طرزی ، مواد انشائیہ سی ، لباس ، وارداتک صورت صرفی یمک ، ایچمک خلاصه هر شی حاله اعتنا واستقبالک اهمال ایدلدیکنی تأیید ایدر .

— ۲ —

عبرت الماق خصلتک یوقلغنی

انسانک ادراک و محاکمه ایله ممتاز اولماسی ، ذکانک اجناس

اوچنچى باب

تورك-عثمانلى عائله سنده فردلرگ مشترك بولندقلرى

نقىصه لر

— ۱ —

فكر احتياطك فقدانى

بشرك كچيرديكى ادوار تاريخيه تدقيق ايديانجه ايلك دوره ده
انسانلرگ كرك تعيش وكرك ادامه حيات خصوصنده سائر
حيوانلردن بكده فرقلى اولمادىنى كوريلير . بوكون بيله موجود
اولان ابتدائى قوملرده حال بونك عينيدير: اولر، ساده حيات
روزمره لر ينى ياشارلر، آجقنجه يرلر ، استراحته محتاج اولونجه
ياتار او يورلر « فكر فردا » ذهنلرنده يوقدر . انسانلر چوبانلق
دوره سندن چفجيك دوره سنده ارتقا ايتدكلرى زمانده دركه

لکن بیامدگری برشینی محافظه‌ده یکانه مقصدلری شودرکه جماعت مسلمینک ثمره مساعیسنی راحت اکل و بلع ایتمکن عبارتدر. خووجه لرك اکثریت عظیمه سی‌ده جاهلردن شو اعتبار ایله آریلیرکه خووجه لرك فکراً و اخلاقاً جاهلردن قطعاً فرقلری اولمادینی حالده قیافتلری ، لایق اولمادقلری علمای اسلام قیافتنده در وهیچ چالیشمه دن وسیله معیشتلرینی تأمین ایتک، خلقی صویباق اعتیادنده درلر [۱]

تحصیل کورمشلرله جاهلر آره سنده کی فرقی ایضاح ایتدکن صوکره یارم عالملرله جاهلرک تماماً مشترک بولندقلری اوصاف اخلاقیه بی تشریح کچورم :

[۱] دبی مدرسه لده اسلامیتدن اثر قالدی . تحصیللری یکریمی اوتوز سنه قدر دوام ایدن تورکستان ، هندوستان مدرسه لرنده اون ، اوربش سنه قدر دوام ایدن تورکیا ، عربستان جامعلرنده صرف ، نحو ، منطق ، کلام ، فقه ، حکمت حاشیه لری ، کتاب دیباجه لری اوقومقدن هم وار قدر سلامتکی اولدقجه کوزل اخلاق بوزمقدن باشقه هیچ برشی یوق ایدی . تورکستان طرفندن ، بخارا مدرسه لری کبی اک خراب برمنبعدن سرایت ایتش او بویوک مرض دینی، مدرسه لری زده دها زیاده فنا برصورتده دوام ایدی . زیرا درس اصوللری هان او اسکی اصول ایسه ده طلبه لرك معیشت اصوللری اخلاق فسادینه دها زیاده مساعد برحالده ایدی... دین ادب . قرآن تعلیم ایتک وظیفه سیله تعیین قلمش اولان منبرلرك امت اسلامیه بی اغفال ایتمکن باشقه فائده لری یوق ایدی... مدرسه لده جامعله اعتقاد باغلامش اهل اسلام اوایکی حرمک تربیه لری برکه سنده اولسه کرک هم دیندن، هم دنیادن محروم قالدی . « قازانی موس افندی بیکییف »

مجهول قالیر: مدرسـلرک تخصیصاتی وار . وظیفه لری حلقه تدریسـلرینه کیره نلره درس ویرمکدر . مدرس تخصیصاتی الماق ایچین طلبه سلسله سنک هر کون او کونده سور وکلنمه سنی ایستر . مدرسه ده مدرسه عاذاودالر، اودالرک معین فودله سی، چورباسی، پلاوی وار . صوکره طلبه یه برطاقم امتیازده ویرلمش باشی صیقیلان کلیر، بو اودالرک بریسنه چیراقلقله کیرر . هر کون فودوله یی، پلاوی یر، سنه ده بردفعه « جره » کیدر . نهایت معین زمان کلنجه، مراسم معتاده ایله « اجازتنامه » سنی آیر، بر مدرس از لور .

بو کون مدرسـلر، کوینده کمکسنز قالمش ده قارتی دو یور مق، بر کویده امام اولماق ایستیانلرله، عسکر قاچاغیله دولودر .
خوجه لرک منقوشات دماغیه سی بر فکک اشکال تصریفیه سندن، « فعل، یفعل » دن عبارتدر . عربجه بر سطر یازی یازماق شویله دور . سون بر سطر ی دوغری او قویه ماز . خوجه لرک بالذات احکام دینیه حقننده کندی اعتقادی حقننده برو قوف علمیلری ده یوقدر . تنبل، عاطل، جاهل، متعصبدر لر . اکر تعصبلری بیلدکلری بر شیدئک محافظه سنه اعتنادن عبارت اولسه یدی نه ایسه ... [۱]

[۱] خوجه لرک ایچنده بحق تحصیل علم ایتش عالم فاضل ذوات، نادر دکلدر . بوقبیل حقیق عالم و خوجه لر بحثک خارجنده در وکندیلرینه حرمت ایتک بورچزدر .

بر امر دینی دکلدرد . اگر اویله اولسهیدی اجتهاد تعدد ایتمز ودرت امامک مجتهداتی صحیح اولمازدی . فکر و نظرك اختلافی موجود اولونجه بونک درت دن زیاده اولماسی ده عقلاً ممنوع اولماز . صوکره ذکا . واحاطه علمیه نك مرتبه سی ناصل اولورده ائمه اربعه ده نهایت بولور . بونی قبول ایدرسهك فکر بشرک کوندن کونه آلچالدیغنه واک اسکی حکملرک تعدد اعصار ایله صادر اولان یکی حکملردن دها دوغری اولدوغنه حکم ایده جکزه که ایشه بودوغری دکلدرد .

داها صوکره احکامک تغیر ایده بیلمسی امکانی ، ثابتینه منافیدر . اجتهاد قایدینک مسدود عد ایدلسی نه شرعاً ونه ده عقلاً صحیح دکل ایکن مسائل دینه ده حریت فیکریه نك سلب ایدیلسی بویولده کی قناعتی بر امر واقع حاله کتیرمشدر . خلاصه تدریسات دینه نك روحی شو جمله یه مقصور اولمش : دینک احکامنی اکلماق !

لکن مع التأسف مدرسه نشینلرک یوزده دو قسان دو قوزی صایدیغ متعدد علملرک ایلك باصاماغنده قالمشدر . یوز خوجه ایچنده عربی برجه یی قواعد کوره خطاسز او قویاجاق بردانه بولماق نادردر . حیاتی مدرسه یه وقف ایدنلرک اکثریت عظیمه سی عربجه نك اشکال حروفنی ، ساحلسز بردکیز کی کیچه مزله . حروفک تضمن ایتدیکی معانی ، قطبلر کی اونلره

ایدی. بونک تاریخچه سنی یازماق فائده سزدر. مدرسه تحصیلاتک
شیمدیکی حالده ناصل اولدوغنی سویلیه حکم :
استانبولده وطشرهده تخیصصاتی بر طاقم وقفلردن یاخود
اوقافدن آلان بوتون مدرسه لر تشکیلات و اصول تدریسیجه
آزچوق بری برینه بکزر :

مدرسه نشینلر صره ایله عربجه ، صرف ، نحو ، منطق ،
فقه ، بدیع ، بیان وسائر اوقورلر . بومتعدد علملرک روحی
شو جملهده طویلانیر. عربجه اولان دینی متلری دوغری
اوقویاراق اعتقادات ، عقوبات ، معاملات متعلق استنباط
اولونان احکامی اکلاماق ، یاخود استنباط ایتمک !

یکیدن استنباط احکامک امکانی اورتادن قالمش و باب
اجتهادک حکماً مسدود اولدوغنی حقنده برقناعت تأسس ایتمش !
اجتهاد قاپیسنک قاپانماسی مسئله سنی مناقشه ایتمک کناهمیدر؟
لکن بن موحد و مؤمنم . جناب حقک بانا بخش ایتدیکی عقل
وادرا کمی بوخصوصده استعمال ایتمکدن نه جناب الله ، نهده ،
رسالته معتقد بولندوغم حضرت پیغمبر [ص . ع] بنی منع
ایتماشدر. دوشونیورم که کتاب الله ایله احادیث صحیحه نبویه دن
استنباط احکام ایتمک صلاحیتی ائمه اربعه یه کیسه ویرمدی .
اونلر متونی تدقیق و تتبع ایله برطاقم حکملر ویردیلر. شیمدی
بو حکملره کوره عمل اولئیور . برکره فکر ونظرک وحدتی

بودر جهده متلون ، متردد ، قرارسز وشخصیتسز اولان یارم عالمدر ؛ جاهلاردن داها فضله « نفسنه » ، « منفعتنه » مربوطدر . ایکی زمره نك آره سنده فرق شودر که یارم عالم ؛ دینك ، اخلاقك ، مقدساتك تأثیرندن تجرد ایتمش وارلغنه عائد هر منفعتی جاب ایچین بر پارچه ایشلنمش ذکاسنی اک کوتو برسلاح کبی استعمال ایدر . بر فنانلی ، جاهلك محروم بولوندوغی بر مهارتله ارتکاب ایدر . جاهلده ؛ مفرط ، حیوانی تعصب ، نه قدر سیاه ، مشئوم ، قورقونج ایسه یازم عالمدرک خودپرستلی شیطنتی اومرته مضر وایکرنجدر .

تکرار ایدرم که مکتب تحصیلیه اکتفا ایتیه رک تبعات شخصیه سیله ذکاسنی بحق یوکساتمش ، دیننه ، اخلاق وعادانه صادق قلمش اولانلر نادر دکلدرد . لیکن اکثریت ایچین بنده تأسس ایدن قناعت بودر . ایشته بونک ایچین جاهلرمزی عالمدره ترجیح ایتدم شیمدی آرتیق مدرسه تحصیلانه کچیورم .

۲

مدرسه تحصیلی

تورک - عثمانی حکومتی ایلك اساسلرینی احکام دینییه اوزرینه بنا ایتدیکی ایچین مدرسه تحصیلی رسمی بردارالتعلیم

طاشقیندر . لکن چالیشهای اصلا سومه ز . حیاته انتظامک
نه لزومنی طارتمش ، نه ده فائده سنی اولچمشدر .

حیاتی برغایه یه ربط ایده بیلمه یی تجربه ایده مامش ، فقط
بیتمز توکنمز آرزولرینه نه وجهه نائل اولاجغنی بعضاً تخیل
ایدر وا کثریا سعادتک اقلیمنه اونی کوتوره جک استقامتلك
پروژه سنی ده چیزه . سعادتک معناسی ، شکلی او قدر غیر
واضح ، غیر معین ، او قدر رنگسزدر که بیک بر چشیده
کیردکجه پروژه لرك ده چشیدی ده کیشیر .

غایه سز لکنک بومجهول الملری ایچنده قیورانیرکن معنوی
جریملری شفا پذیر ایدن نه بر معبودک دست تسلیت سازی ، نه ده
مدرك برغایه املك پروعد و امید اولان سحر و فسوندن
استعانه ایده بیلیر . بوانقراض معنوی ایچنده سوروکلندیکی
ایچیندر که حیات ماده یه علاقه سی شدیددر و اداره حیاتک
عنانی ده «تأثر» ینک دست مطلقنده در .

حواسی ، حادثاته قارشی کشاده اولان بر موجودیتک متأثر
اولدوغنی هر هانکی بر حادثه یه ، بر عامله منقاد اولناسی ایله سوق
طبیعیکنک اداره سی آره سنده بن هیچ بر فرق کوره میورم .
شیمدی بر فکرک صحتنه اینامش کنجی بر آز صوکره داهاتین
ونفوذلی بر ملاحظه ایله او فکرک علیهنه چویرمک ممکن
اولدوغنی چوق دفعه تجربه ایتدم .

لکن هیہات کہ ، بوکنجک انقراض بولان ہویت
 مغویہ سیلہ برابر مملکتی دہ انقراضہ سور وکلہ یہ جک ! قیافتی
 بوقادار دوزکون ، وبعضاً چہرہ سی بیلہ دوزکونلی اولان
 کنجک روچی مع التأسف پریشان و سرسریدر : دینی
 استخفاف ایدر . لکن نہ کندی دینی ، ونہدہ سائر ادیان
 حقندہ ہیچ بروقوفی بو قدر . مملکتک نہ اخلاقی ، نہ عاداتی
 بکنمز . اوروپالیلر ککنی تقدیر ایدر . لکن بو بکندیکی اخلاق
 و عاداتی دہ نفسندہ تأسیس ایدہ مامشدر . اونک اوروپالیلردن
 او کندیکی شی ، غایت عادی بر طاقم اوضاع و اطواری تقایدن
 عبارتدر .

کنجک؛ جہنملرک آتس خشیت رسانیہ ، جنتلرک ذوق
 و سعادتہ باقاراق خوف و خسرانک نہ اولدورہن ونہدہ یاشانان
 مزعج بوشانی ایچندہ کی اهل اعراف کبی نہ شرقلی و نہدہ
 اوروپالیدر . بزده کی کنجک؛ شرقک حیانتدن نفرت ایدر . بر
 اوروپالی حیاتی یاشامایہدہ امکان بولماز . یاشامقدن غیر ممنوندر .
 بو عدم ممنونیت ، سیاه برال کبی اکطاطلی تفکر و تحسس لرینک ایچنہ
 بر دہمت ایکنہ ، بر آووج چامور آتار . بر غربت زدہ کبی
 کوزلرندہ اوزاق اقلیملرک معنای ہجرانی ، ایشدن عودت
 ایدن بر عملہ کبی یوروشندہ ، اطوارندہ دہرین بر یورغونلق
 وار . امیدلہ دکل بر چوق کنیتس و پارلاق آرزولرلہ ایچی

دینیه اونی اخلاقسزلقدن، فنالقدن ممکن مرتبه منع ایدیور .
 بزده کی کنجلك !.. وارلغنه بر قدرت اسناد اولونان وبر
 چوق زوالیلرک احتیاج تعبدله اوکونده دیز چو کدیکی ،
 خارقه لر یاماسنی نیاز ایتدیکی آچیدن هیکلره بکزر . بو هیکلرک
 سوسلی ، لکن قوف وقیریق اولدوغنی سویلکدن چکنمیه لم!
 جاهللی نسبی بر رابطه ایله مملکته ، اخلاقه ، عائله به
 باغلایان دین ، کنجلكده افلاس ایتدی . اساسات اجتماعیه مزک
 باشند باشه استعاره قوت ایتدیکی دینک حکمران اولمادینی
 بو وارقلرده جمعیه مفید اولاجاق خصلتلك منبعی ده قورومشدر .
 منسوب اولدوغنی جمعیه ، عائله سنه . محیطنه مربوط اولمیان
 بر کیسه تام بر «خودکام» در .

اگر دین رابطه سی یرینه علمی بر اصول تربیه کنجلكده
 ملیت ، وطن فیکرینی ومقبول سجه لر ی تأسیس ایتسه یدی ،
 اکر ییقیلان تملك یرینه بر یکسی یاییلسه یدی کنجلك موجود
 اولاییلیدی . لکن بوکون کنجلكر ، عقیده سنز اولدوقلری
 ایچین مملکته غیر مربوط وبونا بنساء نفوس عمومیدن خارج
 طوتولماق ایجاب ایدر . حقیقت بویله ایکن کنجلكر [که بونکله
 قسم منوری قصد ایدیورم] علاقه سنز اولدوقلری بر مملکت
 ایچنده یاشاماقله برابر بو مملکتی ده اونلر اداره ایدیورلر ،
 بوندن سوکرده اونلر اداره ایده جکلر .

کائنات حقنده کی دینی تلقی بی بونکله تألیف ایتسه یدیلر عقیده
 اسلامیه نك بویله هر ج ومرج اولماسنه مانع اولورلردی . لکن
 نه علما ، نه ده بو مکتبلیری ، پروغرا ملری یاپانلر بوکون
 اولسون بونی دوشونه میورلر . حالبوکه بزده بوتون اساسات
 اجتماعیه نك منبعی اولان دین حسی کنج لک قلمبده تدریجاً
 گوشه دجکه اخلاق ، عادات ، عنعنه رابطه لری ده یاواش ،
 یاواش چوزولمکه باشایور . بوانحلال یکی بر عقیده وسـجیه بی
 تلقی ایچین مطلق بر استعداد اولدوغی قادار — مفکره یه تعقیب
 ایده جکی یکی استقامتی چیزه جک بر ره نمانک فقداننه کوره —
 سجیه سز لکک وهر تورلو تأثیره زبون اولمانک ده اک مساعد
 قابلیتیدر . ایشته بو ، مملکته ، فضیله وحتی عائله یه قارشی
 بویوک بر قید سز لکک و اخلاق سز لکک حلول ایتدیکی دقیقه در !
 شیمدی بر مکتب لینی یارم یامالاق معلوماتیله ، بر تحصیل سزک
 بر جاهلک دینی و اخلاقی رابطه لینی ترازینک ایکی کوزینه
 قوییکز : کنج مکتب لیده ترقیات فکریه پک ناقصدر . بونکله
 برابر ، دینه ، مملکته ، اخلاق وعاداتنه اولان رابطه لری
 قیرلمشدر . جاهله کلنجه ، جاهل اولماق له برابر دین و اخلاق
 رشته لری ، اونی مملکته ، عائله سنه بر درجه یه قادارینه باغلی
 طوتیور . جاهل اسکسی کبی دین ایچین ، دولت و پادشاه
 ایچین ، مملکتی ایچین جان ویرمکده تردد ایتیور . تأثیرات

ده رین بر محاکمه عقلیه یه ده صاحب دکلز . ایسته بویه چوروك
برهویت ایله علوم طبیعیه و ریاضیه نك بالتجربه ثابت عقلی
و منطقی دستور لریله کائناتی ، اشیا بی و طبیعت اشیا بی تدقیقه
باشلارز : سماواتك متعدد طاوانلردن زیاده نامتناهی برفضا
اولدوغنی ، اثری ، جاذبه قانونی ، ارضك دیدکلری کبی
برمانده نك بوینوزی اوزرینه استناد ایتمش بر سطح دکل برسیاره
اولدوغنی ، کره مزك مبادی تشکیله کچیردیکی ادواری ،
ارضده حیاتك صورت نشأتی ، حیات عضویه و غیر عضویه بی ،
ضیا بی ، نه لکتریقی ، خلاصه کائنات و حیاتی آلتی بیك سنه لك
بشریتك اکلایا بیلدیکی درجه ده اکلارز . اوزمان عقیده مز
صارصلمایه باشلار .

بومکتبلی تأسیس ایدن ، بو پروغراملری یاپانلر ، بزم دین
واخلاقزله غربدن کتیر دکلری محصولات فکریه بی تألیف ایتمی
اصلا دوشونه مه مشلردر . بر نظر علمی ایله کائناتك تماشاسی
و حدایتك عظمتی ، دین نامنه اسکی کتابلرک بزم ایچین یاپدیغی
توصیفانلر داها یوکسک بر مرتبه ده موحدك قلبنه الهام ایدر .
علوم حاضره نك نظام کائنات ، حکمت حادثات و تبکون حیات
حقننده اظهار و تبیین ایتدیکی حقایق مثبته ایله دینه مغایرت
آره سننده نه مناسبت اولاییلر ؟

علما ، کشفیات جدیدیه کفر و بدعت دییه جکلرینه

بر علم نام ویره جك هیچ بر در سمنز یوقدر . قصور در سار
كاملاً برر معلومات بیغینیدر . مسلك آدمی یتشدیرمك
اعتباریله - نسبی بر رجحانی حائز اولان - طب فا کولته سنی
استنا ایده جكم . لکن مکتب تحصیلک نتیجه سنده طلبه نك
ذکاسی مکملاً انکشاف ایتدیکنه علاوه هویت مغویه سنك ده
مملکت زیاننه اولارق - فنا بر صورتده آلت اوست اولدوغی
حقننده کی حکمه طبیه لیلری ده ادخال ایدیورم .

مکتب تحصیلک تاثیر مشئومی شو وجهله در که ؛ دینی
واخلاق حساری صرف تقلید واعتیاد حالنده اولان طلبه ،
علوم طبیعه ویا ریاضیه عائد بر طاقم افکار تجربیه به سطحی
بر صورتده کسب اطلاع ایدر ایتمز ، احتساستیله بویکی ومثبت
فکر لر آره سنده بر مجادله باشلار ونتیجه ده نه ایدنمش اولدوغی
عقیده و اخلاقه صادق ، نه ده بویکی فکر لره استناد آییکی
بر عقیده و اخلاق تأسیسنه قادر اولور . متین و علمی بر تربیه ایله
اخلاقی تأسس ایتمش کنجلریمزدن کیسه بی کور مدم . بز مسلمانلر
اکثریتله دینمز حقننده تام بر اطلاع مالک دکلز . وحدت الهیه ،
نبوت ، وجائب ومراسم دینییه دائر جبری بر صورتده تلقی
ایتدیکنمز عقیده بی تقلید وقبول ایده رز . هر شینک جناب الله
طرفدن یاپیلدیغنه اعتقاد ایده رز . بو عقیده خلافنده شبهه
وتردده دوشمک بزم ایچین ممنوعدر . ایلیک ، فنانلق حقننده

دکل عادی بر سوق طبیعینک اداره ایتدیکنی (تورک - عثمانلی ملتنده فرد) مبحثنده کوسترمشدم . شیمدی بو حوالده اولان برینک ابتدائی ، رشدی ، اعدادی ونهایت دارالفنون تحصیلنی صره سیله تعقیب واکمال ایتدیکنی فرض ایدم . بوکنجک تحصیلنی اکمال ایتدکن صکره ذکاسی ، معلوماتی ، دینی ، اخلاقی ، خلاصه هویت معنویه سی نه حال کسب ایتدیکنی او کرمک ایچین دوام ایتدیکی مکتبلرک پروگرامنی و اصول تربیه و تحصیل کوزدن کچیرمک ایجاب ایدر . بزده اصول تربیه و تحصیلک ساده معین سطرلری بلله تمک دن عبارت اولدوغنی یوقارده سویلشدم . او کره تیلان شیره کلنجه : بونلر اکثریتله غایت سطحی برر معلومات بیغندن عبارتدر : بزده جغرافیا ؛ قطععات ارضک ، حکومتلرک ، شهرلرک ، داغلرک ، ده کیزلرک ، نهرلرک بر فهرست اسامیسی ، تاریخ ؛ بیک بر کیجه حکایه سیدر . عقاید و اخلاق صانکه اجنبی بر لسان ایله یازلمش برر دعا کتابنه بکزر . ذهنی دوشونمکه اک ای آلیشدران فلسفه مکتبلریمزدن مطروددر . هیئت اجتماعیه مزک کویا نظام و انتظامه واسطه اولان برسوری قانون ماده لرینی ، غزته مقالاتندن داها آز عالمانه یازلمش جلدلری او قومقله حقوق و یا ملکیه دیپلوماسنی آلمایه کسب استحقاق ایدیوروز . اعتراف ایدم که مکتبلریمزده علوم ریاضیه و طبیعیه دن باشقه بزه حیات و کائنات حقنده اولدقجه

قطع ایتمکله - نفوس عمومی یکونندن طرح اولونا جاق عددلر
حالده تکثیر ایدیور. مکتبیلری - وطنه مربوطیت اعتباریله -
نفوس عمومیدن تزیل ایتمک حکمی برآز آغیردر . لکن بنده
بو قناعتی تأسیس ایدن مطالعه بی ایضاح ایتمکدن سوکره
حکمک اصابت ویا عدم اصابتی محترم قارئلرک تقدیرینه تودیع
ایده حکم . تحصیل کوره نلرله تحصیل کورمه یه نلری مکتبلی
ومکتبمز صورتنده ، تقسیم ایدیورم . تحصیل کوره نلری ده
ایکی صنفه آیره جغم : ۱ - مکتب تحصیلی ، ۲ - مدرسه تحصیلی .
بو ایکی تورلو تحصیلک نتایجینی ده آری آری کوستره حکم :

۱

مکتب تحصیلی

دینک ، استبداد حکومتک ، تربیه عائله نك تورك - عمانلی
فردنده فکرك حریتتی ، میل تجسسینی ، مجهولاتی تحقیق ایتمک
جرئتتی ناصل قیردیغنی ، حادثاتک اسباب و سوائفتی تحری
ایده مامک اعتیادیلله توکل وتسلیمیتک بالنتیجه تأسسینی ، اراده نك
ضعفی ونهایت سجه سزلکی انتاج ایتمدیکنی فردی ، عقل و محاکمه

از برجیلکده کی لیاقتی ذ کانک مقیاسی کی عدایدرلر. حقیقتده ایسه از برجیلک نه ذ کانک انکشافه میدان ویرر، نه ذ کانک بر مقیاسی اولاییلر. از برجیلک یالکز قوه حافظه نك توسعنه بادی اولور که بو حال سائر ملکات عقلیه نك زیاننده در. معین صحیفه لری متصل دماغنه نقش ایدن طلبه ده اعمال فکر ایتمک، حادثه بی تحلیل و ترکیب ایله بوندن بر نتیجه، یکی بر فکر چیقارماق استعدادی تدریجاً زائل اولور، فکر، محدود دائرلر ایچنده صیقیشوب قالمایه آلیشیر، مخیله بر فترت مهادیه ایچنده نهایت سونه در. مکتب برنجیلرینک حافظه لری صنف ارقداشلرینک حافظه لرندن نسبةً ده قوی بولونماسنه رغماً درجه اعتباریله متفوق بولندوقلری ارقداشلرینک بر چوغندن ذ کاجه پک دون اولدوقلرینی هر زمان کوردوم. دییه بیلیرم که بزده مکتب برنجیلری ذ کاجه مطلق صورته بر چوق صنف ارقداشلرینک دوننده در. چونکه برنجیلر، ساده حافظه اعتباریله برنجیدر.

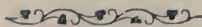
اصول تدریس مکز فطرة فائق اولان ذ کالری نسبةً داها اشاعی طبقه ده کیلرک دونه تنزیل ابتدیکنی کورونجه بوندن ذ کابی تمیه وانکشاف وظیفه سنه انتظار ایتمک صافدر و نلق اولور. مکتب لریمز، مملکته لازم اولان آدم لری یتشدیرمک شویله طور سون، جاهل قالسه احتمالکه مملکته داها فضله مربوط اولاجاق فردلری — مملکته اولان معنوی رابطه لری

شیمدیکی تورک - عثمانلی فردلرینک هویتی

شو بحثك ابتدا سنده بر استطراد یایماید مجبورم .
تورک - عثمانلی ملتک فردلرینی تحصیل، کوره نلر و تحصیل
کور میانلر نامیله ایکی صنفه آیرماق ایجاب ایدر .
تحصیل کوره نلرک جاهلله فائق اولدوغی ظن ایدیلیر .
حالبوکه بو کونجی مکتبیلرله مکتبسزلر آره سنده مقایسه یایدیغ
زمان - تورک - عثمانلی جمعیتنه مربوطیت اعتباریله - بالعکس
مکتبسزلرک مکتبیلره مرجح اولدوغنی کوریورم . محترم
قارئلرم احتمالکه بو سوزمه تعجب ایده جکلر . لکن مع التأسف
بنجه بو حکم بر حقیقتدر . بونی اثباته ده چالیشبه جغم : مکتب
تحصیلی ، حد ذاتنده طلبه یه هر شیئی اوکره تیر صانیرز . بر کره
بو ذهاب خطا در . مکتب طلبه یه بوتون معلومات بشریه یی
تدریس ایده جک یرده ذکاتک انکشافیه برابر اصول تفکری
تعلیم ایدر . حقیقتی تحری ایده بیلمک قابلیتک ذهنده حصولی
مکتب تحصیلک حدغایه سیدر . مع التأسف بو حقیقت حالا
بزده ا کلاشیلمامشدر . بزده کی معلملرک «اصول تدریس» ی،
ده میر باش تعریفاتی حرفیاً طلبه یه ازیرلتمکدن عسارتدر .

عائله لری اراسنده تعمیم ایتمکده دوام ایدیورلر. حکومت، یاخود بلدییه فحش خانه لردن سرایت ایدن وازغین دیشلریله کنج لرك حیاتی کهران خسته لقلری احما ایتک دکل حتی تحدید ایتک، سرایتنی منع ایتک ایچین برچاره، بر اصول اتخا ذینی دوشونه مییور بیله. بر چوق اطبانک تدقیقاتنه کوره قاراده کز سواحلندن ایچرییه دوغرو حلول ایدن مدهش بر خسته لق، «فرنکی» هر کون بیکلرجه انسانی، یار او ایرین ایچنده بوغییور، اولدی ریور. انادولونک اکثر یرلری بویله، سوریه بویله، یمن بویله، عراق بویله. خسته لق یالکیز بوندن عبارت دکلدر بطاقلق یرلرده صیتمه فرنکیدن فضله تلفات و بردریور. حیوانات خسته لقلرینک تخریباتی ده بوندن اوستوندر.

بر صاحب اختصاصک دها قعطیته، دها وضوحله تأثیراتی، دهشتنی ایضاح ایده بیله جکی بو خسته لقلر، سئوتغدی، ضرورت، عسکرلک، جهالت کبی مهم عامللر تورک - عثمانلی عنصرینک نفوسنی هر کون بر آز تنقیص ایتمکده اولدوغنی کبی اهلینک بنیه سی ده اوحاله کلش که، بر ایکی نسل صوکره تورک عرقنک بوسبوتون محو و خراب اولماسندن بیله قورقولیر.

دعا ایله ، صدقه ایله ، مزارلردن نیاز عاقبتله زائل اولاجغنه معتقددر .

تغذینک عدم انتظامندن، غدانک سئو انتخاب و سئو استعمالندن، منتظم چالیشماقدن، و پاتبلاکدن ، کونشلی ، هوادار افقلرک آلتنده ایکن ساعتلرجه دار ، مظلم اودالر ایچنه قاپانوب توز دو مان تنفس ایتمکدن سختی هر کون مختل اولاولار نکسز، یورغون، مغموم، سیکیرلی خسته انسانلر صنوف عالیه نک اکثریت عظیمه سنی تشکیل ایدر . حیاتک، معیشتک هر تورلو وساطتی مبذول ایکن بویله حیاتمزلق ، اولومه یاقین بولونماق پک فجیعدر .

فقیرلر ایشجیلر صنفی آجاق ، سفالت ، مزاحم و جهالت سئیهری ایچنده کوندن کونه ارییوب بتیریور . بر کره تورکیانک جمله عصیبه سی ، پای تخنی اولان استانبوله باقکمز ؛ صاعلام بنیه لی انسانلر نادر در . صاری بکنزلی، مهمل طورلی، نظر لرینه یأس و مرارت قارالتیلری چوکمش ، حیف بر روزکارله قیربله جاق بردال قدر نحیف خسته قادینلر ، جیلز چو جو قلر وینه جه همین بونلره یاقین اولماقله برابر ، مسکرات ، توتون ، اکلتی سئو استعماللریله اکثریتی معلول ارککلر .. هر تورلو خسته لغه مستعد بو وجودلری اک اهمیتسز بر صارصینتی آلوب کوتورییور . ساری علبتر کوندن کونه حدود سرایتنی توسیع ایدیور . فحش خانه لرده کی چرکین خسته لقلری ارککلر

ایکنجی باب

تورک - عثمانلی ملتندہ فردک بنیہ سی

معنویتک ایلمک منبعی بنیہ در، اولاً بنیہ دن بحث ایده جکم :
تورک - عثمانلیلر ، عزور فاه ایچنده ، قدرت وشوکت
دوره لرندہ ایکن البتدہ بویله قانسز وجانسز دکلدیلر اوقادارکه
تورک کوچی اجنبیلرده ضرب مثل اولدی . کافی درجده
غدا ، کونشلی ، صاف هوا ، اقامتکاهک حفظ صحته موافق
اولماسی ونهایت وجودی فعالیتہ کتیرمکله برابر روحده کشایش
ویره جک برسپور، مفید برطرز سعی ، وانتظام حیات ! ایشته
قوی بنیہ لر بوقیل شرائطله نشونما بولابیلر .

سعی ومعیشتی تحت انتظامه الماق احتیاجنی حس ایتمک
سعیک ذوقنی و حیاتک قیمتنی ادرا که نوقف ایدر .

تورک - عثمانلی محیطندہ قاعدہ اساسیه انتظامسزلقدر ، حتی
منورلر ، زنکینلریله معین زمانلرده یمک یمسنی بیلمز لر
تغدینک حفظ صحت قاعدہ لرینه موافقتہ اصلا دقت ایتمز لر .
عقلی باشنده اولانلریله اک بویوک خسته لقلرک نسخہ ایله ،

و تأثیرک فوقندہ جریان ایتمدکجه عدالتک فقدانی ضروری اولور .
قانون ، قانونه حرمت ، حس وظیفه و بناءً علیه عدالتک
بولونمادینی بر مملکتندہ احوال داخلیه نیک نیچین اغتمشاش ایچندہ
اولدوغنی ، شخصی نفوذلر طرفندن حقوق ناسک نهدن پایمال
ایدلدیکنی ، اهلینک ظلم و اعتساف آلتندہ ، ضرورت و سفالت
ایچندہ نه صورتله قالدیغنی ، نیچین یوللر ، شمندوفرلر ، فابریقه لر
پایله رق مملکتک بر معموره حالنه کلدیکنی تدقیق و تعمیقه
چالیشماق فائده سز اولور . هم هر کسک بیلدیکی بر شیء
تکرار ایتک زحمتی نیچین اختیار ایدیم . صکره حکومتک
فنالغنی کوسترمک عوامل انقراضی تشخیصه مدار اولماز .

حکومتی کیم اداره ایدیور ؟ تورک - عثمانلی ملتک
افرادی ! ده کلی ؟ او حالده بالذات فردلرک هویتی تشریح ایتک
داها کسدرمه بر یولدر . چونکه فنالق بالذات ملتده در .
بز کندی کندی میز آلداتیورز . افراد ملتہ ، کندی میزه ، بزده
موجود اولیان بر طاقم ای خصلتلر و فضیلتلر اسناد ایدیورز .
بن فردلرده کوتو خصلتلر و فضیلتلر لکلردن باشقه برشی
کوره میورم . قلیل العند مستثنالری نه انکار ، نده حکمک
عمومیتنه ادخال ایدیورم . موضوع « اکثریت » در . شیمدی
بو اکثریتک ذکاسی ، اخلاقی ، سنجیه سی خلاصه هویتی
نه حالده در . اونی برر برر کوستره حکم :

ایله اصوله و قانونه حرمت حسی، شبهه سز موجود اولماز .
بر چوق قانونلرک احتیاجه عدم توافقی بوراده مناقشه ایده جک
دکلم . بوکا لزوم کور میورم .

بر کره غایه سز لکک تسلیمی ، موجود قانونلرک احتیاجه
موافق اولمادیغنی ذاتاً اثبات ایدر . حتی فکر وظیفه و قانونه
حرمت حسنک یوقلغنی ده بوندن استنتاج اولونه بیلیر . مع مافیه
— مملکتده قانون وار — ذهانبک یا کلهشغنی بحق ابراز ایچین
بونی تفصیل ایدیورم ؛ مطلقیت دوری او سیاه و مشئوم
پرده سی آلتنده قابلی دورسین ، لکن بوبش سنهک مشروطیت
دوره سنده بونی آرامیاه حقمز وار : ایستر شخصی واداری ،
ایستر سیاسی اولسون بومدت ظرفنده کندیسنه اسناد مسئولیت
ایدیلن هر هانکی بر مأمورک نفوذ قانونیدن متعالی قالماش
اولدوغنی کیم کوردی ؟ بر جرم اداری ویاسیاسی ایله شائبه دار
ایکن موقت بر زمان ایچین تباعد ایتدیکی صفت مأمورینی
یکیدن استرداد ایتک امکانی بولوندجه فکر وظیفه ایله قانونه
حرمت حسنک موجودیتی اصلا ادعا اولونماز . حکومتک
اداریه بالذات اشتراک ایدنلره قارشى اولان شو وضعیت
اکلاشیلدقدن سوکره افراد آره سنده نهوجهله توزیع عدالت
ایتمکده اولدوغنی تحقیقه حاجت بر اقاماز .

بر مملکتده قانونلرک حکم و نفوذی ، هر درلو نفوذ

قطعی بر لزوم وار . اصول اتخاذنده بودرجه کفایتسزلك
کوسترهن بر حکومتک سعیندن بر ثمره حاصل اولاجغنه البته
اعتماد ایدلز .

بر ناظرک طوتدینی مسلیکی، یرینه کلن بر ایکنجیسنک
تعقیب اییدیکی ده اصلا کورولماشدر . نظارتلرک بوتون تفرعاتنه
قادر ایش حقنده مسلك ونظر تماماً شخصیدر . ناظرلر
ده کیشدکجه ایشلرک تلقیسی، حتی نظارتک تشکیلاتی بیله ده کیشیر .
بونک برچوق مثالی شو درت بش سنه ده کوردک .

دوائر حکومتده کی تشکیلاتک فالغنی مراسم رسمیه ومعاملات
قرطاسیه نک هر ایشی عقامته محکوم ایتمسنی تدقیقه لایق کورمیورم .
بونلر ، کاملاً حکومتده غایه سزلكک مشئوم نتیجه لریدر .
حکومت ماکنه سنک داها ایلك چرخنده بودرجه ده بر آهنکسزلك
اولورسه البته تاثیر . ماکنه نک اک کوچوک تفرعاتنه قادر
سرایت ایدر . شیمدی شعبات اداره یه ده بر نظر سریع
عطف ایده لم :

غایه سزبر مملکتده قانون اولامایه جانگی کی قانونسزبر مملکتده ده
عدالت بولونماز ، واقعا بزده برچوق قانونلر وار . لکن قانونه
حرمت حسی اصلا یوقدر . حکومتک شیمدی یه قادر یاشادینی
حیات مستبدانه « مسئولیت شخصیه » فکرینک حصولنه مانع
اولمشدر . مسئولیت شخصیه نک فقدانی حالنده فکر وظیفه

حکومتک منقسم بولدوغی دوائر و ساسی یعنی ناظرلرک تشکیل ایتدیکی هیئت وکلا ، بر مسئلهیه قرار ویررکن هیئته کی هر عضوک منسوب اولدوغی شعبه اداره نقطه سندن بومسئله حقنده کی مطالعه و نفوذ عمیقنی ایضاح و بوتون بومنفرد مطالعه لرک خلیطه سندن « منافع مملکت » غایه سنه تماماً موافق بر وحدت فکریه حالنده حکم و قرارینک تجلیسی نادرر . بر ناظرک بوکون مجلسده مذا کره سنه اشتراک ایتدیکی بویله برقراره یارین مقام نظارتندن اعتراض ایتدیکی یک چوق دفعه واقع اولور . حتی موافق بر قرار تطبیق ایدیلرکن نظارتلرده استحالهیه اوغرار . ایسته سزه اک کوچک بر مثال : مجلس وکلا مأمورلرک دوامنی آفرانقه ساعت اوزرینه تنظیمه قرار ویردی . بو اصولی نظارتلر عیناً تطبیق ایده جکلردی . لیکن نظارتلرک بر قسمی ینه آلاتورقه ساعت اوزرینه مأمورلرک دوام وقتنی تعیین ایتتمکده اصرار ایتدیلر . صوکره الافرانغه ساعتی تطبیق ایدن نظارتلر دخی مشغولیت زمانی مختلف طرزده تعیین ایتدیلر . بعضی نظارتلرده مدت اشتغال آتی بوچوق ، بعضیسنده بش بحق ویا بش ساعت اولدی . بو مثال اهمیتدن عاری کورولمه ملیدر . مأمورلرک کونده قاچ ساعت وظیفه لريله مشغول اولماسی لازم کله جکنی تعیین ایتک قوه اجرائیه نک سعینی تحت انتظامه آماق دیمکدر . سعیک متمر اولماسی ایچینده نظامه ، فنی تعبیریه اصوله

برابر ینه اوراده برطاقم مضر و بیهوده نباتلر حصوله کلیر .
 اختیار بر بارکیرک سوروکلهدیکی اسکی بر دولابله اسقا اولنان
 بریرک یالکز حاصلاتی آماقله اکتفا ایتک نهایت برکون
 اویرلرک کاملاً فنا وفائده سز اولرله قاپلانماسنی ، صو منبغک
 باطاقلغه دونه رک قوروماسنی انتاج ایدر ، که شوعادی مثال کوندن
 کونه کوچولهن ، انقراض ایدن تورک - عثمانلی حکومتک
 حالنه پک کوزل تطبیق اولونوبیلیر . غایه نک ، اصوله اعتبار
 وقانونه حرمت حسی ایله صوک درجده علاقه دار اولدوغی
 دوشونیلیرسه مملکتده کی قانونسزلغک صرف غایه سز لکدن نشأت
 ایتدیکی ده تظاهر ایدر . ذاتاً هیچ بر غایه یوقدرکه اصول
 وقانوندن استغنا کوسترسین . غایه یه طریق وصول انجاق قانون
 واصولدر : بر هیئت اجتماعیه نک بقا وسعادتی تأمین ایچین ،
 جریان حیاتی ، بر اصول تحتده تنظیم وادامه ایدلمیلیر . عنعنه ،
 قانون ، عادات ، احتیاج وسائره اصولده مندیج اولور .
 تورک - عثمانلی حکومتک شیمدی یه قدار بر غایه یی نه ادراک
 ونده تعقیب ایده مامسندندرکه بتون شعبات اداره نک فعالیتی
 عقیم اولیور .

قوة اجرائیه نک هر هانچی بر شعبه سنه دقت اولونسه بوعقامت
 کوزه چارپار ، شعبات اداره یی آیری آیری کوزدن کچیرمزدن
 اول نظر ارتلرک آهنگ عمومیسنه دقت ایتلمیلیر : وظائف

تجهیز ایده جك كسکین سلاحری بوایکی آتشه ، عشق و انتقام ایله
ایشلمه سنی بیلر :

بولغارلرک سلطنت سوردیکی یرلری یکیدن بولغارستان
یاپماق !

بولغار ملتیی تمثیل ایدن حکومت ، بوتون تشکیلاتی ،
تدریساتی ، مصرفی ، وارداتی ، خلاصه بتون فعالیتیی
بومقصده واصل اوله بیله جك صورتده تنظیم ایتدی . ابتدائی
مکتب معلملرندن چار فردینانده قادار هپ چالیشدیلر . نهایت
ملیت ، وطن عشقی وتورک کینی ایله کوپورهن مدهش بر قوه
معنویه ، قیزغین ده میرلر آلتنده غروری قیرلیان صاغلام بر بنیه
ومکمل اسلحه لردن عبارت بر اردو عزم وقدرتی دنده ی .
احتمالکه بولغارستان « غایه امل » نك حدودی بوندن صوکرده
کنیشلیه جکدر . مقصدم غایه یی بر مثال ایله ایضاح ایتمکدی .
شوبخی قیاماق ایسترکن قاننه صوصامش دوداقلرمده بولغارلر
ایچین شو جمله تتریور : بولغارلر بحق قوی بر ملندر !

تورک - عثمانلی حکومتک غایه سنزلکنندن درکه حکومت
ماکنه سی اسکی بر صودولابی کبی مقصدسز دونیور : قوروماز
بر منبعدن فیضلی بر طوپراغه تمادیا صولر آقسین . اراضیی
ایشلمه جك ، سرپیان تخملری محصول حالنده یتشیدیره جك
الرا اکسیک اولورسه صویک بولانی طوپراغک فیضلی اولمسیله

اولدوقلرينى، اجدادلرينك حكمرانلغنى، صوكره فاتح بر قومك
قليجلرى آلتده سلطنتلرينك اسارته منقلب اولمش اولدوغنى
كورديلر. لکن چوق دفعه جان فدا ورهاكارالرله بو آغیر اسارت
زنجیرلرينك پارچه لاش اولدوغنى كوسترن مثالرده تاريخ عالمده
اكسيك دكدى. اسارتدن قورتولماق ايسته ين بر منت اسارتى،
حریتك واختلالك ذوقنى درك ايتدكدن صوكره استقبالك
مسعود ومنور اقلرينه دوغرو قوشماقده تردد ايتمز. لکن غايه املی
ساده ادراك وتفكر ايتك، اولوم وسعاده قادار سوروكليه جك
درجه ده كافی برسائق دكلدر. بر فكر، وجدانك اعماقده
غير مدرك بر حس حالته كلیدر كه روح اوزرنده نفوذ و قدرتی
كوسترسين! بولغا رلر، بشيكدن مكتب صره لرینه قدر چو جوقلرينه
ملیت، وطن فكرلرينى، ظلمى، اسارتى، تورك كینى،
وتا اوزاقلرده مسعود بر كونك يشیل و ضیادار صفحه لرینى؛
ظلمته، آتشف، طراقه لرله مشحون بر لحن ایله تغنى ايتديلر.
قازانماق ايچين چالشماق، ياشاماق ايچين اولمك و اولدورمك
ايستر. اجدادينك حكم سورديكى يرلرده سلطنتنى تاسيس ايتك
ايسته يان بر ملتده وطن و ملیت حسی تقرر ايدنجه مظفريتك اسبابی ده
كندیلكدن حاضر لانير. « غايه امل » ك ذوق بديعيله متهيج
بر روح، سدراه اولان « مانعه » لك انتقاميله تيره ين قوللرينى

نفس قانوننك حاكمتسزلكنندن يعنى حياتده غايه سزلك وقانونسز-
لقنددر. تورك-عثمانلى حكومتك شيمدى يه قادار بر «غايه» تعقيب
ايتديكنى هيچ كيمسه اثبات ايده مز. شواعتبارله ساحه تاريخده
حكومتك شخصيت معنويه سى برسوق طبيعى ايله ياشامش اولدوغى
قبول اولونايلر. غير مترقى انسانلر ايچين «غايه» كله سنك معناسى
يوقدر، لكن مترقى انسانلر برمقصدى استهداف ايله سعى و عمللرينى
هپ او مقصده واصل اولاييله جك صورتده تنظيم وادامه ايدرلر.
اوقاق سرمايه لى برصاتيچى ميليونره، كوچوك بر صنعتكارداهى
اولماق ايستهر، متمدن حكومتلرده بويله در. التى يدى يوز
سنه در بو حكومتى اداره ايدنلر ايچنده ياوز سلطان سايم دن باشقه
هانكى پادشاه دولت ايچين بر حدود چيزمسنى، بر حدود
داخلنده نه كې اوصاف و شرائطه ياشاماق ممكن اولدوغى ملك
فكر و معنويتنه ناصل بر جريان ويرمك لازم كلديكنى تقدير
ويا تصور ايتدى؟ شهبه سز هيچ كيمسه!

حكومت ايچين «غايه امل» ى بر مثال ايله ايضاح ايده يم:
بولغارماتى دونكى افندي سنك چفتلكنده چوبان، چفتچى،
خدمتچى ايكن «غايه امل» ك نه اولدوغندن خبرى يوقدى.
ايلك منشأى هانكى ذكا اولورسه اولسون بولغارلرك روحنده
بروطن و مليت فكرينك ايلك شعله سى پارلادى: شيمدى ايچنده
براسير حياتى ياشادقلىرى طوپراقلىر اوستنده اسكيدن حروحاكم

ایچین، کوز لرنده اسکی خاقانلرک مشعل جهانگیری پارلایاراق
کنیش افقره مرصع قلیجنک اوجنی اوز اتماق ایچین ارتیق آفریقالی
عربلرک و قافقاسیالی قالفه لرک ذهنیتندن پک، پک یوکسک برتعلیم
و تربیه به احتیاجلری وار !

۲

حال حاضر حکومتده میخانیزمه

اگر حکومتلرک شخصیت معنویه سنی - نشأت کمال وزوالی
اعتباریله - مختلف ادوار حیاتیه دن سوکره اولمکه محکوم
بر شخصیت جسمانییه بکرتک دوغروایسه تصادفک فیضلی
برطوبراقده انبات ایتدیکی بر تخم کبی بعض حکومتلرک عاداتا
نباتی بر حیات یاشامش اولدوغی ده ادعا اولنه بیلیر . معلومدرکه
حیوان و نبات آره سنده علوم طبیعیه نك تعداد ایتدیکی فرقلرک
اک مهمی، حیوانده حس و حرکتک بولونماسیدر . بقای نفسک
سر عظیمی حیوانانده سوق طبیعینک اداره ایتسنه معادل انسانده
عقل و محاکمه بوغایه نی تأمین ایدیور .
بزده حکومت ما کنه سنک بودرجه انتظامسزلنی، فنانلی بقای

ثالثاً ، كندی مکتبلر یزده کی تحصیل کافی کلدیکی ایچین درکه حکومت، مصرف ایده رک اوروپایه طلبه کوندریور، یا خود پاراسی اولانلر کنیدلکندن اوروپایه قوشیور. بناءً علیه شهزاده لریمزك دارالفنون تحصیل درجه سنده حائز معلومات اولالری فرضیه سی ده مقصدی تأمین ایده مز. خصوصیه یارین حکمران اوله حق شهزاده، اداره ایده جکی افرادک سویه فکریه سندن ناصل دون قالایلیر؟

بوساده، ومنطقی محاکمه لردن صوکره کمال خلوص وصفوتله دیرم که یارین حکمدار اولاجاق بو کونکی شهزاده لر کافی درجه ده حائز معلومات دکلر. بو، تورک - عثمانلی ملتی ایچین عادتاً بر فلاکتدر. تورک قدیم برعنه یه صادق قالاراق پادشاه و خلیفه، شفیق بروالد و حتی فوق البشر بر مخلوق کبی تقدیس ایتدیکی حکمدارینک موجودیتنده اکر بر «مقادو» نک عرفان و کیاستی کوره مزسه زواللی تورک، حاکمیتی ده پادشاه و خلیفه. سنک سلطنتی ده غائب ایده جکدر!

شهزاده لر؛ بویدی یوز سنه لک تورک - عثمانلی حکمرانلغنک کوندن کونه شمشه سی سوندیکنی، حدود سلطنتک کوچولدیکنی، دون سرایلرینک قایسی اوکنده دیز چوکن تبعه سنک بوکون افندیسی نذیل و تحقیر، مسلمانلری قتل عام، مسلمانلرک ناموسنی هتک ایتدیکنی ویارین تاج و تختی ده اوچوروملره بیقا جانغنی دوشونمک

مجید افندی حضر تیرینک تحصیل ایچین و یانه یه کوندر دکتری
مخدوملری عادتاً بر استنادر . شهزاده لر علی العاده سر ایلرنده
تحصیل و تربیه اولنیور لر .

ایلك مربی و مربیه لر شبهه منز حرم اغالریله قالفه لر در .
لکن افریقالی عربلرک و چرکس خلایق لرک ؛ بر شهزاده یه لایق اولان
اصول تعلیم و تربیه حقنده حائز و قوف و معلومات اولمالری شویله
طورسون بالذات بيمربی و مربیه لرک تحصیل و تربیه کورمش
اولدوقلرینی فرض ایتمک بيله امکان یوقدر .

شهزاده لرک بونلردن اوکره نه چکی شی ، ساده سرای اداپ
و مراسمیدر . دها صوکره اهلیت و لیاقتلری مشکوک خصوصی
معلملر طرفندن لسان ، کتابت ، عقاید و سائره کبی مقدمات علوم
تعلیم اولینیور . مع مافیه بوتون بوتعلیم و تدریسک کفایتسزلیکی
مینانده در . بر کره خصوصی تحصیل ، نه یولده اولورسه
اولسون وطنداش لریله عینی صره لرده یان یانه عین سقفاک آتنده کی
تدریسات درجه سنده ذوق علمی بی شا کرده تولید ایده منز .
ثانیاً اهلیت لری مشکوک خصوصی معلملرک هیچ اولمازسه بزم
مکاتب تالیه و عالیله مزده کی پروغراملر محتویاتی قدر اولسون
شهزاده لری اوقوتدیرمش اولایبلمسی ده متصور دکدر ،
مملکت مزده علم و عرفانیله معروف هانکی عالم و یادار القنون معلمی ،
هانکی شهزاده به درس و یرییور ؟

روایات تاریخیه دندر که خلیفه ثانی حضرت عمر (ر.ع) بر جمعہ نمازندن صوکره خطبه ایراد ایدرکن ، عدالتدن ایرلمیه جغنی ایما ایدنجه ، جماعت ایچندن بریسی آیغه قالقاراق۔ یاعمر، الله قسم ایدرم که شریعتدن قیل قدر انحراف ایدر سه کز سزی قلیجله تأدیب ایدرز!۔ دییه باغیردی . بوذاتک کوستردیکی اثر جلادت نسبتنده حضرت عمره ومقام خلافته قارشی قلبنده عظیم بر حرمت اولدوغنده کیمسه شبهه ایتمز .

پادشاهلریمزک نفوذ معنویسنی اولجدهه ایضاح ایتمشدم . شیمدی نه بونفوزک آرزو اولوندوغی بر تربیه عالییه ملتی سوق ایتمکه کفایتنی ، نه ده مشروطیتک تأسیسله نفوذ حکمدارینک قوه ملییه ایله آرتیق ضعفه اوغرا دیغنی مناقشه ایده جکم . حتی بوتون شبانی زندانلرده یشاماق بدبختلغنه دوچار اولمقله برابر فطرتک ممتازیتنی اظهاره موفق اولان شفیق و عالی سلطان رشاد حضر۔ تلری دخی بحثک سویه شمولندن متعالیدرلر . مباحثه خاندان سلطنتک بو کون موجود ویارین حاکم اولاجاق ارکانه عاؤدر . — خاندان سلطنتک مرتبه علمییه سی نه درجه در ؟ —

سؤالنه جواب ویرمک ایچین ده رین بر تدقیقه احتیاج کور میورم . مملکت مزده تحصیل ، درجه لره منقسمدر . بز شیمدی به قدر نه تالی ونه ده عالی مکتبلریمزه هیچ بر شهزاده نک دوام ایتمدیکنی کورمدک . حربیه مکتبنه کیرن و صوک حربیه اشتراک ایدن لرله

ایکنجی فصل

برنجی باب

حکومت نه حالده در

۱

خاندان سلطنت

حکومتدن بحث ایتمک ایستنلنجه حکمدارلردن بحث ایتماک ممکن اولاماز . تورک-عثمانلی ملتک شوکتی قلیجلریله اعلا وبومعظم سلطنتی تاسیس ایدن خاندان عظیم الشان حقنده قدسی برحس تعظیمی اولمیان برعثمانلی بنم نظرمدده فکر سبز، دو یغوسز وحتی آچاقدر. لکن بومعظم خاندان سلطنتی ده برابرجه انقراضه سور وکله بن عامللری تام برمسامان جسارت و مردلکیله پرواسزجه اورنایه قویماقدن احتراز ایتمک داها بویوک برآچاقلق اولورا

نقطه نظر دن تدقیق و محاکمه ایتم ۱ — بر مرتبه شوکته قادر
یوکسلان حکومتک انقراضی انتاج ایدن عامللری، ۲ — تورک-
عثمانلی ماتنده فردک معنویت و اخلاق اعتباریله نیچین بو قادر
دون بردرکده بولوندوغنی ایضاح ایتم ، ایکنجی فصلده
کرک حکومتک، کرک فردک نه حالده اولدوغنی آیری آیری تشریح
ایده جکم :

حریت فکریه سی سلب ، میل تجسسی احما ایدیلیر ، جرئت
تدقیق و تحلیلی قیریلر ، « حادنه » نك اسباب و سوانقتی نحری
ایده مامك ایلک حرکت جبریه ایله اعتیاد حالنه کلدکدن صوکره
توکل و تسلیمیت ، اراده نك ضعیفی ، تردد و قرار سزلق ، ونهایت
سجیه سزلك و شخصیت سزلك تقرر ایدر . ایشته بو شخصیت سزلك
فردك حیاتده استناد سز اولماسنی انتاج ایدر که بو ، مبارزه ده
مغلوب اولماق ایچین ، و بوتون فضیحتلر ایچین مطلق بر قابلیتدر ،
عقل و ذکا نك تحت اداره سنده اولمایان بو قیل فرد لرده حسیاتك ،
داها طوغروسی عادی برسوق طبیعینك حکمران اولدوغندن
شبهه ایده میز . سسوق طبیعینك اداره ایتدیکی بر موجودیتده
فكرك ابداعاتندن اولان بر اخلاق فاضله نك ایزلرینی آراماق ده
عبث اولور . بودرلو اداره حیاتده قوته قارشى قورقو و انقیاد ،
عادی بر خود پرستك ، احتراصات نفسانیه یه دوشکونلك ،
کذب ، ریا ، خدعه و دسیسه ، حیاتك انتظام سزلقی ، وطن سزلك
ملیت سزلك ، حیثیت سزلك ، خلاصه مسعود بر حیات اجتماعیه
باشاماق ایستیان بر ملتک یا بماق ایسته میه چیکی بر سورى نقیصه لر .
وزیلتلر بولنور .

*
..

برنجی فصلده تورک - عثمانلی ملتى شیمدی یه قادر ایکی

آلتنه ايکله ديکني ، اونده کي اشيانک ساتلديغني کورن برکويلى
چوجوق، سوق طيبي ايله قوتک نفوذ و تفوقتي حس ايمه سه
بيله اونه دنبري ايشتيديکي حکومت، دولت، پادشاه کي تأثيرلى،
قورقو ويران کله لرله ذاتاً معتاد اولان توکل و تسليميت حالنه
سريعا رجوع ايدر. استبداد آلتنه ياشايانلر درجات ايله برى
برلرينه ، ابوين چوجوقلرينه، ارکک قادينه دائماً عنفله، ظلمله
معامله ايدر . بالخاصه چوجوق انا، باباسنک امر و اراده سنه
مطابق صورتده اطاعته مجبوردر. چوجوغه شوني ياباجقسين !
— ديديكی زمان فعلک معنا و نتيجه سي حقنده ايضاحات و پره رك
اوني بر انجذاب فکري ايله مقصده سوق ايمکه لزوم کورمز.
ديني مسئله لر حقنده ده علمانک ياپديغني اويله دکلي ؟ عملک
اخلاقي ، اجتماعي نتايجيني ايضاح ايتزلر، ياخود ايده مزلر.
دييه بيليرم که عائله حياتنده کي حاکميت مطلقه ، ينه علمانک
اسلاميتي بويله ياکلش تلتق ايمه سندن ملهم اولمشدر . عائله ده
ساده تحکم و اعتساف وار . دين ، اخلاق ، عادات، ناموس
حقنده ذکا ، حق تنقيددن محرومدر. بر فکر، برطور ، بر
حرکت ، برکله دينه ، اخلاقه ، عنعنیه ، ناموسه مخالف عد
اولوندقدن سوکره بونک عکسي محرماندن ، انکار ابدلسي
جزايه باعث حاللردندر . شيمدی بوتون بو تفصيلاتي خلاصه
ايده لم : چوجوقده انکشاف ذهني باشلاديغني دقيقه دن اعتباراً

تحرى ايتمك ميل تجسسى وار، بو، انسانده فطريدر: چوجوق ياغمورك ناصل ياغديغنى، آبي، ييلديزلىرى، خلاصه كائينات والهي اطرافنده كيلره صورار. شيمدى چوجوغك ذهندهكى بو تدقيق و تحليل خاصه سنى تورك - عثمانلى عالمه سنده قهار و جاهل اللريله كورلتمه ين، اولديرمه ين كيمدر؟ بشرك برعجز مطلق ايجنده اولدوغنه، هر شيك صانع ازلى طرفندن ياپلديغنه، مزارلرك الله ايله انسان اراسنده برواسطه، برشفاعتجى اولدوغنه، بادشاهك حاكم مطلق بولندوغنه اعتقاد ايدن، دماغى كوفلنمش برطاقم خرافات ايله آوده، جنلر، پريلر، وامپيرلرك خيالتلريله دولورؤيالر ايجنده بوغولان قاراجاهلار چوجوقلرينك بيتمز، نوكنمز «نجين» لرينه اكرتيا قطفى اولاراق شو جوابى ويررلر:

— الله ياييور، الله تقدير ايتمش، اعتراض ايتمه، صوص،

كناهدر، كفردر! —

عقيدويه، ودينه متعلق هر هانكى برمسئله يى تعميق ايتمك، كناه، كفر صاييلدقدن سوكره، ادراكك واسع ساحه سنده حر، متجسس اولماق لازم كلان فكر، تدريجاً كورلشمكه، قانايمايه باشلار، بو، حدود ادراكك دارالماسى نتيجه سيدر. حكومت مأمورلرينك جبروتنه، اعتسافنه قارشى تكرر اولنان «نجين» لرك كوره جى مقابله عينيدر: مثلاً باباسنك قيرپاجلر

حقیقت قبول ایتمکه مساعد بر قابلیتدهیم. بانا بر تشبیدن بحث
ایدیلیر ایدلمز ، همین اونی اجرا ایتمک قوتی بنده وار ظن
ایدرم . لکن قولایجه یاباجامی تخمین ایتدیکم برایشی یایماق
ایستر ویاپارکن مشکلاتنی کورور ودوچارضعف اولورم. ایشی
یاری یولده بیراقیرم . بونک سببی شودرکه هرشیئی اولدن
دوشونمک اعتیاد فکریسی بنده یوقدر . بناءً علیه بر ایشی
میدانه کتیرمک ایچین نه کبی واسطه وقوتلرک صرفی ایجاب
ایده جکنی، بنم بو واسطه وقوتی حاضرلامایه، و صرفه مساعد
بر قابلیتده اولوب اولمادیغمی اولدن تدقیق و محاکمه ایتدیکم
ایچین ایلك مشکلات قارشیدینده شاشیرمایه محکوم ، ایشته
بویله جه معرفت نفسیه دن محروم . شخصیتسز، - صانکه دائما
اک قوی جریانک کنندیسیله برابر سوروکلهدیی سرسری بر
یپراق کبی - وقعه لرک ، فکرلرک تأثیراتنه منقاد بر انسانم !)
محترم قارئلرم، بوبندلکدن سزده ده بر پارچه شی بولوندوغنی
اعتراف ایدیکز ! بن کندیمی مثال کتیرمکه غرورمی قیردم ،
سزده کندی بندلکیزی بومثاله تطبیق ایتمکه غروریکزی قیریکز
و بیلکیزکه بوبنلک آز چوق بر فرقه هپکیزکدر. شیمدی شو
ایضاحاتی بر آز داها توسیع ایده لم :

ذهنی حال انکشافده اولان چوجوقده ، حادثه لری -
غایت آز بر دقتله اولسون - تدقیق ومؤثرلرینی ، سبیلری

باشلادی ، حکمتته نفوذ ایده‌میه جکم سبیلاره ، مؤثرلره بویون
اکمکه باشلادم . بوتون شرقیلر کبی جوال وفعال مفکره مک
کنیش افقلرده دولاشماق ایستیان شهبال تجسس وجرثتی ،
اومعما، اومنوع سرحدلره چاریا چاریا قانادی قیرلدی. آرتیق
هرشی اولدوغی کبی متوکلانه تلقی وقبول ایدیور ، فکرمی
مشاهداتمک اونه‌سنه انفاذ ایده‌میوردوم . جرثت تفکر مک
قیرلدیغی کوندن بری قوهٔ ارادیه‌ده ضعیفلمکه باشلادی، متین
براراده ، مؤسس فکرلره استناد ایدر . قرارسز ، متردد ،
وهریکی وقعه‌نک قارشیسنده تحوله دوچار اولاجاق برحالت فکریه
اکتساب ایتم . بونا، برده اقلیمک تأثیرینی علاوه ایدیکز : بویارلاق
افقلرک ، بویاض طبیعتک آغوشنده قائم دائماً متموج ، اعصاب
حساس وپر هیجان ایدی . بومبذول طبیعتک سینهنسده حیاتی
قازانماق ایچین اوقادار مجادله به احتیاج یوقدر ، ذاتاً معیشتمی‌ده
عائلهم تأمین ایدیور ، انتظام سعیه آیشمادیغم وقوای ذهنیه
بر اصول تربیه داخلنده منتظماً اشغال ایدلمدیگی ایچین اک
قولای بر عملیه دماغیه اولاراق آواره (تخیلاته) قویولدم ،
هرشرقلی کبی بن‌ده خیال پرور اولدم .

مفکره مک جسارت تجسسی ، تحلیل و ترکیب خاصه لری
پرورشیا ب اولمادیغی ایچین هرشیده «اینانماق» بن‌ده بر اعتیاددر ،
شیمدی حقیقت بیلدیکم برشیئی، خارجی بر تلقین ایله خلاف

فردہ عائله تربیہ سنک تاثیر و نتیجہ

یاقق ایستدیکمز تدقیق و مشاهده بم ایچین یکی عملیه اولمایاجاق ، تورک - عثمانلی سلطنتک انحطاطی اسبابی بن دایما فردک معنویتنده آرادم . فردک دین ، استبداد ، عائله تاثیریه شخصیتتی ناصل غائب ایتدیکنی « تتبع » رساله سنده شووجهله ایضاح ایتشدم :

(هنوز چوجوقدم . ذهنم انکشافه باشلادقچه حادثه لره دقت ایتمکه باشلادم . هرچوجوق لسانندن صادر اولاجاق استفهام کله لرینی بنده اطرافده کیلره ، انهمه ، بدرمه ، قارداشمه ، معلمه ، ارقاداشمه ایراد ایتدم :- بو ندر ، بو نیچین بویله در ، بویله اولیور ؟ - گاه صودن بر جواب آکیردم . بعضاً ایکیمزک سکوته مجبور اولدوغمز بر سرحده واصل اولوردق ، بوحدی تجاوز ایتمک ایسترسهم تکدیر ، تهدید ، حتی تحقیره دوچار اولوردم . قارشیمده دایما بر حدود تفکر کورمکه جبراً الیشدیریلوردم . بو ؛ یاواش یاواش بنده اعتیاد حاله کلمکه

اوستنده دائماً كسكين بر قلیجك پارلیتیلرینی كورمك، بالذات اولومك، رعشه لر و صرعه لرله حلولندن داها مؤثر در. شیمدی پادشاهلرك بوقورقونج نفوذینی صدر اعظم لردن یكی چری ویا ژاندارمه نفرلرینه قادیار آمر لرسلسله سنه توزیع ایدیكز، پادشاه نامنه اجرای حكومت ایدن بومأمور لرك هر بری پادشاه دن مستعار بر نفوذ ایله آیری آیری بر پادشاه ایدی. قضا و قدره قارشی بوینی بوكوك، نفسنك عجز مطلقنه قائل والله ایله ارالرنده مزار لر واسطه اولان اهالی، وطن، ملت، دولت كندی سنندن عبارت اولان پادشاهك ویا وکیلرینك امر و نهینه، جبر و اعتسافنه قارشی تماماً ذیلانیه بر تسلیمیتدن باشقا نه یاباییلیر؟ فضیلت قادیار جنایت ایچینده الكنفوذلی برسائق اولان قورقو آلتنده عصر لرجه یاشادقلر نندركه تورك - عثمانلیلر، قرون وسطاده قیرپاچ ضربه سی آلتنده تیره یین اسیر لر کبی مطیع، ذلیل، سرسم، ریاکار، متبصبص، یالانچی اولدی لر. شیمدی دینك، استبدادك، وعائله تربیه سنك تأثیرینی ونتیجه سنی تدقیق صرعه سی کلدی مشاهده بی محترم قارئلرله برابر وعائله چو جوغی اوزرنده اجرا ایده لم :

بز، خایر، دیمیه جکز. مادام که، ملتتری احیا ایدن اساس
یکانه و معلومدر؛ او حالده بو معلومک تمثیل و تطبیق ده قولایلا.
شمشدر. مثلاً، هنوز دور انتباهه کیرمکی حس ایده مه مش
برمت، بواصول انتباهی او کرند کد نص و کره تطبیق
ایده بیلیر. اولاً، بر فردی او کره نیر؛ سو کره بو فرد طرفندن
بو تون افرادینه او کره تیلیر و بر هیجان ملی تظاہریله انتباه
آثاری تمثله باشلار. بواصول انتباهی ژاپونلر تحقیق ایتدیر مشلردر.
قرق سنه اول، آمریکا و آوروپاده تحصیل ایدن بعض ژاپون
پرنساری دینک، اصول ادارینک، حیات حاضرینک حدودینی
تجاوز ایدرک بر اوروپالی اولدقلری زمان، «بنک» لری
آکلادیلر و پرنس ایتونک:

«او زمان، ژاپون کنجلی دوشونمشلردی که بر سعادت
حس ایده بیلیمک ایچین شخصاً عالم، فاضل، زنکین اولوق
کافی دکلدرد؛ بلکه حسیات عائله، اجتماعیه وطنیه نکده عالم،
فاضل، زنکین اولماسی لازمدر. اکر بنم محیطم فلا کتزد
ایسه، بن ناصل مسعود یا شایابیلیرم؛ عجیبانی یا شاتیرلرمی؟..»
کبی لایموت تحسینیه ملهم بر حالده «ژاپونیا انتباهنی»
تشکیله باشلادیلر. ایشته، بوانتباه استادلری، اصول انتباهیدن

نپیلیستدن داها مدھش بر بومباجیدر ؛ بر آتشدر ، لاکن
عینی زمانده بروطنپروردر . زیرا ، وطنی استیلا ایدیلش
اولدیغندن ، وطنی قورنارمق ایچین چالیشییور ؟ یوقسه ،
بر هیأت اجتماعی بی تبدیل ایچین دکل . . . . . روس ایسه ،
دوغرودن دوغرویه بر انقلاب اداری غایه سنده در . و « بن ،
وطنپرورم . » دیمیورم ؟ « نپیلیستم » دییور . بویکی کله نک
فرقلری آ کلاشیلمالیدر . نپیلیست ، عرفنک منقسم افکارینی
ازمک ایسترنک پولونیالی ، دشمنلرک سیاسترینه تحکم ایتمک
ایستیور ! ایشته بر فرق که ، پولونیالی بی روسدن آیریر !

*

..

کورییورزکه ، ماضینک ، حاضرک بوتون انتباهلری ،
« وطن فکری » اوزرینه ابتنا ایدیور . هر بر ملت دیر بیلک
ایچین وطنه مراجعت ایدرک نائل امل اولابیلیور ! . . .
فقط ، داها سریع ، انتباه جهان ایچین ناصل بر اصول تعقیب
ایتمک لازمدر ، مسئله سنی حل ایدیه بیلیرمی یز ؟
معلومدرکه ، تاریخلر بر قیمت ویره بیلیمک ایچین « اصول
تاریخی » علمی ابداع ایدیلدی . شیمدی ده بر

« اصول انتباه »

علمی تأسیس ایدیله بیلیرمی ؟ . . .

ژیناستیق جمعیتلری تشکل ایتدی ، صوکره روسلرک تهیدیداتنه رغماً ، روسیه لهستاننده تعمیم ایدیلدی . لهلر ، استبدادک شکل جدیدینه نسبتاً ایکی اساس تعقیب ایتمکده مضطر قالدیلر . مکتب ایله تربیه ایدیلن « وطن فکری » نی ، تربیه بدنیه ایلهده تحکیم ایتمکده باشلادیلر ! زیرا ، انبیا آنندن صوکره یاشایایلمک ایچین بر عالم وبر عسکر اولمق ایجاب ایدیور !

اوج قسمه آریلمش اولان لهستانک بر قسمنده اعلان استقلال ایدیلدکن صوکره ، دیکر قسملری قورتارایلمک ایچین حرب ویا محارب بروضعیت لازمدر ! بوکا بناء درکه ، لهلرک « وطن فکری » حربه حاضر لانمی تشویق ایتدی ! وبش آلتی سنهک ژیناستیق جمعیتلری ، مدهش بر قوت کوسترمکده باشلادیلر . چونکه ، اردوسز اولان لهستان ، بر جمعیتلره بر میلیونق اردو تشکیل ایتشدی !

بوکون ، واردو حال تکملده بولونیور !...

شیمدی ، بواصول سعی ایله ، روس نهیلیستک سعی آراسنده بر مشابعت وارمیدر ؟ ...

اوت ، سویله رلرکه : بولونیالیلرده نهیلیست افکار ایله ملهمدر . فقط ، بوراده بر خطا واردر ، بولونیالی ، بر روس

بو قوت ، « وطن فکری » ایدی . وطنی ایچین اولهن برله ، اوله مزلك ایده مزدی . زیرا ، کنديسنى دکل .. بلکه وطنی نمثیل ایدیوردی . وطن ایسه ، شخصدن عبارت اولادینی ایچین بیکلرجه آداملرک شهادتی ، مقاومت فکرینی احما ایده مز !

وطنک ، غالب اولماقدن باشقه برغایه سی یوقدر ؛ ناصل که بوتون انسانلر ، برشی بیلک ایچین هرشیئی ارتکاب ایدرلرسه ، وطنده بویله یایمق مجبوریتنده در . چونکه وطن برییلکی ، برحقیقتدر ؛ هربرییلکی ، هربر حقیقت کبی تظاهر ایتمک ایستهر !

بو قدر نه نه رژیک بر قوت اولان وطنپرورلرک سکوتی ممکن اولامازدی و اولمادی . هر سنه شدتلی مصادمه لر باشلادی . بو کونده برمفکوره یه استنادایدن برسی عنودانه واردر! .... ایلك زمانلر ، ابتهاک اساسنی مکتب تشکیل ایدیوردی ؛ فقط ، مکتبک فداکار یتشدردیکی دوغرو ایسه ده ، عسکر یتشدرمه دیکی داها ای آکلاشیلدی ! بو مسئله لر ی پک کوزل آکلایان بروطنداش ، درحال ژیمناستیک مکتبلری آچق فکرنده بولوندی و لهستانک برچوق یرلرنده ، بالخاصه اسکی مجادله لرله برامتیاز قازانیلمش اولان آوستریا قسمنده

ندیلر ا ودر حال آکلادیلرکه : کندیلرینی تمثیل ایدن وطنی قورتارمق ایچین مجادله ایتمک و وطن حسنی انکشاف ایتدیرمک ایجاب ایدیور. پولونیالیلر، بوغایه یه توجه ایدرک مکتبلر آچدیلر؛ «تخلیص وطن» اساسنه مستند برتدریس تعقیب ایتدیلر. فقط، غالبلر، بوکا مساعده ایتدیورلر؛ اونلر، لهلری محو ایتمک و اورالری روس، آلمان، آوستریالی انسانلرله استخلاف ایتمک ایتدیورلردی. لهلر، بو تمثیل پولتیقه سنه عصیان ایتدیلر. برچوق فلاکتلی محاربه لردن صوکره، تکرار مغلوب اولدیلر. مکتبلر یاقیلدی؛ معلملر آصیلدی؛ طلبه لرده قازاقلرک مزراقلریله اولدیریلدی. فقط، لهستانده جبانته کارانه بر سکوت جولان ایدر میوردی. غالبلرک تخریب ایله تهدید ایتمک ایسته دکلری کویلیلری، له شاعرلری انتقامجویانه شریقلرله، شعرلرله تشجیع ایدیورلر؛ نهایت که، مجادله ده لهلرک غالب کله جکارینی وله بایراغنک وطنده توج ایدر جکنی تبشیر ایدیورلردی.

انکیزیسیون ظلملرندن داها فجیع اولان بوچار ظلمنه قارشى سکوت ایتمین پولونیالیلر، نه یه استناد ایدیورلردی؟ شریقلر، شعرلر، دستانلر و سائر وسائط هیجانیه یه که بر قوتی اداره ایدن واسطه لردر!

اصل قوت نه در که بوتون ضربه لره قارشى مقاومت

کوستریوردی؟

یکی ویرکیلر ، غالبله هدیلهر ، غالب والیلره انقیادلر ...
صوکره ، غالبلرک پولیسلرینه برچوق قربانلر لازم اولدی
ویونیاالی لرده بونلری ویردی ؛ فقط ، موقع ده برتبدل کورونمیور ؛
بلکه ظلم ، هر سنه شدله نیوردی !

نهایت ، پولونیا بایراغنی اسارتدن قورتارمق ایچین بر
انتقام مجادلده سی باشلادی . پولونیا کنجلیری بو « اوج ایمپراطورلر »
اداره سنه قارشلی عصیان ایتدیلهر ... تأسف ، تأسف که مظلوملرک ،
قلبلرندن باشقه بر سلاح مدافعهلری یوق ایدی . لاکن ظالملرک
ایت سورولری کبی اردولری واردی ؛ بر ایکی سنه ک
قانیلر فحیعه لر دن صوکره ماتم انکیز بر سکونت باشلادی !

روسیه چاری وار شواده بر ظفر آلابی یابدیر ارق اعلان
ایدیوردی که :

« ظالملر ، یینه غالب کلدیلهر ؛ مظلوملر ، دها فحیعه بر تحکم
اداری به دوچار اولدیلهر ! »

اوت ، او ایکی سنه ظرفنده بر چوق آصیل کنجلیر
اؤلشلردی . فقط او کنجلیرک ماتملرینی بر مسکین سکونت
تعقیب ایتدی ؛ بلکه بوتون لهنزک قلبلرنده بر کین اویاندی .
صوکره ، دشمندن انتقام قطعی آله بیامک ایچین کندی قوتلرینی
تدقیق ایتدیلهر ؛ یعنی کندی کندیلهرینک نه اولدقلرینی اوکره .

انتقام مجادله سی ایچین ...

تشکیل ایتماشلردی . بو صنی بولغارستان ، برطاقم و صیلرک اداره سنده اولارق ماضیسنه عودت ایتدیریلدی . تورکلرک تأثیرات سیاسیة معنویه سنندن ده قورتولدقن صوکره ماضینک آرزوی انکشافی اوکنده بولونارق قدیم بینه تفکرانی ایچین مجادله یه باشلادی . بالطبع ، بوجادله بر تضیق طبیعی ایله وطنی تخلیص « مسلکنی ابداع ایتدی و درحال ، مکتب واردو تشکیلاتنه باشلادیلر . بو کونکی سعیلری بواساسلردن عبارتدرکه ، اردوده مکتبک مولیدر ، قبول ایدیلرک :

« بولغارستان انتباهی ، مکتب اوزربنه استناد ایدر ، دستوری

مشهوردر . »

III

بولونیا : روسیه یه بکزه مه مک ایچین هر شیبی* یایمقده بر قطعیت کوسترن بولونیا لیلرک اصول سعیلرنده بر تخالف واردر . بولونیا لی انتباه دورینه کیرمکه باشلارکن بر تقسیم سیاسی یه اوغرامشدی . ماضینک محتشم بولونیا سی ، چارک و ایمپراطو-رلرک اداره لرینه کچمش ... بولونیا ده روس ، آلمان ، آوستریا ، بایراقلری توجه باشلامش ایدی . بالطبع ، بویا بانجیلر ، بولونیا-لیلرک آکلایامدقلری لسانلری سویله یورلر؟ بولونیا لینک بیلمه دیکی قانونلری تطبیق ایدیورلردی .

اولورکن ادريياتيککده بولغارستان اولماسی لازمدرکه، بولغار
فکرنامی تظاهرايتسين! مادامکه، فکر تام، وطندر وادريياتيک
ایسه، وطنک کنار قسملری اولديغندن بوقسمک وطن
اصيدن قطعی ایله وطن، ناتمام قالیر. صوکره ایضاح ایدلمکه
بومائلهده، بولغارلرک موجود اولما:اسی بر اهمیتی حائر دکلدر؛
بوقطعیدرکه، بولغارانی آتام وضعیتده اولان یرلر، درحال
بولغارلاشاجقدر. مکرکه، بولغارستان محو اولورسه؟!...

بو انقلاب استیلا کاریده بولغارلرده «وطن فکری» اینه
حرکت ایدیورلر وسعادتلرینی تمثیل ایدن غایهیی شویله ایضاح
ایدیورلر:

«بر ماتک حیاتی، وطنی اولان محیطیدر؛ آنجوق، او
محیطی اشغالدن صوکره سعادت حیات باشلار. بز سویله رزکه،
بومحیط، طوبراقلردن، طاشلردن، نهرلردن، اورمانلردن،
صولردن عبارت اولان وطندر. بووطندرکه، فکریتمزی اعلا
ایدر؛ نه اولدیغمزی سویلهر وحیات اجتماعیه مزی ننظیم ایلهر.
نهایت، نه ایسته یه جکمزى آ کلاتیر؛ بزده اونى ایسترز.»
ایلك وبوکونجی بولغارانتباهنک اساسی مکتبلردر. بولغارلر،
اوروپانک سیاسی اوینلردن بالاسستفاده تورکیا ایله مجادله یه
باشلا یارق روسیه نك حمایه حریبه سیله بز کوجوک بولغارستان

اولان ما کدونیا بی اشغال ایتدکنن صوکره ، بالقانلرک وضعیت
اقتصادیه لرذن استفاده ایدهرک « بحر سیاه - ادریاتیک »
حدودلری آراسنده کی حکومتی تشکیل ایتمک ایستیورلر .
بولان ایسه ، نهیلیستک غایه سنه مخالفدر . چونکه ،
نهیلیستده یاییلیق یوقدر؟ بولغار ایسه ، ییقیجی دکلدر . صوکره ،
نهیلیست ، مرکزده تکائف ایدهرک فکر استیلایه لغت
ایتدیکی حالده ، بولغار ؛ مرکزدن کنارلره دوغرو یاییلمق
وبر استیلادن صوکره «فکر تامه» مالک اولایلمک واسطه سنی
تعقیب ایدیور . بوتخالقدن آکلاشیلورکه ، بولغارلرده تحکمی
قدرت ، هیچ بر حکمک آنته کیرمک ایسته مادیکی کبی ،
هیچ کیمسه ایله ده برلشمک فکرنده دکلدر !
اوحالده : ، عالم سیاسینک « پان - اس - لاوزم » اویونلری
زنده قالدی ؟

*
* .

بولغارلر ، بر فکر تامه مالک دکلدردر ؛ فکرلرینک مهم
قسمی ما کدونیا ده بولونیورکه ، ادریاتیک حوضه سنک ایچنه
کیرمشلر دیمکدر . حالبوکه ، بولغار ، بئلکنه صاحب اولوق
ایچین ، ما کدونیا ایله برلشمک مجبوریتنده در . لاکن ، ما کدونیا
ادریاتیکک مقدراتنه عاذاولدیفی ایچین ، ما کدونیا بولغارستان

ویری-ورز . زیرا ، بر انسانك فكرتامی ، وطنیدر ، بو
وطنك تشكل طبعیسندن عبارتدر . مادامكه ، روسده بر فكر
نام آرقاسندن قوشیور ؛ بلا شبهه ، وطن فكرنده قرار
قیله جقدر : وطنپرورك ...

فقط ، بوجهتی اونوتمایالمكه ، بوغایه ایچین روسلرك تعقیب
ایتدكلی واسطه بك مدهش كورونیور ؛ بونلر ، برهیأت
اجتماعیه بی یققدن صوكره ، بوكونی مشروطیت حكومتلرندن
بری ، تقلید ایتك ایسته میورلر . یکی برهیأت اجتماعیه ابداع
ایتك غایه سنده بولونیورلر .

فقط ، حدودلرینی تجاوز ایدهمیه جكلی ایچین بر انقلاب
عمومی رولندن اوزاق بولونیورلر ؛ بر دفعه سهویلهك ؟
شیمدی تکرار ایدرز ! ...

II

بولغاریا — بولغارلرك سعیلری روسلره بکزه مز ؛ روسیه ده کی
نظری نهیستلك ، بولغارستانده انکشاف ایدهمه مشدر . زیرا
بولغار انقلابچیلری بر هیأت اجتماعیه بی یقیمق ایسته میورلر ؟
بلکه محیطلرینی توسع ایتدیرمك غایه سنده درلر ومجهول ، یابانچی
برمنطقه اوکنده بولونمیورلر . اونلر ، بولغارلره مسكون

سويله رزكه : بوكونكى روسيه نك شكل حاضريله انكشاف ايد بيله چكنه اعتقاد ايتك عبندر . حتى ، پان اسلاويزم بيله بر بورسه اويونندن باشقه برشى دكلدر . چونكه روس كويليسى ، يالكز روسيه عائددر ، ديكر اسلاو مملكتارنده باشقه بنيه لى كويليلر ياشيور . صوكره ، پك زياده شهرت بولان انتباه روسيه سنك ده «يرنده صاى ا» مانوره سندن باشقه بر قدرته مالك اوليه جفى كوروليبور كه سياست يالانلرينه بگزه مهن بر معيار علمدر !

درس طلبه سى نه ايچين انقلابچيدر ؟

مملكتنك ظلمنى ادبياتنده تشخيص ايتديكى ايچين ، بر كون كنديسنى ده احما ايد هك اولان ظلمى محوايتك ايچين حريرت ايسته يور ، بو ظلمى تشخيص ايتدير نلرندن پاساروف دييور كه : « خودبينلك كه - نيهيليزم ديمك در - بر انسانك حريرت كامله سيدر . »

بو جمله نك افاده ايتديكى معنا شودر : نيهيلستك بر بر خودبينلكه منجر اوليبور ؛ بو ايسه ، حياك اك دوغرو بر اصوليدر ؛ يعنى ، بر انسان ، خودبين اولورسه ، كندى كندى آكلار و هيچ بر تقيده محتاج اولمادن چاليشير كه ، كندى قدرتى بيلديكى ايچين ياكلش حريرت ايد مز ، نظريه سنى تشكيل ايدر . بز ايسه ، بو حاله ، وطنه رجعت نامنى

عزم ، ثبات بونلرده موجود اولدینی کبی ، هرکنجی جذب ایده بیله جک آکلاشیلماز برهدفلری ده واردر . صوکره کندیلرینه نهیلیست - Nihiliste اسمنی وبریورلرکه چار روسیه سنی تخریب ایتد کدن صوکره نه یاپا جقلرینی سویله مییورلر . ظن ایدیلیرسه ، انقلاب کبیر صحیفه سندن باشقه بر صحیفه حیات آچق املنده درلر . هر حالده مجهول ...

یالکز ، شو بر حقیقتدرکه ، بوروس انتباهیله برابر پولونیا ، فینلاندا ، تاتارستان انتباهاری ده حاصل اولاجقدر . چونکه بوانسانلرده ، چار روسیه سندن قورتولق ایستیورلر ؛ بالطبع نهیلیستلردن آیری قالا جقدر ! ذاتاً ، چارک «بویوک روسیه» ، «روسلرده روسیه» نظریه لرینی استحقار ایده رک انتباهدن صوکره کی افتراقی اعتراف مجبوریتنده قالمشدرلر . او حالده ، روسیه ده کی انتباه نه شکلده تحدث ایدر سه ایتسین ، مادام که انقلاب آنده بر افتراق باشلا یاجقدر ، انقلابجیلر ، بر ناپولئون رولی چویره مزلر . داها ایلک دقیقه تجنمده ، اطرافلرینک تحکیم ایدیلدیکنی کوره رک سکوت ایده جکلر و یالکز قدرت فکریه لرینک انکشافنه چالیشاجقدرلر .

روس انقلابی بر استیلای جهان کبی تلقی ایدن محررلرک منطقلرینه کوله رز . بالخاصه ، عصر مزک دارققالی دیپلوماتلرینه

صانکه انقلاب واستحاله سی نامنه یا بما قدن چکینمه دیکمز بویولده کی
نمایشلرک فجیع بر مضحکده یک بکزه دیکنی - هیهات! - بوکون
بیله ادراک ایده میورز .

فی الحقیقه شر قده استبداد، غریبه کندن داها قابا و ظالمانه در،
لکن شونسی فرق؛ حکمدار لرک هویتندن زیاده بالذات شخصیت
فردیه نك کیفیتجه شر قده داها دون و ذلیل بولونماسندن نشأت
ایدیور که بو خصوصده «تورکیا» بی آسیائی دیگر حکومت نردن
استنا ایتمه هیچ بر سبب یوقدر ظن ایدرم .

باشدن باشه اسیا استبدادی ، حدودی داخنده نت ایدن
ناتلری برکون مطلقا تفسخه محکوم قیلاجاق عینی بطاقلق کبی
فردک شخصیتی اولدیریور !

تورک - عثمانلی پادشاهلرینک بر عنغه اولدوغنی اولجه سویلدیکم
نفوذ معنویسی «اولی الامر» ، «خلیفه» عنوانلریله دینک دخی
تقدیس و تأییدینه مظهر اولدوقدن صوکره سلطانلر ، خلقک
نظرنده عادتاً نیم معبود اولدیلر . اولرک اک کوچوک بر اشارتیه
ثروت، حیثیت، شرف و حیات دخی بر آنده محو و نابود اولوردی .
بو «فعال لما یرید» لك اللهم جهنملرندن زیاده، قلبه خوف
و خشیت القا ایدردی . قورقو ! ایشته تک بر کله که ، انسانک
هویتنی مانوره ایتکده بونک مؤداسی درجه سنده ذی قدرت
هیچ بر تأثیر و قوت یوقدر . وارلغی حیاته ربط ایدن رشته لرک

نفرت و حیاتی بر «بارکران» کبی تلتقی ایدرک یو آغریو کدن برکون اول قورتولمائی ، یاشامه نك برغایه سی عد ایدیورلر . مجاهده و ریاضت طریقتلرینك مؤمنلر اوزرنده تأثیر مشئومی ده بووجهله در .

۲

فردہ استبدادك تأثیری

حکمدار نفوذینك هر درلو قوت و قانون فوقنده جریانی معناسنده اولان استبداد ، بزده یکی اولماقله برابر استعمالی ابتدال درجه سنه واران کله لردندر، اسکی اداره بی ویاخود صوکره کیلرک تحکمنی تحقیر ایچین ایکیده بر قولاندیغمز بو کله نك اثبات مدلولی ، اکر بالذات نفسمرده بولوندوغندن خبرمز اولسه یدی کندی ذلت و مسکنتمزی صیق صیق اعتراف ایتمکدن اوتانیردق . شخصیت حره سنك عصای تحکم آلتنده برچنبر قادار بو کولمش اولدوغنی بزده کوسترمیه جک کیمدر؟ روحزک

اکثریتہ بودالا اولدوقلری ایچین ساده مراسمی وکسوه بی تقلید ایله نباتی برحیات یاشیورلر. نیاز و مقصدلرینک شکرانه حصولی نامنه اسکی آلہلره قربان و شراب اهدا ایدن انسانلر یرینه، شیمدی مسلمانلر، کویا جناب حقک برلکنه و حضرت محمد (ص. ع) حضرتلرینک پیغمبرلکنه اعتقاد ایدن مسلمانلر مرادلرینه نائل اولماق ایچین مزارلره نذر ایتدکلری قربانلری، پارالری، یمکلری، ایشته بوسایسز درویش غروپلرینه یدیریور!

«صوفیون» مذهبیلرینک علوی تلقیلرندن بوکون اورتاده نه وار؟ بونی درویشلره صوریکنز! خایر، بونی بوکونکی درویشلرک یوزده دو قسان دو قوز ییغنی بیلماز، بو یوکسک نظریه لره بوکون نفوذ ایدنلر بیله نادر در، مع مافیہ یوز بیکلرجه طریقت منتسبلری هر طرفده وار. نفسی برعجز مطلق ایچنده کوران مسلمانلره، حضرت پیغمبرک نهی مؤبدینه رغماً جناب حق ایله ارالرنده واسطه اولاراق مزارلری کوستریورلر. مسلمانلر مزارلرده بر متکای حیات آریورلر. حیات حقیقه دن نفرت ایتلرینی، الهه و حیات جاودانی به محبت باغلا یاراق عشق آلہی ایله فنا فی الله اولمالرینی مسلمانلره توصیه ایدیورلر، باری بوتون بوسویلدکلرندن کندیلری برشی آکلامش اولسه لر... ایشته مسلمانلر بوسورتله حیاتدن، ذوق حیاتدن، چالیشماقدن

کندیسنک برعجز مطلق ایچنده اولدوغنه اعتقاد ایتمکه دائما
نفسنک خارچنده براستنادگاه آراماق احتیاجنده اولان مؤمن
ایچین «صوفیون» بوبابده حقیقه قابل رؤیت تمثاللرایجادایدیور:
حیاته ایکن بالذات واسطه ، اولدکن صوکره اونک مزاری!
شهرلرمزده ، قصبه لرمزده ، کویلرمزده ، حتی ایصسر
اورمان وچوللرمزده موجود حسابسز مزارلرک هرکون
صندوقه لرینه ، طوپراق لرینه یوز سوره رک دردینه دوا، خسته سنه
شفا ، کیسه سنه پارا ، تارلاسنه برکت، صیرتنه لباس ومعهده سنه
اکمک دیله نلرک خلاصه مزارلر واسطه سیله اللهدن برشی
ایسته یانلرک عددی ، معبلرده برقلب خالص ایله دوغرودن
دوغرویه جناب حقه خطاب ایدنلردن پک چوقدر . حیات
خارجیه قارشى انسلاب حواس ایله ساده روح وقلبنک هیجان
مطلق ایچنده «مراقبه» کیرنلری ، «نای» ک لحن بدیعی ایله
حسن ازله قارشى قلبنده یوکسلن نوحه لری آهنکدار قیلاراق
رنک وبهار ایچنده سرکشته کلبکلر کبی دونلری ، حواسنی ،
اضطراب دویمایاجاق قادار ابطال ایدن برولع واحتراق عشقه
عضلاتنی بیله قطع واحراق ایدنلری پک نادر اولان برزمره خانقاهلرک
تکیه لرک ، زاویه لرک بوشلغنی دولدوریور. بو یوز بیکلرجه
درویشلر؛ انتساب ایتدکلری طریقتک عمیق ودقیق نظریه لرینه
بیکن سنه قالسه اصلا نفوذایده میه جک محدود وبسیط فکری حتی

آرتیق خالقنه واصل اولمشدر . خلاصه صوفیلکک اساسی ،
عشق الہی ایله دمسااز اولماقادر .

لیکن بحق علوی اولدوغنی قادر نزیه بر فلسفه اولان
بو تلیقیدن عجیبا بو کون اورتاده نه وار ؟ پک یوکسک بر مرتبه
ادراکی کوستران بو طرز تفکری طریقه انتساب ایدنلرک
تدریجاً اولسون آکلاماسی ایجاب ایدر ، حالبوکه کتله انامک
سویه ادراکی بو ضیای فکر تک محراقه قادر اعتلا ایده من
وایده مدی ، بو سببه درکه ذوالجلالک ابدی غرامیله شیدا
وجذبه دار وار لقلرک دو داقلرنده تیره بن رعشه صمدانی ایله
ترنم ایتدیکی قصیده لری ، جلدلر دولوسی مقلدانه تصوف
شعر لری تعقیب ایتدیکی درجه ده مرید و منتسبلرک اکثریت
عظیمه سی ایچین ریاضت و مجاهده ، مراسمک شکلنه مربوط قالدی ،
بو ، بر نتیجه ضروریه در . چونکه طریقه انتساب ایدنلرک
یوزده دو قسان دو قوزی بو عالی فلسفه یی اکلا یاما ز! حضرت محمد
(ص.ع) دین اسلامده رهبانیت اولما دیغنی صریحاً بیان بو یور مش
ایکن ، «صوفیون» عبدالله معبودار اسنده واسطه «تأسیس ایتدی لر ،
مرید ایچین ذی الجلاله وصال ، یالکز اراده ایله دکل ، انجاق
ارشاد ایله ممکن اولابیلور ، یالکز مرشد درکه طریقتی ، مراسم
مجاهده یی تلقین ونظر قلبی ایله اونک هویتنی تصفیہ ایدر .
«صوفیون» طریقتلرینک اسلام اوزرینه تأثیری شو و جهه درکه

حیات ساحہ سندنہ قیمتی ، ایستہ بووجهہ برعجز مطلقدن
عبارتدر !

ایش بونکه قالمیور ، مجاہده وریاضت طریققرینک
بوکونکی طرز تلقیسیده نظر و استدلال طریق جبریه سنک
تأیرندن داها آز مشؤوم دکلدرد :

فی الحقیقه « صوفیون » مذهبقرینک اساسنده غایت عالی
برفکروار: بوتون کائنات، قدرت وعظمتنک برتجلیسی اولان
جناب حقک وعد وعیدندن زیاده جمال الهک عشق سرمدیسی،
« صوفی » نک روحنی جذب ایدرد . صوفی، وحدانیت فکر تابی
حضورنده حواسی ، حیات ظاهریه یه قارشى غیرمدردک برحالده،
ظلمتدرک سکونلی آغوشنده هویتنک قاپیسی، یالکز حسن از لینک
انشراق انوارینه آچار . شلاله غفران وزلاله کشاده یانیق
چولدرکی جمال الهک عطش بی پایانی ایله سوزان اولان نیران روحنه
انصباب ایچین وقف هویت ایلدیکی لایتناهییت نور و نفخه سنی
قطره قطره مص ایدرد . صوفی ایچین حیات جاودان ، ساده
دیدار یزداندر !

حواسنه حاکم اولان صوفی، نفسانی حظوظاتدن استغنا ایله
بی حدود برمستیء روح ایچنده « فنا فی الله » اولورد . ایستہ اوزمان
طاعات وعباداتنک شکللی مراسملى اورتادن قالقار؛ چونکه عبده،

امام شافعی به تابع و اعتقادده اشعری به سالکدر. بونلرک انجاق
فروعده اختلافلی وار .

*
*
*

شیمدی بو مختلف نظر و استدلال طریقلی ایله تورک -
عثمانلی کتله-سَنک و ادعا ایده بیلیرم که اقطار جهانده موجود
اهل اسلامک عقیده سنی قارشلی قارشلی به کتیر دیکمزمان بونلر ،
- اهل سنت و جماعتدن اولمالرینه رغماً - ضلالت و بدعت عداولنان
عقیده جبریه به معتقد و افعال ایلده بونی مؤیددیرلر . [۱]
مؤمنلر ایچنده ، تورک - عثمانلی ملتک قیمت شخصی سنی
ایشته بو عقیده سنی نظراً تدقیق ایده لم : - انسان جناب حقک
مخلوقیدر ، انسانک الندن هیچ برشی کلز ، خیری ده شری ده
الله خلق ایتشدیر . انسان بونلردن برینی یایماقده مقدرات
الهییه به تابعدر . تقدیر نه یولده ایسه انسانده اونلی یاپار : الله
هدایت و یررسه عبد ، خیری ، و یرمزسه ، شری ایشلر . -
شیمدی خیر و شر ، قضاء و قدر ، جزء اختیارکی اسلامیتک
ابدی مسئله لرینی بوراده مناقشه ایده جک دکل ؛ یالکز شونی
سویلک ایستیورم که اسلامک شیمدیکی عقیده سنی کوره انسانک

[۱] بو حکم جاهلر ایچیندر . کرک بزده کرک سائر بلاد اسلامیه ده
اسلامیتک حقیقتی درک ایتش ذوات اکسیک دکلدیر .

بر مؤمن نه کافر در نه ده مؤمندر» ديه کفر ايله ايمان اراسنده بر مرتبه اثباتنه قالقيشاراق مجلسدن قيام و اورادن تباعد ايتمسيه حسن بصري، «اعتزل منا و اصل» بويور مشلر، اوندن صوکره او طائفه يه «معتزله» ديمش و قدری انکار ايتد کري ايچين قدر يه تسميه اولمشدر.

۲ — جبر يه در که اولرده معتزله قدر يه نك ضديدر . قدر يه ، — بشر مطلق العناندر . ايتديکي کي تصرف ايدر . — ديدیکي حالده ، جبر يه ، — بشرک الندن هيچ برشي کلام مجبور و مضطردر — ديرلر .

۳ — خلافت حضرت علي کرم الله وجهه نك حق ايکن باشقه سنه ويرلدي ديرلر .

۴ — خارجيه در که مشار اليهک خلافتنه اعتراض ايدرلر .

۵ — مشهه در که جناب حق صفت جسمانيتدن تنزيه ايده منزلر .

۶ — مرجئه در که مذنبه، مجرمه، کناه ضرر و ير مزديرلر .

ايسته بونلرک کافه سي اهل بدعت و ضلالت، عد اولونمش .

اهل سنت و جماعته کلنجه ، بوده ايکيدر : ۱ — ابو الحسن

الاشعري حضر تيرينه تابع اولانلر . ۲ — ايکنجيسي ابو منصور

ماتريدي يه تابع اولانلر . حنفيه على العموم عملده امام اعظمه تابع

و اعتقادده ماتريدي يه سالکدر . شافعيه دخي على العموم عملده

وریاضت‌لرینی شرعه توفیق ایدنلردرکه بونلره « صوفی » دیرلر .
۲ - مجاهده وریاضت‌لرینی هیچ برشریعته توفیق ایتیموب یالکیز
ثمره ریاضت‌لری اولان کشف و اشراق ایله اکتفا ایدرلرکه
بونلرده « حکما مشائیون » دیرلر .

« متکلمین » دخی ایکی فرقه‌در : - طریقه اصحاب کزینه
ملازمت و متابعت ایدنلر ۲ - طریقه اصحاب کزینه مخالفت
ایدنلردر . بونلرک برنجیسنه اهل سنت و جماعت ، ایکنجیسنه
اهل بدعت و ضلالت دیرلر .

اهل بدعت و ضلالت دخی اساساً « ۷ » قسمه آیریلر :
۱ - قدریه‌درکه بونلر قدری انکار ایدرلر . ائک ابتدا مذهب
حقه مخالفت ایدن بونلردر . بونلر ؛ انسان ، فعلنک خالقیدر دیرلر
و جناب حق تعالیس و تنزیه‌ایچین صفات آلهیه‌بی انکار ایدرلر :
جناب حق بردر ، واحد قدیمدر . صفت‌لری اولورسه اونلرکده
قدیم اولماسی لازم کلیر . بواسه تعدد قدمایه مؤدی اولور دیرلر .
جناب حق اهل سنت و جماعتدن زیاده تنزیه ایتمش اولماق
ایچین برورطه‌دن قاچارلرده دیکر ورطه‌یه دوشرلر . چونکه
اونلرک زعمی صحیح اولسه « تعددآله » لازم کلیر ، چونکه
قول ، فعلنک خالقیدر دیمکه عبده خالقیت اسناد ایتمش اولورلر .
قدریه مذهبنک رئیس « واصل بن عطاءدر » برکون حسن
بصری حضر ت‌لرینک ، مجلسنده « کبائر ذنوبی مرتکب اولان

دون بردر که یه تتریل ایدن باشلیجه عامللردر. شیمدی بو عامللرک
درجه تأثیرینی برررر بیان ایده حکم :

— ۱ —

فرده دینک تأثیری

اسلامیتده مختلف مذهبلر ظهور ایتمشدر. بومذهبلر
همهن اکثریتله بری برینه، حتی بعضیلری دین اسلامه مخالفدر.
اصول فقهه کوره نفس ناطقه ایچین اک بویوک سعادت، خالقنی
بیلمک ومبدئنه وقوف حاصل ایتمکدر، بونک ایچینده ایکی
طریق وار : ۱ — نظر واستدلال طریق، ۲ — مجاهده
وریاضت طریق. برنجی طریق سالك اولانلر ایکی فرقه در :
۱ — برشریعتہ تمسک ایدنلر، ۲ — برشریعتہ تمسک ایتیموب
حاکمه عقلیه یه تابع اولانلردر. برشریعتہ تمسک ایدنلره «متکلمین»،
برشریعتہ تمسک ایتیمانلره « حکما مشائیون » دینلر. مجاهده
وریاضت طریق سالك اولانلرده ایکی فرقه در : ۱ — مجاهده

واراده ، متانت اخلاق ، الخ. حالتلر و خصلتلرك نه ماهیتده اولدوغنی ، « دوشونمینی و تحریء حقیقتی » او کوندیکم کوندن بری ارشدیریوردوم. كرك مشهور و كرك انقلابدنبری مبارز ذكالر ایچنده هیچ کیمسه یه تصادف ایتمدم که ملتیی و حكومتی تشکیل ایدن فردك نیچین بودر جهده دون بر موقعدده اولدوغندن علمی بر صورتده بحث ایتمسین . اونلر دائماً حكومتدن بحث ایسدیلر . ملتك ترقیسی ایچین بر تدقیق نتیجه سننده استحصال اولونمش چاره لر دكل علی العمیا ، مسموع ، متعارف تدبیرلری سویله مكدده دوام ایسدیلر .

تورك-عثمانلی ملتنده فردك نه دن بو حاله كلدیكی خصوصنده ، ارتیق تقرر ایسدیكنی كمال امنیتله كوردیكم و صحتندن ده اصلا شبهه اولمایان بر طاقم فكرلره مالكم . بوندن اوچ سنه اول ، داها مكتب صره لرنده ایكن طلبه حقوق جمعیتك ناشرافكاری اولماق اوزره ارقاداشلرم طرفندن تأسیس و سر محرر لکی ده بانا تودیع اولنان « تبیع » رساله سننده ، اوزمان بر سلسله مقاله یازمشدم که اونلرك مهم فقره لرینی شو بحثك اوچنچی فقره سننده نقل ایده جكم .

بن شو قناعتده ایم : دین ، (بالذات دین دكل دینك طرز تلقیسی) دیندن ملهم اولان اصول اداره و استبداد ، اساساتی ینه دیندن آلان تربیه عائله ، فردی ، حیات اجتماعی سننده

ایکنجی باب

تورک - عثمانلی ملتده فرد

تورک - عثمانلی ملتک انقراضنی انتاج ایدن باشلیجه عامللری کوستردم، شیمدی بو حکومتی تشکیل و اداره ایدن ملتک هویتنی تشریح ایده جکم :

برکلیت عرض ایدن حکومت ویا ملتک بنیه موجودیتی فردلردن متشکل اولماق حیثیتله اصل موضوع تدقیق « فرد » اولابیلیر . بوفردی ، ملتک بوتون افرادینه مشابته کوستره . بیهجک صورته انتخاب ایده بیلمک ایچین ملتی صنفله آروب ارالزنده اکثریتی ارامق ، مثلا کویلی ، شهرلی ، یاخودرنجبر ، مأمور ، ویاخود عالم ، جاهل کبی هر هانکی برکتهدن آله جاق نمونهک سائرلرینه مشابتهتی تعین ایتک کلفتنی اختیاره محل یوقدر ، چونکه فردده تدقیق اولونه جق شی ، جهل و علم ، فقر و ثروت ، ویا موقع اجتماعی دکل ، افراد سائرهک دخی حائز بولوندوقلری مشترک خصلملردر (مع مافیة منورلرله جاهلر آراسنده آریجه بر مقایسه ده یا با جکم .)

عثمانلی تورکلرده ذهنیت ، تفکره درجه قابلیت ، عزم

قاتلامش ، سفیه ، ریاکار ، منفعت پرست ، خلاصه اخلاقسز ایدیلر. تورکلر ، بونلرله متمادی بر تماسده بولوندوقلری ایچین اونلرده اخلاقسز اولدیلر.

اجنبیلرک مششوم تأثیریه ده « ضعف » ک نتیجه سیدر :
تورک - عثمانلی حکومتک وضعیت جغرافیه سنی کوز اوکنه کتیره لم : ایکی طرفنده مدهش ایکی دشمنی واردی : روسیه ، اوستریا ! بو ایکی حکومت یا خریستیان، تبعه مزى تحریک ایله اغتشاشلر چیقارمق ، یا بالذات بزمه محاربه ایتمک صورتیه بزى دائماً زده لدیلر . خریستیان اقوامی یا کلیاً تمثیل ، یا خود عادلانه اجراءآت ایله اداره ایتمسه یدک خارجک داخلده کیلری اختلاله دعوت ایدن صدالری ایشیدیلز اولوردی . و بحق قوتلی بر حکومت اولسه یدق ، اجنبی حکومتلر قوتتمزدن اورکر ، بزى متمادیاً ازعاجه جسارت ایده مزلردی . داخلی عصیانلری باصدیرماق ، خارجی تجاوزلری دفع ایتمک مجبوریتی بزده عنصر عسکرینک دائماً فعالیتده اولماسنی التزام ایتمش ، که بو حال بحث مخصوصنده دیدیکم کبی ترقیمزه مانع وتدنیزه سائق اولمشدر .

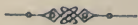
۶

مغلوب و مجاور اقوامك تأثیری

تورك-عثمانیلر كرك قلیجلری آلتنده یاشاندقلری خریستیان
اقوامك، كرك عربلره عجمارك تأثیرات اخلاقیه لرندن بحق
متضرر اولمشلر واجنبی حكومتاركده انریقه و تجاوزلرندن
شمدی بیله قور توله مامش-لردر . لکن برر عامل مخرب کبی
کورون بویکی تأثیرك، دقت ایدلسه بر نتیجه اولدوغی در حال
اکلاشیلیر : بر قومك ، باشقه بر قومك اخلاقندن متأثر اولماسی
ایچین قابلیت تأثری اولماق شرطدر . دینی و اخلاقی سجهیلری
تقرر ایتمش بر ملتك تبدیل هویت ایتمسی نه قولایدیر ، ونده
آز بر زمانده ممکندر . تورك - عثمانلی ملتنه کلنجه ، اسیا یه کلدیکی
زمان ، متمدن ، سجهیسی مقرر بر ملت دکلدی . تورك عرقی
مصالبه ایله کندی اوصاف عرقه سنی غائب ایتدی ، ایشته بونك
نتیجه سننده هویتسزلشدی ، که بو حال یکی بر اخلاق
اکتسابی ایچین اک مساعد بر قابلیتدر . تماسده بولوندوغی
اقوام ، یا حاکمیتنی غائب ایتمش و یا خود اوتهدنبری اسارته

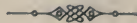
اولان بر قومك فضيلت عسكريه سى زائل اولور. افراطات مدنيه
احتياجات جديده به وجود ويرر، خودپرستك توسع ايدر .
سرعتله قازانمش يسارك كامرانى تيزكذارندن باشقا بر «ايدە آل»
مالك اولمايان وطنداشملر كافه امور عبادك اداره سنى حكومته
براقيرلر و آرزومان ايچنده مدار عظمتلرى اولمش اولان اوصافى
كاملاً غائب ايدرلر . روح الاقوام « شو حكى كند مزه تطبيق
ايدر كن بعض نقطه لرده عدم تطابق كورولير سه بو، صرف ظاهر ايدر:
تورك - عثمانيلر تعرضدن امين دكل ايديلر ، لاكن كفاره
غالب كلك خصوصنده كى عقيدة اسلاميه به وايلك دورده توالى
ايدن غالبيتلر ك تأسيس ابتدايى اعتماد نفسه مالك ايديلر، مغلوب و مجاور
قوملر ذاتا برر حموله مدنيته صرتلر نده طاشيد قلى ايچين تورك
عثمانيلر ك احتياجات جديده حس ايتسه ، يالكز اونلر له تماس
ايمه سى كافى كلدى . تورك - عثمانلى سلطنتك انحلالنده مهم
برعامل اولان عنصر عسكري نك ده بالذات ثروت و سفاهتله تفسخ
ايتديكنى ايشته كور يوروز

ثروت و سفاقت

بك ساده بر معیشته آیشمش اولان تورك - عثمانلی لر ،
استیلا ایتدكلى زنگین مملكتلرك ثروت و داراتی اغتنام ایتدیلر .
غنیمتلك هر کون داها زیاده تهییج ایتدیكى ذوق احتراصی ،
بالذات غنیمتلك بولغنی قامچیلادی . بونی یوقازیكى صحیفه لرده
تفصیل ایتدیكم ایچین تکرارینه لزوم کور میورم ، یالکز شو
نقطه بی قید ایده جكم که ثروت ، سیمك ذوقندن محروم اولان
فردی رخاوته سوق ایدر . احتیاجات ماده فعالیتسز تأمین
ایدلدیكى ایچین حیات حیوانیه نك انتظامنه مقابل مشغله سز
اولان ذهن ، هپ حظوظات نفسانیه ده منبع فعالیتنی بولور ،
وبوصورتله ذوق و سفاقته انهماك حاصل اولور . بونی محیط مزده
ادنا برتدقیق ایله فرد لرده کوره بیله جكمز کبی ملتر ایچین ده
حال بونك عینیدر . سوزمی ینه کوستا لوبونك شو جمله لریله
تأیید ایده جكم : «مجاورینی طرفندن تعرض کور میه جکنه امین
بولونارق صلحك حسنانی و ثروتلرك تدارك ایتدیكى سعادت ایله
حظوظیاب اولمایه باشلادینی بر درجه مدنیته وشو کته واصل

کور کورینه تکرار ایتیمورم ، ساخته شهر تلمزک مجرد اشتهار ایتسینلر دییه اسملرینی اثرلرینه برزینت کبی آلدقلمری مشهور ، حقیقتی عالملمک منابع تحقیقیه سنه قدار نفوذ ایتیمک ایسته یانلردنم . موفق اولوب اولماق آیری بر مسئله در . تورک - عثمانیلر « یکی چری » اوجاغنی قوردیلر . بو اوزون مدت دوام ایتدی . جنکاورلک خصصتک توسع وانکشافی وبونی ادامه وتنظیم ایدن تشکیلات و اداره ، مثلا علم ، فن صناعت وتجارتک ترقیسنه موازی اولمادی داها دوغروسوی عضلی حرکتلره عسکرلک ، بینهک بوتون قوتی بلع ایده رک سائر ترقیاته امکان ویرمدی . تورک - عثمانلی حکومتک بالذات طرز تأسسی ، ضعف تشکلی مؤدی ویاقین بر آتیده یعنی عضلی قوتک انحلالیه برابر حکومت وسلطنتکده تفسخ وانحلاله نامزد اولماسنه بادی اولدی . یکی چری اوجاغنک انتظامی درجه سنده منتظم مدرسه لر ، مکتبلر تأسیس ایدلمش اولسه یدی تورک عقل و ذکاسی ده انکشاف ایدر وانکشاف ذکانک محصولی اولان علم ، فن ، صناعت ، تجارت وسائره کندی کندینه ترقی ایتمش اولوردی بویله اولمادی وبواعبارله تورک - عثمانلی سلطنتک انقراضی عظیم ومهیج بر وقعہ سیاسیہ اولماقدن زیاده بر حادثه فیزیولوژیه در

وملتك ذاتى وغريزى طبيعى بونك ايلك منبعيدرن خارجى سبيلرك اهميتنى انكار ايتيورم، لاکن بزم انقراضمى خارجى، سياسى، ادارى مؤثرلره حصر ايتمك ايسته يانلره اصلا اشتراك ايتم .

تورك عثمانلير ايلك هويت اصليه سنده كى سجاياني بالذات بر منظومه قوت حاله كتيروه رك حكومتى تشكيل ايتديلر . بو سجه لرك الك بارزى جنكاورلك خصلتى ايدى كه مساعد بر محيطة هم انكشاف وهم ده غلبه ايتدى . انحلالك يوقاريدن اشاغى به دوغرو باشلاماسى اصول اداره نك طبيعتدن متولد، وبو، انحلالك سببى اولماق دن زياده نه وجهله واقع اولدوغنى كوسترر .

علم منافع الاعضايانك تمهيد ايتديكى قانونلردن در كه بر عضوك فضله فعاليتده دوامى، بالذات او عضوى كوندن كونه قوتلنديرر ، ايستر قول ، باجاق كې خارجى عضولردن ، ايستر ظاهرى حاسلر ويا دماغى ومعنوى خاصه لردن اولسون بونلردن برينك بدايتده حائز بولوندوغى قوتدن قضله سنى بو وجهله اكتساب ايتمسى ، عينى منبعدن قوتنى الماق احتياجنده اولدوغى ايجين اوته كيلرك زيانندهرر . بعض متفان علما ايسته شو قانون طبيعى يى حيات اقوامه تطبيق ايتمك صورتيله در كه يالكرز سلاحه يعنى عسكركه تاسيس سلطنت ايدن بر حكومتك انقراضه محكوميتى نتيجه سنى چيقار ييورلر . بن، عسكرى حكومتلر، نهايت انقراض بولور دستورنى بزده كى ساخته شهرت دوشكونلرى كې

طرنغه قادار استعمال ایتدیگمز اشیا ، ما کولات . مالز مه
اکثریتله بزم دکل اوروپانک در
چونکه بزرو حمزی اونوتدیغمز کبی صنعتلر مزی دخی اونوتدق

۴

عسکر لکک ترقیسی

« برملتک مقدراتی ، کندی سجه سندن صدور ایدر »
غربک اورتایه قویدیغی بودستوری ، یکی کشف اولونمش بر
حقیقت صانمایلم ؛ بو حقیقتی ، دین اسلام بیک اوچیوز اوتوز
سنه اول اک وجیز بر افاده ایله بشریتک سمع ادراکنه خطاب
ایتدی : « کما تکنو یولی علیکم » نه بر فردی ، ونه ده برملتی
خارجی سبیلر یالکز باشنه نه اسقاط ونه ده اعلا ایده بیلیر ، فردک

ایش بونکله قالمادی: تورکلرک و کره ارضده کی بوتون مسلمانلرک دیندارانه برحس ایله تعظیم ایتدکلری مقام سلطنت و خلافتله استهزایه قادر کستاخلقلر و خائنلکلر ارتکاب ایتدک.

خلاصه بز اوروپا مدینتی یاکلش تلقی ایتمشز . ترقی ایتمک ایچین ترقیات فکریه نک مولودی اولان یوکسک بر اصول اداره بی مملکتتمزه تطبیق ایتدک . مشئوم نتیجه سی میدانده !

اوروپایی تقلید ایدیشمزک اک یوکسک نمونه سی اصول اداره ده اولدوغی کبی غرب مدینتک بوتون تفرعاتی ده هپ بویله سطحی ویاکلش تقلید ایتدک : لباس ، اصول معاشرت ، اصول معیشت و سائره و سائره ... بز اصل روحمزی غائب ایتمشدک باشقه ملتلرک مخصوصاتی تقلید ایده کندی کندی میز طانیامایاجاق قادر سجیه سز ، اصلیتمز ونهایت محو وانقراضه محکوم اولدق .

قوتلی اولدوغنی کوردیکمز اوروپایه بکزه مک ایچین اوروپایی تقلید یعنی مدینتی یاکلش تلقی ایدیشیمزک نتایجی غایت واسعدر: تورک - عثمانلی ملتی بویاکلش تلقی به اوغرامازدن اول برچوق احتیاجلرینی کندی محطینده تسویه ایده بیلوردی ، محتاج اولدوغی اشیایی حاضر لایان صنعتلر تقلیددن صوکره یواش یواش سونمکه باشلادی و برر برر سوندی . شیمدی تپه دن

پادشاه نفوذینی تخریب ایچین ایلك ضربه اولماق حیثیتله تورک سلطنتک انحلال عظیمی حاضر لایان . یاخود هیچ اولمازسه انحلالی تسریع ایدن عاملرک اک باشیدر .

پادشاهلرک کیفی اداره سی ، ظلم و اعتسافی مجددلر ایچین هیچ بر معذرت تشکیل ایتمز . مطلق بر جبر و تحکمی تحدید ایتمک ضروری اولسون ، لکن مقصد « تورکیایی » قورتارماق اولونجه نتیجه سی انقراض اولان اصوللری تطبیقه ، اوروپایی تقلیده مجبوزیت یوقدی . مدحت پاشا، تورکیایی قورتارماق ایستیو . ردی ، تورکیایی قورتارماق تدبیرلره مراجعت ایتملی ایدی ، ایتمه دی ، او حالد مدحت پاشایی برداهی ، برمنجی کبی اصلا قبول ایده میز . ژاپونیا یی قورتارماق ، یوکسنتمک ایسته یانلر ، یانی باشلرنده کی امریقای شمالینک ، اوروپانک اصول اداره سنی نیچون عیناً تطبیق ایتمدیلر ؟ .. « میقادو » نفوذینی بر عامل ترقی کبی استخدام ایتمدیلر ، و موفق دخی اولدیلر . پادشاه و خلیفه نک نفوذی ژاپونیا عامل ترقی سندن داها یوکسک دکلسه بیله هر حالده پک اهمیتی ایدی . بالفرض مدحت پاشا خاندان سلطنتی ، علم و عرفان ایله یوکسنته رک بالذات پادشاهلر ایچندن تورکیا ایچون برمنجی حیقا بیلمسی اسبابی حاضر لایه بیلیدی . بونی یاپامادی ، چونکه دوشونامدی او یله ایسه مدحت پاشایی لایق اولدینی صورتده طانیلم ! ایکنجی قانون اساسی . پادشاه نفوذینی صفره ایندیردی ،

اولان ، عظیم بر رخاوتدر . کله جک بختلرده تأییداتی قارئلره کوستره جکمه سوز ویره جکم وقوع حال شودر: قانون اساسینک توزیع قواسندن عثمانلی تورکلر نه برشی اکلادی ، نه ده حاکمیتی استعمال ایتمه پی بیلدی . صلابت عرقیه سنی ، اخلاقیتی ، خلاصه اصل روحنی غائب ایدن ، وجهلک ، اخلاقسزلغک یاواش یاواش هویتی صار دینی عثمانلی تورکلرده یالکز « دین و دولت » حس ، و رابطه سی واردی بورشته نک اوچی ، سلطنت و خلافتک کرسیسنه باغلی ایدی ایلك صحیفه لرده کچن بر ایکی جمله پی داها مناسبتلی بر برده استعمال ایتمش اولماق ایچین برداها تکرار ایده جکم : عثمانلی تورکلرک روحی اوزرنده پادشاه نفوذینک بو قادار موثر اولماسی ، بر قدرت حکمرانینک جبری انقیاد ایتدیرمسندن دکل ، خلیفه لک صفتندن ده هیچ دکل ، انجاق عنعنوی و غیر مدرك اولاراق تاحیات راعیانه دورندن بری موجود بولونماسندنرکه بو نفوذ ، صوکره دن دیندن مستعار بر تأثیر ایله قدسیلشیور !

مدحت پاشا قانون اساسیسی ایشته بو عنعنه پی قیردقدن صکره هیچ بر قوتلی ال ، عثمانلی تورکلری بحق سوق و تحریک ایده مزدی چونکه یکی بر قوه معنویه بونک یرینه اقامه ایدلمش دکلدی که بو قابل اولایلسین . ملیت ، وطن فکری بو کون بیلله بر حس حالنده بزده موجود دکلدر . برنجی قانون اساسی

لكن بوبلده نك كذر كاھنده دائما عصر ديده، يوصونلا نئمش، قيريلماز
وكيچلمز قايلقلر وار. او خليا معموره لري ايستر جمهوريت
ايستر مشروطيت كبي آري آري اسملر طاشيسين، سدره
اولان قايلقلر ك عنواني هب بردر: عنعنات! يكي فكر ك
سحر و قدرتي عصر لرك تكائف ايتمش قوي الشكيمه ظلمت لري به
مبارزه قوبولور وايكي آتشك آقنديني قانلري آرتيق راحت
راحت يالاما ق ايجين وحشي اوروپا ديلني اوزاتير. اوروپا نك
الهام ايتديكي مشروطيت، بركون كمال قطعيتله شمال آيبي
وجنوبي يابان دو موزينك ديشلري آلتنده ايكي پارچايه از يلك
اوزره زواللي ايراني بوكون ايكلتيور، چينك وسعت عظيمه سنه
كوره كيچ باشلا ياجاق صرعه لريني وانهدامني ايسه يارنكي تاريخ
قيد ايده جكدور.

غرور مزي قيروب حقيقي كورمه بزي اجبار ايدن
مثالار اراسنده كنديمزي اونوتما ياراق بحمزه دوام ايده لم:

مدحت پاشانك برچوق سنه صوكره اعاده اولنان قانون
اساسيسي اصل روحمزده هيچ برتبدل ياپامادقن باشقا،
مملكتمز دخی ناتوان قوللرمز اراسنده پارچالاندي. ناتوان
ديورم، چونكه بو قوللري تحريك ايدن او اسسي صدای
بلندي قانون اساسي صوصدير مشدي، اونك يرينه يابانجي
ويست سسلرك تحريكه قدرتياب اولاماديني عيني قوللره مقدر

حاکمیت شخصیه ده بودر جهده متعالی انکلیز قومنک بیهه هنوز
 یتشه مدیکی یوکسک بر طرز اداره بی حقیقه تأسیس ایده بیلدیمی؟
 یا خود حکمدار لرینک تحکم وجبروتنه سجده ایده ایده بلی
 بوکولمش ایران قومنک، کوک یوزنده حقوق بشریه مکتوباتی
 ترصد ایدر بر وضع بلند و سرباز ایله نفوذ شاهینک قارشیننه
 چیقاراق مر مردن برهیکل مغرور کبی دیکلمسنه جدی بر نظرله
 باقایلیرمی یز؟ عصرک جلاسیه شعشه دار بو غشانک آلتندن
 بر کون اونی پارچالماق اوزره عرقک روح سرمدیسی انفلاق
 ایده جک و معتاد سجده لرینی تکرار ایتمک اوزره اسکی قامتلر
 یکیدن کسب انخنا ایده جکدر . ماضی به دوغرو بویله خونین
 رجعتلرک مثالی بزیدی آیده کوردک، لکن ایران یدی کونلک
 بر استقراره بیهه مظهر اولامادی ، ایران، مشروطیتنک ایلك
 کونندن بری قانلی هائله سنک ایلك صحنه سنی حالا اکمال ایده مدی .
 چینک باش دوندریجی ، او یوشدیر یجی اسرار ایله مستیده
 روحی بر آزداها کیچر عشه لرله او یاناراق رجعت ایچین اختلال
 نوبتنه باشلایا جقدر ! حقیقت شو قدر که اوروپا شیمدی به قادر
 سلاحله فتح واستیلا ایده مدیکی شرقی اسارت آلتنه الماق ایچین
 صوک بر چاره بولدی : کتابلریله ، مکتبلریله شرقک کنج ،
 ذکی دماغلرینه بر طاقم مجهول ، اسرار آمیز ایده آلر الهام
 ایدیور . زواللی کنج لر حرارت و شبابه بلده خلیا به قوشیور لر

مدحت پاشانك اثرى ياشامامايه محكوم اولدى . اكر قانون اساسى تشبېه اونك عقامتى ، يالكز تطبيق ايملك ايستيلان اصول ادارهنك بالذات زواله حصر تاثير ايتسهيدى وبو ممكن اولسهيدى تبدلات اداريهنك باعث اولدوغى شديد هييجانلر وفلاكتلر نامنه تاريخك بر چوق صحيفه لرى اشغال اولونماقدن قورتوليردى .

ليكن تىكامل قانونى ، جبراً تحريف اولونماسنك انتقامى . حصوله كلان عكس تاثيرلرله آليز . اطرافىز بويله فجييع ، عبرتلى صحنه لره دولودر . كوستا و لوبون مثال اولاراق بزه امريكاي جنوبى نك حالى اكلاتيور : (امريكاي جنوبى جمهوريتلرينك كافه سى دييور . متحده امريكايانك قانون اساسىنى قبول ايتمىلر درر وعينى قانون آلتنده ياشارلر . ايش بويله ايكن يالكز عرقك باشقا اولماسى و متحده امريكا خلقى تشكيل ايدنلر ك اوصاف اساسيه سنك بونلرده عدم موجوديتى يوزندن بوجهوريتلر ك بلا استثنا كافه سى اك خونين اعتسافاته متماذياً قربان اولماقده و طور اقلرينك ثروت حيرت فزاسنه رغماً هر درلر و احتمالاته ، افلاسه ، استبداده پياپى بائماقده درلر .) بز بو حكمتك تايداتى آسياده دخى بولايليرز : چين جمهوريتى و ايران مشروطيتى ! چين ، بودانك ، قونفوجيوسك ، روحنى صاران التى بيك سنه لك كهنه ، كوفلى زنجيرلرندن صيريله رق

نه دوغرو ونه ده ممکن اولمادیغنی پک اعلا بیلیر. غرب علماسنک افکارینی باصمه قالب بر صورتده ذکر ایتمهک، ذهنی بر آز تنور ایتمش اولانلر ایچین بر مجبوریته، بر عدم امکان کوره میورم بونلر اکثریا مغلق کوروندیکندن فضله ساده در :

طبیعی محصوللرک اقلیمه کوره تنوع ایتدیکنی، انسانلرک منسوب اولدوقلری عرقه، محیطه و ساثره یه کوره بری برینه بکزه مدکلرینی وحتی عینی عائله افرادینک از چوق فرقلی اولدوغنی کورییورز. شبهه سز بو اختلافی یاپان، بر ایکی کلمه ده جمع و تلفیقی ممکن اولمایان مختلف تأثیراتدر، لکن سیدیلر نه قادار تعدد ایدرسه ایتسین، طبیعت بزه اصل اولاراق مساواتی دکل مساوا و اتسزلکی عرض ایدر. انسانه کلنجه، طبیعتک خارچنده بر مخلوق دکلدر. بصره ده خورما استانبولده چیلک بیتشدیکی کبی ایکی مختلف اقلیمه ده باشقا باشقا خصوصیتلری حائر انسانلر بولونایلیر. طبیعتدن نشأت ایدن اختلافی ملتبره و ملتلرک معنویتلرینه تطبیق ایده جکمز زمان حقیقه عرقلرک بنیه تشریحیه سی، طرز تحسس و تفکری، عقیده سی، اخلاق و عنعنه سی اعتباریله بری برندن پک فرقلی اولدوغنی کوره جکمز. مترقی اوروپا ملتلرینک روخندن صدور ایدن تأسیساتک شرق اقوامنه بردن بره تطبیقی مطلقا قانون طبیعتک غلبه سیله نتیجه پذیر اولاجاق بهوده بر مجادله در. ایشته بونک ایچیندرکه

ترك و تبرع ايدە بىلىمك ايچين روحنى دە ترك و تبرع ايتىمى لازم
كلير، دييور. سانكە تام شو بىخىدە ايراد اولونماق ايچين مشار
اليهك سويلدىكى شو جملەلرى دە نقل ايدە جكم : (تاسيساتك
مصدرى اولان سجيە شعارلرينە مالك اولان بر ملتدن بوشعارلرى
نزع ايدە بيله جك و يا خود مالك اولميان بر ملته بوسجيە شعارلرينى
بخش ايدە بيله جك نه انقلابلر واردر ، نه قانون اساسيلر، نه دە
مستبدلر. ملتك مستحق اولدوقلرى حكومتلره مالك اولدوقلرى
چوق كره تكرر اولنمشدر . باشقا حكومتلره مالك اولملىرى
عقل اليبلىرى ؟) عقولك ممتع كوردىكى بوفورى استماله ينى ،
مدحت پاشا عثمانلى توركلر ايچين ممكن ظن ايتمشدى. مدحت پاشا
ترجمه ايتدىردىكى آوروپا قانون اساسيلريله حكومتك شكلى
دە كيشديره جكى كېي ملتك روحنى دە دە كيشديره جكنى ظن
ايتمشدى . تورك - عثمانلى ملتك مقدراتى منحصرأ كوستاو
لوبونك مطالعه سنه كوره محاكمه ايدىيورم ظن اولونماسين .
بن بر حقيقتى داها صلاحيتدار بر ذاته سويلتمك ايستمدم .
بر ملتك شكل اداره سنى تبديل ايله روحنك دە تبديلى ممكن
اولمادىنى يالكنز مشار اليه طرفدن كشف اولونمش بر حقيقت
دكلدر . حادثات اجتماعيه نك وقايع طبيعيه زمره سنه ادخال
ايدلدىكى زماندن برى بو ، اكلاشلمشدر. بوكون اك كوچوك
بر اداره مامورى بيله عىنى قانونه مختلف اقوامك اداره ايدلمى

حقنی عصیان و سلاحه مدافعه ایتمه سیله باشلار . هیچ شبهه اولونماسین ، بر ملتک حقیقی حاکمیته دوغرو سیر و ترفعی بو وجهه در !

مدحت پاشادن اوتوز بوقادار سنه صوکره و تموز (مسئله-
سندن) بر آاز اول بعض ولايتلرده حکومتک یکی تکلیفلیرینه
قارشی اهلینک کوستردیکی امتناعلردن بودجه حقنک بحق
ادراک واستعمالی معناسنی چیقارمايه هیچ کیمسه جسارت
ایده مز ظن ایدهرم . نه کمی بی ، نه ده کزی اصلا کورمامش
بر آدامک بوتون مغلق ما کنه لريله صوک سیستم بر دریدنوتی
سوق و اداره به دعوت اولونماسی کبی مدحت پاشا ، حاکمیتنی
استعماله ماتی دعوت ایتمدی و کمی صوک ساعته بو سبوتون
نابود اولماق اوزره هرکون بر آاز دها بطقاقلنگ ایچنه باتیور .
قلیچی پک کوزل قوللانمای بیلانلر ایچین ما کنه لی سلاح ،
مع التأسف اکثریا بر آلت قتل وقضا اولور . شیمدی کوستاو
لوبونی دیکله یکنز : (بر مدنیتک مرکب اولدوغی عناصر ،
یعنی السنه ، تأسیسات ، اعتقادات ، فکرلر ، ادبیات ، بو عناصر
مدنییه بی وجوده کتیران انسانلرک تجلیات روحیه سی کبی
نظار اعتباره النمالیدر روح الاقوام) باشقا بر صحیفه ده ، بر قوم
تشکیلاتی ، اعتقاد و صناعتی تبدیل ایتمک ایچین ایلک اول
روحنی تبدیل ایتمه به مجبوردر ، بر قوم مدنیتنی باشقا بر قومه

يکي بردينک احکاميله ده تآيد ايده رك التي يوز اللي سنه متمادياً بر اصول شکننده حکمران اولمشدی . بر کون بردن بره حکمدارينه معادل بر حاکميت و حتی ايجاب ايدرسه اونک صلاحيتي تحديد و رفع ايتمک حقني مدحت پاشاملته و يرد يردی . بونه جلوس بخشش لرينه ، نه ده سلطانلرک هيچ بر عطيه سنه بکزه مز . عثمانلي تورکلرده حاکميت مليه نك او کونه قادارک کوچوک تظاهريني بانا کوستره جک بر قهرماني قارشيمده کورمک سعادتنه نائل اولاييرمي يم ؟

حقيقتک بو رياسز ، علوی محکمه سي هانکي بر سر کرده و يا متعصبک قيامندن بحث ايتمک کستاخغنه مساعد دکلدرد . تورک — عثمانلي ملتک روجي ، اوزرينه باصان تحکم آغزلقلري التندن نه زمان بر صدای شکايت و عصيان رفع ايتدی ؟ بن دائما از يلدیکني و سکوت ايتديکني کور ييورم . بالخاصه تکاليف عرفيه ايجين اهالينک شريعته مخالفت داعيه سيه سس چيغارد يغنه تاريخده تصادف ايده بيليرز ، لکن فردک تکامل ايله حائز اولدوغني ادراک ايتديکي حقوق اساسيه نامنه بزده بر قيامه نادراً اولسون تصادف ايتمک ممکن دکلدرد . حاکميت فرديه نك اک يوکسک مرتبه سنه مثال اولان انگليز قومي و يالکيز اولر بو تجيل اولونا جاق قياملري بر سرنامه مفاخر کبي کائسانه کوستره بيلديلر . محترم قارئلرک معلومي اولسه کرکدر که ، انگليزلرده حاکميت مليه نك اولتي ، اهالينک قراله قارشي بودجه

ایستدیی فکر لک نتایجنی کشف ایتمک دوراندیشلکندن
محروم وبر میل تقلیدک اک یوکسک نمونه سنی بزه عرض ایدر .

*
..

تأثیر و تخریبده اون قات و حتی مملکتک بیانی بیقان
ضربه لک اک صوک واک بویوکی اولان مدحت پاشانک قانون
اساسیسی بانا حیرتدن فضله اغلاماق احتیاجنی ویرر . مدحت
پاشانک طائفده کی قبری بعض ولایتلرده اولان اثرلرندن داهاجوق
یاشار، شهید اعظمزه قارشی حس احترامز بویوکدر . لکن
شیمدی ایی بروالی حقنده کی تقدیر آمزی ، کوزل حسلمزنی
اسکات ایتمک مجبوریتنده یز .

رشید پاشا ، عثمانلی تورکلره ، روحنی ده ده کیشدیرمک ایچین
کیدیردیکی فقط برکون احتمال که آتیلاجاق برلباسی اوروپادن
هدیه کتیرمشدی . مدحت پاشا ، باشقا ملتر ایچین آلیشلمش
برغدا یرینه کچن عجیب برمیوه ایله ملتی زهرلدی . محترم
قارئلم ، بهوده غضبلره قاپیلاجاق یرده ، لطفاسکونته بنی صوکنه
قادر دیکله سینلر :

اولی صحیفه لره کورولدیکی وجهله عثمانلی تورکلرک ،
منشاندن اعتباراً اداره ایتمک اعتیادی؛ صوکره دن قبول ایتمدیکی

برقومك كنديسنه اك ابي كورونن تأسيساتى انتخاب ايتمهسى
واقع اولمامشدر . اكر يك نادر برتصادف برقومك انتخاب
تأسيسات ايتمهسنه مساعد اولسه بيله تأسيسات متخذنه بي محافظه
ايده مز، متعدد اختلالر برعصردن برى ايچنده يوارلانديغمز
« قانون اساسى » تبدلات اساسيهسى بونقطه اوزرينه رجال
حكومتك فكرينى چوقدن برى قراركير ايتمش بولونماسى لازم
كلان برتجربه تشكيل ايدر. بن، ذاتاً تبدلات مهمه اجتماعيه نك
(فرمان واراده) ضربات اصداريه سيه حصوله كله بيلمسى
عوامك معند دماغلريه بعض متعصينك مفكره محدودده سندن
باشقا جاي قبول بولاماز اعتقادنده يم ... تأسيسات ، تبدلاته
پيرو اولور ، فقط پيشرو اولاماز . كوستا اولوبون . روح الاقوام)
رشيد پاشا برمتعصب دكل ، فقط فكري محدود اولدوغنى
بالذات اثرى بزه اثبات ايديور : هم مساوات حقوقيه ،
هم امتيازات ! بونلرك ايكيسى بردن ناصل اولور ؟ عثمانلى
توركلرك عرقى، دينى، طرز تحسس و تفكرى، اخلاقى، عنغنهسى
باشقا، اوروپانكى ينه باشقا ايدى . اوروپانك ، عثمانلى توركلره
تطبيق ايتك ايتديكى قانونلرينى بوقادار بارز و ضد خصوصيتلره
توفيق ايده بيلمك ايچين اونى استحاله ايتديرمك لازم كله جكنى
رشيد پاشا دوشونابيلمشمى ؟ خاير ! مملكتى سوهن رشيد پاشا
ظواهره الداناجاق درجده صاف دل ، قبول ايتديرمك

شرقہ نسبتاً یوکسلمش بوهیئات اجتماعیه نك كندینه مخصوص احتیاجلری ، برحالت فکریه وحسیه سی ، تأسیساتی واردی . رشید پاشا بوترقینك اسبابی تخری ایده جك یرده بالذات ترقینك محصولاتی ، سربستی و جدانی . سربستی تدریسی ، سربستی فکری ، سربستی سعی وعملی ، بودجه نظامناهنی ، علنی محکمہ لری تورکیایه کتیردی .

كلخانه خط هایونی اوقونوركن هیچ کیمسه نك برشی اکلایاماسی طبعیدر . بو طبقی آسیانك اورتاسنده یاشایان برکویلونك اوروپاده مکلف ومغلق برصوفرده ده هیچ کورمدیکی ، الیشمدیغی غریب طعاملر قارشیننده کی وضع حیرتنه چوق بکزر! یوکسك سسله اوقونان برچوق غریب کله لر ، وهیچ برشی .. یتمش سکسان سنه صوکره حریتی انسان شکننده ، ویا هر درلو تحدیداتك ، قانونلرک ارتفاعی مقامنده اکلایانلرک باباسنه یتمش سکسان سنه اولکی خط هایوندن نه اکلایه بیلد کلرینی صورماق ممکن اولسه ! ..

(هر عرق و عرق ده هر صفحه تکاملیه سی ایچین معین شرائط معیشت ، معین حسیات ، معین طرز تفکر ، معین تأثیرات ارثیه واردرکه معین تأسیسات ایجاد واستلزام ایدر . وباشقا تأسیسات تولید وهضم ایتمزلر . اداری یعنی حکومته عائد « نه تیکت » یعنی دأبلرک اهمیتی پك آذرر . هیچ بر زمان

تطبيقه مقتضى عزم وثبات آرتيق قالماشدى ، صوكره رشيد پاشانك اثرى ، يعنى بحث ابتدايكم فرمانلر مشترك برسجيه تاسيسنه مساعدى ايدى ؟ غير مسلملر ك امتيازات مذهبيه سى ، ملت و كيل مطلق اولان پطريقلرى ، خاخالرى ، ملت مجلسلرى ، ملت محكمه لرى ، ملت مکتبلىرى ، ملت مطبوعاتى هر شيلرى اولسون ، بو، مشترك برسجيه دكل ، متباعد و ضد سجيهر حصوله خدمت ايدر . اجنيلر ك حولنده حكومت مساعده ايتسين ، پكى ، صوكره ؟ عثمانلى توركلره ، اوغائب ابتدايكي اصل روحنى كيم و ناصل ويره جك ؟ ..

اوروپادن علوم و معارف الالم ، آديلر و حتى ٨٦ تاريخنده برمعارف نظامنامه سى ده ياپلدى ، لكن اوروپادن آلان بو علوم و معارف ، بوزهر و حيات خلیطه سى و بونظام ، توركلره اصل روحنى ويره بيلمكدن بك اوزاق اولماقله برابر اونك يكانه استادكاهى اولان عقیده سنى ده بوزدى ! كليشى كوزل ترجمه اولنان كتابلر بزه معين بر تربيه فكريه ويره بيله جك صورتده دكلدى .

(ايسته بو ايلك اساس اوزرينه باشلانيلان بزده كى تحصيلك مشئوم نتايجنى ايكنجى فصلده ايضاح ايدى جكم .)
اوروپا اقوامى ، اقليمك و عرفك تمايزيته چالشمش علمده ، فنده ، زراعتده ، تجارته و هر شیده ترقى ايتمشدى

نتیجه نه اولورسه اولسون اصل بوبویوک ادا ملرک ایلك طرز حرکتلریدرکه ملتک طرز تلقیسنه پیشوا و حرکت عمومی انتاج ابتدی ، کلخانه ، اصلاحات فرمانی وقانون اساسی بوسلطنتک داها حیاتده ایکن موعود اولان انقراض و فاسنه برمرثیه برسر نوشت قبر اولدی : ۱۲۵۵ ده کی کلخانه خطنک و اونی توسیع ایدن ۱۲۷۷ اصلاحات فرماننک ایشته خطوط اساسیه سی : — جان ، مال ، عرضک محفوظیتی ، مسلم ، غیر مسلملرک مساوات حقوقیه سی (بالعکس امتیازات مذهبی نك ابقا و تأییدی) غیر مسلملرک سربستی ادیان ، سربستی تدریسی ، عمومک سربستی فکری ، محاکمه لرک علنی ، رشوتک منعی ، اجنیلره تصرف املاک حق و برلمی ، ویرکی و اعشار اصوللرینک اصلاحی ، هر سنه واردات و مصرفک نظامه تابع طوئلمسی [یعنی بودجه] و نهایت معارف و علومک اوروپادن اللمسی ...

بونلرک هپسی کوزل ، لکن تورک و عثمانلی ملتک غائب ایتدیکی اصل روحنی اونا کیم و ناصل اعاده ایده جک ؟ اوزون مدت عینی محیطک ، عینی شرائط حیاتی نك یعنی عینی مملکت داخلنده عینی اصول اداره نك تحت تأثیرنده یاشاماق مشترک برسجیه و اخلاق خلق ایده بیلیر و زمان بونی تقریر ایدر ، لکن عثمانلی تورک کرده بر اصول اداره بی منتظماً و اوزون مدت ایچین

فرمانی ایله قانون اساسینک ظهوریدر. بوقادار تجیل ایتدی کمز
رشید ومدحت پاشالر ، عیجا بوتجیلاته لایق برر داهیمی ؟
اجداده حرمت وتعظیم بورجمزدر . لکن احترام وتقیدسارک
اک یوکسکنه مظهریت حتی ، حقیقت اعظمکدر ! رشید
ومدحت پاشالرک شخصیتده ، ملتی یوکستمک غایه ومرامنی
تقدیس ایدنلردنم ، لکن بوغایهیه وصول ایچین طریق ترقی
دییه کوستردکلری یول، بزی ساده اوچورومک کنارینه دکل،
اعماقنه قادر سوروکله دی . اونلر ترقی ایتدیرمک ایستدکلری
سلطنتی انقراض ایتدیردیلر . یاخود هیچ اولمازسه انقراضه
محکوم برسلطنتک بواستعدادینی اک زیاده اونلر تمیل ایتدیلر .
لکن انسان ، بوبویوک آداملرک اولاد و احفادینه ، شیمدیکی
نسله باقدچقه ، اونلرک ذمتنی تبریه ایتمک ، هیچ اولمازسه
خطالرینی کوچولوتمک ایستور؛ بوکونکی منورلر بیله مدنیتی
یاکیش تلقیده دوام ایدیورلر؛ ارککلری بقلرینی کسه رک یوزلرینه
پودره سورمک ، صرتلرینه آرقاسی کوستکللی وبرآرشون
یرتیق بالطولرکیمک، قادینلر چپلاق قوللرنده مانشون وشهوانیتی
عمیقاً تحریک ایدن مبارز قالجهلری اوستنده وبللور کردانلری
اطرافنده رنگین ایپک دالغهلری طاشباق ، هپ بردن شراب
ایچمک ، چالنی چالماق ، دانس ایتمک صورتیله مدنیتی تلتی
ایدیور !...

رلردی . اوللری قلیج قوتی سلطنتلر تأسیسنه کافی ایدی .
لکن اوروپا ترقی فکریسی سلطنت قوتنک معناسنی ، شرائط
حصولنی ده کیشدیرمشدی . (حقیقتی سلطنتک ناصل تأسس
ایده جنکی ادراک ایدنلر من شیمدی بیله نادردر) اسکی مجددلر من
ضعفی نه قادار سطحیجه حس ایتدیلر سه حقیقی قوتک منعبنده
او قادار تقرب ایده مدیلر . مجددلر من قوتلی کوردکلری
اوروپانک یا لکنر تأسیساتنک بعض اقسامنه ، اصول اداره
وتشکیلات عسکریه به دقت ایتدیلر ، صرف ظواهری ، اشکالی
تقلید ایتک ایتدیلر ؛ ایشه بوزماندن اعتباراً عثمانلی تورکلرده
حکومت اداره سندن باشلایاراق تدریجی فقط هر حالده سطحی
برتحول کوزه چارپار : حکومت نظام جدید یاییور ، نظارتلر
تأسیس ایدیور ، مکتبلر آچیور . یوکسک طبقه تلبس ،
تغدی ، معیشت ، معاشرت و سائر خصوصیلرده هپ اوروپایه
بکزه مک ایتییور ! بوتقایدده ، ترقی ایچین ، قوتلنمک ایچین
برارزونک موجودیتی فی الحقیقه تصدیق اولونمایه شایسته در .
بوترقی جریانتی طوبدن ایضاح ایچین تورک - عثمانلی تاریخی
تعقیب ایده لم : سوزده بوترقی حکومتک اوروپاهیئت دولیه سی
اراسنه قبولندن سوکره باشلادی . ابتدا کوچوک وقعه لرله
مبهم برصورتده کورونان ترقی وتمدن آرزوسنک تشخیص
ومطالعه اولوناجاق برسیم کبی توضیحی ، کلخانه واصلاحات

آوروپا مدنیتک یا کلش تلقیسی

تورک - عثمانلی عرفنک متین سجه لری انحلال ایله اخلاقی بوزولمش قوملرک و متفسخ مدنیتلرک تأثیر به اخلاقی هم بوزوق هم متموج بر حالد ایدی که اوروپا ایله مناسبتده بولونمايه باشلادی. ممتاز زمره نك اوروپا مدنیتی ناصل تلقی و تورک - عثمانلی حیاته یکی جریانلر و یرمک ایچین ناصل حرکت ایتدک لری ، هم مجدد لرک خطاسنی ، همده ارتیق تورکلرک هویتسزلشمش اولدوقلرینی پک کوزل ایضاح ایدر : تورک - عثمانلی قدرت و شوکتک کمالی ویانه سورلرینک صدمه سیله قیریلاراق غربدن شرقه دوغرو بر رجعت باشلادقن صوکره معلویتلر ، احتلاللر ، انضباطسزلق ، خلاصه عظیم برضعف حس ایدلمکه باشلانمشدی ، (خریستیان اوروپا به قارشى او اسکی مغرور و مطمئن تورکک بوکونکی احفادینه ، کتله سیاهک حوصله سنه بونی صیغدی رماق بوکون بيله کوجدر .)
ضعفی انجاق ممتاز زمره ، یعنی سلطانلرله رجال حس ایدیو -

قسمى، كويليلر، كوچوك شهرلير، جاهل و معتقدلر، منورلر
كبي بوسبوتون فنا برشكل اكتساب ايمه مشدر. بونلرده قانون وراثتك
اعانه سيله اسكى تورك شيمه لرندن هنوز بر بقيه، تربيه يه بويوك
براستعداد وار.

*

**

تميلك بوكون آكلاديغمز معناده عثمانلى توركلر طرفندن
تلقى ايدلمش اولماديغنى قیده لزوم كوريبورم: ديوشيرمه لر، صرف
عسكرك عددينى تزويد ايجين جمع و تربيه ايدلمشدى توركلرده
شيمدى اوكره نديكمز مليت حسي يوقدى كه تورك ملتى
بويونمك فكرى اونلرده موجود اولسون. تورك لساننك
تعمى ده توركلر طرفندن تعقيب اولونمش بر فكرك محصولى
اولمادقن زياده غالب و حاكم بر زمرة لساننك مغلوب و محكوملر
طرفندن اوكره نلى ضرورتندن نشأت ايتمشدر.

«تصادفات، فتوحات، منافع تجاريه بر قومه لسان مادردن
غيرى بر لسان قبولنه شبهه سز سوق ايدم بيلير. كوستاو لوبون»
نته كيم كندى لسانلرينى اونوتاراق توركچه قونوشان ارمنيلر
وروملر فتوحاتك، توركياده تجارت ايتديكى ايجين توركچه
اوكره نان اجنيلر منافع تجاريه نك سوائق و نتايجه بر مثال
تشكيل ايدر.

حياتی استحقاق، ساده بر طرز معيشتہ قناعتكارلاق ، مردلك
خصلتلى و اردى ، صوكره حيات اجتماعيه اساساتى دىنى
قانونلر اوزرينه تمهيد ايدرك بوخصلتلى دىنك قدسى نفوذيله
تأييد ايتديلر ، لكن دين اسلام ، قوميت حسنك تأثيرلىنى
- موقت بر زمان ايچين اولسون - ابطال ايدىوردى مصالبه
ايله اسكى خصلتلك انحلالى ، يكي خصلتلك اكتسابنه هويتى
مساعديلمشدى ، شيمدى وراثته قارشى مصارعيله مقتدر اولان
وراثتك بوالتى يوز سنهك مجادلاتندن صوكره عثمانلى توركلره
نه لر قازانديروب نه لر غائب ايتدردىكى ارشدير ساق نتيجه ،
عظيم بر خسراندر !

تعداد ايتديكم سبيلر قوميت حسنى توركلرده اولدوردى ،
يكي خصلتلك اكتسابنه مساعد بر حاله كلدكلرى ايچين كرك
مغلوب ايتدكلرى بيزانسليلرك وديكر خريستيان عناصرك ، كرك
شرقليق ، دين ، ادبيات يوللريله اوچ قاتلى بر طرزده تماسده
بولوندىلر عرب ، عجمك تأثيرى آلتنده ذوق وسفاحتى ، الايش
و دبدبه يى ، اخلاقسزلى قولايقله اكتساب ايتديلر . عثمانلى
توركلرده ذكانك انكشاف و ارتفاع ايتديكى نسبتده اخلاقسزلىك
درجه تأثيرى ده يوكسلديكى كورولير: اك فنا ، اك على طبقه در .
ديمك ايتيورم كه هويتى يكي سجيهر اكتسابنه مساعد اولان
تورك - عثمانلىلرك هنوز تنورايمه مش ، قابليت و ذكاسى ايشلنمه مش

اولماق حیثیله هر مسلمان، حائز مساوات اولماق لازم کلیردی. باشقا قومیتلره منسوب اولانلره قارشى برتفوق کوسـترملری دیناً غیر جائزایدی، ثانیاً اسلامک نفوسنی تزئید ایدن، غیر مسلملکک حقیر، خرچکذارلق موقعنی ترک ایله مساوات حقیقهنک جاری اولدوغی موقعه صعود ایده بیلیمک تشویقاتی ایدی. غیر مسلملرجه بوموقع اکتساب اولوندقدن صـوکره دخی عثمانلی تورکلرک قومیت حسی تأثیرینه حمل اولوناجاق برتمایل و طرفکیرلکله بری برینه معامله ایتمه لرینه مقابل سائر عنصرلردن اسلامیتی قبول ایتمش اولانلره ینه اسکی موقعلرینی اخطار ایده جک صورتده معامله ایتمه لری بوتشویقاتی تأثیرسنز براقیردی، ثالثاً بوجهلله حقوقاً مساوی اولانلر اراسنده تفوق وامتیازی انجاق پایه و منصب ویره بیلیردی . پایه و منصبلرک ناصل احراز اولوندوغی ده ذاتاً معلوم اولدوغندن قومیت حسنک بوجهلله باشلایان اهمالی حکومتک طرز اداره سیله عصرلرجه دوام ایتمش ونهایت بوسبوتون افلاس ایتمشدر .

لوبون روح عرقی، قومک قدرتی وجوده کتیران واونسز نهملت نه وطن بولونامایان افکار وحسیات مشترکه نک هیئت جموعه سی مقامنده استعمال ایدیور . عثمانلی تورک عرقنده بومعاده بروح مشترکه معادل، اورتا اسیادن کلدکلری زمان قومیت ویاجنسیت حسی، وبونکله برابر عزم، مشقته تحمل،

مؤبداً محافظه ايده جك بر قوت اولماديني كبي اهميتلى بر كيتى حائز بر ملتك ده مليتى محو اولماسى ممكن دكلدر . تورك حاكيتى آلتنده ينه مليتنى محافظه ايدن اسلام وغير اسلام عنصرلرى بر طرفه بر اقالمده عثمانلى وسلچوقى توركلرك، يكي چرى اوجاغنه كيرنر ، اسلام اولانر ، وباشقا ملتدرن تورك تحت ازدواجنه آلتان قز لرايله مصالبه سنه دقت ايده لم: ملتلى آرى برار ككله قادين ، حتى متمدن بيله اولسه لر تشرىك حياتده بر موارنت تأسيسى ايچين مى خصوصيتلرني آز چوق اهماله مجبور اولورلر . ذريتلر ينه ، هر برينك قانون ارئيدن حصه دار اولدوقلرى درجه قوتده بنيه وي ومعنوى خصوصيتلرندن برر پارچه ايراث ايدرلر . لکن بو ذريت هيچ برينك تمام بر نمونه سى دكلدر .

عثمانلى توركلرك ، عرفه حل ومنج اولنان بر چوق قانلرله بنيه تشرىحيه سى ده كيشدى . اورتا اسيدن كلان تورك عائله سى باشقا قانلرله نه قدار قارشدى وسپاى جسمانى سى نه قدار كوز . لشديسه ، سپاى معنويسى ده اودرجه ده چركينلشدى .

خلاصه بومصالبه تورك عرفنك روحنى تخرىب ايتدى . بر كره بو خرابى بر قانون طبيعتك نتيجه سيدر . صوكره طبيعت قانوننك خارجنده ده بر طاقم مخرب سببلر واردى : اولو توركلر تمثيل ايتدكلرى عنصرلره قارشى كندى قوميت حسلرني اهمال ايتديلر : ضرورت شوندن نشأت ايدىوردى كه رشته وحدت ، دين

بری برینه اك زياده امنيت و قوتله باغلاماق ايجين ايشله ديكي التون زنجير، يعنى فكر مليت، بركون كلوبده قوپاجاق اوته كي قابا زنجيرك بريني طوتمازدن داها پك چوق اول قوميت حسي واردى . حقيقتده قوميت و جنسيتله مليت عيني شيدر : اسكيدن عيني لساني تكلم ايدن [كهلسان دين ، اخلاق ، عنغنه و ساثره نك بركليدر .] فردلر، يكديكريني عيني قوميت و جنسيتدن عدايدر لردي صوكره لسانلري مختلف اولمقله برابر عرقى، تاريخ و عنغنه سي مشترك اولانلر ايجين داها واسع بر صورتده چيزيلان حدوده مليت نامى ويرلدى . قوميت حسي ، حدود و نفوذينك دار اولماسنه رغماً او التون زنجيرك ايلك و غريزي نسجندن باشقا برشي دكلدر . سوق طبيعي ، مثلا قار . ياغموور فيرظنه زمانلرنده چايرده كي داغنيق قو يونلري سوري حالنده بريره طوللاديني كبي قوميت حسي ده فردلري برى برينه جذب ايدر .

ايشته بو قوميت ويا مليت حسي ، دينك حكمران اولان نفوذى آلتنده طوتغون و اويوشوق بر حالده قالدقن صوكره نهايت بركون اوزون مدت كوللر آلتنده قالان آتشلر كبي جانلانير . وقتيله توركلرك تمثيل ايدمه مدكلري مليتلكر شيمدى حياتدار اولماسى ، اوني اويوشوق بر حالده طوتان نفوذك اسكي قوت و شدتى غائب ايمه سندنر . ذاتاً تاثيريني

انادولویه داها اول کلوب یرلشن تورکلرک اصل فاتحدرله
یعنی سلجوق بقایاسنک عثمانلی تورکلرله ناصل مزج اولدوقلرندن
بمخه لزوم یوقدر : عرقی ، لسانی ، اخلاقی ، دینی یکدیگریسک
عینی اولان بو تورکلرک امتزاجی انجاق سطحی بر تلقینک
جبراً تصحیحیدن یعنی ، حاکمیت مبارزه سنک عثمانلی تورکلرله
سهولته ختامندن سوکره حاصل اولدی .

عثمانلی تورکلر ایچین مصالبه نک معناسی سائر عنصرلرله
اولان امتزاجنه تطابق ایدر : « یکی چری » اوجاغنک
دیوشیرمه سی باشلیجه روم ، ارمنی ، بولغار ، ارناوود ،
بوشناق عنصرلرندن ایدی . اوجاق ، بونلرک هویتتی ،
اوجاغنک مسلمان عقیده و تربیه سیله جنکاورلک خصلتی اکتساب
ایتدیره جک صورته استحال ایتدیردی . عثمانلی تورکلرک
بو وسائر عنصرلردن دقلری قزلرده اونلرک عقیده و اخلاقی
آلیردی . اسلامیتی قبول ایدنلر ایچین ده حال بویله ایدی .

اوزمان ، دین اسلام ، فطری و اجتماعی اختلاف و تضادلر
عرض ایدن کتله لری بر وحدت حالنده حل و مزج ایده جک
برقوة تأییدیه یه یعنی سلاحه مالک ایدی . دینک تورکلر طرفندن
اعتصام اولنان جبل متینی ، بو رابطه اتحاد اوزمان کندیلمینه
کافی کلدی .

ترقی و تکامل ایدن ذکاء بشرک صوک عصرلرده فردلری

ذريت لر ، بعضاً بو ايكي نوعدن هيچ برينك اصليتني محافظه ايدمه مامكله برابر هر ايكي نوعه عائد خصوصياتك برر قسميني ابراز ايدبيور . بعضاً دخی عقيم ، يعني توليد خاصه سندن محروم اوليوركه بو نتيجه عمليه دن لوبون . شو دستوري چيقاريبور : مصالبه لرك ايلك اثری عرقلرك روحنی تخریبدر . صوكره حيوانانده وراثت ، ابا واجداد طرفدر اولاد واحفاده بنينهك طرز تشكيله سوق طبعی ، قواى عقليه ، استعداد فطرى بي على الدوام نقل ايتميه نوعيتي محافظه ايدر . مشار اليه اقوامك مصالبه سنده بو قانونك اك بويوك عامل اولدوغنى كوسترييوركه بك دوغرودر .

بوكون جنسك اصلاحى معناسنده استعمال اولنان اصطفادخى بعض عالميره كوره ، تاثيرات خارجيه ايله عرقلك اوصاف اساسيه سنى غائب ايتميه رك تنوعى طرز زنده تلقى واثبات اولنيور . ونوعك تحول واستكمالى حقه ده كي داروين نظريه سنى رد ايله بونى ده صناعى اصطفانك نتايجه ايله تايد ايدبيورلر .

محيط نظريه سى ايسه ذاتاً موثوقدر .

كوستاو لوبونك حيات اقوامه تطبيق ايتديكي دستورلرينك مستند بولوندوغنى قوانين طبيعیه بي ايضاح ايتدكدن صوكره تورك - عثمانى عرقلك مصالبه سيله بونك نتيجه سندن امنيتيه بحث ايدمه بيليرم :

بو مختلف عرقلر اراسنده مصالبه لرك ايلك اثرى بو عرقلرك
روحنى يعنى قوملرك قدرتنى وجوده كديران و اونسز نه ملت،
نه وطن بولونامايان افكار و حسيات مشتركه نك هيئت مجموعه سنى
تخریب ايتمكدر . بو دور تاريخ ، اقوامك دور بحرانيدير .

بر قوم چوق شى غائب ايده بيلير ، چوق زمان فلاكتلر
كچيره بيليرده ينه بلنى دوغرولته بيلير . روحنى غائب ايتديكى
زمان ايسه هر شى ضايع ايتمش ديمكدر . بردها بلنى دوغرولته ماز .
اوچنچى شرطك تفصيلاتى درجه لزوم كورميورم .

غربك محصولات فكريه سنى تدقيق ايتمكسزین شرقه تطبيق ايدن
و صره سى كلنججه ، شهر تلرينك بيوكلاكنه رغماً تخطئه ايدجكم
ذواته بكنزه مامك آرزوسندن زياده كندى طبيعت خصوصيه مك
تظاهرينه تابع اولدوغمدندر كه كوستاو لوبونك بو مطالعه سنى
تعميق ايتدم . ولوبونك علوم طبيعیه دن بر قاچ قاعده يى [علم
حيواناتك تصالب عروق ، وراثت اصطفا ، قانونلرينى] حیات
و تاريخ اقوامه تطبيق ايتمكله بو نتیجه يه واصل اولدوغنى
كوردم :

علم حيواناته كوره تصالب عرق ، ايكي مختلف نوعك
اقترانيله « ملز » حصوله اطلاق اولنور .

تجربه ايله مصالبه نك مختلف نتیجه لرى مشاهده ايدلمشدر .
برى برينه ياقين ايكي نوع حيوانك اجتماعدن حصوله كلان

عربلرک مصرده اولدقلری کبی بوقاآلملر مدنیتلرینی، لسانلرینی صناعتلرینی براقشملر، لکن اقوام مفتوحه ارسنده قانلرینی هیچ بر زمان بر اقامشملردر. شرطلرک ایکنجیسی ده بویوک اهمیته مالکدر: متباین عرقلر، مثلاً بیاضلر، سیاهلر مزج اولونا بیلیرلر. فقط بوندن حاصل اولان ملزلر منشألری اولان قوملرک دوننده قالیر و بر مدنیت تشکیل، حتی متشکل بر مدنیتی ادامهیه قابلیتمز اولور «سن دومینیک» ده اولدوغی کبی یکدیگرینه اولدقجه یاقین اولان - امریقانک آلمان وانکلرلری کبی - عالی قوملرک تصالبلری بر عنصر ترقی اولابیلر تصالب ایدن قوملر غایت متباین اولسلر، اقوام عالیهدن بیله اولسلر دائماً بر عنصر تردی تشکیل ایدرلر. ایکی قومی تصالب ایتدیرمک عینی زمانده بونلرک بنیه تشریحیه و عقلیه لرینی تحویل ایتمکدر. وراثته قارشلی مصارعهیه اولدقجه مقتدر اولان بالکزینه وراثت اولدوغندن بر ملتک سنجیه سنی اساسلی بر صورتده ده کیشدیرمک ایچین المزده موجود و سائطک اک یا کیلامازی مصالبهدر. مصالبلر مرور زمان ایله یکی سنجایای تشریحیه و پسیقولوژییه مالک بر عرق میدانه کتیرمهیه مساعددر. بو طریق ایله ابداع اولنان سنجیلر بدایتده پک متردد وضعیف اولور.

استقرار پذیر اولماق ایچین تراکبات ارنیه مدیده لازمدر.

عرقك مصالبه سی

هجرت ، فتوحات ، پولتیقه ، الخ تصادفلریله بوکونکی عروق تاریخیه نك ناصل تشکل ایتدیکنی کوستا و لوبون «روح الاقوام» نده بووجه ایضاح ایدیور : (تصادفاً یکدیگری یانسه کتیرلمش عنصر دائماً یکدیگریله ممزوج و مرکب اولمازلر . اوستریانک حاکمیتی آلتنده کی المان ، مجار ، اسلاز ملتلی آیری آیری عرقلر تشکیل ایدیورلر . ایرلاندا لیلرده انگلیزله داها زیاده مزج اولمامشدر . عرقلرک آز چوق یکدیگریله متجانس بر عرق تشکیل ایتلملی ایچین اوج شرط وار :

۱ تصالب آیده جک عرقلرک عددجه پک غیر مساوی اولماملری ،
۲ سجه لری جهتیه پک متباین اولماملری ، ۳ اوزون مدت عینی محیطک احوال و تاثیراتنه معروض بولونمالری . برنجی شرط اهمیتلیدر : عددی چوق بر زنجی قوم اره سنده عددی آز بیاضلر بر قاچ ذریتدن سوکره نسللرندن ، قانلرندن هیچ بر اثر بر اقمسزین نابود اولور . « لاتین » لرک « غول »

ایتدیکی وکنه و حقیقتنه الٹی بیك سنه لك بشریت مدر که نك
 بك آز مطلع اولدوغی دوستورلره باقییورده ایکی امتك آره -
 سنده کی تدنی و ترقی فرقه قارشى حیرت ایدیور! شبهه یوق که
 اسلاملر، اسلامیتی آکلایامدقلری ایچین پست بردر که ده قالدیلر.
 دین اسلامده ره فورما، دینك حقیقتنه نفوذ ایچین
 حرکت چوقدن باشلادی. شیخ عبده، جمال الدین افغانی،
 قازانلی موسی افندی بیکیف و نهایت غربك افکارینه، باشقه
 دینلرک متوننه واقف اولدوچه اسلامیتك علویتتی داها زیاده
 تعظیم و تجیله چالیشان اسلام کنجلیرینك حرکت فکریه سی،
 ایشته بوتون بونلر برکون کله جک دینك حقیقتی اسلامک
 سمع اطلاعنه ایصال ایده جکلر. دیندن یا کلهش النمش قاعده لری
 تملدن ییقاراق دینك اصیل و عالی قاعده لرینی اونک یرینه اقامه
 ایده جکلر. اوچنجی فصلده اصلاحات دینه دن بحث ایتمک اوزره
 سوزمی بوراده کسییورم.

عهد عتیق و عهد جدید دبیہ ایکی به آریلان خریستیانلق احکامنک برنجی قسمی توراندر. ایکنجی قسم یعنی عهد جدید ایسه حواریونک دوت روایتیه بررؤیادن عبارتدر. مع مافیہ بالذات خریستیانلق احکامنده اکر قابلیت تحویله اولسه ایدی ره فورمایه، یعنی انقلاب دینی به خریستیانلر لزوم کورورلرمی ایدی؟ بوتون دینلرکی خریستیانلق ده محافظه کارلغک اوزون عصرلرینی یاشادی. حتی بو محافظه کارلق اوغورنده محافظه کار قتولیکلر خریستیانلره اوقادار آتش وقان ایچردیلر، اوقادار عظیم جنایتلر ایشله دیلر که هیچ بر دینده بونک بر مثلنی کورمک ممکن دکلدر.

خلاصه خریستیانلقده نابتیت واردی وبونی ادامه ایچین چالیشدیلر. نهایت بر خریستیان مجددینک رفع ایتدیکی لوای عصیان آلتنده طوپلانانلر نابت قاعده لری بیقیدیلر. دو قنور دوزینک دین اسلام حقنده اسیر که مدیکی تنقیداتی بنده خریستیانلق ایچین پک آز بر ساحتیه اسیر که مامک ایسترم: خریستیانلغک عهد عتیق معلوم! عهد جدیده کلنجه هله اورؤیا!.. مختل، خرافه آمیز برخیله نک مدھش بر غلط رؤیتله روح و روح اللھی، ملکلری، سماواتی، آخرتی بیلم نه لری بر طاقم عجیب ومهیّب خیالی حیوانات ایله تمثیل ایدیور که انسان بر بوکا برده قرآن عظیم الشانک بدیع براهنک ایله ادراک بشره خطاب

موازی اوله رق دینی قاعده لری تموج و تحویلدن منع ایتمک، قاعده لری هر زمان ایچین ثابت طوتماق مسلمانلرک تدنینه بادی اولمشدرکه اسلامیتدن زیاده اسلاملرک صنعی اولان بوفنالق اسلامیتی خلق نظرندده کوچولتمشدر موسویلرده عینی فلاکت ایچنده در: قران کریم ایله حکمی مفسوخ اولان تورات، موسویلک عقیده سیله برابر عقوبات، مناسکات، معاملات ایچین ثابت واک شدید قاعده لر وضع ایتمشدر. ایکی اوج بیک سنه اولکی یهودیلر ایچین دوغرو اولاییلان بو قاعده لرک بیکلرجه سنه سوکره اصابتی و احتیاجه موافقتی محافظه ایتمسی امکانه مزدر موسویلر بو ثابت قاعده لرک زنجیری آلتنده مقید واسیر بولند. و قلرندندرکه ایده آلدن محروم، کره ارضک هر نقطه سنده داغنیق یریشان و محقر یاشیورلر، اسارتدن اسارته انتقال اییدیورلر. حضرت موسی مصرک ظلم و اعتسافی آلتنده ایگله یین یهودیلره موقت بر زمان ایچین نجات ورها کتیردی، لکن وضع ابتدیکی شدید، ثابت قاعده لره تابع اولماقله موسویلر او موقت نجاتک شکرانی ابدیاً محکوم و یریشان اولماقله اوده یه جکلر در!

خریستیانلق حقنده دو قنور دوزینک حکمنی، صرف بر خریستیان طرفندن سردایدلیدیکی ایچین ایلك نظرده طرفکیرلکه حمل ایتمک حقیقت پرستلکه منافدر. فی الحقیقه حضرت عیسی دینک بر قاج قاعده سننی و عظم ایتمکدن باشقه برشی یاپمادی.

ده کیشدیر میور، چونکه واقفک شرطی شارعک نصی کبی قبول اولونمشدر .

بوکون مملکت مزده وارداتی دولت بودجه سنک یاریسنه معادل اوقاف وار. اوقافک بو قادار چوق اولماسنک سببی، دیندارلقدن، خیرایشه مکدن زیاده، عامه نک نفعی تأمیندن زیاده یغما کرلرک مالک اولدقلری ثروتی اسکی ظلم و اعتساف دوره. سنده بر باشقاسی یغما ایتمه سین دییه، املاک و عقارک یوزده دو قسان دو قوزینی کندیلرینه ، اولادلرینه تأمین ایدرک بونک یوزده بریخده بر جامع. بر مدرسه، ویابر تکیه به تصدق ایتلرندن نشأت ایتمشدر. ایشته بو صورتله بر حیلله بردسیسه کبی قوللانیلان بووقف قاعده سی اولاجاری اولان یرلرده فردک حق تصرفی تقیید، عادتاً ابطال ایدیور. نانیاً عظیم ثروتلرک یوق یره استهلاکنه بادی اولیور. ثالثاً اسلام جماعتی اراسنده بر سوری مستهلک یاشاتیور انسانک سیعندن باشقا هیچ بر شیئی اولمادیغنی بیان بیوران شارع اعظمک امری خلافتنده مدرسه لر، عمارت لر ، تکیه لر، زاویه لر، تنبل ، عاقل و جماعت مسلمینه فائده سنندن زیاده ضرری اولان یوزبیکلرجه میلیونلرجه افراد ایله دولیور. ایشته اسلامیتده متحول اولماق قابلیت و ارایکن تثبیت ایدیلان قاعده لر دن برایکی مثال !

تحول و ترقی به مستعد انسانلرک ترقیات فکر به جریاننه

فائضمیدر؟ سوکره فخرکائنات افندمز پک عالی بردستور
وضع اییدیورلر : « اول العقل بالنقل » یعنی عقل ایله نقل
تعارض ایدرسه عقلک نقله ترجیحی اراده بیوریورلرکه دینک
احتیاج بشره دائماً موازی برحال موجوده بولونمسی بوندن
داها اچیق و قطعی برلسان ایله سویلنهمز ، دوقتوردوزی؛
تغیر ناپذیر ارادات الهیهی تبلیغ ایتدیکنی دیدیکی حضرت
محمد (ص . ع) حضرتلرینک شو عالی قاعده سنه مطلع
اولسهیدی یوزی قیزاریردی . ایسته اسلامیتی عالم نظرنده
بویلهجه کوچولتان اسلاملردر ، اسلامیت عالی وادراک
بشردن عالیذر !

بزم زواللی عالملر حقیقت دینیهی اظهاره چالیشاجاقلرینه
هپ حیلله شرعیه بولماق کوچوکلکنه صرف ذهن ایتشملر :
باقکز برطرفدن « ربوه » کلهسی فائض معناسنده تلتی اولیدیور ،
بر طرفندنده مؤسسات دینیه مزده همده رسماً فائضله پاره
ویریلیور !

دین اسلامک قاعده لرینی نظره ثابت کوسترین تلقیلردن
بری ده « وقف » حقنده در : « شرط واقف نص شارع » کیدر
قاعده فقهییه سیله وقفک وجه تخصیصی تأیید اییدیورلر ، واقعا
اورتاده بر « استبدال » قاعدهسی وارسه ده بوجه تخصیصی

فائض معناسنده اكلاشلمش. صوكره موردنصده اجتهاده مساغ،
وتصريح مقابله سنده دلالته اعتبار اولمدينى حقنده ده ايكي قاعده
فقيهه وار، ايشته بوصورته فائضى علمای اسلام تحريم ايتمشلر.
فائض، اسكى انسانلر، بوكونكى بدويلر ايچين معناسر
برشى اولابيلر، لكن قيشه لرك يرينه بانقه لرى اقامه والتونلرك
پرليتيسنى سونكولرك پارلتيسندن مؤثر قيلان اقتصاد، فائضه
عظيم براهيت ويريبور فائض سرمايه نك غداسى، وبوحيثته
سرمايه تداولنك، يعنى تجارتنك محوريدر. انكلتره نك هندستان
حكمرانلغى، انكليز سرمايه سنك هندستان ثروتى وهندليلرك
قائى بلع ايتمسيله ايضاح اولونابيلر، انكلتره، سرمايه سنى حياتدار
قيلماق ايچين ترانسوالك حياتنه قصد ايتدى، طرابلسى فتح ايدن
ايتالياتك سائق ويشدارى « بانقودى روما » اولدى عثمانلى
بانقه سى، عثمانلى مملكتنده عثمانلى حكومتدن داها نفوذليدر.
رژينك، سرمايه سنه نسبة تمتعى مملكتك فسحتنه نسبة وارد اتندن
يوزبيك قات فضله در. خلاصه فائض سرمايه ايچين، سرمايه
تجارت وتجارت ده حيات اقوام ايچين الزمدر غايه سى بشرك
دنيا وآخرته سعادتنى تأميندن عبارت اولان دين اسلام،
ناصل اولورده بو عصرده حيات اقوام ايچين بو قادار لزومى اولان
فائضى تحريم ايتسين؟

لكن عجباً « ربوة » كله سندن مقصد حقيقه ييلديكمز

تعلق ایدن قاعده لری یعنی قرآن کریمک اساسی حکم لری تغییر اولونابیلیر ، یاخود تغییر اولونسون دیمک ایستیورم که احکام دینیه نك بالفرض معاملات قسمی ، -ینه عینی احکامده کی ماعداته استناراً - مسلمانلرک احتیاجنه توقیف ایتمک ممکندر . بوده بر طرفدن دینک حکم لری نی تام بر نفوذ ایله تدقیق ایدرک اونک کنه و حقیقتی بر طرفدن ده مسلمانلرک احتیاجنی ؛ دراک ایتمکه قابل اولور . اجتهاد دورنده اسلام علماسی حریت ذهنیه لری نی بحق استعمال ایتمکه برابر . - بزدن صوکره کلان علمانک حریت ذهنیه سن منسلبدر ، دینده اجتهاد ایده مز - دیمدیلر . بو ، اوزون مدت دینی مناقشه لرله یورولان ، دینی مباحثه لره قارشى عادتا بریقینلق حس ایدنلرک و اونلردن صوکره کیلرک ذهننده حاصل اولمش بر تلقی ایدی ، بوتلقى نهایت ، - باب اجتهاد حکماً منسددر ، چونکه مجتهدلک اوصافی حائز کیسه بوق ! - شکلنه کیردی . ایشته دو قور دوزی اسلاملرک خطاسنی ، اسلامیه حمل ایتمکه بالذات خطا ایدیور .

— عجباً دینک عقیده و وجدانیاتدن غیرى قسمنده ، مثلاً معاملاته تعلق ایدن حکملرده ثابت قاعده لر یوقی ؟ - طرزنده برسئوال وارد اولابیلیر ، بن بوسئوالی بر مثال ایله تأیید ایده جکم ، همده جوانی ویره جکم : احل الله البیع و حرم الربوة ... ، آیت کریمه سننده کی « ربوة » کله سی بیلدی کمز

بونا تأسف اولونماليدر . زيرا ترقی متمادی ، انسانیته مودوع
 وظیفه در . حرکتسزلك اولوم ديمکدر وحرکتسزلك مع التأسف
 اسلاميتک پرنسپيدر . وامور دينيه ده بردفعه حقيقت طائنان
 هرشيئتک بوتون اعصار آتیه طرفدن حقيقت اولاراق قبولی
 برلحظه قبول ايتسه كيبيله . مع مافيه بونك ايچين برشكل معين
 حقوقك كافه ازمه يه موافق كله جيكي ادعاسنده بولونمايه حقمز
 اولاماز . ايشته اسلاميتک حالی بومرگزده در ... حضرت
 موسانك دينی ، اك كوچوك تفرعانه قادار . بوتون قاعده لرینی
 احتوا ايتديكي ايچين ثابت وغيرمتحولدر ، لکن حضرت عيسى
 دينك برقاچ قاعده سنی وعظ ايتمکدن باشقا برشی يابمادی ،
 دينی صوکره دن حواریون اكمال ايتدی .

دوقتور دوزی ايلك خطاسنی ، «حرکتسزلك اسلاميتک
 پرنسپيدر» حکمنی ويرمکله ارتکاب ايدييور ، خايرحرکتسزلك
 اسلاميتک دکل ، حتی اولکی اسلاملرک ده دکل ، بوکونکی
 اسلاملرک پرنسپيدر . دين اسلام ، وضع ايتديكي قانونلرک
 احتياجه کافی کلديکی زمانلرده بيله بوقانونك حرکت و موج قابليتنی ،
 تبدل ايدن احتياجات بشريه يه موازتی شرطنی اورطيه
 قويمشدر .

اسلاميتک اساسنده ، حرکت فکريه يی مؤبداً قيد وبندايدن
 لايتغير هيچ برفرعی قاعده يوقدر . ديمک ايشته مييورم که اساسانه ده

دنیا نك او بر او جنده ده كيشدى . حیات ایچین یكى قاعده لر
كشف اولدى ، حالبو كه توركلر ثابت قاعده لری تطبیقه دوام ایستدیلر
شیمدی دخی او یله ! تورك عثمانیلره ایلك دورده موافق كلان دینی
قاعده لر ك صوكره موافق كله ماسی شوندر : منشأی عربستان
اولان دینك قاعده لری ایلك توركلره موافق كلدی چونكه
اونلرده عرب بدویلر سویه سنده ایدیلر ، صوكره تورك حیات
اجتماعیه سی ده كیشدی ، حالبو كه قواعد ثابت قالدی ایشته عدم
توافق بو تحولندر .

شیمدی اسلامیت حقنده عمومی بر مطالعه یه دو قطور
دوزینك شوجه لرینی نقل ایستدکن صوكره باشلا یا حکم :
« دیگر مملکتلرده دین [باشقادینلر ، مثلا خریستیانلق]
تدریجاً بو بودی بوجهته هر مؤلف کتاب مقدسه کندی شخصیتنی ،
کندی مارقه سنی آرزوق باصیوردی بو کیفیت يك شکلکی
بالطبع نزع ایدیور والفاظ افاده یه اهمیت ویرمیوب متنك اصل
روحنه نفوذ ایتمه یی اعصار آتیه یه تکلیف ایدیوردی ...
اسلام دینی ؛ اخلاقی حتی حقوقی تنظیم ایدن بر کتابدر ، که
تغییر نابدیر ارادات آلهیه یی احتوا ایدن تک بر ادام [یعنی حضرت
محمد ص . ع] طرفندن تبلیغ اولونمشدر . اسلامیتده بوسبیله
بو یوک بر نابتیت ، حرکتسزلك وار ، بونا اعتراض اولوناماز ،
فقط بو کیفیت شایان تبریک اولماق شویله دورسون بالعکس

نفوذ ایده مدکلری نقطه لری «الله بیلر» قیدیه کیچوب اشارت ایتدیلر . ایشته اسلامک عقل وادرا کنی صاران مدهش زنجیرک ایلک حلقه سی ! [۱] ینه موسی افندی دییور که «مذهبک حدود لرینی انکار ایدرم ، اسلامک عقلی مادام که طوتقوندر ، ترقی به امکان یوقدر ، عقلی اولا اسارت دینه دن قورتارمالی ، عقل اک بویوک حجت الهیه در ، مطلقدر ، حدودک بریله محدود دکلدر . مذاهب اربعه نك حدودینی قیرمالی عقلک حریتنی تأمین ایتلی!» نه دین اسلام ، نه ده هیچ بر دین انسانلردن حریت فیکریه بی سلب ایتماشدر . لکن مسلمانلر ایچنده هیچ بر حر فیکرلی یوق که زجر و تحقیر ، تکفیر . ویا قهر و تدمیر ایدلماش اولسین . تاریخ بوقبیل فجیع امثله لرله دولودر . ایشته دین بر کره یا کلش تلقی و تعمیم ایدلمش ، صوکره حریت فیکریه ده بوصولته سلب ایدلمش ایکن تورک — عثمانلی ملتک دینده کی قاعده لری ، ناقادار یا کلش وفنا اولسه تطبیق ایده جکی نتیجه سی بر قانداها قوت کسب ایدر . خلاصه تورک — عثمانلیلر یا کلش ، فنا ، ثابت قاعده لره مربوط قالدیلر . یاشاماق شرائطی

[۱] جلال نوری بک غالباً «تاریخ تدنیات» ده اجتهاد قایسنک مسدودیتنه اعتراض ایدیور ، اعتراضک نه کی افکار و مطالعه یه مستند اولدوغنی ایضاح ایده میور . اکر اسلامک ترقیسنه مانع اولان حال «باب اجتهادک مسدودیتی» جمله مجرد سیله ایضاح اولنورسه باب اجتهادی ایچیق طوتان «ایران» ایچین نه دیملی ؟

ذاتاً ممکن دکلدی و بواعتبارله مدرسه تحصیلک بویله عالم لر
یتشدیرمی امکانی ده یوقدی .

دینی یا کلاش تلقینک اک فنا ، اک کیزلی نقطه لرینی موسی
افندی بزه کوستریور : « شریعت اجتماعیه یالکیز اجتماعی
منفعتلری طلب ، اجتماعی مفسدتلری دفع اساسلرینه تأسیس
قیلنه بیلیر . اکر علوم فقهیه تدوین قلنورکن شواساس اوزرینه
تأسیس قانمش اولسه یدی بوکون کوزل شریعت اجتماعیه
اسلامیت اولوردی . لکن بزم فقیهلر ، تکلیفک اساسنده
عذابی ، ثوابی اعتبار قیلوب اسلامیتی برشریعت اجتماعیه
اولماقدن محروم ایتدیلر . « بومهم نقطه ده برثانیه توقف ایده لم :
علمای دین بزه شریعتک امرلرینی نهیلرینی تیین ایدرکن یالکیز
اخروی نتیجه لری تلقین و نتیجه لری اعظام ایدرلر : بونک شوکناهی
وار ، بوکناه بو قادار بو یو کدر دییه جنک یرده ، جهنم آتشنک
شدتندن بحث ایده جکلرینه اسلامه ، امر اولنان ویا نهی اولنان
افعالک اخلاقی ، اجتماعی فائده و ضرر لرینی ایضاح ایدرک مکافات
وجزا خصوصلرنده برآزده عقل و ذکابی اقناعه چالیشسه لردی
دین اسلامی شریعت اجتماعیه اولماقدن محروم ایتزلردی . واقعا ،
حکمت بالغه صمدانییه کاملاً واقف اولماق ممکن دکل ، آمناء
لکن بوتون اوامر و نواهی بویله دکلدر ، البتده عقل و ذکا ایله
حکمت وضعی اکلاشیلابیلان حکم لرده وار . عالم لر ، اکثریا

اساسلرك موافق بولوندوغى عربلره قارشى نسي وپك اهميتلى
براختلافى حازدرلر . بناءً عليه عيني قاعده يي مختلف اقوامه
تطبيق ايتمك وحتى بر قومك مرور زمانه احتياجاتى ، اخلاقى ،
عاداتى زمانك دواملى تاثيريله ده كيشه جكى ايچين قاعده يي عينيله
محافظه ايتمك ممكن اولاماباجاغى شارع اعظمجه معلوم بولونمش
وبوتون محذورلرى دفع ايچين احكامك اسباب عدیده ايله
تغیرى قاعده اساسیه سى وضع اولونمشدر .

تورك - عثمانلى حكومتى ؛ قانونلرى دیندن آلدی ، داه
دوغروسى دینی قانونلره كندیسنی اداره ایتدی . دین ، هر درلو
فكرى حرکتلری واسع وشموللى دائره سى ایچنه آلدی . بو ،
عینی دائره ایچنه صیقیشوب قالماق مجبوریتی تحوله ، ترقی به
مستعد فكرك سر بستیسینی تحدید وبواعبارله انكشافی منع ایچین
برنجی وچوق قوی بر حائل اولدی . دینی حکملری تغییر ایتمك
امکانی دینده وار ، لکن بر حکمك عدم توافقى کورمك ،
انك یرینه موافقی اقامه ایتمك . او حکمی متوندن استنباط
ایدنلر درجه سنده ویا حکمك حکمت وضعی ادراك ایده جك
قادر علمی برو قوفه محتاجدر . بر کره بو و قوف تورك - عثمانلى
علماسنده بو قدی ثانیاً عناصر مدنیه دن یالکز عنصر عسکرینك
ترقیسی ، دیگر مدنیت عنصر لرینك ترقیسنه مانع اولماق حیثیله
متوندن یکی حکملر استنباط ایده جك درجه ده عالمر یتشمسى

نفوذ نامنه ممکن مرتبه ظلم و یغما کرک ایتدیله، قان دو کدیله.
حقیقتده بوتون بوجایتلرک سائق، احتراض، غضب، منفعت
قورقو ایدی [نته کیم دینک ایلک دوره ده اصلیتنی غائب ایتمه سی
احتراضات شخصیه نك بر نتیجه سی ایدی] ایشته دیندن النمش
بر اساس، یعنی اولی الامرک بویله جه سؤ استعمالله اوغرادی.
داها بر چوق مثالاری کوسـترمک ممکندر، لکن بو، دینی
قاعدهلرک یالکز فنا تطبیق ایدلدیکنی کوسترر. تورکـعثمانلی
سلطنتنک انحلالنده دینک نه وجهه حازت تأثیر اولدوغنی تدقیق
ایدهلم:

دین اسلامک منشی عربستان اولماق حیثیه معاملات
ناسه تعلق اساسلری عرب جماعتلرینک حیات اجتماعیه لرینی
اداره به کافی ایدی. فقط عینی دینک مختلف اقلیملرده، مختلف
قومیتلرده بری برینه بکزه میان تلقیلره مظهرتی ضروریدر.
یونس، جزایر، فاس مصر، امید برونی، سوریه، عراق
ایران، انادولو، قافقاسیا، چین، هند، جاوا مسلمانلرینک
شیمدیکی عقیده دینه لری، اواقیلملرک تخالفی درجه سنده
عظیم و متباین برحالده اولدوغنی متبخر عالملر طرفندن تحقیق
اولونمشدر. حیات و طبیعتک بودقیق ومهم نکته لرینه شارع
اعظم خیردر. قبول اسلام ایله مشرف اولان سائر اقوام،
اقایم، عرق، عادات و اخلاق اعتباریه یکدیگرینه، ثانیاً دینی

استعمال ایدرکن شخصی انفعالرندن مجرد ایله یالکز عدالت مطلقه نی موجودیتنده تمثیل ایتمش حکمدارلره تاریخده نادرأ تصادف اولنور. فضله احق، ویا فضله ذکی اولماق، طبیعتک ضعیفی، یاخود شدتی، تعصب، سفاهت وداها بر چوق بشری اوصاف، حقیقی اولی الامرلر صنفنه چمک شرفندن بر چوق حکمدارلری محروم قیلمشدر. تاریخ اسلام، بوکزیده زمیره نك بالاسنه انجاق - قدسی فتحه کیدرکن کوله سیله برابر نوبته دوهیه بینن - حضرت عمری قید ایدیور. فی الحقیقه امرله اطاعتک شخصیتده موازنت تامه سی، بالذات شخصیتک نام اولماسنی، ممتازیتی عرض ایدرکه تاریخ بویله «اکمل» تاجدارلرک امثالی تعدد ایتدیرمکدن عاجزدر.

على العموم انسانلرک طبیعت و اخلاقه باهر بر اشتراك عرض ایتدکلری خصلت شودر: اطاعت و انقیاد، مطلق بر تسلیمیت دائماً و دائماً تحکمی آر تدریر، چونکه غرور، فضله جه تطمین اولوندوغی دقیقه دن اعتباراً قان ایسته مکه باشلار!

تورک - عثمانلی پادشاهلری ایچنده شرعی اولی الامرلر کوستریله بیلیر، لیکن صدر اعظملرینک قافاسنی کسدرمش، وزیرلرینی بوغدیرمش شهنشاهلرک عددی هر حالده دها چوق قدر. صوکره مستعار بر حیثیته اولی الامر اولان صدر اعظمدن وزیرلردن سپاهی نفره وارنجیه قانار هپسی بومستعار

الامرہ اطاعت»، او چنجی مادہ سنده «دبدبہ وطنظنہ کبی عسکرک
ومردلکہ یاقیشمیان شیلرک عدم استعمالی یعنی سادہ لکک
اختیاری»، دردنجی مادہ سنده فرائض اسلامیہ نک ایفاسی
یدنجی مادہ سنده رتبہ ترفیعنک قدم صرہ سیلہ اجراسی ذکر
اولمشدرکہ بوتون بونلر، دینی اولدوغی درجہ ده اونلرک سجیہ
وغنہ لرینده او یغون ایدی و حقیقہ ایلک دورده بوتون بو
اصوللر صوک درجہ شدتله تطبیق اولوندی . دینک اطاعتی
امرایتدیکی «اولی الامر» تورک - عثمانی ایچین پادشاه ایدی .
واقعا دین هیچ بر اولی الامرہ لایحطیلک ، «فعال لما یرید» لک
صفتی بخش ایتمز ، لکن دیندن مستعار صلاحیت امر ونهی

بو یوک محلدلری ، حسابی یوق حاشیہ لری . شرحلری . اسلامیت حق
ایچون سویله کنز ، عقل صاغ ایکن ، کوکل پاک ایکن او یله ہذیانلری
اویلامق ، سویلک ، یازمق ممکندر؟ اوقوکز ، ملا جلال کبی کتابلرده
اک بویرک مغروریتله بیان قلنمش «وجوه خمسہ» لری . اوقوکز صفات ،
افعال اللہ ، خلق افعال کبی اشاعرہ قلمیلہ یازلمش سوزلری ، شیعیلک ،
سذیلک اختلافلرینده سویلنمش ادبزلک لری ، مقدس دیانت نامنہ سویله کنز
وارمیدر اوشیلرک جنوندن . حماقتدن فرقلری؟ تفتازانی عصرندن صوک
تورکستان ، ہندوستان ، ایران ، تورکیا ، عربستان ، روسیا مدرسہ لرینی
چکرکہ صارانچہ کبی استیلا ایتمش حاشیہ لری ، شرحلری ، عموماً فقہ ،
کلام ، منطق ، اصول تفسیر نحو ، صرف ، حکمت کتابلرینہ دائر
یازلمش حاشیہ لری ، شرحلری کورکزدہ سویله کنز او کتابلرده عقلمن ،
فکرندن ، اسلامیتدن بر اثر واری ؟ قازان ، موسی افندی بیکیف

اولماق حیثیتله دینک شدید، عادل مساوات پرور قاعده لری اونلرک شیمه لرینه پک موافق کلدی . عائله افرادینک والد ویا قبیله ریئسنه اطاعت واحترامی عنعنه سی دینده تام ومعاذل بر استنادکاه بولدی . یکی چری قانون اساسیسنک برنجی ماده سنده «قوماندان وضابط اسرادن بیله اولسه ینه انقیاد ، یعنی اولی

اسلامیتک شریعت اجماعیه سی ، شریعت عملیه سی - عملده اثر یوق بر شریعت نظریه ، شریعت فرضیه اولوق درجه لرینه قدر ایندی . اسلامیتک صاف دقیده انبیه سی غلوم کلامیه جریانیه تلویث ، هم تحریف قلندی . قلمبری ده ، دماغلری ده نظریاتله خلاقیاتله مشغول قالمش اهل اسلام - اجتماعی ، اقتصادی ، مدنی حاللری بانکلیه اهل ایتدی ... بو بو یوک فتنه همه عالم اسلامیتی ، مسجدلری ، مدرسه لری ، خانهلری ، مجلسلری تمامیه استیلا ایتدی . معناسی - بوش ، بیهوده نظریاتدن بحث ایدر ، یونک اوزرینه همه علمی انکار ایدر کلام کتابلری اسلام مملکتلرینک هر قطعه سنده تألیف قیلنوب حکومت قوتیه ترویج قیلنور ایدی . شوکون بز او کتابلری او قور ایسه ک تمجب ایدرز او قدر بیهوده شیلری یازمش قلملره ، اویله شیلری فکر ایتمش عقللره ، او قدر اوافق مسئله لره قناعت ایتمش حاللره ، اومستلرک هیئت عمومیه سنه « عقیده اسلامیه » نامی ویرمش متکلملره بز او ووت استخفاف کوزیله البتده نظر ایدرز ، الککز غزالی کبی بو یوک بر امامک قلمیه یازلمش نهافتی ، الککز ابن رشد کبی کوزل متفلسف قلمیه یازلمش تهافت تهافتی سه و یله ککز ، زنه ار شو کتابلرده قیمتی وار برسوز ، فائده سی وار بر فکر اننه بیلورمی؟ کورکز هندسه ، هیئت علملرنده اعتباری وار نصیرالدین طوس قلمیه یازلمش تجرید کبی کتابلری ، او کتابلره مقابله ، یا مدافعه یولیه تألیف قلنمش

عثمان غازينك شيخ اده بالي نك كريمه سيله ازدواجي ،
يكيچري اوجاغنك قانون اساسيمي ، اوجاغه بكتاش و لينك
حامي طائلسي ايله دين احكامنك اداري و اجتماعي حياتده اجرائي
تأثيره باشلاديغني اولجه اشارت ايتمشدم. تورك - عثمانلي ملتي
فطرة دینداره، سرت و ساده بر حياته آليشيق، عفيف و مرد

جزيا تالريني عدالت ، منفعت ، مصلحت اساسلري اوزرينه بنا ايده بيلور
عمل - اسلاميتده هر حالده اك مهم مقصد ايدي .

مديتدن صلاحدن اك بعيد بدويت عالمي ، اسلاميت روحيله بر قاچ
سنه تربيه قلندقدن صوك . اك اول اوزلرينك حاللريني اصلاح لري ،
صوكره ديكر دولتلري اوزلرينه قيصه برمدته تسخيرلري بزم دعوا مزه
كوزل شاهد اوله بيلسه كرك . صلاح ، عمل دوام ايتمش مدته اسلاميتك
قوتي همان آرتدي . اووقت عالم مديتده اك بويوك رياست اسلاميت اننده
ايدي . اكرده اسلاميتي عملدن آيرمش بر بليه اووقت اسلاميت عالمنده
ظاهر اولماسه ايدي اسلاميتك قوتي رياستي ارتاردی ، شو يريوزينك
خريظه سي ده تمام باشقه بر نكده اولور ايدي . لکن اسلاميتده عمل
هم فعاليت روحي اوزاق قالمادي : عجم مديتي واسطه سيله رفاهيت ،
سفاهت ، عشرت ، بطالت طاغونلري حكومت دائره لرينه اغنيا طبقه سنه
طامور صالدي اسلام دولتلرينك ظلم يويله طوپلامش و اوقدر ثروتلري
دولت منفعتلرينه دكل بلكه حكومت دائره لرينك سفاهتلرينه اسراف قيلنور
ايدي . بوندن صوك عالم اسلاميتده داها بويوك برفته چيقدی : يالكن
و هيادتدن ، نظرياتدن عبارت يونان فلسفه سي ترجمه قيلندي . اسلاميتك
هم قلبي هم دماغی اك مهم زهرله زهرلندي ، اسلاميتك شريف علومی -
عمل مادی برپاره لك فائده سي يوق بهوده نظريات دائره لرينه محصور قالدی .

ایتدیکی «۶۰۰۰۰۰» حدیثدن انجاق یدی، سکز بیک عددینک صحتنه قانع اولدی. ایشته بو، احکام دینیه نك عظیم هر ج و مرجی اعتماد اولنه حق صورتده اثبات ایدر. حضرت بخارینک اوزمان استعمال ایتدیکی وسائط تحقیقیه به باقاراق استحصال ایتدیکی نتیجه نك بيله صحتندن بعض غرب علماسی اشتباه ایدیورلر که برفکر سلیم بواشتهباهک محق اولدوغنی تصدیقده مضطردر. بخارینک مجله سنندن باشقه دیگر «صحاح» ایچینده عینی مطالعه وارددر.

ایشته بویله جه شخصی احتراصلر و سیاسی اختلافلرک تأثیرله مختلف تلقیلره جبراً اوغرا دلدیغنی کوردیکمز، وایلك دورده اساسی منبعلری بودر جهده بولانمش اولان دین صوکره لری عباسیلر دورنده آرتیق اویونجاغه جویرلمش اولدوغنی برزمانده ایدی که تورک - عثمانلی حکومتی تأسس ایتدی.

اسلامیتک عالی اساسلری نه یولده تخریب ایدلدیکنی اسلام مجددلرندن موسی افندی باقکز نه کوزل ایضاح ایدیور [۱]

[۱] شارع کریم سیدالوجوده (ص. ع) ک واسطه سیله انسانلره تعمیم قلمتش اولان اسلامیت، کوزل شریعت علمیه ایدی. یعنی حیات انسانی بی اصلاح. هیئت اجتماعیه حاللرینی ترتیب یولنده عمل - اسلامیتک اذمهم مقصدی ایدی. بوکا کوره قرآن کریم هیئت اجتماعیه اساسلرینی فصل بویوک اهمتله بیان ایتمش ایسه مدنی معامله لرک اوفاق جزئیاتلرینی ده اوقدر بویوک اهمتله بیان ایتشدر. اجتماعک اصول کلیه لرینی، اوفاق

« تهديني بجبار عنيد ، فها انا جبار عنيد »

اذا ما جئت ربك يوم حشر ، فقل ياربني مزقني الوليد » [*]

دييه باغيرمش و قرآنی پارچالامشدر .

ايشته بويله جه دينك حقيقتي ، ظلمت طبقه لرينك استيلا و ستر

ايتديكي بر نور لمعه سي كبي كوندن كونه صافيته ، وضوحه كورو نمكدن

اوز اقلاشييور ، قارار ييوردي . دينه ، اصليتني ويرمك ايچين ، ضيا .

سني قراندن و صحيح حديثلردن آلان شعله خطوطندن بارز ،

وحدت نما بر كونس ايشله مك ايچين جهدايدن اعظم علماني

بييله تحقير ايتمك ، دو كك حبس ايتمك آرزو اولونديني كبي

شرعي حكملر آلاق ممكن اولامانجه اشكنجه لر ايچنده اونلري

اولديرمك شذيعه لري ارتكاب ايدلدي . حضرت بخاري احاديثك

صحتني تحقيق ايچين بر چوق سنه لر اسيا و افريقاده بلاد اسلاميه بي

دولاشمشدي . بو علوي وظيفه ، جناب بخارينك وارلغني او مرتبه

انحصارينه آلمشدي كه كيجه لري اون ، اون بش دفعه ياتاغندن

قالقاراق خاطرينه كلان حديثلري ، راويلري قيد ايدردي . بر

روايته كوره مشاراليهك حافظه سننده « ۳۰۰,۰۰۰ » حديث

اولوپ بونك همان « ۲۰۰۰۰۰ » ي غير صحيح ايمش . نهايت جمع

[*] معناسي : — بني جبار و عنيد صفتلريله تهديدمي ايد ييورسك

اي قرآن ! ايشته بن جبارم ، عنيدم ، اكر اخرت كوندنه سانا رب يعني

الله اولاراق كلز سه م ، آلهمكه سويله كه بني وليد پارچالادي ،

اسلامی مذهب اختلاف‌پرلیله تفرقه‌یه دوشوردی و هرج و مرج
ابتدی !

سنه‌لر توالی ایتدکجه قرآن واحادیث ، دیندار اولماقدن
زیاده حکمدار اولماق ایستیانلرک‌النده، سحر بازلرک ایستدکلی
شکلده کوستردکاری بیک برچشید برشی اولیوردی. خصمک
قلیج‌له، قوتله مغلوب ایدیله‌میه‌جکی یرلرده جداً داها قاطع ،
قهر و غلبه‌ده داها مؤثر سلاح‌لری دیندن استعاره، قرآنی
ایستدیکی طرزده تفسیر ، ایستنیلان معناده حدیث‌لر اختراع
ایدی‌ورلردی . یالان یره حدیث‌لر ایجاد ایدرک بونی حضرت
پیغمبره اسناد ایتک خصوصنده نه‌قادر ایلری کیدلیدی ،
احادیث موضوعه‌نک موجودیت و کثرتیله ثابتدر . قرآنک
مخلوقیتی دعواسی ، برنهرک مجراسنی ده کیشدیرمک درجه‌سند
دینک تمنی بالطه‌لایان ضربه‌لرک‌ک مدهشی ایدی .
بعض خلیفه‌لر طرفندن دینک حتی تحقیر ایدلیدیکی شو
مثال نه‌کوزل کوسترر :

عریان قادینلرک بیناض هیکنی قوللریله صاراراق مست
ومغرور شراب حوض‌لرینک ایچنده شناورلک ایدن خلفای
امویه‌دن ولید، برکون قرآنده «فاله» باقمش، ایلک سطره‌نصادف
ایدن آیت کریمه‌ده « جبار عنید » کلمه‌لرینی کورونجه بوندن
غضبناک اوله‌رق قرآنه خطاباً :

دندن پک آذربر زمان سوکره دین اسلام ، مرصع تختلرک واصل اولنه بيله جی یوللری آچاق ایچین ایکی طرفنده ییچلمش اوت دمتلری کبی انسان نعلشندن وقان یختیسندن ییغینلر یاپاچاق کسکین بر سلاح اولدی . دها حضرت علی (ر. ص) حضرتلرینک خلافت نزاعنده ، خصمک قلبنی دهلمک ایچین عصبی اللرده پارلایان مزراقلرک سیوری اوجنده ، اللهمک مقدس کتابی قرآن ، بر خدعه حریبه یرینه کیچدی . حضرت علی (ر. ص) حیلہ یی حس ایتدی و باغردی : - کلمة الحق ارید بها باطل! - نهوت حق اولان قرآن ، باطل اولان بوتورلو سلطنت دعوالرینی قازاتق ایچین الت و برهان اولدی . حضرت علی ایله معاویه طرفدارلری ، میدانی ، جدال عرفانه ترک ایتدکدنص و کره طرفینک نصب ایتدیکی حکملرک مذاکره سی نتیجه سی معلوم اولدوغی ایچین بوراده تفصیل ایتیه حکم ، لکن شووقعه یه محترم قارئلرک دقتلرینی دعوت ایدرم : ایشته دینک جسمانی حکمرانلغه آلت اولماسی شووقعه ایله باشلیبور .

جسمانی احتراصلرمی اختلافات مذهبیہ یی تولید ایتدی ، بوقسه اختلافات مذهبیہ می جسمانی احتراصلری یعنی سلطنت دعوالرینی انتاج ایتدی؟ ایشته شومعماییده قطعی بر صورتده حل ایدن ، ایلك نزاع خلافتدر . بو سلطنت نزاعلریدرکه

وعقوبات قانونلرینی وضع و تمهیر بیوردی . حضرت پیغمبر حکمرانلق ، وسلطانلق دعواسنده دکلدی، لکن دین اسلامک ماهیتی ، امیرالمؤمنینلر ایچین بویله برغایه بی تعقیب ایتمک امکانه مساعد ایدی [۱] و اویله اولدی :

اسلامک وجدان و حیاتهنه تعلق ایدن هر شی دایره شمولندن خارج قالمایان ایشته بو مختلف احکامی هپ بردن مقام خلافتک رؤیت ایتمسی، حاکمیت جسمانیه بی انتاج ایدر . نته کم زمان سعا.

[۱] مسائل فقهیه یا امر اخرته تعلق ایدرکه احکام عباداتدر، یا خود امر دنیایه تعلق ایدرکه مناکات، معاملات، عقوبات قسملرینه آریلور. جناب حق بو نظام عالمک وقت مقدره دک بقاسنی اراده ایدوب بوایسه نوع انسانک بقاسنه ونوعک بقای تناسلی وتوالد ایچون ذکور و اناتک ازدواجنه منوطدر و برده نوعک بقاسی اشخاصک عدم انقطاعیله در انسان ایسه اعتدال مزاجی حسبیله بقاده غدا، لباس و مسکنجه امور صناعیه به محتاج اولور بودخی افرادی بیننده تعاون و اشتراک حصولنه توقف ایدر. الحاصل انسان مدنی بالطبع اولدیغندن سائر حیوانات کبی منفرداً یا شایه میوبده بسط بساط مدنیته ایله یکدیگره معاونت و مشارکت محتاجدر حالبوکه هر شخص کندویه . ایلم اولان شیئی طلب و مزاجم اولان شیئه غضب ایدر اولدوغندن بینلرنده عدل و نظامک خللن محفوظ قالماسی ایچون کرک ازدواج و کرک مابه التمدن اولان تعاون و اشتراک خصوصلرنده برطاقم قوانین مؤبده شرعییه محتاج اولورکه اولکیسی مناکات قسمی . ایکنجیسی معاملات قسمیدر و امر تمدنک بومنوال اوزره پاییدار اولماسی ایچون احکام جزا تریبی لازم کلوب بوده احکام عقوبات قسمیدر . مجله احکام عدلیه، مقاله اولی .

ایکنجی باب

تورک عثمانی حکومتک انقراضه عامللری

۱

دین اسلام

بوتون ادیان سماویده دایما کورولن شوایی خطا ساسیدر:
۱ — معبود اعظمی بیلوب اوکا طابق، ۲ — واسطه طرفندن
تبلیغ اولنان بر طاقم قاعده لرله معتقدلرک حیات اجتماعیه سنی
تنسیق و اداره ایتمک . یهودیلره نجات ورها کتیران حضرت
موسی، بشریتک حس ایتدیکی احتیاج شفقتی تطمینه سعی ایدن
حضرت عیسانک کتیردکاری دیندرده آرزوق فرقلرله عینی
اساسلر وار . ادیان سائرده بویله در .

دین اسلام ، ادیان سماویه نك اك صوك ، بواعتبار ایله
اکمیدر . «قل انما ان بشر مثلکم ...» ایت کریمه سنی تلاوت
ایدرک کندیسنکده انساندن باشقا برشی اولمادیغنی وانحاج
وحی صورتیه نازل اولان اوامر الهیهی تبلیغه مأمور اولدوغنی
ناسه خطاب ایدن فخر کائنات افندمز حضرتلری دخی الوهیتک
لائیق اولدوغنی وحدانیت عقیده سنی، احکام عباداتی، معاملات

سانجاغنىك يوكسەلدىكى يرلردە طاشدن برر آبدە حالندە تورك
روح و طبيعتىك خصوصيتلرني تمثيل و افادە ايتدىكى درجەدە
- اوچنچى بر عنصر مدنيت اولمق اوزرە - صنايع بديعە يە
اولان استعدادىنى دخى ابراز ايدر : قشە و معبدلرى قصد
! يديورم !

عطف ایتمک ایشته بونک ایچین دوغرو دکلدر ، حقیقته بردن
زیاده اولان سبیلر تورک - عثمانلی سلطنتک انحطاط وانقراضنه
بادی اولدی، اوسبیلرده شودر :

(۱) دینک تأثیری

(۲) متمادی ظفر لرك تأمین ایتدیکی عظیم ثروت لرك تورکلری
احتشام وسفاخته سوق ایتسی .

(۳) عناصر مدنیهدن عسکر لیک ترقیسیله دیگر
عناصر مدنیهدنک اهمالی .

(۴) عرقک مصالبه سی .

(۵) خرسیان اقوام مغلوبه ایله عربلرک وعجملرک تأثیری .

(۶) غرب مدینتک یا کلش تلقیسی .

شیمدی انقراضمه باعث اولان بو عامللرک نه وجهله
تأثیری اولدوغنی برر برر ایضاح ایده جکم .

علاوه: — شیمدی بوتورک سلطنتدن بر مدینت تولد ایتمش ایسه
بونک عناصرینی ار اشدیروب بولوق ، کوسترمک ایجاب ایدر .
تورکلرک آلتی یدی عصر لوق حکمرانلغنک بر کذاری ایچنده اک فضلله
شدت وضوح ایله کوزه چاریان یالکز ایکی عنصر مدینتی وار،
داها دوغروسی موجود ومرئی یالکز بویکی عنصر درکه عثمانلی

عصر لرحه معمر اولان بومتین اثری ، تکامل ویا استحاله ایچین مقتضی بر ذکانتکده انکشافنه موازی و مترافق اولماماسنه اصلا متحیر اولانلردن دکلیم؛ چونکه نه قوای عمومیه نیک توزعنده ، تطبیقنده ، نه ده افکارک قالدینی سو یوده بر « غایه امل » کوریورم .

اوروپا حکومت و ملت لرنده بر غایه امل خلق ایدن جریان فکر و حیاتک تورک - عثمانلی حکومتده بو کون بیله بویله بر شی یاراتماسی واقع اولمادی . سلطنت تختی فنا ، یا خود تطبیقی فنا بر قانونه کوره توارث ایدن شهزاده لری مکمل بر سلطان یاپاجاق بر اصول تربیه و تعلیم لری اولمادینی ایچین نه سلطانلر ونه ده اونلرک ممثلی اولان رجال ، سلطنتی قوران ، سلطنتک تمنای طوتان اسکی قوتی نه محافظه یه ، نه ده اونک یرینه باشقه بر قوت تأسیسنه هیچ بر کفایت کوستره مدیلر . سلطانلردن رجالدن باشلا یاراق عسکری تشکیلاتک نسج و آهنکنی بوزدیلر . داغیتدیلر و بو قوته استناد ایدن حدود سلطنت کوندن کونه خسوفه باشلادی .

شیمنی بوانحطاطک بویله یوقارودن اشاغی یه دوغرو باشلاماسی ، اصول اداره نیک طبیعتدن متولد ، و بو اعتبارله انخلالک اسبابندن زیاده انخلالک نه وجهله واقع اولدوغنی کوسترر . انحطاطک سبیلرینی کاملاً عسکری قوتک بوزولماسنه

سلطانلرک قانیه سونردی . یکی چریلرک انتظام و اطاعت ایچین
مقام سلطنتله معاهده لری ارتیق تحکم و اندراسک حدفاصلیدر .
باقکیز کوستاو لوبون ، منقرض روما ایچین نه سویلیور :
«قرون متقدمه رومالیلری محدود احتیاجاته ، قوتلی برئیده آله مالک
ایدیلر . بوایده آل - رومانک شوکتی - روحلرینه حاکم ایدی .
هر وطنداش بو اوغورده حیاتی ، عائله سنی ، ثروتی صورت
مطلقه ده فدا ایدردی . وقتا که روماجهانک قطبی اولدی ، دنیانک
کز نکیکن مدینه سی اولدی هر طرفدن اجنیلر ایله استیلا اولوندی ؛
نهایت بونلره . وطنداشلق حقوقی ویرلدی . رومانک ذوق
و داراتی سورمه یه راغب اولان اجنیلر رومانک شان و شرفنی پک
آز دوشونورلردی . نهایت روماروحنی غائب ایتدی . »
نوت ، وقتا که یکی چری او جاغنه ، قانونی خلافتده
هر کسی قید ایتدیکه باشلادیلر ، او جاغک نظامی ، اصولی ، امتیازی
و نهایت انتظامی بوزولمایه باشلادی . حالبوکه او جاغک ایده آلتی
و قوتی یاپار اونک نظامی ، امتیازی ایدی . او جاغه قید اولونان
درمه چاتمه آداملر او جاغک امتیازندن ، علوفه سندن استفاده
ایچین اورایه جان آتیورلردی ، بونلر اسکی مکتب قشله لرنده
تعلیم و تربیه اولونان یکی چری نفرلری دکلرلردی ، نظام بوزولدی
و نهایت او جاقده بوزولدی .

برقار اخلیک مبدع و مؤسس دییه جکم یوکسک درایتنک

نهایت بر شهزاده نك سنت دو كونی عطیه سی برینه كچن ایلک
خطا « یکی چری » اوجاغنی بر کون کلوب سوندیره جك
بر زهر دامله سی اولدی . بوایلک خطا، قهرمان بر اردونك
هر فردینی هر فردینك قلبنی ربط ایدن ده میر زنجیری بر
کون کاملاً قیرماق ، داغیتمق اوزره کیردی . اوجاغك
قوتی عظمتی ؛ قانوننك شدتنده ، صلابتنده ایدی . پادشاهك
احسانی بوصیقی دو کوملردن برینی که وشه تچه سلسله ایچین
چوزولمك فرصتی حاصل اولدی . رجال بووظیفه یی پاره
مقابلنده ایفا ایتمکده کیکمدیلر . رجالک معطر سالونلرنده
قدح شاقیردیسنه کیرلی میخانه لرده زوربالرککی عکس صدا
ویردی . یوقاریدن اشاغی به دوغرو سیلان ایدن سؤ استعمال
وانحلال عجیب بر عکس العملله اشاغیدن یوقاری یی صارصدی
یکی چرینك رجاله و حکمدار لره قارشى تحکمی ارسلا نك، زنجیرینی
چوزهن مریدینی پارچالاماسنه بکزر . مراد نالک اون یاشنده
اوغلی محمد فاتحه سلطنتی ترک ایتمسی خونین عصیانلرک فاتحه سیدر .
ارتق اوجاغك بر اشارتی صدر اعظم لری صندالیه لرندن قوقله
کبی ده وبریور بعضاً عاصیلر بالذات قفاسنی قوپارییور لردی .
اورطه لغی قان واختلال یانغینلری هر زمان تیره تیوردی .
اوجاغك کندی اغاسنی یدی یاشنده مراد رابعه صدراعظم
یابدیردینی ده اولدی . بعضاً عصیانك ، تحکمک آتشی انجاق

شخصی اولدوغنی بزه کوسـتر . بو تاریخك بعضاً علوی ، مهیج شـعـشـه دار وقعـه لری ، بعضاً سیاه ، خونین ، المناك فجیعـه لری قارشیسـنـده شـرقـده ، غـرـبـدن پـك چوق فرقلی اوله رق متحیز شخصیتلرك ممتاز اولان قدرت و اهمیتنه قاج دفعه اعتقاد و حرمت ایتم . (ممتازلرده بو قدرتی بالذات فردك خلق ایـتـدیـکـنی ده بیله لم .)

بو اداره او درجده منحصرأ شخصی ، و حاکم مطلقك اراداتنه او قادر باغلیدرکه پادشاهلریمـزك سلطنت دورلرینی مطالعه ایـدـرکن تک بر چوبانك بویوک بر سوری پی ، اکر احتیاجنه و بو احتیاجی هانکی مرعالرده داهایی استیفا ایـده بیله جکی علمنه واقف ایسه سوروی پـك کوزل یاشادیعی ، دکسه بر کون صوسز ، اوتسز قیالقر و چولره سور و کلیوب هلاک ایـتـدیـکی حکایه لرینی مطلقاً خاطر لاتیر . حکایه بسیطدر . لکن سلطانلرك و یا رجائلک شخصی لیاقتلریله تورک - عثمانلی حکومتك ، سرعت و تحولنه حیرت ایـدیـله جک تدنی و یا اعتلالرینك بوکانه چوق بکزه یـن مشابهتی وار : بر پادشاهك ضعفی ، عصیانلره اختلاللره سبب اولیور و حتی بعضاً ده حکومتسزلکی قادیـن حاکمیت و سلطنتنه قادر تنزیل ایـدیـور . بر باشقه شهنشاهك عزم و شدتی ، ذکاسی مملکتته تام ، قوی بر حکومت استعدادینی ویره بیله جک درجده تأثیر کوستریور .

تورکلرده فردک ، اداره ایتمکدن زیاده اداره ایتمک شیمه سنک داها حال بداوتده کی اصول والدیت التنده تقرر ایتدیکنی تماشا ایده بیله جکمز صحنه لری احترام و تعظیمه مجبور اولدوغمز غرب علماسنک سعی و تحقیقلری بزه چوقدن ابراز ایتشدرد . حتی بز تورک - عثمانلی حکومتک معلوممز اولان تاریخی ده رین بر نفوذ ایله تتبع و احاطه ایتدیکمز دقیقه ده بیله « کندیمزی بیلمک » سرینه واقف اولماق سرور عظیمی حس ایده جکمز . و تام بر قناعتله ادعا ایده رم که محترم قارئلمک اکثریسی بوسرک بر طلسم اولمادیغنی چوقدن کندی کندی لرینه اعلان ایتشلدرد . شیمدی بومشترک و خطاسز قناعتله دوام ایده لم :

حیاتده اداره ایتمکدن زیاده اداره ایتمک احتیاجنده اولان بو کتله نک ذروه سننده بولنان و آقینلرک ، محاربه لرک و نهایت مظفریتلرک سلطان عنواتی ویردیردیکی اوچوللر ریسنده افراد ککنه ضد و مقتضی آهنگی وجوده کتیرمک حیثیتله قیمتدار بر « اداره ایتمک » قابلیتی موجود ایدی . اوزون بر اعتبارک هم ملکه ، همده قدرت و نفوذینی ارتدیردیغنی بو قابلیتک بر تک خانداندن نشأت و تسلسل ایدن اعضاسنده تظاهریدرکه تورک - عثمانلی تاریخی باشندن باشه تشکیل ایدیور . بوتاریخک عثمانلی « تورک ملتک دکل ، ساده سلطانلرینک ویا اونلری تمثیل ایدن رجالتک داستانی اولماسی تورک - عثمانلی اداره سنک نه قادر

شیمدی ، بوسفورك زمردلی ساحلارنده کی محتشم سرایلرک ،
قصرلرک مذهب طاوانلری آلتنده ، سیال شعله لردن کوك
پوزینک ییلدیزلری قادار چیچکلری اولان لاله لر حدیقه لر
آراسنده بللور قدحلرک نوشین رحیقنی قطره قطره امیورلر .
دلبر دوداقلرک مغشی ، جانستان نغمه لری مستیده روحلرک
عشق و شهوتی بوتون آزغینانی ، حرارتی ، هیجانی و عریانلغیه
ترنم ایدیور .

شئونک بو آهنگ و شعریتنک مائلی و حقیقی مائی شودر :
فالب تورکلر ، بوتون هر درلو قوتلری استخفاف ایده جک
قادار مطمئن ، مغرور ، قیدسز ، حظوظاته دالدیلر .

— تورک — عثمانیلر ، سلطنتی تأسیس ایدن جنکاورلیکی
عسکری تشکیلاتنک اسکی شدت و انتظامی غائب ایتدیکی کون
سلطنتی ده انحطاطه باشلادی . —

انحطاطک سبیلرینی طوپدن بر نقطه یه ایشته بو صورتله
ربط ایدنلر وار . بو تحقیق و مشاهده نک بسیطلکندن صادر
اولان بر خطادر . بن حقیقی رؤیت ایتدیکم کبی تصویر
ایده جکم :

نه چوق حیرت ایدیله جک درجه ده اولدینی برنجی ادعای اثبات ایدر . ایکنجی به کلنجه : پادشاه صدر اعظم ، وزیر ، اغا ، اشجی ؛ بوتون ثروتلیرک مملکتک هر گوشه سنده وجوده کتیردکری جامع ، مدرسه ، عمارت ، چشمه و ساثره ایکنجی ادعا ایچین شیمدی بیله قائم برر برهان یرینه کچر . شیمدی تورک وارلغنده اتساع ایدن بوایکی تمایلك سجیه سی اوزرنده کی تاثیرینه باقالم :

عصر لرجه دوام ایدن ظفر و غلبه ، اسلامک کفار اوزرینه نصرت و حاکمیتی عقیده سنی عثمانلی تورکرده غیرمدرك برحاله کتیردی . بوتفوق و حاکمیت حسی ، هویتک اعماقنه نفوذ ایتدیکی درجه ده ده رین و متین بر اعتماد نفسه منجر اولور . شیمدی بو قوتندن امین و مغرور وارلق کره ارضک عظیم ثروتلریله حسنیه ، بدیعه لرلیله اک کوزل بر اقلیمنه حاکم اولسون . یاشامه نك تلقیسی ، احتیاجلر ، احتیاجک استیفا سی ، دوشونجه ، تحسس البته ده کیشیر ، و تورکر ایچین ده او یله اولدی : آرتیق اسی جنکاورلرک النده قابا و اولدور یچی قارغیلر یرینه ؛ نارین ، کوموشلی ، التونلی ، درخشان مزراقلر ، صیرت لرنده ؛ او اسی قابایوک لباسه هیچ بکزه میان صیرمه لی خلعتلر وار . قلیج لری مرصع ، آتلرینک اگری مرصع هر شیلری مجوهر دن وزینتلی در . سیاه قیلدن چادرلرک کولکه سنده ایچیلان « قیز » چاناقلرینه بدل

صاحبی بر کره اراضی بی استملاک ایده میور. بر لر صاحب لرینک
تصرفی آلتنده در. او یالکز صاحبی طرفندن اکیلوب بچیلان
ترالر حاصلاتنک عشرنی، آلم صاتم خرچنی آیر. اولدکن
صوکره تیمار باشقه سنک الینه کچه جکدر. بناءً علیه اراضینک
استقبالی اونک خاطرندن کچمز. او، یالکز حاضر بر منفعی
استیفا ایتمی بی بیلیر. اجرا آتک قانونلری ده یا بسبتون کیفی
ویا خود اصلیتی نه صورتله غائب ایتدیکنی آتیده ایضاح ایده حکم
شریعتک اطلاع و رعایت اولونان و یا اولونیمان حکم لریدر.

حیات و اداره نک بو طرزنده ایکی شی؛ ثروت ادخاری
حرصنک تسکینی، برده دیندارلق حسنک تطمینی اتساع ایدر.
بر صدر اعظمک و فاتنده شو جداولده [۱] حساب اولونان ثروتنک

[۱] صدر اعظم رستم پاشانک و فاتنده ظهور ایدن ثروتی : ۸۴۵
چفتنک ۴۷۶ صو دکرمی ۱۷۰۰ کوله ۲۹۰۰ آت ۱۱۰۶ دوه
۱۰۰ عدد کوموشلی اکر طاقی ۵۰۰ التون و ذی قیمت اججار ایله
ایله مزین اکر طاقی ۲۰۰۰ زره ۱۳۰ چفت التون اوزنکی ۷۶۰
مرصع قلنج ۱۰۰۰ کوموش مزراق ۸۰۰ مصحف شریف ۵۰۰۰
کتب مختلفه بیکارجه خلعت و قیمتدار اشیدان باشقه نقد اوله رق ۸۷۰۰۰
دوقه التونی ۱۱۲۰۰۰۰۰ اچقه قیمتنده اوتوز ایکی عدد جواهر ویدی
استر یوکی یعنی ۲۰۰۰۰۰۰۰ (ایکی میلیون دوقه التونی دیمکدر)
رستم پاشا حیاتنده ایکن ثروتنک بر قسمنی تأسبسات خیریه به صرف ایله
استانبول، روسجق، حماده برر جامع، مدرسه، عمارت انشا ایتمشدی.

عثمانلی تاریخی احمد راسم

التي يدي يوز سنه لك هر تورلو فكري حركتلري اوزرنده
يالكز اونك ابدى تمغاسى وار .

دين ، عثمانلى توركلرك فطرى جنكاورلكنى قهرمانلغه
قادار يوكسلتىدى . بدايتده متين برعقيده ، تام براخلاق اسلاميه
وهرشیده غایت صیقى برانضباط واردی . بونکله برابر قوای
عمومیة ابتدائی برشکلده ایدی وبومرتبه یی هیچ برزمان کچمدی .
قوای عمومیة نك توزعى حالنده کورون بوتون تظاهرلر ، مثلا
اداره ، عدلیه ، عسکری تشکیلاتیه قاریشیق ، داها طوغروسی
اونك نتایجنندن عبارت ایدی :

فتح اولنان اراضی میرلوارله ، بویوکلره ، شهزاده لره قسماً
توزیع اولنیور . اولرده حصه لرینه دوشن یرلردن برقسمنی
معیتلرنده بولنان آدم لرینه تقسیم ایدیورلر . تقسیم ایدلیان اراضینک
عشری ، غنائمک خمسى ، جزیه ، خرسیتیان بکلردن آلنان
مقطوع ویرکی ، کمرک ، طوز دولتک وارداتی تشکیل ایدیور .
صوکره شهرلرده ، قصبه لرده ؛ قاضیلر ، قاضی عسکرلر وار .

بوراده قوه عمومیة نامنه کورولن هرشی وبوتون وسائط :
معین بر طاقم منفعتلرک استیفاسی ، شرعی ، اداری وسائر
خصوصلرک هر بر نفوذ ومنفعت منطقه سنده تیمار صاحبینک
ایستدیکی کبی یاپمسی در . منفعتلرک منبعنی تأیید ، واجرا آنک
برغایه ربه ربط اولوندوغی اصلا واقع دکلدر . تیمار ویا خاص

بر ترلانك سـطـحـنـدـه كـي بـوتـون اسـي كـيرـتـي و چـيـقـنـتـيـلـري
 از هرك يكي ترسيماته مساعد قيلان آغير بر تسويه آلتى كبي دين
 اسلامك كهنه عقیده لرینی ده كيشد بر مكله يكي طرز حیاتلر و يكي
 سـطـنـتـلر ايجـين حـاضـر لادـينـي كـتـلـهـلر اوزـرـنـده عـرـبـلـرـك دوام
 ايتديره مديكي حكمرانلنى توركلر يكي دن تأسيس ايتديلر .

* *

سلطنت مؤسسى عثمان غازى شيخ «اده بالى» نامنده بر زاهدك
 قزىنى ، ايجنده بر آرقان بر آزده عصيان اولان بر ماجرى ايله
 ازدواج ايتمش . ايكنجى سلطان اورخان زماننده ياپيلان
 «تشكيلاتك مذاكراتنده ايلك قاضيسكر اولان چندرولى قره
 خليل حاضر بولمش ، ايلك سـكـه كـومـوش و باقيردن ياپلمش ،
 بر طرفه «كله شهادت» بر طرفه «اورخان خلدالله ملكه» عباره سى
 يازلمشدر . «بوتشكيلاتك عقينده اورخان غازى يكي چريلردن
 بر قاچنى برابر آلارق حاجى بكتاش ولى نردينه كيديور و او
 كوندن اعتباراً يكي چريلر عزيز مشارالهي حامى طانيورلر»
 ايسته كوريليور كه عثمانلى توركلرده عسكرلك ، بوايلك
 عنصر مدنيت دينك تاثيراتى آلتنده تشكل و دوام ايدىيور .
 و بوتأثير او قادار واسع و شموللى در كه بر ملتك استقباله دوغرو

اترى بيوك اسكندره ناپوليونك كندن قات قات شعه دار
وعظمت نمود اولدى . چونكه مجهول حديق لرك نورورايحه
ايه مشحون اولان مسيره لرينى اشارت ايدن بياض و قدس
پارماقلىرى اونده واردى . شرف و شان هيچ بر زمان حس دى
قادار سجيّه بشر اوزرنده حكمران اولما مشدر . ثروت و آلتون
اوزرينه قورولان بر حكومت تملده دونكي و نديك جمهورى
كبي و ياخود بوكونكي فرانسه حكومتى كبي چوروك اولور .
اسكندرك ، ناپوليونك يريوزنده چيزديكي سلطنت حدود لرى ،
اونلرك حيات ليله برابر سيلنديكنه رغماً الك خونين و عظيم وقايع
بيله متمادى تخرىبه چاليشدينى اونك دهرين ايزلرينى محو ايدممدى .
تورك - عثمانلى حاكميتك نهايت بولدينى يرلرده توركلر بوكون
بيله ياشيور .

كافيه استخدام ايدلمش اولماسى . ۶ ، قتل و اعدام جزالرينك اسباب
و صورت مخصوصه يه انحصارى . ۷ ، اوجاقده ترفيع رتبه نك قدم صره سيله
اجراسى . ۸ ، يكي چريلرك كندى ضابطانندن باشقه سيله تأديب و تكدير
اولونه مامسى . ۹ ، عليل اولانلرينك اجراى تقاعدى . ۱۰ ، صقال
صاليوير ماملرى . ۱۱ ، تأهل ايدم ماملرى . ۱۲ ، قشله لرندن آيرلاملرى
۱۳ ، باشقه برصنعتله مشغول اولاملرى . ۱۴ ، تعليم و تعلم ايله وقت
پكيرملرى .

تاريخ عسكرى عثمانى شباط ۲۹۷ مؤلفى ارکان حربيه ميرالاي لرندن

احمد جواد

رنك، بر معنا ويرهرك فرددك ادراكه مكرراً تلقين ايتمكدن عبارت در .

توركلر ايني بر تربيه ايله حاضر لادقلري عسكركلره لازم اولان معنوي قوتي دينلرندن آلدیلر. اكر غنيمتك ذوقی توركلر ايچين كافي درجه ده بر قوت اولسه يدي، ارقاسنده بر معبودك نفوذ و قدرتي اولان ايدو آلرك مثبت ، مادي فائده لردن داها زياده شدت و دوامله انسان روح و قلبنی تسخير و تحريك ايدو بيله جيبي بر كره داها ثابت اولدوغني تاريخ عالم قيدا تميزدي . عثمان غازينك باشلاديني و اولادي طرفندن اكمل اولنان

بوكا اشارت اولق اوزره كلاهرك آرقالينه مستطيل شكنده بر پارچه بچه كلام علاوه اولمشدر . تاريخ عثمانی : احمد راسم

[يكي چريلرك قانون اساسيسي]

ماده ۱ ، قوماندان و ضابطلری اسرادن بيله اولسه ينه اتقيادي عني اولی الامر اطاعت . ۲ ، جمله سنك بروجود كي متفق و متحد و قشله و قرار كاهلريله بريرده اولماسی . ۳ ، دبدبه و وطننه كبي حقیقه عسكركك و مردلكه ياقيشمايان شيلرك عدم استعمالی ، یعنی ساده لكك اختیاری . ۴ ، طامات و عبادات الهیه حقنده حاجی بكتاش و لينك كندولرينه امر و تنبيه ايلديكي صورتدن انحراف ايتاملری ، یعنی فرائض اسلامیه يني ايفا ايللری . ۵ ، يكي چريلكه ديوشيرمه اصوليله خراجكندار اولان طوائفك يالكز ارمني ، بلغاره بوشناق و ارناود جنسلرندن النانلر و اسرادن طوپالانلردن باشقه سنك قبول اولونمامسی و بوضورتده دخی عجمی اوغلانلغنده مدت

تاریخک تثبیت ایتدیکی اشنیع ظالمردن اکنجیع هائله له
قادر عظیم اختلالر و محاربه لرك رنك وحشت و خونینی دائما
کتله انامک نظرینی جذب و تسخیر ایده جک رنکین برغازه
ایله سوسه مک بشریت ایچین اسکی برعنه در. عصریمزده بیله
برچوق قتل عام له عدالت، یانغینله شهر آیین تسمیه اولنیور.
رحم و شفقتله قارشى تزئیف و قهقهه مدنیلرك اکن بیوک آقشله.
ندندر. اسکیدن بیوک وقعه لرك حقیقی معناسنی تحریف اتمک
عادتى بویله ایدی و بویله در. بیوک وقعه لرى فعلاً یایمايه کلنجه،
بونده کی صنعتده — ایش نه اولورسه اولسون — اوکا قدسی بر

ترقی ایتلری اصلاً تأهل ایتیه رك سقط و اختیار اولونجه به قادر عسکر
قاللری قبول اولندی .

روایت کوره اورخان غازى «یکى چرى» نى تشکیل ایلدکن صکره
بونلردن برقاچنى برابر آله رق اوزمانلر «آماسیه» طرفلرنده زهد و تقوی
ایله مشهور « حاجى بکتاش ولى » نك (صولوجه قره اویوکى) نام
محلده کی اقامتگاهنه کیره رك بوتون عسکر حقنده خیر دعایلینی التماس ایلش
شیخ حضر تلى ده اُلنك برینى نفرلردن بریسنك باشنه قویاراق : —
بونلرك اسمى یکى چرى اولسون جناب حق یوزلرینى آق ، بازولرینى
قوتلى ، قلنجلرینى کسکین ، اوقلرینى مهلك ، کندیلرینى دائما غالب
بیورسون . — دییه دعا ایتشد . «یکى چریلر » عزیز مشارالهی حامی
طایمشلر و بوسبیلله « بکتاشیان » نامنى آلدقلى کبی اغالرینه دخى
«اغای بکتاشیان» دیمشلردر . یکى چرى کلاهلری دخى یایا کلاهلری کبی
ایکن حاجى بکتاش ولى الی نفرک باشنه قوبدینى زمان قولی صارق دیندن

غنیتملر واقعا تورکلرک خوشنه کیتدی ، لکن اونلر ایستیور۔ لردی که بوذوقک حدود تحسسی ، ایچنده پرورده اولدقلری یایلار کبی کنیش اولسون . خصوصیه حرب ایتدکلری واطرافلرنده بولنان متغلبلرک ، حکومتلرک داها متکاملنی الهام ایده جک تشکیلاتلری واردی . اونلرده قوتلرینی تنسیق یعنی (یکچری) اوجاغنی تشکیل ایتدیلر . «یکی چری» اوجاغک نه اولدوغنی هپ بیلیرز . لکن اوجاغک روح تشکلنی یکیدن کوز اوکنه کتیرمک ایچین تاریخ عثمانینک بر صحیفه سی و اوجاغک «قانون اساسی» سی درج ایدیورم . [۱]

[۱] اولجه بیک نفر دن عبارت اولق و محاربه زماننده کندیلرینه یومیه بر آقچه ویرمک اوزره تأسیس ایدلمش اولان یایاعسکرینک اهالی اوزرنده جور و اذیتلری کورولدی . حالبوکه دائره حکومت بیومش و منتظم برعسکره احتیاج حاصل اولمشدی . بونک اوزرینه چندره لی «قره خلیل» منتظم و دائما قشله لرده اوطورر برصنف عسکر تشکیلنی دوشوندی .

تحت تابعیت عثمانیه یه کیرن روملرک حقوق ووظائفجه مسلماندن هیچ فرقلری اولیه جنی جهته خدمت عسکریه نک بونلرک اوزرلرینه دخی تعیمی لازم کلدیکی نظر دفته آلندی . بونک اوزرینه برقاچ سنه ده برکره روملردن عسکره بیک دلی قانلی آلمشی قانون اتخاذا اولندی که بوکا « دیوشیرمه قانونی » دیرلر . ایلک دیوشیریلن بیک نفر روم دلی قانلیسندن « یکی چری » تشکیل ایدلدی . بهرینه اسکبی یایلر کبی کونده بردرهم معاش ویرلمسی و فقط بونلرک علی الدوام موظف اولوب قشله لرده اوطورمه لری ، کوسترمه جکاری یارارقلره کوره مسلکلرنده

اولدی. منشئی، عرقی، لسانی، دینی بر اولان بو زمره لرك
ياواش ياواش يكانه تورك - عثمانلى حكومتنه استحالهسى بويوك
محاربه لره لزومى اولان كميتى وجوده كتيردى. توركلر تاريحك
قيد ايتديكى اوقانلى محاربه لرى ياپاراق بصره كور فزندن ويانه
سورلر ينه، افريقا ايجروسندن قريتك اوته سنه قادار كنيش،
مختلف اقليملره حكمران اولديلر.

توركلرك ايلك محاربهسى آقنيجيلقله باشلادى. غنيمت آماق
فكرى ناصل كه يوقارده ايضاح ايتديكم سبيلر وسائقلردن تولد
ايتديسه غنيمتك ياواش ياواش حس ايديلن بديع ذوقى تورك
وارلغنده كي محاربلك قابليتك تامماً انكشافى تسهيل ايتدى: بو
ايلك بهارك اريمكه باشلايان بوزلرى آلتدن حياتنه الزم اولان
شرائطى حس ايدر ايمز قوه ناميه سنك انفجاره باشلاديني
وشرائطك دوام واتساعيله ارتيق طبيعى نماسى حدا عظيمنية
دوغرو ارتقا ايدن تخم لره مشابهدر. غلبه يي تا مين ايدنه جك
برعسكرى تشكياتى توركلره الهام ايدن، ايلك حرب و غلبه نك
اتشله ديكي احترا صدر. اونلر قلدجلر يني صاللا دقجه، كسكين
اوقلريله خصم لرينك كو كسنى ده لدكجه دائماً آرتان بر حركت
احتياجى قوللر نده حس ايتديلر.

بر آووج آتون و ياطو براق براوچورومى دولدورامابه جنى

كبي بردامله صو دخى بر جهنمى سوندورمكه كافى كله مز. ايلك

بودرت یوز چادردن عبارت اولدوغی حکمنی احتوا ایدیورسه
تماماً یا کلسدر . ارطغرلک کتیبه سی ایچون شو مقرداری قبول
ایده لم . لکن آنادولوده کی تورک اصلی بوندن عبارت دکلدی .
عثمان غازینک اسکی انقازی اوزرینه یکی حکومتی تأسیس
ایتدیکی سلجوقیلر تورک ایدیلر . حتی سلجوق سلطانتک
غازی عثمانه کوندردیکی و فریدون بک منشآتنده محرر اولان
ایلک منشور تورکجه در . غازان خانک استیلا سیله سلجوق
حکومتک زوالندن صکره تشکل ایدن حکومتلرینه تورکدی .
حقیقت شودر : عصر لرجه دوام ایدن تورک آقینلرینک
عظیم و مکرر مدوجذرندنه آنادولو ساحه استیلا سنده کوچک
زمره لر دن ترک ایتدیکی ترسبات ، آنادولینک هر طرفنه یایلش
بر تورک طبقه سی تشکیل ایتدیکی زمانده ایدی که سلیمان شاه
او حوالی یه کلدی .

منبعندن محترز و سرسری نبعان ایله ینه بالذات منبعنک
وضعیت جغرافیه سنک چیزدیکی استقامتی تعقیب ایدن وسیلان
ایتدکجه داها کوچوک و داها بویوک صولرک عینی ضرورته
التحاقه مجبور اولدقلری بر ایرماغک نهایت کنیش ساحه لری
استیلا ایده جک مرتبه ده خروشان برنهر اولماسی کبی تورک -
عثمانیلر دخی آنادولوده کندی عرقندن بر چوق کوچوک
زمره لری الحاق ایده ره کدن مهیب ، قوی ، مستولی بر کتله

بوتفوق و حاکمیت ایله عثمانلی حکومتک شیمدی به قدر دوام ایده بیلیمسنه نهدمون دوموله ن ایکی سبب کوستریور.

۱ — تورکلر آز چوق براعتیاد ریاسته مالک ایدیلر . برچوق عصرلردن بری ایران و آسیای صغری اقوامنی کندی حکم و نفوذلری آلتنده طوتیورلردی . تورکلر بوراده بویوک خاندانلر تاسیس ایتشلردر .

۲ — شرق ایمپراطورلغنک پایتختی ضبط و تسخیره موفق اولدیلر . بوضورتله اونلر، دیگر اقوام فکرنده عادتا ایمپراطو- رلق قوتنک وارث حقیقیسی اولدیلر . شیمدی تورک سجه سنک اوزمانی غریزی تفوق و حاکمیتی ایله رئیسک اعتیاد ریاسته علاوه مهم بر نقطه یی ایضاح ایده جکم : درت یوز چادیردن عبارت بر کوچک عشیرتک ارضک اوچ قطعه سی اوزرینه جهانگیرانه بردولت قوردیغی طرزنده غریب بیلکیمز وار . بونی ابدی بر منقبه کبی هر عثمانلی تاریخنک باشلانغچنده تکرار ایدوب دوریورز . اکر بویلیکی، آنادولویه کلن تورک اصلنک

یقیننده جریان ایتمش و تصادف بنی رایعی بر قبیله ایله کویلیلرک صحنه مبارزه سنه شاهد قیلمشدی .

غرب اقوامنک عصرلرجه اوکنده تیره دیکی مدهش آقینلرک هیجانتی، سورولرینی اوتلاتمی ایچین قصبه جوارینه کلش راییلرک وحشی سمالریله راییلرک متحیر و محترز کوزلرنده پک چوق دفعه بشادیفی بوکون بیله حس ایدیورم .

ایله مشتعل و حیاتدار یکی بر عنصر سسز و کورولتوسز کیریور!
بو عنصرک مظفریت و حاکمیتی اک ای ایضاح ایدن « آدمون
دومولهان » در .

« تورکلر ، دییور ، حقیقی چوبانلردیلر . شو اعتبار ایله ده
تاتارلرک چینیلر و عربلرک اسپانیوللر قارشوسنده کوستردکلری ،
سرت بر حیات و موجودیتله مألوف اقوامک احتیاجات عدیده
ایله ضعف و رخاوته اوغرامش اقوام اوزرینه مالک اولدقلری
تفوق و حاکمیته صاحب ایدیلر . » [۱]

[۱] ملاحظه — نهدمون دومولهانک شو حکمنی قبوله مجبورم ؛
اقوام زراعیهنک شهریلره و کوییلره بحث اولسان تفوق حقنده بالذات
مشاهده لرم وار :

مشارالیهک علم اجتماع مؤسسی لوبله ایله مشهور سیاحلرک مشاهده
و تدقیقلرینه مدیون اوله رق کمال موفقیتله تمثیل ایتدیکی آسیای وسطی
اقوام راعیه سنک خالص و تمام نمونه لری بوکون آسیای عثمانینک اکثر
نقطه لرنده موجوددر . خیمه نشین اولان بوتورک ، کورد ، عرب
قبیله لرنده « جماعت عیالیه » ، « اصول والدیت » ، معیشتک ساده لکی ،
تلبسک طرزلی ، صنایع اعمالیه و سائره ویریلن ایضاحانه مطابقدر
فی الحقیقه بونیم باربارلر ، بوچول اولادی مسامت حالنده ساکن ، عقیف
مسافر پرور ، هر درلو مشقته متحمل ، محاربه ایدرکن داها جسور ،
چالاک و قویدرلر . بونلرک شهرلی ، کویلی وحتی طاغیلرله چاریدشیرکن
دائما قازاندقلری غلبه نک مناقبی الآن حافظه مده منقوشدر . بو قبیل
مجادله لردن بری ، بن هنوز ۱۱-۱۲ باشنده ایکن ، بولندیغم قصبه نک پک

ایدی . سلطانک قهرمانانه اتحاف ایتدیکی مهترک [**] وحشی ، مهیج آهنکی ، اونک روحنده اوزمانه قادار خوایده دوغولره اویانق ایچین هایقیردی . تورکک جنک وجداله آتلق ، فتح واستیلا ایتک احتساسنی آتشدن قامچیلرله آلاولندیره ن مؤثره شیمدی حقیقی اسمنی ویره لم : «غنیمت !»

غنیمت . ایده آل لک ک قوتلیسی واک مسخری اولمایه بیلیر ، لکن حقیقت شودرکه اصل قدرت بر ایده آک بالذات و حقیقه بویوکلکندن زیاده اونک خلق ایتدیکی احتراصک شدتنده ، عزم واراده نک صلابتنده در . عصر لرجه چوللرده سور وکله دیکی قابا ، زینتسز ، دبدبه سز تورک حیانتک محوم بوشلغنده بردن بره جانلانان بوغنیمت احتراصک بک شدتلی ، آتشنک اولاییله جی همان تقدیر ایدیله بیلیر . سلاجوق سلطنتک انحلالیه یکیدن تشکل ایدن او کوچوک حکومتلرک نسبی تشکیلاتسزلکی و بونکله برابر دائما بری بریله چاریشماسی ، شرق ایمپراطورلغنک ضعفی ... ایشته بومتفرق و مضمحل انسان کتله لرینک آراسنه ، زنده ، قوی ، کنج ، و بوتون وارلغی بدیع و شدید بر حرص

[**] عثمان غازی ۶۸۸ ده قره جه جصاری آلمش و بونک اوزرینه کندیسنه سلطان علاءالدین طرفندن توغ ، بیاض سنجاق ، و کوس ، طبل ، زورنا ، نقاره ، نفیر و ساثره دن مرکب برمهترخانه ایله برابر برات کوندرلشدر .
عثمانلی تاریخی : احمد راسم .

ده كزك قابارمسی روزكاره، براورمانك طوتوتسوب ياتسی
ايچين بر قغلاجمه احتياج اولديني كي منتظماً حركت و حربه
مستعد و خلاقه بهادر اولان بوكتيبەنك غنوده روحنده فيرطنه لر
قيامتلقوپاراجق بر تنبيه، بر تاثير، بر تهيج ايستردى؛ بوتائيرى
بالذات بو يكي اقليمك شعشعەسى، بويابانجى انسانلرك ثروت
ورخاوتى ياپدى :

يشيل ، كنيش و تحسسن زياده سكون واستغراقى الهام
ايدن يايلالرك هپ برى برينه بگزەين سياه چادرلرى ، عيني
حيوان سورولرى ، اصلا تنوع ايتيمان ساده غدالر ، قابا ،
يكنسق قياقتلر يايلالرك حدودى ايچنده راعيلره كفایت ايتسه
بيله بويكى محيطده تورك - عثمانلى احتياج روحيسنك مؤداسى
اولامازدى؛ اوزاق افقلمده دارات واحتمشامنك داستانى ترم
اولنان شرق ايمپراطورلغنك شيمدى ياقيندن كوردىكى رنك
وشعشعەسى «اوج بكي» [*] ايله كتيبەسنك كوزىنى قماشديردى،
ايلك تجربەده اثبات ايدييوردي كه بوذى ثروتلرك غوغا ايچين
قوللرى داها كه وشەك، اولديرمك ايچين يورەكلرى داها يوفقه

---

[*] سلچوق حكمدارى ارطغرله «طومانيچ» «ارمنى» يايلاقريله
سكود قيشلاغنى ووردى . ارطغرل بو طرفلمده يرلشمكله برابر سلچوق
حكومتك روملره قارشى «اوج بكي» ناميله سرحد محافظى شرفنى دخى
قازانمشدى . عثمانلى تاريخى : احمدراسم .

جبری انقیاد ایتدیرمسی کبی دکل ، هله خلیفه لک صفتندن ده هیچ دکل ، آنجق اختیاری وعمیق اولدوغی قادر غیرمدرك وقدسی برعننه اولماسندندرکه بر آرزو کره سویلیه جکم سوزلره شدتله تعلق اولان بو نقطه نك خاطر ده طوتولسی لزومنی عرض ایدرم .

ایشته تورکلرده بو اصول والدیت ، بشرک ترقیسیله تنسیق ایدیلن بو کونکی حرب اصولنك ، کیفیتی کیمته غلبه ایتدیرمسی درجه سنده اهمیتلیدر؛ ورئیسک معیتی افرادی ایستدیکی کبی تحریک واستعمال ایده بیلمسی الك کوچوک خطوطنه وارنجیه قادر اصلا توج وتحول ایتیه جک صورتده بر قاعده انتظامی ادامه ایچین کافیدر. رئیسک امرینه غیر مدرك برانقیاد ایله تابع ومتحرک اولان بوفردلرک شیمدی جنسکاورلک استعدادینه باقالم :

عصر لردن بری کنیش یایلار اوستنده سلطنتنك نختی آتنك صیرتی اولان تورک ، حقیقی برسواری وسلاحلرینك شکلنه کوره الكانی بر محارب ایدی. چوجق یاشندن اعتباراً اصیل قیصر اقلرک بو کورینی مهمیزلینی ویای ، اوق ، قیلج ، مزراق ، جریدصاللا. دینی قادر اقلیمک آتش وزمهریرینه ، هر تورلو محرومیت ومشقتنه متحمل ونهایت پک بسیط برغدا وقابا برلباس ایله احتیاجلرینی تطمینه اعتیاد ایتمش نسلنك تام انموزجی ایدی.

وقعه لری خلق ایتمه به قادر بر قوه مغنویه دن عجبها هانکیسی
تورکلرده واردی؟ سلیمان شاهک نه صورتله حلب جوارینه
کلدیکی، داهادوغروسی آقینلرک نه دیمک اولدوعی آکلاشیلدقدن
صوکره تکاملک و فوق الطبعه خلقتلرک مخصوصاتندن اولان بو
مؤثرلری اراماق عبثدر؛ بنجه اصل تدقیق ایدیله جک، بوتورکلرک
سجیه سیله کلدکلری یکی محیطک مساعد شرائطندن بر تورک -
عثمانلی حکومتک ناصل نشأت و تأسس ایتدیکیدر. قونیه
سلطانندن آلدینی ایلک مکافات و یا احسانک کیفیتله اقوام
راعیه دن اولدوغنی بر کره داهای اثبات ایدن تورکلر، (ایلک
یوردلرنده حیات بداوتدن نشأت ایدن «اصول والدیت» یعنی
برجد مشترکک حاکیتی آلتنده طوپلانق عنعنه سنه بحق حاکم
ایدیلر بوگون بیله حیات بداوتده عائله و قبیله رئیسنه و مطلق
صورتده اختیارلره دیندارانه بر حرمت کوسترمک عادتی جاریدر.
ادمون دوموله ن)

بو عادتک بالخاصه اصلیتنی غائب ایده جک صورتده غربک
تأثیراته معروض قالمیان ولایتلری مزده حالا مرعی اولدیغنی کور
ریورز، تورک کویلیرینی کورمش اولانلری مز بونی بیلیرلر.
برده عثمانلی سلطنتک اکبر اولاده انتقالی دخی بو عادتدن تولد
ایتدیکنی (ادمون دوموله ن) بیان ایدیور. تورک قلبی اوزرنده
پادشاه نفوذینک بومرتبه مؤثر اولماسی، بر قدرت حکمدارینک

اك خفيف حر كيتلرك قغلاچملار اشعال ابتدكي، قيشين هر كون بر آزدها انجماد ايدن قار وياغمور طبقه لربله موقت لكن حقيقي برسبريايه قلب اولان ايلك يوردنده شدتلي مبارزه لرله پرورده اولمش وارلغني، بهارك يشيل وپايانسز بر عمان حالنده حياندار قيلديني يايلا لرك فسحت و استغراقنه معادل اوله حق قادر يوكسك روحي فرات ساحلنده ديكلنديرييوردي. اونك ايلك يوردندن مستقبلك سطح ارض اوستنده - متصل يايلا لردن - استانبوله دوغرو چيزديكي شاهراهي، تعقيب ايده چكي تاريخي وظيفه نك مجسم بر دعوتكاري ايدى.

سليمان شاهك حياتي، احتمال كه كتيبۀ تاريخيه سنك كلديكي اسكي چوللرده مزاريني تتويج ايده جكدى. لكن تصادفك مقدس الاري بالذات سليمان شاهك نعثندن، ساحلده استقبالك وتاريخك استقامتي كوسترن رهنا برهيكل يابدى.

ارطغرلك سلجوق حكمدارندن يايلاق وقيشلاق مكافاتي نه صورته قازانديني تاريخمزمده يازيليدر. بو، تورك جنسكاورلك قدرت و غرورينك ارض موعودده ايلك و شانلي تبارزي ايدى كه متوالى ظفر لر اوني تعقيده آرتيق كيكمدى. بوسوك عصر لرده كورلديكي اوزره بر قومك افراديني اطرافنده طوپلايان شيرازه، ياخود ماضيده مهيب انسان كتله لريني مانوره ايدهرلك عظيم انقلاب لرله تاريخك جرياني وحق چهره سني ده كيشديره ن

برنجی فصل

برنجی باب

تورک - عثمانلی حکومتک مبداء تأسسی

تورک - عثمانلی سلطنتک شعشعه و قوتی کوندن کونه
یحین غائب ایدهرک انحلال ایتدیکنی اکلامق ایچین بوقوتک
منبعنه قادار کیدوب سلطنتی ناصل تأسیس ایتدیکنی کورمک
ایجاب ایدر. شیمدی بونی سریع بر نظرله کوزدن کچیرهلم:
اسیای مرکزینک واسع یایلارندن کاه جنوبه کاه شماله
کاه غربه متمادیاً برسیل کبی فشقیردینی انسان آقیناری؛ استیلا
ایتدیکی کشورلرک بعضیسنده تحت انقیادینه آلدینی اقوام طرفندن
بلع و تمثل، بعضاً قیلجینک اوچیله چیزدیکی حدود ارضیه
داخلنده تمرکز واستقرار، بعضاً دخی منشأنه دوغرو رجعت
ایتدیکنی تاریخ بزه حکایه ایدر.

هجرتک یدنجی عصرنده ایدیکه «قابی خان» قبیله سنه منسوب
برعشیرت؛ یازین صیجاق ویابس هواسنک عظمتلی رکودنده

مسئله ، ملتك خلاصنه تعلق ايدييور . فكرك مناقشه سي خارجنده
هيچ كيمسيه - نهديرلرسيه - هيچ بر جواب ويرميه جكم .
شيمدي ينه سانا خطابي تكرار ايدييورم ، توركياء ، بن سنك
اوز اولادكم ، سنك عشق و هجرانكله مشحون اولان قلبك صيمي
صيحه لريني ديكله ، توركياء انهم ، شرفم ، حياتم توركياء اكر سنك اولادك
اولان بزلر حقيقت اعظمي كورمى وسنى قورتارمايه عزم ايتمزهك هب
برابر محو اولاجكز ، وتاريخ نام ونشاني قلامش برتوركيانك بوكونكي
فسلنى مؤبداً تلمين ايده جكدر !

اولان طائله اساساتنده ارادم. اختيار ايتديكم طرز تحقيق شووجهلدر : اورتا آسيادن كلان توركلر ، نه كبي استعداد شخصيه ، ونه كبي مادي ومعنوي قوتلره برمعظم حكومت تشكيل ايتديلر ، صوكره بوحكومتي نه كبي عوامل انقراضه محكوم ايدويور . بو محزب عاملارك تاثيرلري نهدر ؟ صوكره بن حكومتدن زياده حكومتي تشكيل ايدن ملته وفرده حصر اعتنا ايدويورم ؛ فردى ، ياشاماق قدرتندن محروم و عاجز قيلان عامللري برر برر كوسترييورم ، فردك عقيدەسنى ، معنويتنى ، ساجيه و اخلاقنى برر برر تحليل ايدويورم كورديكيم فناقلرى بوتون چركينللكيله ميدانه قويماقده تردد ايتدم، محترم قارئلرم اول باول شونى دوشونمليدرلر كه بنده تورك - عثمانلى طائله سنك بر فردى يم، اونك شرفندن شرفنزلكنندن حصه دارم . لكن بنم نظر مده اك بويوك شرفنزلك وحتى ناموسسزاق حقيقى كتم ايتمكدر !

نه كنديمي ، نهده كيمه سيني الدا تاق تنزلنده بولونعادم ، بوتون فناقلرى ، - حتى مقدساته تعلق ايتسين - سويلمكدن چكندم ونهايت تورك - عثمانلى ملتى ، كره ارضه ياشاتماق ، وظيفه تاريخيه سنى ايفا ايتك ايچين نه ياشاماق لازم كلهجكنى - مبهم بر قاج جمله ايله دكل - اوزون اوزادى و صراحتله كوستردم .

ملتى قورتارماق دن باشقه بر غايه املم يوقدر ، يكانه استناد كاهى ده تعظيم و پرسنش ايتديكم «حقيقت اعظم» ده بوليويورم، بنم نه دالقا و وقلق ايدرك آلقيش طول پلامايه، نهده شهرت صاحبلىنك اسمندن، مدايچندن استعاره نفوذ ايله فكرى افكار عموميه به قبول ايتديرمكه احتياج وار. بن تلقى ايتديكم حقيقى اورتابه آتويورم ، غايه م ، ملك خلاصيدر. حقيقت نامنه ، ملك خلاصى نامنه قارشيمه چيقاجاق ذوات ايله ده فكرى مناقشه به هر زمان حاضر م . هم ، مملكته علاقه دار اولان منورلك اورتابه آتديم حقيقى مناقشه به مجبوريتلري وار ؛ چونكه

شرق اسکی پیرانمش قاعده لر آلتنده کوچولییور ، محو اولییور . قاچ دفعه ؛ هویتمله باغلانديغم بوسفلی محیطدن صیریلوب تجرد ایدرک ارضی ایاقلم آلتنده کوره جک قادار یوکسک برنقطه ده غرب ایله شرقی تدقیق ومقایسه ایتدم ، وعینی نتیجه یه هر زمان واصل اولدم . برطرفه اوزرینه ظفر سانجاقلری دیکلمش التون وچلیک قلعه لر ، برطرفه ، چاتیلری سازدن ، قامشدن ، طوپراقدن یاییلمش خرابه لر ... اوتده طبیعتی تنسیق و اصلاح ایدن ذوق وذکا ایله ایشلمش برکستان ، بریده چوللرک ، مغاره لرک ، اورمانلرک ؛ وحوشی کیزله یین ظلمت وسکونيله باکربرخارستان وار! .. اروپا طبیعتده بولونمیان حسن وبدیعه لری خلق ایدرک رنگ وضیا ، رایحه ایچنده یاشاماق ذوقنی قطره قطره مص ایدیور ، شرق ؛ حالا حیوان پوستلرینه ، پاچاوارزه صااریلاراق بطاقلقرده ، مغاره لرده ، نفت ، چالی - چربی دومانلرینک قارارتدینی چاتیلر آلتنده بغدادی دانه لرینی ، حتی اوت وطوپراق کیریور . اوروپا ، سعی ایله سعادت ارده سننده کی معیای چوقدن حل ایتدی ؛ شرق ، حالا اجدادینک خولیارینه مستغرق ، اویییور ! اوروپا قدرت ونفوذینی ، نفوسنی کوندن کونه آرتدیراراق شرقی استیلا ایدیور ، شرق ؛ آج ، سفیل ، طاطل ، جاهل ؛ او اسکی شاشقین باقشلیله حالا سرسم ، واوروپانک یوسروقلرینه ، صیرتی ، اونک قدرتنه قارشى اسارستی کوستیریور !

ایشته قاچ سنه در بو فجیع صحنه لر قارشیسینده شو قطعی نتیجه یه واصل اولدم : شرقک ، بلخاصه اوروپایه اک چوق یاقین اولدوغی ایچین تهلکه سی ده اک چوق یاقین اولان تورک - عثمانلی ملتک شیمیدیکی حالی ظن ایدلدیکندن فضله فنادر ، تهلکه بویوک ومدهدشر .

تورک - عثمانلی ملتنی بو حاله کثیران حقیقی صامللری اقلیمده دینک تلقیسینده ، قوتتی عنمنه ودیندن آلان اصول اداره ده ، وپوندن ملهم

آخ ، بن بوسقوطلی چوقدن حس ایتمش وایکله مشدم؛ اخلاقسزلفک وطنسزلفک ، ملیتسزلفک بوتون عریانلغی ، بوتون چرکینلکیله تبارز ایتدیکی شودرت بش سنه ایچنده ، هر فرصته بن ساده سنک یارنکی سفالتکه عائد نوحه لیمیی هایقیردم [۱] ، لکن زواللی سسم ، وطنسزلفک جاهلرک ، اخلاقسزلفک ، سنک قوتکی ، عظمتکی تعظیم ایدن آلتیش غلغله سی ایچنده سوندی! تورک-عثمانلی ملتک هویتنی کبیره ن خسته لقلری ، ضعیفزی کوره ماملرکله ، بوقادار مصر و عنود برجهالتله نهایت برکون کلهجک ، الحمرارک شوکتلی وهیبتلی سررلندن قووولاراق لزومسز ، مضر برشی کبی ده کز ساحلرینه آتیلان اسپانیا مسلمانلری کبی ، بزده برکون ، پاچاورالر بورومش قانلی ویاره لی وجودسزی المزده کی قیریق عصایه اتیکا ایتدییره رک - تورک تخت سلطنتک انقاضنی کیزله بن التون قاپیلی سرایلرمنک اوکوندن- بر دیلنجی کبی کچه جکر ، بوینومزده اسارت زنجیری ، باشمک اوسقنده قویلرک یوسروغی ، بزى حیوان سورولری کبی سوروکلایه جکر ، اولدوره جکر .

بو ، بوزوق معنویت و اخلاق ایله ایرکج ، سقوط ایده جکمزى چوقدن حس ایتمش وایکله مشدم .

ذکابی زجر و تنزیل ایدن بو محیطک ایچنده ، قوللری بوکن ، تحمل شکن مانع لرله غلبه ایدرک ، کندی حریت فکریه می اکتساب ایتدیکم کوندنبری کورییورم که دنیا ده حاکمیتک شرائطی ده کیشمش ، غرب ، یکی شرائط آلتنده هرکون براز داها یوکسلییور ، بالعکس

[۱] «یکی غزته» اسپر تیزمه علمینده مقاله لر ، دارالفنون طلبه حیاتی دوقتورا مسئله سی وسائر ۳۲۵ ، ۳۲۶ ، ۳۲۷ ، طلبه حقوق جمعیتک ناشر افکاری اولان «تبع» غزته سنده انقلاب معنوی حقنده کی برسلسله مقاله ۳۲۶ «حق» غزته سنده «معنویتک تفسیحی» ۳۲۸ بوده برسلسله اولاجاقدی مع التأسف حق غزته سی ایکنجی مقاله می نشر ایتدی (!)

تورکيا!

تورکيا، سنک عشق و نرفتکله مشحون و طاشقین قلبک دوداقلرمدہ
 صيحه لره قلب اولان هيچاتى سويلک ايچين سانا کلدم ، تورکيا !
 بز کنجلر ، چوجوقلر و اختيارلر هيمنز ، اناسنى قتل ايدن برر جاني ،
 معشوقنک خنچريله پارچه لانان برر شهيد اولماقدن زياده اوچورومه
 يورلانان عيني کتله نك برپارچاسى ، فيرطنه لر ايچنده باتاجاق عيني کينک
 يولجيسى يز ، بز هيمنز وحشى انفعاللرک بوتون فضاقت و فضيلتيريله کسوب
 يچديکي زمره دن برر فردز؛ سنک اوز اولادک، بن، فغانلرمي عصيانلرمي
 سويلک ايچين سانا کلدم، تورکيا ، دیکله بنی ، و دیکله جکسک ! سنک
 ايچين ، هيمنز ايچين، کوزلرمدہ يعقوبک ، ذليخانک عشق و هجرانى .
 دوداقلرمدہ حسينک غدر و افغانى ايکليور ، بنی دیکله ، و دیکله جکسک،
 تورکيا ، وقور و مغرور اهنکمنده شرفلى ماضي لرک رموزى او قونان
 جبهه کک قاراردينى ، غرور و صولتکک قيرلدينى بو دقيقه ده بالعکس
 سسم داها يوکسک و صميميدر ، لکن ربم، بو دقيقه لرک، کانتاک
 ياريسنه معادل نه قادر عظمى و جفاعتى وار : درخشان عکس لرى ، روح
 بشرک اک کيزلى اقلرينه لمه لر ورعشه لر صاچان تورک سلطنتنک مرصع
 تاجى ؛ کره ارضه او قادر آغر باصان ، ارضى کافي درجده کنيش
 کورميان تخت سلطنتى قاهره ضربه لرله ناصلده پارچالانييور، دون آوروپايى
 تيرمه تن تورکيا . بوکون اوروپانک اوکونده عيني خشيت و ذلتله تيترييور .
 يوکسک قلعه لرک جمله لرينه چپلاق کوکسنى کره ن عيني قهرمان ، اسكى
 مغلوب لرى کبي سلاحنى يره آتتيور .

- ۲۱۹ عقوبات ، معاملات ۲۲۱ وصایا، فرائض، مناہات، اوقاف
 ۲۳۰ مدرسہ لہ ۲۳۳ تکیہ لہ ۲۳۵ اوچنچی باب — اجتماعی
 اصلاحاتدن: فکرك حریت واستقلالی ۲۳۹ حیثیت ۲۴۰ عزم
 وارادہ ۲۴۱ عشق ومحبت ۲۴۳ تثبت شخصی ۲۴۴ حس
 ناموس وشرف ۲۴۶ حب حقیقت ۲۴۹ فکرو وظیفہ ومسئولیت
 ۲۵۲ اعتماد نفس وایمان، مغلوبیتك حقیقی سبیلری ۲۵۵ فداکارلق
 حسی ۲۵۶ ایده آل، اقصای امل ۲۶۱ وطن، ملیت حسلری
 ۲۷۵ لسان ۲۶۸ قادین موقعی، تستر مسئلهسی ۲۸۱ دردنجی
 باب — آوروپا واسلامیت ۲۹۴ خلافت مسئلهسی، اسلامیت ،
 عثمانیلق، توركلك سیاستری، ۲۹۸ اسلامیت سیاستی، ۳۱۱ توركلك
 سیاستی، ۳۲۱ عثمانیلق سیاستی: ۳۲۳ اصلاحات اداریه (بادشاه ونفوذی)
 ۳۲۶ آوروپا، آمریقا و ژاپونیاالی مرخصلردن هانکیسی؟، ۳۲۹ خصوصیت
 محلیه واسلام عنصرلری، ۳۳۷ قانونه حرمت فکری، ۳۴۰ تکالیف
 امیریہ، ۳۴۲ مالیه مسئلهسی ۳۵۰ ضابطه اخلاقیه ۳۵۱ خلاصه
 وخاتمہ ۳۵۵ تنقید (تاریخ تدنیات عثمانیه) ۳۶۳ تاریخ تدنیاتك
 خاتمہسی ۳۶۴ مقدرات تاریخیه ۳۷۴ شاه دارو ۳۷۴ اتحاد
 اسلام وقادینلرمنز .

LIBRARY

— ب —

FEB 12 1965

UNIVERSITY OF TORONTO

DR

فہرست 590

N36

961048

- صحیفہ: ۱ برنجی فصل — برنجی باب — تورک-عثمانی حکمرانوں کا مبداء
تاسیسی ۲۷ ایکسجی باب — دین اسلام ۵۰ عرق مصالہسی
۶۰ اوروپامدینتک یا کلش تلقیسی ۷۸ عسکر لک ترقیسی ۸۱ ثروت
وسفہات ۸۳ مغلوب و مجاور اقوام کا تأثیری ۸۵ تورک-عثمانی
ملتنده فرد ۸۷ فردہ دینک تأثیری ۹۵ فردہ استبداد کا تأثیری
۹۸ فردہ حائلہ تربیہ سنک تأثیری و نتیجہ ۱۰۵ ایکسجی فصل
— برنجی باب — خاندان سلطنت ۱۰۹ حال حاضر حکومتندہ
میخانیزمہ ۱۱۸ ایکسجی باب — تورک عثمانی ملتنده فرد کا بنیہسی
۱۲۱ شیمدیکی تورک-عثمانی ملتنک ہوتی ۱۲۳ مکتب تحصیل
۱۳۱ مدرسہ تحصیل ۱۳۶ اوچنجی باب — تورک عثمانی ملتنده
مشترک نقیمہلر: فکر احتیاطک فقدانی ۱۳۷ عبرت آلاق خصلتنک
یوقلفی ۱۳۹ قناعت و توکل ۱۴۲ اثبث شخصی و صباح الدین
بک نظریہسی ۱۴۸ ساختہ غرور ۱۵۱ کینسزک ۱۵۴ تبصص
ریا، یالان ۱۵۷ حائلہ حیاتی، تستر مسئلہسی، قادین حقوق
۱۷۲ حس ناموس ۱۹۲ ملیت حس ۱۹۳ ادبیات، صنایع
نفیسہ ۱۹۸ صنایع داخلہ ۱۹۹ تجارت ۲۰۲ زراعت
۲۰۴ اوچنجی فصل — برنجی باب — شرق ایلہ غرب اراستندہ مقایسہ
۲۱۲ ایکسجی باب — اصلاحات دینہدن: اجتهاد ۲۱۷ عقیدہ

Nahid, Hâşim

تورکیا احسن :

Türkiye için necat ve i'tilâ
yolları

نجات واعتدال بوللری

برنجی فصل: مقدمه ، اورتا آسیادن کلان تورکلر ، سلجوقی تورکلر ،
« نهدمون دومولن » ک فکری ، ایلك تشکیلات ، « یکی چری » قانون اساسیسی ،
محاربعلر ، دوره شوکت ، انحطاط وعامللری : ۱ دینک تأثیر ، اسلامیت حقتنده
« دوزی » نک فکری ، ۲ تورک عرقنک مصالیهسی وکوستا و لوبونک فکری .
۳ اروپا مدنیتنک یا کلمش تلقیسی ، رشید ومدحت پاشالارک خطاسی . ۴ عسکرلک
ترقیسی وفیز بولوژی نتیجه . تورک عثمانلی ملتنده « فرد » اسلامیتده نظر واستدلال ،
وریاضت طریقلری « صوفیون »

ایکنجی فصل: حکومت نه حالده در ؟ شهزادهلر ، مکتبیلر و جاهلر ، مدرسه
تحصیلی « فرد » لرك مشترک بولوندوقلری تقيصه لری : (پرنس صباح الدین بکک
نظریهسی) استانبولیلر و طشره لیلرده قادین موقعی ادبیات ، صنایع نفیسه ، صنایع
تجارت ، زراعت .

اوجنجی فصل: شرق ایله غرب اراسنده مقایسه . اصلاحات دینییه : اوقاف ،
مدرسه لری ، تکیه لری . اجتماعی اصلاحات : « فرد » ده تأسیسی ایجاب ایدن فکرلر
وسجیه لری . مغلوبیتنک حقیق سببلری . عثمانلی - تورک ملتنک « ایده آل » ی . علی کال
بکک ملیت حقتنده کی فکری .

اداری اصلاحات : اسلامیت و آوروپا ، خلافت و اسلامیت ، تورکلک . عثمانلیلق
سیاستلری عربلر ، کوردلر ، ارمنیلر . امورمالیه
تنقید: جلال نوری بکک اثرلری حقتنده

صاحب و ناشری: اقبال کتبخانه سی صاحبی

شمس مطبعه سی

مهسین

TÜRKİYE İÇİN NECAT VE İTİLÂ YOLLARI
HAŞİM NAHİT

DR
590
N36

maxim
Nāhīd, Hāşim
Türkiye İçin necāt ve
i'tilā yōlları

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
